

Eesti Teaduste Akadeemia
Eesti Keele Instituut
2017

EESTI MURRETE SÕNARAAMAT

VI köide

28. vihik

mütsatama – nisu

Toimetanud
Mari-Liis Kalvik
Mari Kendla
Tiina Laansalu

Raamatu väljaandmist on toetanud
Eesti Kultuurkapital

ISBN 978-9949-604-03-6

mütsatama mütsatama Jäm Muh Mär Kse Tõs Tor Jür Trm; mütsät|ama KJn Trv, -ämä Tõs Kod Puh, -eme Krk(-em) San; müdsät|ämmä Har Rõu, -õmõ Krl mütsuvat heli tekitama se üsna mütsatas maha Muh; kukkus maha mis mütsatas Mär; mõni asi kukkus maha, mütsätäs kohe Tõs; Ma kohe mütsatasin maha Jür; obene laheb maha ku mütsätäb Kod; maa mütsät, ku ta maha satte Trv; mes sul satte nii mütsätäden maha Puh; üts mütsätemine `olli õnne San; lafs lei jala läve pääle kiñni?, sattõ maha nigu müdsäti Har; Añd tõõsõlõ rusiguga? - - lagipähä_nigu_müdsäti Rõu

mütserdama mütserdama midagi salaja tegema mis nied mütserdasid teha VJg

mütsi- midä sest `mütsialusest alaldi `kratsid, `kärnäs pää vai Lüg; Viska see mütsinolk ää, ma_p või mitte seda näha; poiss tõi mütsi täve pardi mune Khk; Üks va `lamba nahast mütsi lodu oli peas, sellega käis `talve egas pool Põi; oo üks va mütsi losu, ma `viska selle tükkis ää Muh; Koolipoisid murtsid vanast oma mütsi notid püüti pooleks Emm; va mütsi lodu peas nigu seeñ Aud; Enne `ollid `Pärnus käsi`tüüjlised juudid, mütsitegijad `ollid mütsijuudid, plekisepad `ollid toobijuudid Hää; pani vana mütsi loit pähä ja läks Ris; Naestel olid mütsivakad, neid `tehti pikergusi ja ümargusi, koos `jälle `piale Kei; see mo mütsialune rätik, siis mütsi ear ei soa nii mustaks Juu; kus sa selle mütsiloitsiga lähäd JMd; mis_si mütsilõdu `maksis Sim; vana mütsilõit, `pantse `erme irmutusess Kod; rõiva nirmendävä - - vana `katškine mütsilõdu pään, tuu kah nirmend Ran; üits mütsilõit om pään ja nuu vana pigitedu rõiva sällän ja kah om inimene Nõo; mütsütegiä? ol'li ics provvakõsõ? ja preilikese?, kes naaste tanosit ja `väiku latsõ mütsükeisi `teievä? Röp

mütsidi mütsti ma lätsi maha ku `mütsidi Krk

mütsima `mütsima, (ta) mütsib Han; müdsimä Ran mütsuga lööma, müksima Obu mütsib jalaga `vasta sõnnikud Han; niisama `ruškidega müdsib tõist Ran Vrd mütsima'

mütsin → müdsin

mütsine mütsi|ne g -se Kod Trv/-t-; mütsü|nõ g -dsõ Krl

1. mütsiga, mütsi kandev ta on mütsine, ei õle `pal'ja `piägä Kod; mütsine müjs Trv

2. mütsilaadne käöküpär om mütsünõ, äälmäss om mütsü `muudu Krl

mütsis See tamm oo seikse kena mütsis (tiheda ja ümara) ladvaga Kaa

mütsitämä mütsitämä TLä Kam, mütsü- Rõu

1. kägardama; mätsima; mässima mütsit nu `kaape kokku, sai ää suure pätsiku Ran; ärä noid rõivit nii kokku mütsitä, na `nortsuva ärä; jäñess mütsitap poja `pehme `karvu `sisse Puh; ma mütsitäsi niipal'lu `rõivit `ümbre, et pää lähäp kuumass; `luškaga võtit `peiu toda kama, peo vahel mütsitit kokku käkiss Nõo; [tal] Ol' lafs `kõvva `rõivilõ mütsütet Rõu

2. müksu andma mütsitab `ruškidega, lüüß ehk `tõukab teist Ran; ma mütsiti tedä - - anni tälle üte mütsü sälguid pitti Kam

***mütsjäs** pl `mütsjäd mütsitaoline onegi `niskesed `mütsjäd `juuksed, nagu müts Kod

mütskmä `mütskmä mütsuma [õlu] nakass `käuma, `mütskmä Se

mütsknä `mütsknä Kan Urv Har(-e) Plv Vas mütsumine üts `mütsknä ol' välän, ei tiia_mis hel'õ tiä ol' Kan; Kats `juubunut müst - - `pesseva_tõñõtõist nigu `mütsknä Har; väläh um üts `mütsknä ja mürrin, ei tiia_kas eläjä? umma_väläh vai mis sääl um Plv

mütsti `mütsti Jür Sim Kod, `mütsti Nõo mütsuga, mütsatades Sa võid `mütsti maha `langeda Jür; nad `juuksid kokku ku `mütsti Sim; `lambad jooseva `mütsti - - `vasta `seinä Kod; ku ma [rotile] tolle põmmi jalaga panni, siss satte nigu `mütsti maha Nõo Vrd mütsidi, mütstik

mütstik mütsti `Mölder pani vil'lakoti `mütstik parandale; Puunoft kukkus `mütstik külitä Kaa

mütsuma `mütsuma Pöi LNg/-o-/ Mär Vig Kse Tõs Tor Juu Jür Koe Trm Plt, `mütsuma KJn Trv, `mütsumä Tõs, (ta) mütsub; (ta) mütsub Kod mütse kuuldavale tooma Nõnda `tantsisid, et parand `mütsum all Pöi; annab `sel'ga, mis mütsub Mär; oobid üsa `mütsumid ta `sel'gas Tor; Võimasin `mütsum võid `tehjes Jür; laps vaest jooseb sedäsi, kukub maha nõnna et mütsub Juu; moa mütsub `jalgade all Koe; koit kukkus maha, mis `mütsum Trm; põrmand mütsub all Trv **Vrd** mütsumä

mütsumata¹ mütsumata Khk Mär Tõs Saa Jür Trm Kod Plt KJn Nõo Kam; (ta) mütsumäts Krk mütsumata kuuldavale tooma; mütsumata lööma, peksma millega sa sii mütsumad `vastu `seina Khk; `lammad mügestasid ja mütsumatasid `lautes Mär; äit mütsumatas kuuri all puid `lõhku Saa; Laps mütsumatab tuas, ei `piase `väl'ja Jür; mütsumatab pesu taguda Trm; küll tambib ja kolab ja mütsumatab KJn; ta iki mütsumäts, tubagu kotige paands `sel'gä ku `mütsumidi Krk; Karjusse süäme tävvega mütsumatava tõist, kellest jõud üle käib Nõo || koputama kül'mäonu om tuu, kes `sainu piti mütsumatap `üüse Kam

mütsumata² mütsumata Häa Saa KJn Trv; mütsumat|äm(m)ä V(-ds- Vas), -ämmõ Krl, -em Krk

1. mütsumakusse suruma, kägardama mütsumatan `papre kokku ja panen puunis `pääle Saa; kül'ta mütsumatab oma `assu kokku KJn; ta om `pehme, ta and kokku mütsumate Krk; timä mütsumat musta `hammõ kokko ja visass sängü ala Plv; Panõ? ilosahe kokko, mis sa? nakat mütsumatämmä Vas

2. mütsumama, toppima mütsumat latse rõõvaste `sissi Trv; sa mütsumat hennest nii `rõivõilõ nigu vana nuku tädi Har

Vrd mütsumata²

3. mütsumatama, kõvasti sööma ol'l `hüaste `süüdü kah, ol'l lihha mütsumatet ja koho `piimä Rõu; mütsumat no kõtt täüs, siss jõvvat tüüd tetä? Röp; mütsumatäss kõik' `umma kõttu Se

mütsumähütämä mütsumähütämä mütsumakusse keerama ma_kae, kuis ma taa räti no mütsumähüiti Vas

mütsumäkune mütsumäkune [kana] muruari om mütsumäkune (madal ja tipuline) Hls

mütsumäüs `mütsumä,üs Kuu; mütsumäüss San Kan; mütsumähü|ss g -se Har mütsumatus ühe `kerra oli niisugune tume niisugune `mütsumä,üs `vasta `seinä Kuu; kas ta pää `vasta lei, mütsumäüss ol'l Kan; Ku_kallu veten mütsumägä `leie, siss ol'l suur mütsumähüss Har

mütsumatama mütsumatama (-tš-) mütsumi pähe panema; tanutama ku `mõrsal nõstõtass kruuñ `välla un `pantass aub pä,ä, ta am mütsumatamin Lei

mütsumä¹ mütsumä Urv, g mütsumata Saa Äks Ksi Vil, mütsumä KJn T Plv, mütsumä Kuu, mütsumä Rid Kod/-t-/; mütsumä Lüg(-ä) Vai(-a); mütsumä Hlj Vän Ris, g mütsumä Pal KJn SJn Krl, mütsumä Jäm Kär VII Häa Hel; n, g mütsumä VNg; g mütsumä M(-i Trv) mütsumä (loom) Tänäoon mütsumäd `kaevavad kaik `oue üles, ei `tiie kas see tähendäb `oige `surma Kuu; mütsumä ajand maa ära Hlj; mütsumä karv `läigib; kass ei süö mütsumä Lüg; `paergus ela naa kud mütsumä, `leiba saad, kõht on täis Kär; mütsumä, mütsumä, mis ajab unikud üles Rid; mütsumä lähab maa alust kauda siia ja `senna Häa; mina `võtsin mütsumä sabapidi `kiñni Saa; vai mütsumä suab `silmi pilgutata - - täl `silmi ei õle Kod; mütsumä natuke kardavad, kui kõvaste käid ja põrutad maad Äks; kui mütsumä tuleb maa seest `väl'lä, siis kassid mütsumä koa tedä KJn; Mütsumä ajavad vaod nõnda `õõnsass, et porgandid kujuvad ära Vil; kus mütsumä `mulda ja jõhvikut sean om, sääl muud kui `luiska [niitmisel] Krk; mütsumä maa üless songive Hel; tare takan om mitu mütsumä `mulku Puh; mütsumäle piap tuuleratass panema kes põriseb, sis

mütt `pel`gäb ja lääb ärä Nõo; suure laia käpa müttäl, kühveldap `mulda üless Kam; mütte om siin maa sisen külländ, kõik' saina veere om unikit täis `aetuva Ote; egal puul müttä uniku? Plv

mütt mütt Kir Kse Pai, g müta Mär Tor Saa Kos Kad IPõ SJn, mütä Tõs Khn Kod KJn M hajusalt T V

1. nui kalade võrku hirmutamiseks *mütt_o* kala müttamese jaus Kir; mütt - - `pandi `veese ikke plauh, plauh Tõs; Terve üe läbi sai müttä `leüä, aga olõs ühe siia suan Khn; [ta] tegi omale vana levaahju roobist müta Saa; mütaga soab kala `võrku `aetud Kos; ragavõrk pannasse `ringi `sisse ja siis üks mütaga taob ja ajab kõik kalad kotti Trm; kel kõrinid ei õllud, siis õli mütt Kod; Oeas või veiksemas jões lähäb müttä vaea SJn; mütt om siist õõnel, sellege lüüt vette, ta tiib `seantse mülgätuse ja kala joosep `nuuṭa Trv; müttä om ikki kaits, lüvväss kateksi Hls; müttäl `olli varrass otsan, sorgati abar lak'ka Ran; Kui müttä ei ole, siss piap mõne tokiga `kallu edesi irmutama Rõn; mütt, `tuuga tombit perve ala? Har; müttäga `aetass abaruhe Se; mütt om raot `ussõ sääne `juuriga vai kandsuga puu Lut

2. malk, puuklots mütäge pessets `takla, et tuha tolm `äste `vällä lääb Hls; vana `rõõvaräbel tetti likess, `panti ümmer puu mütä ja sij `panti lõõri`auku [et kuumus välja ei tuleks] Krk; müttäga kombisiti põvvatükke Urv

3. võrgust kala- ja vähipüügivahend – Pst

mütt mütt g müti Khk Pha VII Põi, mütä Rõu Plv Räp; mütt g müta Khk, mütä Trv, müdü Kuu; müttü Vai; g müti Krk

1. a. pesa; panipaik `siplastel oo ka müttad sedasi puu juurde pæel; roit `korjab omale `päkkid mütti Khk; `siplase müti ma tea küll, see on ikke suur lasu Pha a. toidutagavara rott viab omale mütti Khk; rotil on mütt, kui ta omale varandust `korjab Põi

2. a. mütsak, vormitu kogu `vahti, et `musta müttü `juokso ka `müüdä tied Vai; `seantse til'lukse müti (tibudest) Krk; ta_m kui vana mütt, täl ei olõ? midägi `muuṭu Plv b. tomp, jämedam koht lõngas [lõng] müttä täüs, ei käü sua pinnast läbi Räp

3. viht (loomasöödana) `Viska `lambale mütt ede; Toin `metsäst müdüd ärä Kuu

müttajas müttaj|as g -a mütt Meil sii müttajasi küllalt `ümmer maja, ajavad `mulda unikudeks üles Hää Vrd müttjas

müttama müttama RId(-maie Lüg) Mus Jaa, da-inf müttata Põi Muh Emm Mar Mär Kir Kse Pä Kei Jür JõeK Koe Kad VJg Sim TaPõ Pil; müttämä Jõe Lüg(-mäie) Hls/-m/, da-inf müttätä Tõs Khn Juu Kod KJn Ran Võn; `müttma, (ma) müttan Saa Iis Trm; `müttmä, (ma) müttä(n) Kod M(-me) hajusalt T, V(`müttmä Vas Se)

1. mütaga kalu (ka vähke) püünisesse hirmutama Kalu müttatasse - - `korviga `tõssetasse siis `välja IisR; müttadega müttavad `ümmert `ringi kokku kalad Mär; kala `püüdjad müttasid jões Kse; akka ruttu müttämä, kalad `lähtväd muṭu `välla Tõs; mütta sa `kaldal, siis kalad juasevad `võrku VJg; küll nad müttasivad, aga kedagi ei saanud Iis; ku kalu müttäb, one nui Kod; `püüindjä lääb `ruugu ja akkap säääl porgage `mütmä ja peksap kala ruuṭ `väl'lä `võrku Trv; [käsime] järve `vüiri `müüdä `mütmen Hls; abaraga püigil müttäti Ran; kui võrguga püüdäss, sis mütetäss müttäga Võn; kallo mütetäss, siss läävä? kala? `mõrda Plv; timä mütt tu kala `vällä `rampõ alt Se; l'ääm `vähkü `mütmä Lut

2. peksma, lööma; tampima [kui] midagi `muodist saad `liigutada, siis lähäb menema, a `muidu võib olla müttab `kasvai `surnest (luupainajast) VNg; `kapsad müteteti toñnis suure puu nuiaga - - tul'li kõvasti `kiñni müttä; teda ol'li nõnda mütetud, et verine ol'li Saa; muna `kuuṭki müteteti (klopiti) Kod; müttäb mulla `pankasi KJn; ol'l tõise rusikideg läbi müttan Hls; na tükiv üt `tõisi `mütme Krk; no_sai - - imä käest müttä?, no_mma kül'le luu halusa?; kis säl saina

pääle mütt Har; nuu[?] muidugu `mütvä ja ähvärdäse[?] ussõ takahn, et mi_piä `sisse `saama Rõu; tõõsõ `käega_pidi `kinne ja, tõõsõga_`mutku mütte inne (pesupesemisest) Räp

3. a. kokku ajama, kuhjama müttad vahel müttavad nõnna maa ülesse Äks; tänävu müttad müttavad paelu `aidades KJn; kõik vili, mes sai niidetuss, sai niisama `rõuku mütetuss Ran; Müti no_`vankri `hainu täüs, a_hobõsõ saavel' ol'l kõik' är_jõhkutanu[?] Rõu; sinna_müteti kümme tük'kü ütte `hauda Vas **b.** toitu sisse toppima, vitsutama mütt kõtu ääd `süüki täis ja läits Ote; kae_ta viil mütt, `kapsta_mugu satasõ_kausin Urv; hobõnõ mütt nigu keressehe Plv; olõ õi kunage söögiga rahu, a ko lavva mano lätt, sis mütt kui elläi Se

4. a. rassima, rügama; askeldama müttäb `tammi tehä Lüg; `Veike `naine, aga müttab majas `ringi `ninda et IisR; se müttab nõnda `niita Jaa; Ma mütta selle va okiga sii; Üksi ta seal müttab ja on Põi; müttas kohe nipal'lo, kui ta `jaksas Mar; müttab tööd teha, ei see `vaata tagasi Aud; müttab üksipäini `metsas, teeb kõvat tööd Kei; müttäsin `terve päävä Juu; me Liena aga müttab pliidi `juures Jür; müttab teha ööd ja päävad Pil; mütä pääle mätaste vahel (niitmisest) Krk; ta kah mütt iks taad rasõ,et tüüid, latsist midägi api ei olõ[?] Kan **Vrd** muttama¹ **b.** käima; sumpama Kõpskingad kõpsivad kõva uulitsa pial, meie mütake siin mudas pätsata Jür; and `siule jälle müttä ja tagasi tulla Hls; Mugu_mütä_läbi, põlvõ_külmeti_ ja[?] Rõu; mütt maia pife, üttest paigast tõidsõ `paika Se

5. mürama, möllama; müdistama oma `seltsiga ia müttäda Jõe; `tanjud müttäväd `kiedä Kuu; Kui `üksi kodu `jäivad, eks nad siis `müttaned IisR; kui oli `meitid `rohkem, siss müttasime koa Mih; [lapsed] müttasid ülevel põõningul Vän; saada lapsed `väl'la lume `sisse müttama Saa; mis te müttate, põrgulised Sim; saa as maadaki_latsõ_`veiga mütvä[?] Se

müttilaine müttilai|ne g -se mutt müttilaine on must luam, tieb `suured `mulla `unnigud VN_g

***müttime** imperf (ta) müttis peksma, lööma vanatädi `muuku müttis `kärpsid vitsaga Saa **mütis** müttis Kaa Muh

1. tihe Ühel kuusel olid kenad müttis oksad; Vaada, mis kena müttis ladvaga kask Kaa

2. priske kevade `olli nii müttis obu, nüid läheb lahamaks Muh **Vrd** muttis

mütu → mitu

mütu-sütu → mitu-setu

mütäs mütäs Lüg/-tt-/ Saa Hls Krk, mütäss Trv Krk Har, g müttä mutt müttäs siin `akna all käis ajamas Lüg; `pijndra müttil üless aet Trv; mis einämaa ta om, puhass mütä muld, mütästel üless lõhut Krk; ta (inimene) om müttä `taoline, til'luke nigu mütäss Har

mütüss müti|ss g -se Urv Vas Plv(-sõ) mutimullahunnik `Mükre mütüsse[?] es olõ_keväjä ilustõ lak'ka `kistu, `kuigi `muudu `niita ei_saa[?] Urv; aiamaa pääl umma_hugra mütüsõ[?], `kapsta lok'ahtusõ ärä[?] Plv

müvvähhüs müvvähhüs g -e möögatus – Vas **Vrd** müügähüss

müvvähtäm(m)ä müvvähtäm(m)ä möögatama lehm müvvähti kõvastõ Vas

müädä → mööda

müädän möödas surmairm õli müädän Kod

müö müö meie nüid müö enämb neid `rüssi kätte `emmõ saa; aga kust müö raha `saamo, minegä tehä Vai

müöde → mööda

müödine `müödi|ne g -se paras, sobiv Sie kuub on nii `hüasti kere `müödine Kuu

müödäs|tuul pärituul sou `paadiga (käisime)- - `müödäs tuult sai `maale `mendust ja merele `mendust VN_g

müogatama `müogatama IisR, `müögätama VNg, `müögätämä Lüg müogatama *Vasikas`müogatats pere`naisele IisR || (inimese samalaadsest häälitsemisest) `müögätaja ei `muista`oieti`rääki (kokutajast) VNg; Küll on`lapsed -- `muudu`evvad`kuule, `müögätä, sis`saavad`arvu Lüg **Vrd** müogatama*

müogatus `müogatus g -e müogatus *Juba`müogatusest`tunneb lehm oma vasika ära IisR*
Vrd müögätüss

***müögästämä** imperf (ta) `müögästäs müogatama *lasin`kõige kerega`selgä, et`müögästäs mies Lüg*

müönima `müönima, (ta) *müönib lõõmama joani tuli, aga sie müönib Jür*

müüdima `müüdima müüma `meie ei ole `nonda `müüdind, aga `ostand oleme `kardulid
Jõe

müügatama müügatama Trv, müügätäm(m)ä Har Rõu müogatama *lehm müügat`üte kõrra*
Trv; *Kae no? üle läve`vällä, üts lehm nigu`müügat` Rõu* **Vrd** müögätõmmõ, müogatama,
müügähtämä

müügi- müügi jaoks mõeldud *kes müügiipiimäle vett`juure paneb, see oo`solkimene Mar;*
sugemise linu sai korjata siast, kui sa müügi linu panid leesikasse Pal; olli üits kuju suvi, siss
ma`võtsi`üüße katessada müügi`vähjä`vällä kahvaga Hls; müügi`vaškile nime ei panna Hel;
prääntsä pääl rabativa`rõivalina? ja müügilina`kah Röp

müügima `müügima Hää; `müügma Lei Lut, `müügmä Puh Nõo Võn, `müügmä Trv,
`müügmä V, `müügme Krk, (ma) müügi; `müegima, (ta) müegib JMd; (ta) müigib TMr
müögima *eks lehmäd müegi, siis kui`süia tahvad JMd; lehma müügive laudan Trv; mia jäi*
vijl riij`altse`värjät`kinni panema ja lehm uegub nii aledade, vahib tagasi ja müügib Puh;
[vana-aasta öösel kuulati] kos jälle lehm müigib, siss sääl saab jälle lehmä`kuul`jit TMr; lehm
ka`müüge joba, oodap laadast`väl`lä`laskmist Võn; ku perenainõ`lauta läts, `tundsõva
lehmä? tä är? ja`naksiva?`müügmä Kan; Lehmä`müügvä`laudan, `tahtva`nüssä ja süvvä?
Urv; *siss sama piät lehmä pul`li mano`viimä, ku lehm müüg, muidu lätt aig üle Rõu;`üüße ma*
`kuulse hirmuss suurt`müügmist laudah Röp; tiä äi? mis eljä? mõtsah`veiga`müügvä? Se;
vašk ni hilläkeidsi müüg Lut **Vrd** müigmä

müügnä `müügnä müögimine *Ku`lehmä`keväjelt edimist kõrd laudast`vällä lastasõ?, siss*
omma`kõik kotusõ`müügnät täüs Har

***müügähtämä** imperf (nad) *müügähtivä?* müogatama – Plv

müügähüss müügähü|ss g -se müogatus *kuuli, et oll`üts müügähüss Har* **Vrd** müvvähüs,
müügätüss

müügätüss müügätü|ss g -se müogatus – Trv **Vrd** müogatus, müügähüss

müük müük Kse Iis Trm Puh Krl, müük' Trv Hls Krk Har Rõu Röp, g müügi; müik g müügi
Khk Kär Vll Muh Kul Vig Tõs PJg Tor Hää hajusalt K, Trm, müügi Kod müümine *vald es luba*
viina`müiki Khk; ma`aksi`piima ära`anma, müügile`anma Kär; turul vahest ea müik Vll;
siss lähväd linad müügi ala Vig;`andis mõne asja teese kätte müügi piäle Tõs; puust`tehtud
mõõk -- sellega`tehti lina`puhtasse, et tä`kõlbas müügile`menna PJg; lubja müik`toimub
otse ahjust Rap; ma olen tänavu jo`ulka`müükisi teind JMd; nüid on kala müügil küll VMr;
muist rukkid jätime müügi jaust Trm; kõiksugu`asju õli nähä väl`jän müügil Kod; obene
viass müügile, tahetse är müvvä Hls;`põrsa müük läits`äste Puh; see müük`läits meil
halvastõ, henna oll`li odava Har; suurõ`põrsa oll`li?, taheti`laatu viia? müügile Rõu;
tõkat -- kilu paõgiga oll` müügil Röp **Vrd** müüm

müüm müüm g müüma Rei Tor; müim g müüma Mih Juu, müima Tõs/-ä/ Ris; g müüma Jõe/`m-/ Pöi Emm Mar(-ä) Tõs JN Kad, müima Khk Jaa Muh Phl Rid Kse HJn Amb, müema VNg/`m-/ Vig, `müömä Kuu, möema Juu müük, müümine `Kortsmik saand `viina `müömäst ühe `kümmendigu omale Kuu; sie jääb `müema jaust, on `müema `luoma VNg; aned pannasse `enne `müüma `nuuma Khk; nuum `veised, nee_o müüma jaoks Jaa; Metsa müüimast ta selle suure raha sai Pöi; Koupmees tegi ühtepuhku müümaga undrehti Emm; kõik läks müüma `alla, seapoeg või `miskid muud Rid; nüüd oo näd (linad) nii odevad ka, mis sellest müemast tule Vig; siga põle veel müüma väärt, lahja alles Tõs; lestavõrgudega sai - - oma sööma jäoks sai `püütud, ega me müüma jäoks Ris; kevadel süöma ja müüma jäuks pannakse kardulid `kuhja HJn; nied on müüma luomad, ega nad ole pidamise luomad (lammastest) JN; jalaksid tehti ikke omale ja müümale Kad

müüma `müü|ma hajusalt R, Jäm Pöi Rei Phl Kse Saa VMr VJg Iis Trm Plt, -mä Khn Trv Krk hajusalt T, V, -me Pst Hls Hel; `müi|ma Khk Mus Kaa VII Muh Emm Käi Lä Tõs Aud PJg Tor Hää HaLo Kos HJn Jä Rak Trm Pal Äks Ksi, -mä Rid Vig Tõs Juu Kod KJn Kõp Vil T; `müö|ma Jõe Hlj, -mä Kuu Vai; da-inf müvvä M(müüvvä) T(`müvvä), müvvä? V(müüü? Har Rõu Vas, möüä Lei) raha eest ära andma vanames möi `piiretust Jõe; `Suomest `tuodi `kraami ka ja siis me `läksimme pisukase `paadiga siis `Käsmusse `müömä sidä Kuu; mie en taha sedä `müvvä, sie `kelba `miule omalegi Vai; kalad viiasse `linna `müia Khk; `keidi `tõrva `müümas igas `kantis Mus; ää müig mette nenda odavalt VII; Nee pidid täna `põrsud `müüma Pöi; sealt soab `süia, sealt soab `müia Muh; `müidaks nee `tuhlid ära, mes teil sii `keldres on Käi; `kallilt `ostis ja alvalt müib Mar; müib või püksid jalast ää, aga `juua peab `saama Mär; arjakad olid `Pihkva venelased, kõisid `müümes Tõs; anid `viiti ju `turgu mardipäevaks ja `müüti ju ära Hää; kaltsumehed käisid, `nõusi müüsid kaltsude `vastu HMD; need ju angeldavad ja möevad Juu; `vilja sai ostetud ja `müüdid `tündre ja vaka aru järele Kos; ta müüis loadal obuse ää VJg; sij lammas one `müümise viärt, ei `kõlba ületalve jättä Kod; kui ma täisnimene olin, siis `müüdi, akati `müüma `kohtasid Pal; kui arjus sia `karvu sai, `andis sulle nõõla, riiet `müüti iks raha üüst Vil; miu esä viis `Tartuse `kesvi müüvvä Trv; neil olli lehm ärä müüt ja liik ärä juud Krk; `põrsa vindsakukene mes `olli, tost es saa `süvvä ei `müvvä Ran; kui sa oless näele käsiniguss lännu, siss na oless su tarekese ärä müünuva Nõo; meier' ja kõik' nakassiva karjust `kiusama, et karjuss om `vaška ärä möönü Võn; ütte puud ei olõ `müüdive mõtsast San; veli koräs näet raha tuud muudu, et möi kalmusõ `juuri Urv; vasiga `piami õks vällä `müüma, edesi pedämine lätt `väega `kal'liss Har; ära_sa_ `kapstit inäp kellegi müügu ui? Rõu; ku hüä usuga hoppõn om, tuud taha ai_ `kuigi müüü? Vas; mina `müie obõsõ - - aäni na `taossõ kah Lei Vrd müüdima

müür¹ müür Hää, g müüri Pöi Rei Vig Kse Tor VMr Kad VJg Iis Trm SJn Puh Võn, `müüri Kuu RID, müürü Khn San V(-öö- Lei); müür Rid, g müüri Jäm Plt M, müürü hajusalt V; müür Sim, g müüri Sa Muh hajusalt L, Ris Amb JMd Koe Trm KLõ Ran Nõo, g müüri Kul Lih Nis Kod Äks TLä Võn, möeri Juu; n, g `müüri Vai; möör g mööri PJg

1. kivist sein `ahju `müüridega ühes `tehti `ahju rant, `tolli `seitsa kaheksa Lüg; Rikkadel õlid `lauda `seinad kõik kivi `müürid Jõh; `müürid tehä `paasist Vai; müürissepp teeb `müüri Khk; Vanaaegsed müürid on kõvad vastu pidama Kaa; Vahest `ööti seda `moodi: mis tuul müürile teeb Pöi; lubjaga rohvitse müürid ää Muh; rihe ahol oo müür koa Mar; kõige õhem müür on kaks `jalga Var; seest müür alles `lupjamatta, välläst müür jo `valmis Tõs; meierei-müürid juba ülevel Tor; kibi `müüri krohvitakse, kibist on ikka müür - - tel'liskibi ehk murrukibi Nis; Neil oli ia suur pada müüri sees Amb; müür on `tehtud mulla pinnani ära Sim; patsas õli

vasta `seinä, et tuli ei puudu `seinä, `niske `kõrge müir Kod; vana kõrts oli ära põlenud, müirid olid aga alles Äks; Kõo `mõises tegid venelased `müiri Pil; `lautel tuleve laiepe müüri ku elumaeal, neil tetass kolm `jalga lai Krk; mes tuul müirile t̃ijb, üteldi, kui tõesest kõvemb `olli Ran; suur pada `olli kuan müüri sehen, kos lehmile tetti ja sigadele avvutedi Nõo; mine laho vanaajotsit `müüre, sa ei jõvva `lahko, aga nüid lagoness kõik' esi `endäst Võn; ku lauda `müürü tetäss, om suur vassar, `tuuga `lüüdi mõni kivi kilt küllest nigu ta `passõ Har; hopõn lei mul pää `vasta `müürü Rõu; müürü? lubjaga tetäss ja kivvega? Se

2. lõõr; soemüür müir on `tahma täis, ei `tõmma Koe; sielik sai märjaks, eks panin teise müüri `iarde `kuivama Kad; ahju truubid one müürid Kod; taren tetti tuli paa ala, müür olli `kambren Pst; tuli `uugas, õige `tõmbas, `kange `jõuge palas, ku müüri `puhtes pühit Hls; Kui pliidi all om rohkemb tule tegemist ja kiitmist, siss läab müir kah kuumass, ei ole vaja ahju küttägi Nõo

müür² müür g müüri (loom) müürid tulid raavist `vällä - - müür oo must, nagu `keskmene koer Tõs

müürama, müürgama `müürama Aud Iis, da-inf müürata Tor Saa; `müürämä Tõs Plv, da-inf müürätä Kod Kõp Trv Puh; `müürämmä, da-inf müürä|tä Plv, -dä? Rõu; `müüräme Krk Hel/`müi-/; da-inf müüräte Hls; `müürama Hää Äks; `müürämä, da-inf müürätä Kod KJn, müürätä Ran Puh; `müürgama Mar, `müür- SJn; `müürgämä Mar, da-inf müürätä KJn

1. möirgama üks pul'l akand `kangest karima ja `müürgama Mar; ärg `müüräb, tige `kangeste Tõs; küll sie lehm `müüräb Iis; karud akasid `müürämä; poißs `müüräs siäl kivi piäl Kod; mõned `ütlevad, et kui äkitse pul'l `müüräb [siis tekkivat sammaspool] Äks; lehm ammub ja ärg `müürgäb KJn; pullid müüränuva, noh näl'läga Ran; pul'l müüräss ja taht `puske, nakass noorembit näste `rahvit taka `aama (pulmanaljadest) Puh; Nuu_vana_pul'litükü_lätsi_ka_kurass, `müürssi ja ai_tuud `kurja hel'lü Rõu

2. möllama a. tormakalt liikuma või tegutsema; ka müürama, hullama lapsed `müüravad ja `tõmmavad naa et Aud; loomad ol'id `koples - - nõnda `irmsasti müürasid, et aid värises puha; tuba on segamini müüratud, siin on laste kari käinud Saa; `tarre `tuudi õled maha, akas `müürämine; sa õled kõik müüränd segi ajada, mes sa õtsid siit Kod; kül_ta `müüräb ilmast `ilma, vagane ei ole KJn; oben vahel om `seante pirtsu, `müüräss, ei kurda paigal Krk; mis te ike `müüräde Hel b. tormama, maruma (ilmast) ilm akan na `müürämä, `tuiskab lund, suur tuul Tõs; õige irmus ilm olli, müüräs ja satti Hls; ilm `tuiskab ja `müüräb Hel

3. rassima, rügama nüüd `müüräve, egäüits tahab ehen olla Hls; küll olli `müürämist, ku kätte sai Krk

Vrd müürama, müürämä

müüri- tämä tegi `voerale ja omale `müüritüöd VNg; sie on `kõige paremb `müüri liiv, midä vesi on vedänd Lüg; mõni [on] öppend müüri tööd tegema Khk; Müürisau sai obusega sõtkutud Kaa; paastu aal pole `tohtind roit ütelda, pidi `ütleva müüri alune; Ma pani so pätid `sõnna taha müüri `auku `kuima Põi; akkan müüri `sauve tegema Mär; näed, ku `vaesed müüriteu mehed_o old (viletsast müürist) Kse; Sia `tuhlid noristatse ikka suurde `aukleste `kühvlitega müüri `katlast `väl'la Han; suur müüripada oli rehetuas - - viie `ämbrine pada JJn; `panti nurgakivi ja pal'k `pääle, siss tetti müürialune (vundament) Krk; illuss rügä nigu suur müüri tük'k, kõik nuu pää olliva üte pikutse Nõo; müürilipitsõga saa ka maad kaiva? Kan; kal'gist vai tsimme-ndist tettü müürü? tetti müürü `lapjuga tasatsõss Har

müürilatt 1. sarikaid kandev pealmine seinapalk müürü latt `pahti müürü `pääle, mink `pääle koogu? `pahti Har

2. vundamendil olev esimene palk *vundament ja müürilatt omma² joba `valmi², piass tuu tõnõgi osa saa Kan*

Vrd müürlatt

müürima `müürima Jäm Pöi Rei Kse VMr VJg Iis Trm Plt, `müürmä Plv, `müürme Krk, `müürmä Trv San Krl Har Rõu, (ma) müüri(n); `müürima, (ma) `müürin Lüg Vai; `müürima Khk VII Mär Hää JMd Trm Tõs/-mä/ Hää JMd Trm, `müürmä Kod KJn Nõo, (ma) müüri(n); `müürümä Kuu; tud-kesks müüritud Mar Mih, müürütüd Khn; müürü- Võn Röp Se müüritist tegema; müüritisega sulgema; müüriga ümbritsema Mene `müürü `saunapada `säälisest sise Kuu; `müüritegijad `müürisid `müürisi Lüg; auk seinä sees müüritase `kinni Khk; Selle ukse lasid sealt tagant küljest `kinni `müürida Pöi; vanaste `olla inimesi koa `sisse müüritud Mär; saenad oo müüritud sedasi üsna `järsku `alla, libe müür igas pool Mih; potisepad müürivad Hää; vanast müüritud inimesi kiriku müüri `sisse JMd; ta müürib pada `sisse VJg; `müüris augu kinni Iis; müürib `seinä, tiib `müüri Kod; padasid müüritasse pliita `sisse Plt; ku ta `auda lääp, siss `laske müür `pääle `müüri tal Krk; Temä lask endäl kah paa pliidi sisse müüri Nõo; peräst müürüti uss `kiñni Võn; müürsebä omma `müürü `müürnü Krl; ku meil `rahvamaia teiti, siss pühändedi nulgakivvi, siss ol' tett `val'miss joba uma vašk tuu² - - ja müürüti nulga kivi `sisse Har; `säärne ol' pliit, `raudõ õs olõ² - - [pajad] ol'liva sinnä jo müürü `sisse müürütövvä Röp **Vrd** müürämä

müüri|päästlane räästapääsuke Müüripäästlastel on sauest [pesad] `tehtud, ömargused kut lõhha kera, auk lihab küljest `sisse Pöi

müüri|pääsuke piirpääsuke `Müüri `pääsuke `lennab `kõige `kiiremast, vuhin taga IisR; need on müüri pääsused, teised tegevad põõningule pesad Rid **Vrd** müürpääsuke

müüris|sepp müüris- Tõs Aud Saa Ris Juu Trm Plt KJn SJn Trv Hls Krk, `müüris- Jõh, müüris- Jäm Khk Muh Phl Vig Kse Tõs Kos JMd VMr Kad Lai KJn SJn, müüri- Hää Saa Ris Pst, `müüri- VNg Vai, `müüri- Emm Käi müürsepp `Müürisseppä `õtsiti taga, aga ei `leitud `kuskilt Jõh; `müüriseppad `onvad `müüri pääl Vai; müürissepp, ika souetöö mees jälle, kivist elusid, `müürisid teeb Jäm; ta `olli müürissepaks Muh; müüri sepa tööriist on kellu Käi; Müürissepp tegi vundamenti Vig; egä müürissepp ei saa tehja, ku tal `antsla-ngert es ole Saa; isa tegi siin ühe teise müürissepaga tegi `küöki `õues Ris; müürissepad olid suurem jagu vene mehed, `Mustve mehed VMr; `mõisas `tehti kivi `ooneid ja koolimaea ehitati kividest, müürissepa tööd oli küllalt Lai; Kui Suure-Jaani vene kirikud `tehti, tulid müürissepad Venemaalt SJn; müürisseppel on kellu alati tüü man kähen Pst; meil ahi är lagunu, ku näet `mõnda müürisseppä Krk

müür|latt 1. müürlatt Müürlattist `kutsuti, aga eks ta pal'k õld, ia pal'k Jõh; müürlatid on nelja `kantlikud, suured teravad kandid Khk; müürlati pial tulavad aamplagid Var; sarikad pannakse müürlati `kül'ge `kiñni Kei; müürlatt, `sinna `piäle tulid puarid Kod; ku kivimaea ehitus, siis om müürlati, tel'leskivi pääl ei saa `paare panna Krk; savi saena sül'lä pääl `olli tasu rubla kuuskümmend kopikat - - paarid ja müürlatid, nonde pääl `olli esi mass Ran; ku kivimüür om, siss om müürlati ja nende pääl om paari Ote

2. vundamendil asuv esimene palk müürlatt on esimene pal'k vundamendi peal Amb

Vrd müürlatt

müürnik `müürni|k g -gu müürsepp `müürnigust üteldäss noid, kes tegevä põllu ja tel'liskivvest `müürü Röp

müür|pääsuke müürpääsuke piirpääsuke – Rid **Vrd** müürpääsuke

müürse → müüser

müür|sepp müüriehitaja *Müürsepad selle kivi rihaltse nendele sii tegid Pöi; müürsepp one müüri `meister Kod; müürsepal om kõvera vanguga kelluke Ote; müürsepp om no siia_tullu?, tekke no lauda müürü tegemise kaup vällä?* Har; müürsipä tegevä tüüd Se **Vrd** müürissepp

müürämä `müürämä Lei, da-inf müürädä? Lut; `möürämä, tud-kesks möürätü Lei müürima `müürämä `ahjo `naksi? Lut

***müürüne** müürütse maja? (kivimajad) Lei

müüser `müüs|er Ris, g -re Hää Saa; `müis|er g -ri Mar, -re Plt; `müüsser Jöh Vai/-üö-/-; `mürs|el g -li Mär; `mööser Phl Krk/-üü-/-; `möös|el g -li Var; `möösen g -i Muh; `mörse|l g -li Krl; n, g `müüsleri VNg, `müürse Plv Vas, `mürsli Har, `mörslil Krl, `mörslil Rõu uhmer mene - - `müüsleri `etsima VNg; `möösen `olli ja `mööseni nui, misega tongiti Muh; `müüsrid olid mõisas Mar; vasest `mürsel, kõrvad `külges, `taotakse pipart sees Mär; kui käsikivi es ole, siss saime `müüsre sees `tangu teha ja jahu Saa; `sakstel oli `müüser Ris; `mörseligõ pestäss pipõrt ja tsukõrt `kaški Krl; `apteegõr hõõr `mürsliga `pulvrit `pijnüss Har **Vrd** mister

-**müüsik** Ls kuusik-müüsik

müüskel(l)emä `müüskelemä Har/-ll-/ Rõu Lut müütama sa_käüt tanh `müüskellen, a_`müüdüss sul ei saa konagi Har; ta `müüskeli `lehmä Rõu

müüskämä `müüskämä segi ajama Midäs siin `müüskäd, kaik tuba pahem `päidi Kuu

müüskür `müüskür g -i (ronijast lapsest) Ei `tiie, `kuida sie moni laps niisugune `müüskür igä on, `aeva rönib igäle `puole Kuu

müüsleri → müüser

müüsterdämä müüsterdämä Nõo(-s-) Ote, -ämmä Urv Plv; müüsterdämä Nõo Kam askeldama, rahmeldama mõnikõrd ku nõgel vai väits ärä om kadunu, ma müüsterdä ja otsi, et kos ta onde om Nõo; mis sa müüsterdät, kui sa paegal ei püsi Kam; Küll_tia või vil ilman müüsterdädä?, mitte latsõl magada ei_lasõ? Urv; müüsterdä pääle, ega taast midägi `vällä ei tulõ? Plv

müütama `müüt|ama Lüg Jöh Hää JJn Trm Plt, -ämä Kuu, -ämmä Rõu; `müüt|ama VNg Vig Han PJg Vän Tor Hää Ris Kei Koe, -ämä Mar Tõs Juu müüa pakkuma `läksin `laadale, `painasin `luoka, `läksin `sinne `müütama Lüg; teine lähäb `juure, küsib, mes sa sii tänä `müütad Mar; kõrvatsenaene `seisis pruudi ja `peime `kõrves ja `müütas `kimpusi Vig; ei `müütän obust ää `ühti Tõs; üks müüs käis kiriku juures `saiasi `müütamas, läks `saiadega `sinna Hää; ma käisin isegi kala `müütames, `värsket, üks kümme viisteist kilu `meetert maa sies Ris; lähän `müütän, kas suan tast `lahti Juu; müüd piab teist `müütama, jäi umb `ahtraks (lehmast) JJn; `müütas oost Plt **Vrd** müiatama

müütläne `müütlä|ne g -se (vaikijast) tuu kui `müütläne, kõnõl ei midägi? Se

müütnik `müütni|k Röp, g -ku Kan Plv, -gu Krl Vas; `müütni|k TMr, g -gu Ran Puh

1. (sõnakehvast või vihasest inimesest) ta om nigu `müütnik jälle vihane Ran; ta saesap nigu `müütnik, kullep ja ei laosu sulle mitte midägi Puh; mis sa no `müütnikuga tiiid, ei tä kõnõle Kan; tuu ei kõnõle, om vana `müütnik Röp

2. tõlner, tolliametnik `müütnik ol' patanõ, nuu_lätsi_kõgõ uma hõpõ ja kullaga_põrgohõ Vas

n enn VNg Pal, g enn|e Kär Kaa Krj Pha Kul Kir Lih Vän Ris Nis Ann SJn, -i Lüg/'e-/ Mar, -u JJn KJn Vil Krk, -a PJg Kei; enn g enne Har; n, g nee Tõs, nii, nii Kod Pal KJn Vil Pst Hls Krk Plv n-tähe nimetus `enne ei `panda `kuskil, enn jääb `välja (verbi esimese pöörde lõpust) Kär; suured enned, kolm `enne Pha; ma `nüitset `enna ei mõesta ilusti teha PJg; nii

piäb eden õlema Kod; nuga `algab enn tähega, ennuga Vil; vanast `ütliv nii, nüid õigats tatt enn Krk; ehn, oo, oo [teeb kokku] nõo Har

naa¹ naa, na hajusalt R Sa, Muh Hi Lä PÄPõ Ha Jä Kad VJg Sim Kod Pal KJn SJn Ran

1. nii, nõnda **a.** (rõhutatult) sel määral, sedavõrd [ta] läks naa pahaseld menemä kõhe Lüg; mool naa `meeles keik Kär; `niitsid naa pitka särgiga ka, kui nii pala oli Pha; odr kasvab naa kidevite et Muh; aeg on naa iline juba Käi; mis sa nendega naa `kangeste `tapled Mar; `suitsu ja `vingu oli naa et Kul; tanud olid koa, kõik olid `litrit täis naa mes varises Kir; Aasi obusega naa et tuli rummus Han; oma valud ja äädä, need `lähtväd juba naa suurese Var; mi_sand räägid naa rumalaste Mih; obo na `norgos, `aigõ või mis ta ond Khn; mõni magades noriseb naa `val`lu; Seal keldres oo neid elukid küll, naa mis kiheseb PJg; siis oli naa irm, saan magadagi Ris; istu naa vakka kui vähä võib Juu; ärjabä `kasvas naa mis mühinal Kos; Mõnel oli natuke `tuhka niisama narsu `sisse `siutud ja `seepi oli kua naa kasinast Amb; `jooksime järel naa et kas `tahtsime `lõhki `juosta `éndid Koe; kõik vikastid ei `leika seda `eina, na kõva juß Kad; `vaatan na teräsess jõe põhõja Kod; ära naa kõvast piigista Pal; siia kõrva `sisse lõi siukse `paise `moodi ja sij`olli nii valus naa et SJn **b.** sedaviisi, selliselt moness `pulmass oli `viina `ninda vähäst `voitu, no et naa jauperäst sai Kuu; mis sa naa teed, ää tee naa, sedasi ei või teha Mär; koedu `valgus ja õhe `valgus, naa oo need vanad sõnad Vig; `võeti neoksed pikad `terbed õled ja `pandi naa, et pead kõik õhõtasa tuttis olid Mih; sääre paelad olid naa `lehvi `seotud põlve `otsas Pär; kibu oli üsna pisike, see oli naa änam sihuke nal`la nõu, laste nõu Ris; ennemuiste olid `kleide `külges nuastud, sie oli ika na nagu toreduse pärast Hag; ei `saandki koa `väl`la`käiku `minna irmuga, see tuli kõik tiha naa noh, `püksi või nõnna Pee; na kahekeisi aavad juttu Kod **c.** umbes riigivalitsus akkas naa nelikümend viis `aastat tagasi landrahiga kohut `kõima Mih; Na kanamuna suurune muhk ajas käe peale üles Tõs

2. teisiti (väljendeis hrl koos sõnaga nii) Kuda sie `oige nimi periselt oli, üks üttel nii, `toine naa Kuu; vahest nii, vahest naa Khk; jälle sarjadega tuulati, teene uks oli naa, teene oli naa Aud

3. nagu võid `olli lava peal `süija nii palju, kui sa tahad, naa `saue Muh; see üsna sedas küll, na vana kuri oleks ise varsasse läind olnd Käi; ta on natuse naa tuim Phl; kõba rusikas naa suure nuiaga paneb pähä Mar; see püti sees vanutud - - se oli paks piim, võtst lusikaga na pudru Rap

4. siis, kohe naa kui mina seda sain `üeldud, `ninda tema üppas Jõe; kui sa läksid `mõisa, kui su jalg läks `sinna vao otsa päle, naa `pandi sul kepiga plaks `sel`ga kohe Kir; naa kui ta pani selle `papre `piale ja `rüipasi koa ja - - mu äda kadus siis ää Aud

5. noo, noh; säh Naa, naa mis sa `punnid; Naa, võtta see omale IisR

naa² → nemad

naaber¹ `naab|er Aud Kad, g -ri Jõe Lüg Jäm Khk Kär Vll Põi Muh Hi LäLo Kse Tõs Tor Hää HaLo HaId JMd VJg Iis Kod Plt KJn Vil Ran Puh San, -re Phl Kul Vig Lih PJg Hää Ris HJn Amb Plt KJn SJn Trv Pst Hel Ran; n, g `naabri Nõo Ote hajusalt V/-e Har/; `noab|er g -ri Tür(noa-) Koe, -re Juu Kos Jür; `nuab|er g -ri JMd Plt; `naab|õr (-ua-) g -ri Khn; seesü `naabris VNg lähestikku elav inimene või pere meil siin jüst erilisi nimesi ei ole `naabridel Jõe; vii `naabrile ka aru (teade) käde Jäm; `naabri inimesed töid `moole `piima Kär; Nee `naabrid elavad küll naagu kaas ja koer, üks äi salli `õhte, aga teine teist Põi; Meil on eed `naabrid Emm; keisin `naabert `vaatamas Kul; ma põle ulk `aega oma `naabert näin Tõs; Sõpõr kuõrib `naabri `perse vns Khn; minu `naaberd ei ole kodu Hää; meil `naabril oli uht

tuld lae uksest tupp HJn; *põle jahu, lähäb`naabre kääst`laenama* Amb; *kavatsesin noabriga jahile`minna* TÜR; *lähän`naabrille* Iis; *nüüd on`naabre perenaese anid* SJn; *lätsime`naabridega tülüsse* Trv; *miu`naaber ost`siia maja, aga nüüd lähäb ärä`liina* Puh; *ma käisi`naabri puul,`kutse`naabrit ka appi* Ote; *sõpr sõbra kâpistäss,`naabre naba`lõikass* nalj Har; *naabris`naabertalus, -peres`muidu`kâisima säääl`naabris`ühthe lugu* VNg; *`naabris on pulmad* Rei; *meie`naabris oo vana`selti aned* Rid; *meil`naabris vend lõi oma vennale pähä* Plt **Vrd** naabur

naaber² `naab|er Jäm, g -ri Pha Hi(-re) naber inimese`kõrgus`olle juba see`naaber, vihud keik`püsti Pha; *Mitu naabert vilja tei kogu panite* Käi; *Vilja`naaber on suurem kui akk, akkidest tõsteda vihud`naabrisse* Rei; *vili leigadi ära,`pandi`naabri`kuivama* Phl

naablane `naabla|ne (-oa-) g -se (putukas) `naablased`ollid linnu`puuri pesa tein; *kui`naablane`nõelab, kohe`paisu* Muh

naabri- `Naabri pere`lambad jäänd eile`õhta vajakaks Pöi; *mei vana`naabrinaene tuli`meile* Emm; *`naabrekülas tuli [hunt]`õue, läind kaevu juurest läbi* Kul; *`naabre meest nääb koa õege`arva* Vig; *`naabrinaene käis kangast`käärimas* Ris; *kõik`nuabri naesed käävad kâsikul* JMd; *selle kutsariga ma`riakis, see oli tuttav -- elas`nuabri külas* Plt; *ku -- ooletusse`õlli jäänd, et änam tuld es oole, sis läksid`naabri talusse [tuld tooma]* Vil; *`naabri rahvas om`väega`lahke* Puh; *`naabri mijsš võit ummõht perä`pääle* Plv; *Naane võta naabritalost, tedä tunnõt käsist, jalost* Vas **Vrd** naabru-

naabru- naabri-`naabru`naine`seisas sial`aida taga Hlj; *mehe isa-ema`viskasid`nuoriku kohe`uksest`oue, magas säääl`naabru peres üöd* VNg; *Meie`naabruses ajas alati tiel`kõigist`müüda* IisR; *`naabrumehed mõeld, et mis temaga teha* Kad

naabus `naabru|s Vai Jäm Khk VII Pöi Kse Tõs Tor Hää Ris Koe Iis Plt KJn Puh Krl/g -sõ/,`naabru|ss Trv,`noabru|s Kei Juu Koe, g -se; seesü`naabus Hlj VNg Vai naabruskond, lähikond *sie on täma ode, sie oli siin`naabus`enne`naiseks* Hlj; *meie`naabus säääl üks vana`talli kattus, sie on viel`ennevanast`olgidest`tehtu* VNg; *see on ka sii`meite`naabruses* Khk; *Elame sii`naabruses küll, aga mitte äi tea, kus teise raha on* Pöi; *me eläme sellega ühüs,`naabruses* Tõs; *minu`noabruses sial kaks peret olid ligistikku* Kei; *elab`noabruses, elab üleaa* Koe; *siin mede`naabrusen eläp üits`siänte kenä mijsš* Trv; *Tooni talu om`naabusõl* Krl

naabur `naabur g -i Kuu Lüg Jõh Vai; n, g`naaburi VNg Vai; g`naabru Kad Iis naaber *Mei`saamme`oite`höästi`neie`naaburiegä läbi* Kuu; *minu`naaburid on kaik üvad, mina ise olen paha* VNg; *`naaburi siga`tohnis kaik`meie`piendrad üles* Vai; *meil on karduli`korvisi vähe, tuame`naabru kääst* Kad; *kaks`naabrud* Iis; *naaburis* 1. naabertalus, -peres *ühüksä`päivä`enne`mardi`päivä, siis on`kâüdüd`naaburiss* Kuu; *minu õel õli --`lapsest`saadik juo`peigmes oma`naaburis* Lüg; *tämä oli`naaburis`pulmi`katsomas* Vai 2. naabruses *kui`kennegi`naaburiss hakkas näh surema, siis vähä`aigu`enne sidä [kâis]`mardaus* Kuu; *teine vend on siin`naaburis* VNg

naabur- naabri- *üks`naaburmies old`ninda vähä`arga`nahka* Kuu; *siit sie minu`naabur`naine suri menev sügise* VNg; *`naabur`rahvas`lõikab jo rukki* Lüg; *`naaburmies, sie`kiitas ikke`kakssada`puuda pidi rukkid`saama* Jõh **Vrd** naaburi-

naaburi- naabri- *lâhteb`toisesse,`sinne`naaburiperesse;`naaburi`poistega igä sai siis`paatijega --`joba mere pääl`kâüdüd* Kuu; *`naaburieit tuli`jälle`pruovima, et`kuida nüüd siep ia on* Lüg; *`naaburi mehel on`suured velad* Vai **Vrd** naabur-

naadala `naadala „lapse lahtine kuub” *sina pead olema `neie puru `riide `naadaluijega, `eiga sina paremid saa* VNg

naadrane, naadrene `naadra|ne, `naadre|ne g -se *Hi sipelgas on tiibastega `naadrest `väljas, siis on `vihma Emm; roosi `õites vahest kollast `naadrast Käi; sii on `naadrese pesa* Phl

naagel `naag|el g -li *Mus Pöi Rei Mar Khn/n -g|õl/ JõeK, -le Emm Käi Hää, `naakli Kuu, `naageli VNg(n `naageli); naagl g `naag|li Pöi, -le Phl; `naakel Hlj puit- või teraspulk naagelpingis Pane vall `naaklisse `kinni Kuu; venel `onvatta `naagelid `otse `puordis `kinni VNg; `naagli pulgad, nee oo sääl `vantide vahel Mus; sebi see vall `naagli `otsa Pöi; ega tross `panta `naaglesse Emm; Lae ehitakse kasõ `oksõga ää, pannaksõ püstü rellingä `külge `naagli `aukõssõ Khn; `naagle raud on mašti võru külles Hää; vallid on `puhtis ja panna `naaglite `kaela JõeK*

naagel- *pulk oli `piida `lauast läbi `lüödüid, `naagelpulk `üöldi, siis `valli ots `pandi `sinne ala Kuu; kuus `tolli lai `naagel `penki VNg; `Kõrgõ tekkladungiga pannaksõ otsad `vañtis `naagõlpenge `naaglitõ taha Khn; iga laeval on reiling - - reilingi lati küljes on `naagelpingid* JõeK

naagl → naagel

naagu → nagu

naagutama *naagutama Jür Sim, `naagutama Kuu Lüg näägutama Ei `sinne `puodi voi `mennä, hagada kohe `naagutama Kuu; Täma õli `kange `tõisi `naagutama, iga `tühjä `asja perä `naagutas Lüg; Akkan mina teda naagutama, las laiskleb Jür; mis sa sest lapsest naagutad Sim*

naak *naak Krj, g naagi Hää Kad(-ua-) IisK Iis Kod, `naagi hajusalt R; `naaki g `naagi VNg Vai; `naaka g `naaga VNg*

1. a. *hakk Nie `hallid - - `naagid `suures `seltsis `lendäväd ja kisendäväd Kuu; kerigu `naaka ela kerigu `tornis VNg; naak `naagub, siis `üöllä, et `surma tuleb Jõh; kui `nuaki nähköse, siis küsitakse, et no mis sa siin nuagid Kad; naak - - eläväd Kodavere keriku juuren ja kabelin Kod* **b.** *(haki häälitsest) `naagid `naagivad naak ja naak Lüg; Kuusede `otsas on naagi pesa, kuusede süis tiib naak-naak-naak `seukest äält Hää; kiriku akid või kiriku nuagid - - kisendavad aga nuak-nuak-nuak Kad*

2. *naakmann, jõmpikas see pole kellegi poiss, igavene naak, tülinorija, `kerglane Krj*

naa|kaua *niikaua obused ning `pahmapoiss said naakaua seäl puhata Vig; Naakaua annan talle [lihavõtte] muna, kui leeris käidud Tõs; Eit `ütleb ikki, et luke aga luke, naa kaua ku su silmad rikutud Tor*

naakel → naagel

naakil `naakil VJg Krl najakil vanaesä sais kepi `naakil Krl

naakil(I)e, naakilõ → najakile

naakima `naakima Lüg(-maie) Jõh; `noakima, (ta) *noagib Pöi Kad/-ua-/ (hakkide, vareste häälitsemisest) `naagid - - `naagivad keriku `torni `ümber Lüg; vares noagib, kiitsakas kädiseb Pöi*

naakima² `naakima Khk Muh, (ta) *naagib Kaa Pöi naakuma, sõnelema Sii peres oo küll võimata elada, muud pole, kut ühtlast naagitakse su kallal Kaa; Nii kaua naagib `päele teise nina all, kut `viimaks on karupidi koos Pöi*

naaklema `naaklema Kuu RId(-maie) Lüg, da-inf *naagelda* hajusalt Sa, Muh Rei Mär Kse Mih JõeK JMd Kad VJg Sim I Plt Trv; `naaklõmõ, da-inf *naagõldõ* Krl; `noaklema HJn Koe,

da-inf *noagelda* Juu(-ua-); `nuaklemä, da-inf *nuageldä* Kod nääklema, sõnelema *Midas siel`jälle`naaklete* Kuu; *muud ei tie, ku`naaklevad* Lüg; *`eile vast mia`naaklesin* tämäga Vai; *ise sösarde`vendade lapsed ning`naaklevad selle sita pärast* Khk; *üks`naakleb teisega, ep soa läbi* VII; *mees ja naine`naaklevad* Rei; *see põle suur riid mette, läksid muðu vähä`naaklema* Mär; *lähäb`naaklema, lähäb tülisse* Mih; *on üks`noakleja inime, alati`noakleb ja viriseb* Juu; *ärge naagelge üksteesega, ma ei kuule - - muud kui üht`naaklemist* JMd; *mis te`naaklete, ise oma pere* Sim; *tükivad`riido ja`nuaklemä* Kod; *`veikse`asja pärast läksid nõnna`naaklema et`oitku* Lai; *mis te sõgekse`naaklede* Trv; *alb inemõni,`naaklõs alasi* Krl

Vrd naakslema

naaklus `naaklus nägelemine mis `naaklus teil siin on Lüg

naakmann `naak|mañn Hää, g -mañni Ris Juu(nakk-) Sim; `naak|mañ g -mani VJg, -mañni Mär; `naak|mann g -mañni Kuu; `naak|man Kul, g -mani Jõh IisR, g -manni Ris poisijõmpsikas, marakratt *Peress old kolm ala`kuoli`ialist`naakmañni* Kuu; *Naaklevad`jälle`kuradi`naakmanid* IisR; *va lapse`naakmañnid tegid`siukest`kurja* Mär; *küla`naakmannid tulevad* Ris; *va nakkmañn, pisike poiss teešte suuremate`ulkas* Juu; *poisi`naakmanid tegid selle tembu* VJg

naaksima `naaksima, (ta) *naaksib* Kaa *naaksuma* *Poisid akkasid`naaksima* Kaa

naakslema `naakslema Khk Põi/-oa-/ Tõs nääklema, sõnelema *külavahel`naakslevad, nad võivad seel ju pia`aegu käsitsi ka`minna* Khk; *kui kaua te`naakslete, et te järele ei jätä* Tõs

Vrd naaklema, nääkslema

naaks|muadi niimoodi *naaks`muadi on siis nied ilma asjad* Kad

naaksuma `naaksuma, (ma) *naaksu(n)* Jäm Khk Kaa Phl Mär Kse Tor Juu/-oa-/ Kos/-oa-/ Jür KuuK JJn Ann VJg Sim Iis Trm Plt(-ua-), `naaksun R

1. peale käies, norides rääkima; näägutama; nääklema *mis sa`naaksud mu`kallal* Jõe; *No nüüd_o`poistel`jälle`hüäpuol pääl,`enne`aeva alade`naaksusid* Kuu; *Nõnda`kauva`lapsed`naaksusid, kui isa nad`kaasa võttiski* IisR; *Äi tee, miks ta mu kallal naaksub* Jäm; *Poisid läksid`naaksuma, tüdrukud pole sedati`naaksund* Kaa; *ära naaksu nii`palju mu juures* Phl; *naaksub järjest`persse taga,`tüitab ää* Mär; *mis sa noaksud mo kallal* Juu; *tohter käis iga viie minuti takka mind`naaksumas* Ann; *küll ta võib ometi`vasta`naaksuda* VJg; *teise kääst naaksub (mangub)* Sim **Vrd** naaksima, nääksuma

2. (lindude häälitsemisest) *Ega neid hakkisi`palju`rannas ole, maal on neid igä`rohkemb`naaksumas* Kuu; *tämä (peoleo)`naaksu`enne`vihma* Vai; *varesed`naaksuvad vahel nõnda, suurt`santi äält teevad* Khk; *kui vareksed naaksuvad`õhta`päikese luoja aal, siis`üelda, et sula tuleb* KuuK

3. *naaksuma tuol naaksub* Iis

naaksus riius *Mammi on miniga kohe päris`naaksus* Jür

naaku `naaku Trm, `noaku Juu riidu lähvad `noaku, *no nüid on kuri`karjas* Juu

naakuma `naakuma, (ma) *naagu(n)* Rei Mär Han Hää Ris Juu(-ua-) Jür/-oa-/ Amb JMd(-ua-) Koe/-oa-/ VJg Sim IPõ Plt, `naagun Kuu RId(-maie Lüg); `naakma Krl, `naaguma Kse Iis, (ma) *naagu(n)*

1. *naaksuma; manguma ärä`naagu, ärä`tüütä minu* VNg; *Mis sa siis viel`naagud, kui`korra sai`üeldud, et ei saa* IisR; *Ta`naakus mu kallal ulk`aega* Rei; *mis ta peaks`naakuma seal teise kallal* Mär; *Naakusid, naakusid üksteise kallal naa koua, kui läksid käsitse kokku* Han; *alati naagub, kis so irinäd jõuab kuulata* Juu; *jäta oma`nuakumine* JMd; *küll võib`naakuda teiste kallal* VJg; *naakusin teda küll`kaasa, aga ta ei tuld* Sim; *naagub`süia* Iis;

mis sa naagud nõnna pal'lu Lai; mis sa naagud mu man, ku sa minnu rahulõ ei jätä? Krl
Vrd nääkuma

2. (haki või varese häälitsemisest) *kui `naaka tule külä `naakuma, siis tule `surma külä*
VN_g; vares naagub VJ_g

naakus `naakus Trm, `noakus Juu riius *kui nad sedasi `noakus ehk nurinas on Juu*

naa|kut *naakut Khk Kär Mus Kaa VII Pöi, nagut Khk Kaa Pöi, nakud Phl nagu Sügisel*
siia suurpüügi `aegas `pandi `öösseks võrgujädadele laternad põlema, siis oli meri `valge
nagut linn Khk; kana kutsub ja laulab ka naa kut kukk Kär; Meni pili oli naakut loom, naakut
oleks lammas tallega Kaa; `koltsed `nardlased on nii kibed naakut oleks tules olnd VII; nagut
ma `ütlesi, ma_s saa ju kodu `ollagid Pöi

naal¹ *naal Saa, g naala Hi Vig Kod Kõp Vil Krl Har Lei nael a. kinnitusvahend nee*
naalad mo jäuks `palju suured Käi; mool põle seda, kis `naala seena `sisse lööb Vig; pane
riie naala `õtsa Kod; niid ol'lid kiik maasepä `tehtud, käsitsi `tehtud poha niid naalad Vil;
ma_lei nii `õkva, et üte hoobiga lei `sisse naala Har b. raskusmõõt ma `osti omal veerend
`naala `leiba Käi; margapul one naalad piäl; nuaremad `arvavad juba kilodega kõik, aga
naaladess suab iki paremass arvo Kod; `täatsime ju ärä, metu `naala [lõnga] lähäb siss
`kümne küindrä `pääle Kõp; kõrdsimiis, anna_mullõ üts naal `viina Har c. koeranael, furunkul
ärä `tõmma koeraga, koer annab `naala Kod

naal² → najal

naalaline *naalali|ne g -se Rei Saa, -tse Har naelane anna naalaline `suhkrukott Rei;*
naalaline levatük'k ol'li Saa; ma õngidsi `täambä üte naalalitse hauõ Har Vrd naelaline

naalama `naalama, da-inf *naala|ta Kod MMg, -da?* Har(-mma)

1. *naelama a. rautamisel naela liiga sügavale lööma sepp lei hobõsõl jala? `rauda, no? om*
üte jala vällä naalanu? Har **b.** *naelaga kinnitama nuu `rüüyli kõlisti nuid `naalu, mingä timä*
poig kiini naalatass (ristilöömisest) Har

2. *nõelama mesilane `naalas minu käe ärä Kod; `naalaja uús MMg*

3. *traageldama vana `rätsep naalaás püksi haru kokku, siss and poisi kätte ummõlda Har*

naalane *naala|ne Äks/-l-/ , g -se Rei Kod naelane naalane leevätükk Kod; kos või `pahti,*
sij kutsuti viisik, kahe, kolme ehk ka viie naal'ane Äks

naalanõ *naala|nõ g -dsõ*

1. *naelu täis `poiskõsõ omma taa puu `naalu täüs `pessänü?, taa om säärän naalanõ Har*

2. *kõva (nagu nael) timmasitsõ `herne omma `väega naaladsõ, naid ei `saaki `pihmess*
`kiitä Har

naala|täht *Põhjanael naalatäht om nii `hel'kse - - tuul om `valguss esihenesest Har*

naale → najale

naalima `naalima noolima – Vai

naalistu *naalistu (tööriist) `õtska naalistu üles, taguga naalad [saapa] kann sidess `väl'jä;*
naalistu one ümmärgune puu, küünär pitk, raudratas õtsan Kod

naalt → najalt

naalutama *naalutama Kod; imperf (ma) naaludi Har a. naelutama vanass `vitsegä ruaviti*
maja katuss, nüid naalutatse Kod; `süämetäüega - - `ütlät, et ma naaludi timä no igävess
kiini? Har **b.** *naelama obesejalg one ärä naalutet, naal sügävälle lüädud Kod*

naamal `naamal g -a räbal *Vergud jäid `tormiga mere ja `pääle sedä sai `paljad*
`naamalad käde; Mes neist `naamalujest enämb `selgä tobid; Kedä ei näha `naamaluss, sidä
ei nähä `siidiski vns Kuu

naamalane `naamalane räbalane `naamalane, kel `narmad rippuvad igäl puol Kuu

naamik `naamik räbal, vilets riie – Hlj

naa|moodi niimoodi, selliselt `naamodi õli vanaste elu siin Jõh; see ei sünni `niimodi `panna, pane `naamodi Mär; ei, seda ei `öötud naa`moodi Vig; Siis said naamoodi vihid valmis kõik asveldada Var; kui linad on liost `väl`la `võetud, siis on naa`muodi, et pannakse linad maha `aeduma Koe

naanutama `naanutama näägutama mida [ma] sinust `naanudan VNg

naap naap g naabi Mus Muh Hi Rid Ris, `naabi Jõe; knaap g knaabi Hää Ris; naat g naadi Mar knaap, pöör kõie kinnitamiseks mone `mastil on `naapisid kolm voi neli tükki Jõe; naabid oo kahe suure `piikega `kinni, soodi ning valli otsad pannatse naabi `külge Mus; soot `panta `ümbar naabi, kerida kõis ümbar Emm; knaabid on änamasti kliiverpoomi pääl, siis põle seesingu `ümmer kliiverpoomi `võtmest Hää; purjukadel [on] püörad masti `kül`ges, nüöri otsad pannaks naabi `kül`gi Ris

naapal `naapal g -a naakmann – Kuu

naa|palju niipalju, -võrd tä (heinasaad) oo naapal`lu madal ja vilets, joose jaluli otsast üle Kul; nüid oo vana kuu, aga ei tea, kudas tä naapaelu `vihma maha laseb Vig; siis olid ikka `öösiti naapaelu ülal, et `jälle said `kangad kedrata Kse; maeal kusagil pole naapaelu kibi`aedu kui sii `meitel Mih; olga naapalju inimesi kui oln, ühe `siaga pidi küll `suama Khn; [ta] Oli aga naapaelu kahmakas, et sai ennast soldatist lahti päästa PJg

naar¹ naar g naaru Hi Saa Kod Kõp Vil Trv Hls T V naer; nali, pilge Nägu laia naaru täis Emm; mia es saa naaru pärast `rääki Saa; egä tühi jutt tükki ei võta, egä naar `nahka ei riku vns Kod; Tüdrigid läksid suure naaruga `kamre`otsa Vil; oh seda `naaru küll, mis sõss sai Trv; mis sa tiijt sedäsi, jäät `rahva naaru ala Krk; kullestiva kõrvalt toda jagelemist ja mugu kõhutiva `naaru Ran; täl `ol`li vesi suun, suure naaruga purdsass `kõik` suu-sil`mä mul vett täis Nõo; sa tiijd ennäst rahva naaruss San; ikk tulõ ilu pääle, pil`l pik`ä naaru pääle vns Krl; taal om nätä alasi hää mijl, suu alasi naarul Har; Mul ei tulõ? `kostki otsast `naaru Vas; timä vidä `tõisi naaru`päle, timä naarustass rahvast Lut

naar² naar Hää, naar Trv Võn, g naari naeris Vanasti `tehti maha, kasvatadi pailu `naarisi Hää Vrd naaris

naar³, naara naar g `naara Jõe Kuu Hlj VNg Jõh JõeK; n, g `naara VNg Vai tragi, traalimisvahend naar on nisike `suurde arudega, nied akkavad `verku `kinni Jõe; Vanad mihed kasudid `naaraks raud`kangi Kuu; `naaraga `otsita `vällä, kui on mere kukkund midägi VNg; `naara - - lasid `pohja ja sedä `muodi siis vedäsid edesi tagasi Vai

naarah(h)uss naara|huss Har, -hhuss Se naeratus `täämbä tul`l õmõta naarahuss tõsõl Har Vrd naaratus(s)

naarahhutma naarahhutma Rõu Vas naeratama a ma naarahhuti `hindälle Rõu; tõõnõ rapahhut`pääd ja naarahhut`Vas

naarah(t)am(m)a naarahtam(m)a Plv Vas; pr (ta) naarahass Lut, imperf (ta) naaraht Röp Se naeratama varass varastass `varga takast, suur`jummal`naarahtass Vas; `hõiksimme, kes sa olõt, [ta] naaraht ja ütél: `tulkõ mano `kaema Röp Vrd naaratama

naarama¹ `naarama R JõeK tragima `lähme `verkuid `naarama Jõe; sidä `naarati küll peräst, sidä pere`meestki, aga ei `saadud käde Kuu; `minna `võrku `naarama `paatidega, on `suured `kougud ja `argid, `naarad Hlj; mittu `kerda, kui `pohja `vergod `juoksu menivatta, `naarati nie `vällä VNg; mei panimo rist`märgid - - siis saab `naarada, tiäd, kost akkad `naarama Vai

naarama² `naarama(ie) manguma `tõise kääst on `kange `naarama üht `asja ja tõist `asja
Lüg

naarasklõma, **naaraskõllõma** *naarasklõma* Vas; *naaraskõllõma* Plv Vas; da-inf
naaraskõlla? Se *naerma na umma nii hedevä?*, *ku kõgõ naaraskõllõsõ?* Vas; *timä `tahtsõ*
naaraskõlla? Se **Vrd** *naariskõllõma*

naaratama *naarat|ama* Rei/-dama/ Kod Trv Puh, -amma Har Rõu, -eme Hls Krk(-em)
San, -õm(m)õ Krl

1. *naeratama tämä naaratab selle `piäle* Kod; *või ma naari, ma naarati vähä* Krk; *naarat*
raasike Puh; *olõs veidükõni naaratanu* Krl; `väikene *poiss hällün ja naarat mullõ `vasta* Har
Vrd *naarah(t)am(m)a*

2. *naerutama, naerma ajama ära naarada last* Rei; *naarats last nõnda_t, laits `tõmbass*
`kõõksi periss Krk

3. *naeruks panema, pilkama ma? ei olõ tõsõ inemise last naaratanu?*, *et tuu om sääräne vai*
sääräne Har

naaratus(s) *naaratu|s(s) g -se* Trv Hls Puh San, -sõ Krl Rõu *naeratus natuke naaratust oli*
nagu näo pääl Trv; *su jutu_päle tulli vägisi naaratus `pääle* Puh; `tütrigu *háol ol'l lahi*
naaratuss Krl **Vrd** *naarah(h)uss*

naaratõllõma *naaratõllõma* *naeratama mu tsillu `tütrekene nakass jo naaratõllõma* Har
Vrd *nauratelema*

naaress → *naaris*

naarik *naari|k* Hel, g -ku Kod Nõo Ote *naeru- või pilkehimuline tämä jo lapsess suadik*
nisuke naarik; vana naarik inime, alate tahap tõiss `trõsi ja naarta Kod; *Naarik otsib süide*
tõstelt, et siss naarda nende üle Nõo; *naarik - - pal'lu naard* Ote **Vrd** *nauriko*

naarine `naari|ne g -se Jäm; *naari|ne g -tse* Trv *naeritega, naereid sisaldav `naarine maa*
Jäm

naaris *naaris* Sa Kse Pär Tor Hää Saa VJg IisK TaPõ SJn Kõp Vil Hls, *naariss Äks eL,*
g `naari; *naare'ss g `naare* Se; `naaru'ss, -u'ss g `naare Röp *naeris meitel on `leiked, `kaapsud,*
urgid, `naarid Jäm; `naarid `kasvavad nõnda suureks, üsna `tõsta maast Khk; *naaris on*
kibedam kui kaal Hää; `kietsin `naarid VJg; *naaris - - ajab juure mua `sisse, kasvab kole ilus,*
mõned kõhe `tol'li viis kuus suured nigu latakad Trm; *süägi `naarid one üväd süädä* Kod;
kõege viimane kül'v on, külvatasse `naarid Äks; *Meie talus `tehti mõlemid maha, looma ja*
inimese naarid SJn; *lehm naaride sehen, poiss, aa ruttu `väl'lä* Trv; *lääme `naarit üless*
`kiskme, `naari kokkupanek om kige viimän tüü Krk; *ma es taha toda naarist, ta om mõrru*
Puh; *vanast mateti kütist, siss tuli `mulda tetti `naari* Nõo; *naarist tetti kütüssede - - `pendrede*
es ole tettü Kam; *Üits aasta seevä mardiku `naari ärä* Rõn; *Nainõ kui naariss (matsakas)*
Urv; `naari? *kasussõ? lihavahe, näil um hää maa* Plv; *mi `teime `hindä söögist `naarit, `süüdi*
`tuurõlt Röp; *naaret tette vanast `mõisah* Se; *verev naaris punapeet Verevä `naari*
`liimi serbäti periss luitsaga Vas; *verevä `naare keedete är?*, *poodõte `kirno vai potte*
`hapnõma, süvväss leevä kõrvalõ Röp; *Verevä naari omma hüä süvvä, ku õkva keedät* Se
Vrd *naar*²

naarisklõmmõ → *naariskõllõma*

naariskõllõma *naariskõllõma* Urv Har; `naarislõma Lei; *naarisklõmmõ* Krl *naerma Seo*
kah naariskõllõss vahel Urv; *mis sa alasi naarisklõt* Krl; *sa ei mõista muud tetä_ku*
naariskõllõda? Har **Vrd** *naariskõllõma*

naarislõma → *naariskõllõma*

naariss|kõiv a. maarjakask *naarisskõiv om nigu`muhkunõ, muhudsõss kasunu?*; *mi tek'ki vanast - - naarisskõost`piipõ* Har **b.** vaevakask *naarisskõo kasusõ muda suu pääl, nuu omma`väega visa kasuma* Har

naarits¹ *naarits* Muh LNg Pär PJg Vän KuuK/-ua-/ Amb Ann Tür MMg Ksi Pil, g -a Phl Lih Tõs Tor Jür Kad/-ua-/ VJg Trm Kod SJn, -e Kse Lai KJn SJn; *narits* Võn, g -a R KJn Kõp, -e Mih Saa KJn Pst Hls(g *nartse*) Krk Ran Kam, -õ hajusalt V(-dsõ Rõu); n, g *naritsa* VNg; *narrits* Kod Plv Vas (kärplane) *naritsad on`allid nagu`tuhkurid Jõe; naritsa ime kana vere, kana`endast ei süõ* VNg; *narits - - kana kärp jah, ned`pruunid Lüg; naaritse nahast saab kallid kasukad Kse; naarits elavad mets ja laantes Tõs; naarits on all'likam ja tõhk on änam pruun Vän; narits süüb rottisi ja`iiri Saa; nuarits on nisuke`suarma`tauline luom, kes elab kuival maal Kad; narrits eläb jõen, tä tuleb`kalda`piäle päävikule`väl'jä Kod; naarits ja tõhk on ühesugused, teene on muđugi teene loom SJn; narits - - tal om pesä mahan juurikide all; nugis om nartsest suuremp Hls; narits om vii`luum, nagu tubli rott, üteline`mustjas pruun Krk; kae kui naritse kätte saa Kam; ütskõrd suun kisimi naritsõ mättä seest`vällä Kan; Pääle`utra ol' siin jõõhn viil narits Rõu **Vrd nari⁶, naurits***

naarits² → *narits¹*

naaritsema *naaritsema* Kse Han Var Tõs Aud PJg, -õma Khn; *naritsema* Muh põimima, *palmitsema`ümbrikule naritseti näppude vahel nelja lõnnaga ai`alla* Muh; *naaritsetud kolme`keega paelad olid seelikutel, jõhvist oli naaritsetud Kse; ma naaritse oma`juused kokku* Var; *Üe otsad piäb ää naaritsõma, muedu akkab`arguma* Khn; *kui kahe`keega`pastlapaelad teed, siss naaritsed* PJg

naarma¹ *naarma* Hi Saa Kod MMg Äks Kõp Vil Trv Pst T V, *naarme* M, *naarama* Jõh Khk, *naardma* San Krl Vid, (ma) *naara(n)*

1. a. *naerma, naeru* kuuldavale tooma tänä vast *naarasin* Jõh; *lapsed`naarvad ikka suud laiali pees Käi; Äi tää, mes sii naarda on Rei; sa paad saksad ja saandid kõik`naarma* Kod; *ma tahi ennäst katik naarda* Trv; *mis sa nõnda laia`lõugek naarat* Krk; *temä tulep ää meelega, laseb`laulu ja naarap* Ran; *küll sij`valge sirel om illuss, ta`õkva ku naarab sääl`aia veeren* Nõo; *küll me siss naarime ja meil ol'li ää miil`TMR; ma`ol'li külländ sääl nukan, ega`õpmise peräst,`naarmise ja`tandsmise peräst* Ote; *laits naard nigu kõrisõss* San; *kõnõli säärást nal'la juttu koolimajan, et kõik koolimaja täüs rahvas`naksi`naarma* Har; *või`heldekene noid setonaistõ jutta, noid saat naarda?`õkva?* Vas; [nad] *nigu lõpõsõ naartõh (kõvasti naeravad) Se b. (linnu häälitsemisest) kui ta kag-kag-kag teeb, kui`kukmise lõpetab, siss õeltse, kägu naarab* Saa; *kägu naar,`naarmine tule tal il'lepest, ku`kukmine* Krk; *kägu ku ta ärä om munenu, siss naarab, võtab nigu üits kogin* Ran; *kulle kui üükul'l uegup, ku ta ikeb, siss saap`peijit, ku ta naarab, siss saap`pulme* Nõo; *kakk, tuu om tark`ísirk, käve kõõ`naardma* Se

2. *pilkama, naeruks panema* vahest *naardaks tark ka`välja* Käi; *pada naarab katalt, ühed mussad mõlemäd vns* Kod; *kas meie ei saa paremad`leiba, kõik test naaravad meie leva kanikad* Vil; *sa mõistat miut naarda, mea`i lausu siul midägi* Krk; *mina küll es`üttele, et moonamestel tatitse latse vai musta, mia es naara* Ran; *kõik inimese naarava su, et sa serätsit`tempe tiiid* Nõo; *ku laits alvaste`rõivil, siss saap tä tõste laste puult koolin nigu ärä naarõtuss* Rõn; *üts`karmandsik nakaás`naarma, et sa mõni miiss* Urv; *ala`naardu`sa minnu, sul omma esi? huulõ? viil enämb torbin ku mul* Har; *no mille sa minno nii`laimat ja naarat muidõ ihn* Plv; *meil naid naarõtass, kes käävä pidolõ* Se; *mis sa põllust naarat, sa timä keest võtat, a anna`i timäle* Lut

3. teotama, rüvetama *sij om ärä naaret tüdruk* Krk; *tuu poiss_ol'l `tütrikku vällä_`naarnu?* Har

naarma² pl `naarma² näärmed kaala `naarma² omma üles ajanu² Urv

naaru- naeru- `Oidsid kahe käega `kõhtu kinni, äda käes, et naarukramp ei löö Trm; ega *sij mõni naaru asi ei ole* Trv; *ta naarualun iki, ärä naaret (häbistatud) inimesek iki* Krk; *purimatse `amba om takanpuul ja naaru `amba (lõikehambad) om iinpuul; kui `tütrigu kengu otst `alla tulliva, siss `ol'li jutu kõgin ja naaru lõgin* Nõo; *tuu om külh naaru asi, et sul uni põrhõlla pääle tüküss, ammu sa magamast tul'li; üts naaru lakin ol'l, muud medägi* Har; *ta um jo `õkva naaruväärt* Plv

naarukass *naarukass* palju naerev, rõõmus *tuu um naarukass inemine, rõõmuss* Rõu

naarukil *naarukil* Trv Krk Krl *naerukil mis sa `mõtlet, sa kurdat naarukil `näoge* Krk; *naarukil `näogõ inemõni* Krl

naarukil(I)e *naaruki|le* Trv, *-lõ* Krl Rõu, *-lle* Kod *naerukil(e) naarukille - - `ammid ei `näitä, aga nagu naarab* Kod; *suu jäi vähä naarukile* Trv; *suu sais alasi naarukilõ* Krl

naarulik *naaruli|k* g *-ku* Krl Har Vas, *-gu* Puh *naerukas esi olet nii naarulik ineme* Puh; [ta] *om naarulik ku_tulõ ikk kah* Har; *naarulik nägo* Vas **Vrd** *naerulik*

naaruline *naaruli|ne* San Rõu Se, g *-se* Trv Puh Vas, *-tse* Har, *-dse* Urv; *naarulinõ* Urv Rõu; *naarulene, naarulõni* Krl *naeruline seisäb nõnda naarulise näoga* Trv; *mõnel inemesel om nii naaruline nägu* Puh; *Ku_ma_nuu' ol'li, sõss ma² ol'li ka iks sääne naarulinõ* Urv; *suu ol'l naaruline, ku üt'el' Har; üts naaruline poi'ss* Se

naarune *naaru|ne* g *-se* Rei Saa, *-tse* Trv Nõo San; *naaru|nõ* Rõu, g *-dsõ* Krl Har Lut *naerune inemene on naaruse näoga* Rei; *ätt tegi naaruse näo ja läks uksest `väl'la* Saa; *temä om naarune poiss, serände `naarutse `näoga* Nõo; *kuiss sa nii alasi naarunõ olõt* Har; *naarunõ laits* Lut

naaruss¹ *naaruss* Võn Lei, g *-õ* Krl Lut, *-a* Trv

1. *naerualune naaruss oli ta eladen ja naaruss om sureden* Trv; [ta] *om üts naaruss õnnõ tõiste seän* Krl

2. *naeruhimuline, palju naerev alati naard va naaruss* Võn; *naaruss - - timä vidä `tõisi naaru pääle* Lut

Vrd *naerus*

naaruss² → *naaris*

naarustama *naarustama* *naerutama timä - - naarustass rahvast* Lut **Vrd** *naerustama*

naarutama *naarut|ama* Puh Nõo Ote Vas, *-amma* Har Rõu Plv Vas, *-em* Krk *naerutama ei tohi sedäsi naarute, laits ei jõvva nindapal'lu naarda* Krk; *Mes sä latsest kõditad ja naarutad* Nõo; *ka'ss naarut täämbä minnu mis `irmus* Ote; *iilä `naksi `poiskõsõ sää'l tiitegemise manh inemisi ummi `hullõ juttõga naarutamma* Har; *nimä² naarudi last, laits saa as täämbä `üüse maada as* Vas

naarutuss *naarutuss* Har; *naarutus* g *-õ* Krl *naerutamine ega egäütte naarutuss `naarma ei panõ²* Har

naarutõl(I)õma *naaru|tõllõma* Rõu, *-tõlõma* Vas *naerutama Mi_sa_tõõsõst naarutõllõt* Rõu

naa|saate *niisama egä tämä asjale järele ei `vaata, muku na`saate lennutab; tuli na`saate `seie* (ilma otstarbeta) Kod

naa|sama *-sama* Lüg Mih Tõs Hag Kod MMg Vil Ran, *-samma* Põi Mär Vig Kir Kse Aud Pär Tor Hag Kos

1. ilma erilise põhjuse või eesmärgita, muidu, lihtsalt *aeg lähäb naasamma ää, saa `tehtud kedagi Mär; aeab nasamma kasu taga Vig; kala oli ikka tugevast ju koa, kuivatadi ää ja `söödi na `samma Kir; nüiid noor inimene teeb töö ruttu ära, tahab naasama koa `ümmer kõia Mih; Ei ma tii sii kedagi, ma naasamma logelen vähä Tor; [martidele] `aanti koa nasama käksi ja `villu ja linu ja Hag; akand naa sama `õisma paberid MMg; olen vanass jäänd, nüid nukitsen naasama aias Vil; es taheta tuld üless võtta, nasama ao `valgusega `aeti läbi Ran*

2. samuti *nasamma kut `paergastkit ned tanju `vesked on Pöi; vahel saavad jöhvikad ää `keeta, saab kas jooma `sisse seda vedelikku `panna, ja `söstretest saab naasamma Mär; ei täkust saa paremat `indä kedägi, eä märä maksab nasamma Vig; see `löömine oli nii `taktis, naasama kui `mängis (rehepeksmisest) Mih; mis asjad sial rohu pial liiguvad, nigu seoksed `väiksed `valged, nasamma ku lina luu Aud; [mees] oli kollaka juustega, naene Ann oli naasamma Kos*

3. (võrdlustes) sama nüid *peäväd [silmad] kahandud `saama, et nasamma paelu tuleb kui teese `varda peäl Vig; [ta] oo nasama `raske kui `maagi (minagi) Tös; öde `ütles: sa võtad võid nasama pali ku võöraski Kod*

Vrd nasaa

naa|sama|sugune niisamasugune mere sees oo naasamasugune suur müräkäs, `üitässe rōudukivi Mar

naa|samati -samati Vig Tös Kos VJg, -sammati Vig Kir Aud Rap niisamuti tõuvili sai *nasamati üless ahetud Vig; [vanasti söödi] `kaapsid ja `kaal'a ja `kõiki, porgandid ja `kõiki na sammati kui ikka nüid Kir; ku ma korra `katsusi, siis oli kohe terve, `paergu `siia `maale ikke naasammati (käega arstimisest) Aud; öde koa vana nasammati Juu; poisid ja tüdrukud - - nasamati ka ikke mar'di `riides VJg **Vrd** niisamati*

naa|samu niisamuti ju noores *põlves naasamu sai `kõiki `moodi `tehtud Aud*

naasi `naasi Kod, *naasi Mih JJn, nasi JJn niiviisi kui naasi on, et sula on, siis jääb üks `kinni; käisid nasi imelikult JJn; `naasi `naasi, muku riisub Kod*

naaskel `naask|el Jöh Muh Noa HMd Vil Hel, g -li VNg Lüg Vai Jäm Khk Kaa VII Pöi Emm Rei(g `naasli) Rid Mar Kul Kse Ris VJg Iis Äks Lai Hls Puh Rön, -le LNg hajusalt Pä, Ris Jür KJn Kõp Trv Krk Ran, -eli Lüg Vai; `noask|el g -li Khk Trm, -le Juu Koe; `nuask|el Khn/-õll/, g -li JMd Kod(-s-), -le Plt; n, g `naaskli Hel Nõo Vön Ote Kan Krl Plv/-s-/, `naastli Har, `naasli (-s-) San Rõu Vas Se; g `nuaskli Jaa Muh, `naasli Pha Nõo/-s-/ Kan, `naasle (-s-) Röp

1. tööriist aukude torkamiseks *`naaskli on `pieni ja jämedi Lüg; `pistüse `aigus, tämä `pista `justku `naaskeliga Vai; `noaskel on meite maeas küll olemas Khk; kingissepad panavad arjased roadi `otsa, muidu ta p soa läbi `pista, teeb `nuaskliga augu ede ja Jaa; Kõvera `naaskliga sai päti `tallu `alla õmmeldud Pöi; `naasklid oo `metmed `seltsi Kul; `naasklega tehässe `saapu. siäl oo jämedi ja peenikesi `naasklesi Tös; Anna `nuaskõl `suhlaekast käde Khn; kõberad `naaskled oo `õmluse jauss Tor; kengissepp sosib `naasklega Hää; naaskelte seas ol'i üks kõverik ka, sellega paigati rangi pale Saa; mõned `noaskled on nihoksed pisiksed ilosad Juu; `nuaskliga tehakse `aukusi `soapa talla `sisse JMd; `nuaskligä lahevad aagu `sisse Kod; tiku `naasklid on `õiged, se on kõver, `rohkem nõöri jäost Lai; `naasklege sorgip `auke Krk; `naaskli otsast om tük'k ärä lännü Puh; sia seere `luule uristime `naasliga mulgu `sisse ja säält aeme kabla läbi, siss tõmmassime `vuñni Nõo; siss `võetasse `naaskli ja tsärgitasse [luisupuu] `mulke täis Ote; huñn tetäss `lamba seereluust, puuritass keşkpaigast terävä `naasliga mulk läbi Kan; känksepäl om kaís `naastlit, tihü `naastli ja*

ummõlus `naastli. ilma `naastlilda känksepp ei saa `talgu ala lüüä? Har; `naasli õks om `tsuugõ paranda Se **Vrd** naskal

2. (võrdlustes) **a.** (terasest, tragist inimesest) *Terane nagu `naaskel Jõh; see oli nagu `naaskel nende `sel'ga* (heast metsisekütist) Noa; *See tüdruk oli sul väiksest pärast juba nagu naaskel Mar; ei tiä, kas sij lapsekene sedä muru `tallab, teräne nagu `nuaskel* (arvatakse varast surma) Kod; *väegä teräne laits ja tragi nigu `naaskel Ran* **b.** (püsimatust, elavast inimesest) *Nigu üits `naaskli `olli tu - - ka'ra `poiske, egäle poole tedä `saie Hel; Ta om kül nigu üits naaskli, tedä saab egäle poole Nõo; ku ta koolin käve, sõss ta ol' no periss `naaskli Kan; ta tsušk hinnäst ku `naasli kõigi pooli Vas*

naasklema `naasklema VNg Khk nääklema; rüselema `lapsed `naasklevad, vasigad ka `naasklevad VNg; see `naaskleb ikka teistega Khk

naasli → naaskel

naast *naast g naastu Kaa Nis Amb Tür Koe VMr Kad, `naastu Kuu Hlj, naasta Rid Plt; nuast g nuastu Hag Juu(-oa-) Jür/-oa-/ Kad*

1. metallist kilbike, plaadike `kääkse `naastud Kuu; *ennemuiste olid `kleide `külges nuastud, sie oli ika na nagu toreduse pärast Hag; noastud - - olid val'laste peäl, säräsid nõnna Juu; riistad olid kõik `noastudega ehitud Jür; naastad olid vanasti val'laste ja `kleide kül'les Plt || näsa kivikamelal oo naastad `selgas Rid **Vrd** nast'*

2. (teat muster) [tekkidele] `kuoti - - niisukesed naastud `sisse ja vigurid Amb; *vuodi tekil on naastud `sisse õmmeldud Koe; `enne leigati puu `asjadelle nuastud `sisse, siis oli kenamb Kad*

3. aas korvil, kuhu kinnitatakse sang korvi naastud, tuominga `pindadest saab neid `tehtud VMr; *korvil on nuastud, kuhu `sisse torgatakse küllekoondi otsad Kad*

naastik¹ *naasti|k g -ku; naastik|as g -a laiguline; triibuline lehm võib ko `olla - - naastik; `seuksed naastikud loomad oo änamast punase ja mustaga Kse*

naastik² → nastik¹

naastikas → naastik¹

naastilene *naastile|ne g -se nastlik naastilene loom; `ussa oo ko naastilesi Kse*

naastli → naaskel

naastuline *naastuli|ne Hlj/'n-/ Amb Kad/-ua-/, -le|ne Ris Juu/-oa-/ Plt, g -se*

1. metallnaastudega kaunistatud kõik `val'lad ja kleid olid naastulesed Plt

2. teat mustiline vahest `kooti `kinnastele `kirjad `sisse, siis oli `naastuline Hlj; *ma `näitan vana `aegist tekki, naastuline tekk Amb; tegin omale nuastulise kirjaga `kindad Kad*

Vrd nastuline

naat¹ *naat g naadi Jäm Pöi Mar Saa Ris Koe ViK Iis Lai Plt KJn Trv Hls Krk Ote V, `naadi Hlj IisR; naat g naadi Khk/n naet/ Mus Pöi Phl Khn Pil, `naadi Kuu RIId/n `naati Vai; nuat g nuadi Juu(-oa-) JMd; g naadi Pha Muh Kul Mär Kir Tõs PJg JJn Vön*

1. rohttaim (hrl naat, ohakas) `naatidest keedetasse suppi ka Khk; *Naatidest `eina äi saa, `kuivab ää ja `peeneks puruks läheb Pöi; naadid ise kasvavad Mar; naadi leht - - kasvab kohe kubemest saadik Kul; naat - - kasvab `rohkem madala maa pääl, `säantsed kollased õied Saa; `nuata on ise igä inimene näind Juu; naadi `lehta mets täis, vanasti oli neist kiedetud suppi JJn; tänavu on porgandid veiked nagu naadid VJg; luomad kua nii saksikust kohe läind, et ei lähä mete naadidki `nahka Sim; naadid kasvavad igal pool Plt; naadi - - ku na noore käbrän om, siss keedets suppi, naadi supp Krk; nällä `aigu keedeti uhaku ja naadi söögiss Krl; naadikarašk, kesvä jahule segäti naadi, `sisse ja küdseti Har; vanast keedeti naadi `ruugõ,*

nüüd omma_tõistsugutsõ_ruvva² (ohakasupist) Plv; ol'liiva ko'ranu aia veerest `naate ja `kiitnävä noid; naadi `leibä sai süüdüss Röp; `naatega näl'g om `väl'la aet Lei || urb sarabu naadid oo näkilese; sarabul oo kevade naadid `külges, suured pitkad Muh

2. juurviljapealis `porgandi ja `kaalika `päälmised lehed on `naadid, `luomad `süüvad neid `naatise Lüg; `Lehmadelle ei tohi `kartuli `naatise `pal'ju `anda, `jäevad `paska IisR; sibula naadid IisK; kaalikal on - - suured naadid, ku vägevad kasvavad Iis

naat² naat g naadi Muh Vig teat kaunistus a. kudrus, helmes naadid õmmeldi ükstese `kõrva, `tehti kirjad ja männad `rihmade `peale ja põllestes `peale; naadid `ollid `kaelas Muh b. naast, metallplaadike `leidel ja `rangel ja val'lastel - - oo koa naadid, obosed pidid `ehtind olema Vig

naat³ naat Emm Rei Tõs Khn Ris(-t), naet Mus, g naadi; g `naadi Hlj; knaat g knaadi VNg

1. a. puitlaeva välisplankude vahe `naadikohad - - kuhu sie triiv `sisse `lüia Hlj; Naadivahed triivida tõrvatakkudega - - tiheks Emm; Pala pigi valataksõ laeva `naatõ vahelõ, siis võtab laeva viksiks Khn b. laeva plankude vahele pandav tihtimismaterjal `laiva kere `triiviti `tervaste `knaatidega VNg; tehatse sediksed rullid, naadid, ning peksetse langi pagude vahele Mus

2. õmbluskoht purjes Purju õmbluse naadid peavad vastupidavad olema, annab naat kuskild järele, käriseb puri tormiga ülald alla luhki Emm; purju `külges on naadid Rei

naat⁴ naat Khk Mus Kaa Krj Emm Kir Lih/-t/, nat Kaa Käi Rei Phl JIn Koe VMr naa (et), nagu ellida ja oja naat `pilpa otsa peel sitta Khk; magu naat `tännis (tiinel) määräl Mus; noka ots on jäme, naat oleks nupp `otsas olavad Krj; So silmad nat öökullil Käi; `äigas naat tuli silmast `väl'la Lih; reagib nat suu vahutab pias Koe; kadus rukki `sisse ää, nat pia nuppi ei paist VMr

naat⁵ → naap

naatama `naatama mõjuma Lökkäsime `paati `kaigest joust, aga mitte ei `naatagi Kuu

naater `naat|er g -ri Han ilus, tubli (naisterahvas) Küll Sauna Liisa oli noorest piast `naater; `Naatrid oo piale ilu veel tööinimesed Han

naatsik naatsi|k, naatsi|k g -ku võsastik naatsik - - kui paks tihhi oo ja noor mets, `metmed `sorti puid; lehmad tikuvad palavaga metsa naatsikuse ku ullud Aud

naa|võrd niivõrd lumi oo naavõrd sula Vig; ega täda (nirki) paelu nähä saa - - tä oo naavõrd ju pisike Tõs

naba n, g naba Jõe Hlj eP eL, nava VNg; naba g nava Kuu RIId VJg Iis Trm; p napa Kam San V

1. süvend või väljasopistus imetajate kõhu keskosas Kui `lastel naba suur oli, siis `pandi vask raha nava `pääle ja `siuti `ümbär kere `kinni Kuu; `naura vai naba `paigast `vällä; vasikas on mõnikõrd `sündind kahe navaga Lüg; Mees läheb `metsa, naine nabapidi seljas = mees lähkriga Jäm; [valu] keerab sii naba `ümber Khk; `Tõmma oma püksid `kõrgemase, naba puhas paljas Põi; kärista mu naba `paika Muh; eest lõigati sark nabast saadik `lõhki Mar; meil oli tänavugi kahe nabaga vasikas - - ega neid üle `talve ei saa `jäätud Mär; meestel naba, naestel ehmatas Tõs; kel `rinde all naba, peab kauemini elama, kellel allpuul, rutem surema Hää; tõstab naba asemelt ää Ris; nabal põle kedagi toemetamest Kei; Küsitakse: kis `sulle naba `piale `astus, kui `kiegi ilma ašjata kurdab Jür; kui naba venind oli - - naba `piale `paandi pottisi Sim; naba kõst `kerkib ku suur vul' l üles `poeskesel, kis pal'ju kisendäb Kod; teisel on naba väljas kui suur nui, teisel on `aukus Ksi; `võtsin ia suutäie `viina, naba `ümber

keerutab Lai; egä sinä nii ruttu ei sure, sinu naba on `kõrges KJn; naba om är karanu, `tõstmesege jah Hls; vanast `panti raha naba `pääle, et naba üless ei tõusu, ku naba var's ärä tulep Krk; ärä naba ärä venitä Ran; vanast `panti `purki naba pääle, tuu `jälle `olli kisnu naba soone paegale Puh; ku pask perän `olli, siss üteldi, et naba om ristluie `sisse lännu Nõo; naba suurõss lätt, üless `punni kõik' Krl; ku kõtt `haigõ om, siss piõsitedäss kõttu ja pööretäss napa Har; Õdagu sai `naaru nabani Rõu; Naba koha päält tek'k vullu, `ül'ti: naba ar' karanu' Se

2. eseme osa **a.** voki osa vokkinaba, sie käib vokki `laua `piaale, seda saab siis edesi tagasi lükkädä Lüg; oki naba, sealt kõib rui läbi Muh; okil ju naba, teinepidi keerutad, lähäb nüüj `lontsu Hää; naba õli, kus kruuv sees käib - - kruuvi paned `sisse, `keerad ülesse ja `alla Trm; oki naba om ärä `pundsun, ei käänä. nabast käänets ikest üles ja `alla poole Hls; naba pääl `olli naba varre puu, tolle pääl värden ja siivuline Ran; pane lipits naba `alla, muidu vok'k `viskap nõõri pääl ärä Nõo; voki naba käi `penki `müüdä üles ja allapoole Ote; langarattal naba om jo tuu kruuv, minga ratta `nüüri tel'litäss `kangõppa ja nõrgõmbadõ Har; vok'i nabal um püüj siseh, tuu lätt nabast läbi Plv **b.** adra osa `atral õli üks käepide - - `niiske pulk, kust `käega `kinni `oidasid, sie õli siis `atra naba Lüg; Taa raudnabaga' adõr, taa es tulõ_no_väega ammu' Urv **c.** rattarumm kõdara' umma_naba siseh, tõnõ ots um pövvä siseh Plv; naba om rumm, naba `sisse `raoti purasiga mulgu'; puurátil naba' ol'liva iks kaits `jalga pik'ä', sõss tu puutel'g kañd `rohkömb Ráp **d.** astja prunt, naga `taargas - - naba oli ees - - [kali] `lasti naba august `välla Var; taer jooseb naba kada ruusi `sisse Tõs

3. **a.** kõõgivilja juurikas `naurid `kasvavad, pikk naba all VNg; kaalikaid sai ka `lestida, nabasid alt ära ja `lehti pialt Sim; üks `ainsam naba on tal all ja päälis pial, naeras on väga ilus Pil; `nairille kasvab naba `alla KJn **b.** seene vars ta'ti siänel one pitk naba, sõrme pidune; ta'ti `siini `korjama kõege nabaga Kod

naba|hain tedremaran mul ol'l ütiskõrd `maoga `väega hädä, siss `naksi tuud - - nabahaina `leotust `võtma Vas; Nabahaina' juurõ' om sääñdse pruuni' Se

naba|kiik karussell siin `Suure-`Alligu `loigul `raiuti `jäässe auk, `pandi post `püstü, siis pikk latt. suur raudpolt `lüödi siis ladi `otsast `sinne `posti `otsa ja oligi sie nabakiik `valmis Kuu

nabama nabama Han Trm nabima, kinni võtma Ka'ss nabas iire ää; `Meite koer oo `kange muttide nabaja Han; nabasid `varga `kinni Trm

naba|niit (viinast) anna mulle naba `niiti KJn **Vrd** nabanöör

naba|nöör nabaväät Laps `sünnib, sis on pikk nabanöör Lüg; Nabanöör oli `õmber kaela olnd, sellepärast ta_s sünni ka millalgi Põi; käärega' lõigatass nabanüüj Se || (viinast) `tahtis naba `nüõri Koe **Vrd** nabaniit

naba|pulk eseme osa **a.** harkadra harusid ühendav pulk nabapulk õli - - `kurgede vahel, et kured vedamisega kokku ei lää Trm; Adra `kurge vahele `panti nabapulk, sij `oidis adra kured paras jagu laiali Vil; nabapulk ei lase `ku'gi kokku pitsita Trv; nabapulk ois kured lak'ka Ran; nabapulk õi lasõ `raijit kokko Se **b.** voki osa nabapulga'st keerasid `kapja üless või `alla, kõvemast või vedelamast Trm; [voki] `püüjä kutsutass naba pulgast Plv **c.** kerilaudade keskel asuv pulk nabapulk, kus kerilauad `ümber jooksevad Ksi

naba|soon piirkond naba ümbruses Ku siest valutab, `täüdüb neh `hieruda `hüäst nava `suoni Kuu; kõhu `piiked oo külje peal, `kesked `kõhtu oo naba soon Muh; naba sooned ära venind, siis on `kõhtos `aige Käi; naba sooned oo vahest `kangeste `aeged, naba sooned oo venind Mar; naba suuñ peksäb `irmsass, tä on `tõsmisega ärä venitänud Kod

nabastama *nabast|ama* Saa Trm, -eme Hls Krk tõstmisega ära venitama ärä *nabasten*, *naba ümmert valus* Hls; *ärä võta nõnda suurt sel'lätäüt `sel'gä, sa nabastet ärä ennast* Krk

naba|vars 1. *nabaväät; naba kui on viga, siis ajab nava `suurest ja nava `varre `lahti ka; mul läks nava vars `lahti, sein kala `liimi ja oa jahu, sie pani `kinni* Lüg; *naba `vaarskid pole veel ära `tilkund* Ans; *naba vars venind, siis on `köhtus `aige* Käi; *`väike nabavaars oo loomal all, kui ta sünnib* Kse; *nabavarrest lõigataks `lahti inimeselaps* Hää; *nabavarre `kül'gis `kinni* Juu; *naba vaars on paegast ää* Koe; *kui nabavarrel `tihked sõlmed, tulema `tihkess `lapsi* Kod; *keidab nabavarre `kinni* Ksi; *tõstab nõnna, et naba vaars ragiseb* Plt; *ku laits `sündüb, siss lõigatse naba vaars emäst `valla* Hls; *emä olli nabavarre pääl `viina pannu, poiss sai joodik* Krk; *`võetass villane lang - - siss keedetäss (köidetakse) latse nabavaars `kinni, muidu jooseb verest kuivass* Ran; *mia ole `katsa last `ilma toonu, ole esi kõik' nabavarre lõiganu ja `kinni `köitnu* Ote; *kae_ku `tarka last taht, sõss piat nabavarre raamadu pääl `kaatski `lõikamma* Urv; *vanamuuj' piat parast `muudu nabavaars `lõikamma, siss kasuss `terhve kõtuga inemine* Har; *ku `sündü, naba vaars [oli] `ümbre piha, tuud arvati, et l'att sõtta* Se

2. eseme osa **a.** *harkadra harusid ühendav pulk nabavars on kahe aisa vahel* Saa; *nabavarreõga omma raie? ütte `pantu?* Plv **b.** *voki osa oki nabavaars om joba `kinni, ülespoole änäp kääändä_j saa; nabavarrest käip ruvi läbi* Krk; *nabavaars om tuu, kohe vok'i kruuv läbi kää* Kan **c.** *käsikivi vänt jahvekivi nabavars on kivi kül'les `kinni* Saa; *vanast käsikivil ol', mõni üt'el' nabavarreõss, ol' kivi man üts püüj'; pöörke no? nabavart* Plv

nabe *nabe g -da* Mar Mär Kse KJn; n, g *nabe* Emm Phl Trv

1. *nobe, käbe teine mees oln nabem* Phl; *oo üks nabe inimene* Mar; *ole nabe ärä `käimä* Trv

2. *edev, alp; rumal `paljo - - naerab, mo ema `ütles ika sedaviisi, et va nabe tüdrok* Emm; *on `siuke nabe või vähä aruga inime* KJn

nabedaste *nobedalt läks nii nabedaste mis jalad `napsusid all* Mär

naber *naber* Sa M, *nabr* Pöi Muh Ris, *naper* Tor, *napper* Trm, g *nabra; napr g nabra* Mär Kir Kse Han Ris Kei Juu Har, *`napra* Kuu Lüg; *napar g `napra* Hää; n, g *nabra* SaLä Pha Kir Kse Jä VMr VJg Sim Plt, *`napra* VNg Vai; *seesü `napras* SJn Kõp viljakuhilas, (suur) viljahakk *`naprast sai `kuorma ja enämb ka* Lüg; *Kui oli kuiv vili, siis `pandi kohe nabrase* Jäm; *naber `tehti kenasti tihe, `lauti tiheli; nii suured `lained, nõnda kut nabrad* Khk; *suure nabra `vastu_p saa midagid, see võib mardini ka põllal `olla* Kär; *odrad `kisti keige juurikatega maast üles ning `pandi nabrase* Mus; *`meite nabrad põllal `alles, me pole oma nabru veel ää viind* VII; *kui oo [vili] täis kui, siis tehasse `koormane nabr `valmis* Muh; *`napra `pandi viiskümmend `vihku* Mär; *Vil'la `naprad, kellel ork `sisse `pantaks, vanast `kartsu ei olnugi, sis `tehti ikki `napru orgi `ümmer* Hää; *nabral pia pial, et vihm ei saea märjaks* Ris; *`veiksemäd on akkjalad, aga mis suur on, see on napr* Juu; *siis need rukki vihud said nabra `pandud, kümme kakskümmend `vihku kokku* Amb; [saun] *oli nisuke ümmargune, nigu nabra kohe* Pee; *nabra oli `äste `kõrge, siis `pañdi `sinna viel pia vihk `piale* VMr; *`napras on kümmekond akk `jalga* SJn; *rüä tetti `napra, kolm neli `napra sai talu nurme pääl* Krk; *naber om mis suure tetäss, nabra om suurembe* Hel; *kel `küüni ei olõ? `sisse vedämise jaoss, tuu vedä kõik' rüä_kuu? (koju) ja pand ütte `suurdõ `napra* Har || *heinasaad sai ühü `pisse nabra ka* Kse **Vrd** *naaber?*

nabi *nabi* Hls Krk *naps nabi ka vaja võtta* Hls; *tetti `väike nabi ärä, enne ku koha `pääle `saadi* Krk

nabidella napilt, vähehaaval *Sedä`paadi`rasva jagus siis`terveks suveks sügüseks, kui sedä`ninda nabidella sai`tarvidettud* Kuu

nabikane *nabika|ne g -se napakas, puudulik Sie`poisikane o vist vähä nabikane, muudku vade`vahtib ühe koha pääl; Vai se nabikane`tiedä, mes tegeb* Kuu

nabima *nabi|ma* Kuu VNg Lüg(-maie) Jõh Khk Kaa VII Põi Muh Mär Tõs Tor Hää Saa Ris Juu Amb JMd Koe VJg Iis Kod Pal Plt KJn Trv Nõo Kan, -me Trv Hls Krk

1. napsama, haarama *nabis omale* Lüg; *kui lapsed [on] maasikud noppimas, siis nabivad üksteise eest* VII; *Nabisi õhe kohe ää, kellel seal`aega voadata oli, oli see ups või emis* Põi; *`kueri ta (hunt) on siit küll ää nabind* Amb; *küll nied`lambad nabivad`rohtu* Iis; *nabib kõik oma`tasku* Plt; *ma nabisi süle ubinit täis* Trv; *kinni nabima* *kinni võtma, kätte saama nabiti`kinni ja`lüüdi`vangimaja* VNg; *oli tese teel veel`kinni nabind* Khk; *Nõnda kui [rebane] kana`kinni nabis, nõnda pani`metsa kõige kanaga* Põi; *Seekord sellel pikanäpumehel ei vedanud, nabiti kinni* Mar; *nabis rofi`kinni* Tor; *noor kaas ei lase ennast`kiinni nabida* Saa; *tema nabiti`linnas`kinni* Ris; *küll ta on nobe`vähka`kinni nabima* JMd; *poiss nabis tüdruku`kinni* VJg; *nabi`kiinni - - ku põrsas - - on`väljätullud* Kod; *pini nabisi leto (jänese) kinni?* Kan

2. kiiresti midagi tegema *ole nobe ennast`riidest`lahti nabima* Khk; *katsu sa nüüd ruttu nabida (ära süüs), et me minema saame* Hää; *nabib`marju korjata* Kod; *nabisime nii ruttu tehä, et sai`valmis* KJn; *nabi nüüd`rõõvist`valla* Trv; *kaeme ruttu nabide, sõss saame`õhtut* Krk

nabin *nabin g -a* Kuu Vai(n *nabina*) Kse Tõs Trv Krk *tasane krabin, nahin laps süüb nabin taga* Vai; *sõrmed teevad nabinid* Tõs; *tallekse sööve`leibä, võtav ku nabin* Krk

nabinal *nabinal* Rid Tor Hää Saa Ris Koe Iis Plt KJn *krabinal, nahinal; kärmesti, kiiresti põlve peal kirjutab nabinal, aga minusugune pole sedasi`noores`easki kirjutada saand* Rid; *nabinal võttis`riidest`lahti* Tor; *kanad sõivad teri nõnda kui nabinal* Saa; *`lammad tulid`estiks`süöma ka nabinal, aga ei`kolvan, va vihad lehed* Ris; *`lammad süövad nabinal;`vihma saab (sajab) nabinal* Koe; *võtab nabinal`kinni* Plt

nabisema *nabisema* Kse Tõs *kiiresti, nabinal liikuma`kärmeste koob`vardu, sõrmed üsä nabisevad* Tõs

nabistama *nabistama* (armatsemisest) *vanemb poig om naesemiis, tol kulub pühapäiv naesega nabistada* Nõo

nabits *nabits g -a* VNg Jõh(-pp-); n, g *nabitsa, nappitsa* VNg Vai *vikati löepulk kas`teie vigastil on kaks nabitsa vai üks, meil on kahe nabitsaga; vigastil one nabitsa`lahti, ei ole ramu`lüüä* VNg; *Mõnel puol ei`õldki vikkasti`varrel nappitsa, õli`sisse tappitud pulk* Jõh; *nabitsa on`tehtu paju`vitsast* Vai

nablak *nabla|k g -ku võrgutähis* – Ran

nabo *nabo* nõbu – Mih

nabr, nabra → naber

nabras *nabr|as g -a* Hää; pl *nabrades* Ris *naber mõned`ütlevad kuhelas, mõned nabras* Hää; *nüüd teevad änamaste akkjälad keik, enni`tehti änam ika nabras* Ris

nabrastama *nabrastama* *näbrastama* *Koorega puud nabrastavad ruttu; Rätik jähi põllale, oli vihmatsed ilmad ja mõne päeva pärast oli rätik nabrastan* Han

nabrik *nabri|k* Lüg, g *-ku* VJg Iis *naber (ka heinakuhi)`veike`einakuhi õli nabrik* Lüg; *panime`vihku nabrikusse* VJg; *tegime ühe`veike kuhja nabriku* Iis

nabritseme *nabritseme* näppama – Hel

nabru *nabru naber nabrud oo põllal* PJg

nabul¹ *nabul g -a Kuu Lüg IisR pabul ku nied (õunad, kartulid) `veiked on, siis on nabulad. sie `aasta jäid mul ka pisikesed nabulad, `ennemast õlid `suuremad Lüg; Ia, kui üle `aasta mõned `õunanabulad [saad] IisR*

nabul² *nabul Kuu Kad, nappul Kuu, g -a a. vikati käepide Löin `paksu `heinä `niitäjes kohe vigastime nabula puruks; Moni tegeb vigastimmele kohe kaks nappula Kuu; poiss - - tegi uue nabula, nabul peab olema kõvast puust Kad b. puupulk, puutapp nappulad, nie oo vähikäsed puu`pulgad, `näiega panid vana aja `tiislärid kaik kabi`lauad kogu; Lau `lauad kaik ilusast `päälästikkü, muudku pane `vaide alade nappulad vahele, et ei `halle lähä Kuu*

nabunõma *nabunõma nakkama paha tõbi nabusi mulle `külge* Se

nabur *nabur g -a põikpulk labidavarre otsas või vikatilöe küljes labida`varre nabur, vigasti nabur, naburad olid `mitmes `sortis Vai Vrd naburga, naburits*

naburas *krussis lõng on naburas* Khk Vrd niburas

naburasse *krussi kena paras lõng - - mis `liiga `keere, see võtab naburasse* Khk Vrd naburisse

naburga *naburga Jõh, naburka Vai = nabur vikkasti naburga Jõh; `lapja naburka Vai*

naburisse *krussi lõng `tõmmab naburisse* Aud Vrd naburasse

naburits *naburits g -a Jõh Kod = nabur Naburits õli senest ia, et siis sai tugevamast [labida] `varrest `kinni `oidada Jõh; naburits õli pulk vikatil Kod*

nabutam(m)a *nabutam(m)a vahekorda astuma, seksima – Lüg*

nabuti → naput

nad → nemad

nadi *nadi Kuu Vai Jäm Khk Pha Muh Mar Tor hajusalt K, Trm Kod Lai Nõo Võn Kam; nadi- Lüg Kaa Põi Emm Käi Tõs Hls*

1. subst naru, kalts, räbal *paljast vanad `riide nadid `selgas Muh; Ma võtan selle nadi endale põranda pesuks Mar; vanad nadid `sel`gas teesel Juu; tuba oli nadisi - - täis, tule tagurpidi `väl`la JJn; vanad nadid, ei nied enam `selga `kõlba VMr; panin vanad nadid `jalga (sukkadest) Plt; Mes tolle nadiga enämb tetä om Nõo*

2. adj kehv, vilets, niru *Kuida sa nüid oled niisugune nadi, et ei saa `mingegägi hakkama Kuu; küll sul on nadid püksid JMd; panin selle va nadi rätiku pähä omale JJn; käib nadis `riides VJg; need on nadid ja alvemad kohad - - mis keedetasse sül`dist Lai; Oled üks nadi mees küll, ei saa obest `kihni `peetud SJn; vanast olliva põllu arimise riista väega nadi ja viletsä Kam*

nadik¹ *nadi|k g -ke talitee tähis nadiked õlid pandud tee `jääre Kod Vrd natik¹*

nadik² → nadikas

nadi|kaal *nadikael one üks igävene nadikaal, ei tämäss sua `asja Kod; Sõimap tõist nadikaalass Nõo*

nadi|kael *vilets inimene, närukael kis sehandust nadi`kaela teiste `ulka vetab Khk; On üks nadikael ka, mis mees semmusest võib ka tulla Käi; Küll ma sellele nadikaelale näitan Mar; neid nadi`kaelu võib mõni `uskuda JMd; egä see nadikael mul ikke ei `vasta KJn Vrd nadi|kaal, -kaul, nati|kael*

nadikas *nadi|as Hlj Lüg, g -a Jõe; nadi|gas g -ka Kuu; nadi|ka g -ga Vai; pl nadigad VNg; nadi|k g -ku Kod*

1. nolk, nagamann *miks sa `poisi nadikas ei võttand `mütsi piast ära* Hlj; *`Lapse nadigad, `ärga `nauraga `eiga müraga `ninda kovast VNg; isa võttas `poisid perä, ku õlid pisikesed nadikad* Lüg; *oleks viel laps, üks nadika on* Vai

2. räbal, kalts *sie vana `vergu nadikas, ei sie `kelba enam `kuskile* Jõe

nadi|kaul nadikael *Igävene nadikaul oled* Kuu; *`poisi `kõhta `üeldi: mida nadikaul `juokseb ka `tõiste järel* Lüg **-kopsik** nadikael *Keib nii vanade ning katkend riietega, just kut va igavene nadikopsik* Kaa; *Oli üks igavene nadikopsik; Äi senest nadikopsigust õiged nahka tule* Emm

nadilt kehvalt, näruselt *käib nii nadilt, nagu põleks paramaid [riideid]* Juu **Vrd** nadist

nadima¹ *nadima* VNg Lüg(-maie) Jäm Khk Kaa Kad Sim

1. napsama, haarama *`lambad nadivad ühe puu kallal [lehti]* Jäm; *nadib teise kēest leva* εε Khk

2. kisklema, nagelema *`ärga kohe nadima `menga* VNg; *mehed läksid tuttupidi kogu, las nadida - - ää ming sa `sõnna vahele `ühtid* Khk; *poisid läind ise `keškis nadima* Kad

3. (raskest või üle jõu käiva töö tegemisest) *`päivä `tõisu ajal akkas nadimaie; [hobune] ei `jaksand vedä - - küll aga nadis* Lüg

nadima² *nadima* taliteed tähistama *rada naditi ärä - - pisseti õksad lume `sisse, talvel one kõik ilm ühesugune; talvel naditasse tjjd kuuse `õksega* Kod

nadin(a) n *nadin* Kad; n, g *nadina* VNg melu, kõnekõmin *`lapsed pidavatta nisugust nadina* VNg

nadinad pl *nadinad* näbalad, kaltsud *ta joob omad `riided ää, ühed nadinad tal üll oo* Muh

***nadine** pl, komp *nadisemad* vilets, *kehv alvemad kohad, nadisemad kohad, [need] keedetasse süldist* Lai

nadisema *nadisema* Lüg Khk Muh Mar

1. *nagisema puu nadiseb `tuule käes, sene vist `murrab `katki; `enne õlid puu `telgedega `vankrid, nied nadisesid `ühte `puhku* Lüg; *mool käsi nadiseb `kangeste, käel oo nare sees* Mar || (hanede häälitsemisest) *aned nadisevad nõnda, vahest `riidlevad* Khk

2. vilju, õisi vms täis olema *ta üsna nadiseb maridega, nii palju peal* Muh; *ruki õitseb, nii et üsnä nadiseb; `õunbud olid nii `õuni täis et nadiseb; küll on aga `soostrad täis `marjo - - üsnä nadisevad* Mar

nadist näruselt *ta väga nadist `riides* VMr **Vrd** nadilt

nadu *nadu* Mus Krj PJg Saa JN Pai Äks Pst Ran TMr San Krl Röp, g *nao (-u)* Hlj RId Jaa Pöi Muh Lälõ Khn Aud hajusalt KPõ, Ksi Plt Trv Hls Hel Urv Vas Lei Lut; *nado* Kan, g *nao* Lüg Jõh Vai Mar Vig Se; n, g *nadu* Kuu Pha Juu Kos HJn JMd Tür I KJn Krk Hel Nõo Kam Ote Rõn, *nado* Kod Plv

1. meheõde lähän *`naole `käimä* Lüg; *miul ei olegi nadosi, naod `onvad kaik `surred `vällä* Vai; *nadu `andis pruudile põlle ja mütsi* Jaa; *mehe õde `olli noorikul nadu* Muh; *minul oli koa üks nadu, a see läks Venemale madrussega* Mar; *need mu naud* Kse; *`meiti oli neli nadu* Khn; *naod olid ikä mehe õed vanasti* Juu; *ma lähen nadude `juure* Kos; [mehe] *õde oleks minule nadu old, aga temal õde ei old, minul nadu ei ole* Amb; *naod, neil olid suured maod* nalj Tür; *nadu `sõitis külasse* Koe; *nadu oli mehe õde ja küdi oli mehe vend* VMr; *`riakisin kirikväravas `nauga* Kad; *ei mul õle nadusid `ühtigi* Iis; *minul on vend ja vennal on naine - - mina `ütlen tämale vennanaine, minuda `ütleb täma nadu* Trm; *ma lähän nadodelle, nadosid `vaatama* Kod; *nagu peigmehel on õde, sijn oli pruudile nadu siis* Ksi; *nadu olli mihe sõsar - - oh, temäl_o pal'lu nadusit* Krk; *paremb om küdü küüräs `selgä, kui see nadu*

narmas`jalga San; nadu om mehe sõsar, küdü om mehe veli Krl; kütü? lätsi? `nurmõ
`kündemä, nao? jäi? `tarrõ `tankõlõma rhvl Se

2. (muu hõimlane) `naise odeda `kutsuta nadost Vai; mehe ja naese emad on `vastamisi
nadud Tür; pruudi emä ja peio emä õlid nadud Kod; `velside naise om nao Trv; nadu om
naise sõsar Pst; kaiís `velle, tõine tõisel naine, nij naise `õikav üt`tõisi nadu Krk; minijä ja
väimehe emä om naduse Nõo; katõl velel oma naase, nij naase kutsuva üt`tõist nadu Lei

nadukane naduka|ne g -se natuke `Anna `oite nadukase `toise `lapsele - - ka [kommi]; Sie
on vähä nadukane (vähese aruga) Kuu

nael nael g naela Sa(naila) Muh Käi hajusalt L K, IPõ, `naela IisR Vai

1. kinnitusvahend `Üöse akkand käsi tuliseid `naelu `välja ajama (teravalt valutama) IisR;
vene saabas, `laiade korgestega, nailad all Jäm; pãrdist (pãrtlipãevast), siis peeb nael rohu
siis olema (rohi muutub puiseks), siis vigat äi leiga änam Khk; anju raud arud `lõõdi nailaga
puu aru `otsa `kinni Kär; Sepad tagusid tali obuse naelad (talvel kasutatavad hobuseraua
naelad) ise; Kena laud, aga naila auk sihes Põi; kuus `naela kõib obuse `kingas; nüid lüiasse
nahk naeltega `seina Muh; `enni tegid sepãd ise naelad, rauast tagosid Mar; lõin naela luua
varre `sesse Kul; postid olid maas, laud oli naeldega `postide `kül`ge `lõõdud (sãngist) Lih;
Uhõrdi `trehvãs naelassõ Khn; laítide `kül`gi soab naeladega `lõõdud lauad Nis; isa
tegi - - koa `naelu Kos; mul põle `ühtegi `naela enam JMd; ei sie viel `lahti tule - - naeltest
piab viel VMr; naeltega kokku `lüedud kast vajub `nuastu Kad; lehm kui naela `sisse sõi, siis
oli `aige Lai; naelad `lõõdi `alla, kui libe tii `ol`li; `ernel naelad sijs, mis sõukest kõvad on,
`amma all ei saa `kaiki piltl KJn || (nagina seinas) ripuda `siia naela `otsa Khk; märss - - sää
ta `seisis naela otsas Äks

2. raskusmõõt vanast olid ikka `pãspri nailad, nüid_o suured kilud Khk; pool `naela
`leiba - - naela `kaupa `müüdi Kär; ma `ostsi poisile naila `vorsti Vll; pool `naela liha oo
`lambda pealt (karjasele tasuks) Muh; kaalutud kohe, et naela peal just `õige Mär; `petroli nael
maksab kümme `marka Hää; jälle `kehras tema naela linu ära Kei; mitu `naela sa ära müüsid
JMd; või nael `maksis kaksikümmend kopika Iis; viiskümmend `naela oli tuu, tuu ei olnud suur
ilvess Äks; margabu on naeltega mudugi, nelikümmend `naela võtab ülesse KJn

Vrd naul

3. koeranael, vistrík lapsed, ärge `narrige `koera, sis koer annab naela Vãn; ta aab ühed
naelad aga ülesse ja sügeleb (maa-alustest) Äks

Vrd naal', nagel

naelaline naelali|ne g -se Jäm Khk/nai-/ Kse Hää/-le|ne/ VJg Iis Trm Pst naelane `meitel
oli kevade - - kolme nailaline või nel`la nailaline siig Khk; naelalene `kaapsapää Hää; `seoti
nij tüki `kinni, ninda `kümne naelalise tüki olliv (linapeodest) Pst **Vrd** naalaline, naglaline,
naulaline

naelama `naelama Hlj Jõh IisR, da-inf naelata Põi Muh Mär Han Tõs Tor Nis Jür JõeK
JMd Koe VJg Sim IPõ Pal Plt KJn Ran

1. hobuse rautamisel naela liiga sügavale lõõma `Rautamise `aegu oli `jalga naeland, nüid
`lonkab Põi; `rautaja `naelas obuse jala ää, nüid läks nii ukka kohe Mär; jalg oo naelatud ja
obone `lonkab Tõs; Obuse kapja on kerge naelata, lõõd naela natuke sügavalle ja akkab
lonkama Jür; `naelas oost Koe; kui `naelad, sellest tuleb `tengel Sim; Kõige ullem õli veel see,
kui sepp `juhtus `naelama Trm; kui naelati, sai [hobune] mädaniku `sisse Lai; ärä `naelasin
obose, `lonkab KJn || naelaga kinnitama nee tuled_o `ühte `kohta naelat, ei nee pööra Muh

2. nõelama, salvama *maduússid`naelavad;`vaablane_o sinuda naeland* Trm; *kui ús`naelab`vaška ära, ei tõhi tule`uune`alla`viia, siis ei soa`tervest* Pal

Vrd naalama, naulama

3. võrgusilmi selise külge kinnitama *ahunvõrgul olliva paari tollilise sil`mä - - säliss`aeti sil`mist läbi, naelati`kinni piiritse ja langaga* Ran

naelane *naela|ne* Hlj/`nae-/ Pöi Vän Koe Kad Pal Vil, g -se Jäm VII Mar Mär Kse Tor Ris Rap Juu JõeK JMd Iis Trm Äks Plt KJn, -sse Khk, -tse Vig Kir Tõs Aud Pär Hää KJn; *naila|ne* g -se Kär VII Pöi üks nael kaaluv *siis oli`niisukene kas kahe`kümne`naelane püüt ehk`kolme`kümne`naelane püüt* [kalade mõõtmiseks] Hlj; *nailane kaalu pomm* Kär; *`meitel oli sügise kasund nailane tuhlis* VII; *Suured levad`tehti,`mütme`kümne nailased oli, just naagu tõlla rattad* Pöi; *`nairid olid kole suured, juurikad`metme naelased* Mar; *naelatsed pütid olid või napid* Kir; *abid kasuvad mõnikord kümme viisteist`naela, ma isi ole öhe`kümne naelatse`kinni`püiden* Aud; *naelane`kaapsapää* Hää; *tuhande`seitsme saea naelased ärjad olid, mes sai sügise ära`müidud* Ris; *viienaelane oli vitsik, aga`kümnaelane oli või püüt* Juu; *siin on mitu naelast või tükki* JMd; *naelane tükk`leiba* Trm; *üle`kümne naelased* [kalad olid] Äks; *poole naelane* [viin], *si`j`maksis kahessa kopikad* [kõrtsis] Vil **Vrd** naalane, naglane¹, naulane

naela|nui *margapuu täma seda ei usu, mis mina oma naelanuiaga pane* Tõs

naela|tuos `naela|tuos² g -`tuosi = naeltoos – IisR

naeles|tuol = naeltoos *naelestuol` - - raud pluadil on augud sies, siis naela ots pannakse august läbi - - siis`tautakse piad niikauani, kui nael`val`mis* Kad **Vrd** naulastuol

nael|toos aukudega raud naela pea vormimiseks *naeltoosid oo`kruidel ja naeladel püid`otsa`lüüa* Var; *naeltoes - - augud sees, muist peenemad, muist jämedamad* Nis; *naeltoosi sees lüüakse naela pead`val`mis* Juu **Vrd** naela|tuos, naeles|tuol

naelutama *naelutama* Khk Muh Mar Mär Vig Tõs Khn Tor Hää Ris Juu JMd Koe VJg Sim Trm Plt KJn, *nailu-* Khk VII Pöi *naeltega kinni, naelu sisse lööma naelutasi loogapuud seina`kül`ge`koolduma* Khk; *Ma nailutasi enne seda ukse vahet* Pöi; *naelutab`saapud* Mar; *`kraasisi koa naelutakse* Mär; *Akati kašti kogo naelutama* Khn; *obuse rauad oo easte`ki`nni naelutud* Tor; *naelutab ukse`kinni* Juu; *katukseid koa naelutakse* JMd; *nemad tahavad`kraasisi naelutata* VJg **Vrd** naalutama, naglutama, naulutama

naeluti *naeluti* Mus, *nailu-* Jäm Khk *naelakaupa tursad olid nailuti* Khk; *siis`anti naeluti`leiba* Mus

naer *naer* g *naeru* Jäm Khk Kaa VII Pöi Muh Rei L(*naero* LNg Mar) Ris HMD Hag Juu KuuK JMd Koe VJg Iis Trm Plt, *`naeru uus Lüg Jõh* IisR, *nairu* Ans Khk

1. lõbutunde väljendus; naermine; muie, naeratus *Nägu`naeru täis nagu õles lind sittund pihu* Jõh; *Akkes`teine`ilberdama ja`naeru kigistama* IisR; *tuli suure naeruga* Khk; *mõni nõnda naerul`näoga* VII; *Naer toppis nii`irmsast`peale* Pöi; *see peab poole`naeru, kes ep naera tääve lõuaga mette* Muh; *naeru pärast aasid koerad`riidu; naerab nao suur irbammast`tühja`naero* Mar; *vääb suu naerule; lõbus inime, täma alati oo naerul* Mär; *naer tuleb koju kätte, kutsikas`kõrvas kua* (kes teiste üle naerab, on pärast ise naerualune) Kse; *kõik oo saand`peetud selle pika aea sees, nutud ja naerud* Mih; *Nda tühjäd võrgud, et`naeru tieb* Khn; *tüdreks nutab nüid mullust`naeru* (lapse saanud tüdrukust) PJg; *ei`jõudnd`naeru`ki`nni pidada* Tor; *noorel inimesel on alati seda`naeru ja lõbu* Hää; *ei naer`nahka riku ega tühi jutt tükki võta* vns Hag; *küll ta tuleb aga kõri põhjast sie naer* Juu; *ma`kuulsin sial`naeru* JMd; *kui mind nägid, kohe naer* VJg; *`nisksed lugud tievad üsna`naeru* Trm

2. pilkav, halvakspanev naermine; tögamine; pilkealune *`Tütruk `tehti ikke `rahva `silmis `naerust küll; `Arvad, et mina tahan `teiste `naerust akkada; Minu juttu panite `naerust, `näete ise nüüd IisR; teised `pandvad nairuks, et ka uue usuline Ans; ma es lausu midad, ma pidasi see nairuks Khk; Läks minema ja jättis tüdruku teiste naeruks Pöi; sa oled ete `rahva naeruks Muh; Param ikka oma vanemate õpetust võtta, kui ilma naerus jääda Han; paneb aassa naeruks Ris; teed enese `rahva naeruks Plt*

Vrd naar', naur'

naeratama *naeratama* Jäm Khk VII Muh Mär Kse Tõs Tor Hää Ris Juu JMd Koe VJg Iis Trm Plt KJn pisut, kergelt naerma *noored inimesed naeratavad änam VII; sa aad mind üsna naeratama Muh; ah, vähä naeratas muðu Mär; naeratas náíike Tor; laps akkab natuke naeratama juba Juu; tüdruk naeratab alati selle poisile `vastu JMd; ta naeratas ainult vähe Plt || naerma ajama ää naeratag last nii palju mette Muh **Vrd** naaratama, nauratama*

naeratis *naera|tis* g -tse naeratus *see jutt ajab moole naeratse `peale Mär*

naeratus *naeratus* g -e Jäm Khk/-dus/ Muh Kse Tor Ris JMd Koe VJg Iis Trm Plt KJn naeratamine; naerukas ilme *enne naeratus, siss teretus Tor; temal on alati naeratus näül JMd; sie suri, naeratus näül VJg **Vrd** naaratus, naeratis, nauradus*

naeris *naeris* Saa JMd, g `naeri Pöi Muh Kse JõeK Koe VMr Rak Iis Trm, `nairi Kir Vän KJn, `naire Juu; *naeres* g `naere LãEd PãLo, `naire LNg Mar Mär Vig Rap Juu Pil; *naerõs* g `naerõ Khn; *nairis* g `nairi VII Mar Kul Juu HJn Amb JJn VMr Kad Sim Pal Ksi Lai Plt Pil, `naire Rid HJn, `naeri Jaa; `nairis g `nairi Kuu; *naires* g `naire LNg Rid Kul Var Ha Jä; pl `naerid Jõe Hlj Lüg Jõh Amb, `nairid Hlj JõeK Koe, `naerad, `nairad Pil naeritaim; selle taime juurikas; naeripõld *ei siin `nairid `pieta Hlj; sãl tie `ääres on tükk [maad] viel - - `selle tegin `naeride Jõh; `meitel oo koa `nairid põllal moas, `naerid soab `veistele söödetud VII; saime palju `naerid Muh; `nairid olid kole suured, juurikad `metme naelased Mar; `oota ma `tõmman selle `naire ülesse Mär; vennad läin mõesa `naresse, varastand `naired siält Vig; `naered, need olid paremad veel kui `praegust kaaled Tõs; `Naerõsi kasvata nüüd enam `kiegid Khn; `nairid on vahel ead lehmale anda Vän; läks `nairisse Ris; eloal `põltki `naereid `loomadel, sis nad `teäntki `ühti, mis `naired on Juu; Kütistasid uut muad ja tegid `nairid `piale, suured nigu rattad `kasvasid Amb; paelukse sis ned inimesed `naereid sõid, ikka `ánti `loomadelle Ann; `naired külvati, ned `süntsíd `süia ka, küpsetamesega olid päris magusad Pai; tõin sigadelle `nairist `lehta VMr; luoma nairis, neid on kollaseid ja `mitmet `karva Kad; `naerid võis `süia toorelt ja mõni võib `õlla `keetis kua Trm; igas talus olid `nairid - - ümarikud nagu kaalid Pal; `nairid `tehti nisukse maa `piale, kos oli põlend, `tehti `nairikütist ehk alejad Lai; ku pailu lehmale annad, oli piimal ka `nairi maitse juures Plt; `nairad tohlotand ära Pil; mis ma `jälle `teengi nende `nairitegä, `lehmä ei ole KJn || kevadel paljajalu käimisest tekkivatest lõhedest (õeld lastele) *kui sa sedäsi vee sees käid, sis kurg teeb `naired `peäle Juu; kured künnavad `nairid `piale JõeK; ema `ütles, et kured `külvavad `naereid, et ärge `jooske õues Koe; kured tievad `nairid ja nied kure `nairid on kibedad Kad* **Vrd** naaris, nauris*

naerjas *naerj|as* g -a palju naerev *siäl oli ette paelu `naerjasi Tõs*

naerma *naerma* uus IisR, (ma) *naera(n)* Sa(nai- Khk VII Pöi) Muh Emm L KPõ IPõ Pal Plt KJn; `naerama R

1. naeru kuuldavale tooma *`naerada ei `tohtind `laua taga (süües); sie poiss tegi `palju vigurisi, `teised `saivad `naera VNg; Sie mies `mõistab `räekida nisuke si juttusi, et `naera vai `katki IisR; naerab suure laia kurguga Jäm; laps leheb nuttes `väl'la, tuleb nairdes tagasi*

Khk; mõni naerab, kui juttu aab VII; Rääkige moole ka, mis te - - nii kangest naertsite Pöi; naera et kõht lõhki Muh; võrk naeris (kalurite ütlus võrgu purunemise kohta) Emm; kõik tüdrikud ernund naerda Mar; vahel näd naervad naa valju Var; naeris suu laiali Tõs; Sia aad oma jutuga surnu kua naerma Khn; ma naersi ka poolest suust (muigas) Hää; tahtsin ennast katki naerda Ris; kadakas naerab nõnna, kui sa ta tulesse paned piltl Juu; siis olgu juo ia asi, kui ma naeran Amb; tüdrukud kihistasid naerda Tür; kui parem silm sügeleb, siis saab naerda Sim; naerin kõhe perseli maas Iis; põua lapsed nutavad, vihma lapsed naeravad (peale vihma loodus elustub) Trm; isa seda naermist ei sal'lind Lai; küll mu südä naeris sehes (oli hea meel) KJn

2. pilkama, naeruks panema Naereti ikke, [et] misikese viletsa mehe sai Jõh; rahvas naeravad meid Vai; mis sa naerad vanad inimest Khk; kes pärast naerab, see naerab paremini VII; Mis sa seal nairad mind, ma saa omaga akkama küll Pöi; ma ei ole sind naern Muh; irvitab ja naerab teisi inimesi Mar; teisi kange naerma, ise põle parem ühti Mär; naereti, et see oo nälgin, vääb jalgu lohja Var; kas ma olen sinu naerda Tõs; see oli naerdud, kis sitsi leidi sel'ga pani Aud; kange teise üle naerma Hää; mutkui naereti mind KuuK; ma olen nisukesi (kaetamise) sõnu naerd Amb; naereti alati et tat'ninad VMr; naerime, et sa rammutat seemnega põldu Trm; mõni veike inimene - - siis naereti, et nigu va karva koonal Plt

3. teotama, rüvetama see tüdrik olli ää naertud Muh; poiss oo tüdreku ää naernd PJg

Vrd naarma¹, naurama

naeru- võttis naerma, oli üsna naeruvärt asi kohe Juu; kui tagumised ambad ära on läind ja esimised veel alles, siis mõni ütleb, et oh, mul naeru`ambad veel alles; see on ju naeru`väärne töö Lai; naeru laginad oli kuulda KJn Vrd naaru-

naeru|kajakas liik kajakaid musta pääga viires, pisemad tükis kut naerukajakad VII; See musta peaga pidade naeru kajakas olema Pöi

naerukas naeruk|as g -a lõbus, rõõmus, naerev ette rõõmsad, naerukad inimesed; naerukad lapsed oo alati muiul Tõs Vrd naarukass

naerukil naerukil Kir Juu Iis Trm KJn, nairu- Khk (veidi) naerul Sellet oo alati nairukil nägu pees Khk; seesäb nii naerukil, naer kepob peäle Juu; suu oli vähä naerukil KJn Vrd naarukil

naerukil(1)e naeruki|le VJg, -lle Iis Trm naerukil(e) sel on alati naerukile nägu VJg; tõmbab suu naerukille Trm Vrd naarukil(1)e

naerulik naeruli|k g -ku Jäm Kse Ris Iis naerukas naeruliku nõoga Iis Vrd naarulik

naeru|lind (õelduna palju naervale inimesele) Sina leidasid küll naeru`linnu pesa IisR; Kas leüdsid naeruljõnnu pesä Khn; kus sa nüüd selle naerulennu pesä leitsid, et sa nii naerad Juu

naeruline naeruli|ne Jäm Kse Ris JMd Iis, -le|ne Mar/naero-/ Tõs Tor Hää, g -se

1. naerune tal üsna naerulene nägu Hää; naerulise nõuga inimene Ris; mõni on luodud kohe naerulise nõuga, käib alati naerulise nõuga ümber JMd Vrd naeruline, nauruline

2. naljakas naerulest aassa ei jõua ää naerda Tor

naerult naljalt teine [kaer] on, see äi pudise mette naerult Pöi

naerune naeru|ne g -se Jäm Muh Mär Kse PJg Tor Koe Iis Plt, -sse Khk, -tse Tõs PJg; nairu|ne g -se Khk VII naerul olev, naeratav ta oo ikka naerusse nõuga Khk; noored inimesed ikka nairuse nõoga VII; kena naeruse nõoga inime Mär; kõegil naerused ~ naerutsed näod PJg; tal on alati naerune nägu Plt Vrd naerune, naurune

naerus *naerus* Mär Tõs Hää Ris JõeK Plt, *naeruss* Lai KJn, g -e

1. *naerualune kas ma olen su naerus* Mär; *ta on teiste inimeste naerus* Ris; *sa teed ennast rahva naeruseks* Plt **Vrd** *naurus*

2. **a.** *naeruhimuline naerus inime naerab aga* `piäle Tõs; *naerus, iga asja juures muudku naerab* JõeK **b.** *pilkaja, teiste üle naerja naeruss on, kes teist inimest naerab; naeruss naerab iga inimese ära* Lai; *kül₁ta on üks teiste naeruss, kõiki ta naerab* KJn

Vrd *naaruss*¹

naerustama *naerustama* *naerutama* – Trm **Vrd** *naarustama*

naerutama *naerutama* Hää Trm Plt *naerma ajama ma₁ taha naerda, ära naerutagi mind* Hää; *ää naeruta last* Plt **Vrd** *naarutama*

naerutis *naerutis* *naeratus* `sõuke *kena naerutis läks üle palge* Kär

naesene *naese|ne* g -se Kod; *naasenõ Röp abielus naesene tütar ja tõne one tüdrukune tütar* Kod; *naasenõ poig`kuule`Harkove`liina är?* Röp

naeste|soostrad pl *naeste`soostrad* punased sõstrad – Tõs

naga¹ n, g *naga* R Sa Rei Phl L hajusalt K, Trm Kod Trv Pst Krk Kam/-g-/; *naga* VMr Pal Vil, g *naa* Jõe Kuu Hlj VNg hajusalt S, Rid Mar Juu Amb Kad VJg Sim Iis Kod(*na₁a*) Lai Plt KJn Hls

1. puust prunt, punn vedelikunõu sulgemiseks `tembas *naa iest ärä, kali tuli* Jõe; *võtta naga iest`välä, siis`juokseb kali`välä* Lüg; *tõrrel oo naga, kui vanad`katki, siis peab uied naad tegema* VII; *naga tõstetse vähe`kõrgemase, siis nõrgutatse [õlut]* Muh; *Kui`kalja`lasta, siis kergidata vähe seda naga* Rei; *ma ei saa kal`la`asta naga`lahti* Rid; [kaljaastja] *põhal oli auk sees ehk kül`le laual - - naga oli ees* Mär; *kal`la`astal on naga - - lased oma kal`la`väl`la, lööd ta`kinni`jälle* Kir; *Ää`tõmbag naga iest ää, tuär juõsõb sedäsi maha* Khn; *tünnil naga iist ära tulnu* Hää; *kal`la`astal on naga, auk`lastakse`põhja, naga pannakse`sonna ette* Juu; *tien uue naga`astjale ette* JMd; *tõrrel all auk ja naga. naga`kiänsima`lahti ja laskima lehelise`väl`jä* Kod; *nagast nad`kutsusivad`pruüni, mis [augu] ees oli* Äks; *ära sa naga`väl`ja`tõmba* Lai; *Taari`astal oli auk põhjas,`sinna pisteti pikk naga`sisse* SJn

2. (midagi ühendav või kinnitav) puupulk, -tikk *keri`kanna naga sies`käiväd kerilavvad`risti* Jõh; *nagadega saab elu (maja) kogu`pandud* Jäm; *ing oli nagadega põõna all ukse küljes`kinni; raadiga kihjad, mis es ole nagadega`tehtud* Khk; *tamme naad ja nakid`täitsid ennistel`aegadel naelde asent* Kaa; *Nagadega`pandi palgid`kinni* Krj; *naale tehakse auk ede* Pöi; *kerilaua juures oli pulk - - sie`üiti kerilaua naga, sie pulk, kis sialt`kinni`oidis kerilaudasi* Amb || puupulk *nagina pane sinnä naga`otsa riha; ei saa nak`ka`saina`lüvvä, sain om kõva* Kam

3. toru, auk, avaus vee vm vedeliku väljalaskmiseks *naga neh oli sen jaoks, et migä`paadiss vesi oli, siis sie juoks ise sield`väl`jä* Kuu; *naga on sie, kust`kalja`lassa* VNg; *all õli püttil sie naga siis, sääld naast - -`võeti sie [vesi]`välä* Lüg; *taari lastase läbi naga`välä* Tor; *enne oli naga, kust kali`väl`la`juoksis* Kad; *naga [on]`lüpsiku toro, kos piim`väl`jä tuleb;`lüpsikite naad õlid ärä`allitanud, panin`kruusa`sisse ja`õõrsin`pustass* Kod; *naga pisteti tõrre`sisse ja siss`lasti nagast õlut`alla* joosta Pst

4. nolk, nagamann *mis te`veikesed nagad`juoksete`suuremitte`järele* Lüg; *Ise just kut naga alles, aga pane teist`naisi taga ajama* Kaa; *Siin keib igasugu nagasi* Krj; *On üks nagade kari,`ulkvad küla kauda ja teevad pahandust* Pöi; *Anna sellele nagale näppude peale* Mar; *poisikese naga* VJg

naga² *naga* g *naa* pulmalaulik *pulma naga oli* `kangest laulumees, ega muidu oleks naaks valitud Mus

naga³ *naga* (ühes suunas keritud) lõngakiht keral *Suured nagad tiid, sij kukub kera päält maha*; `Lõnga vanašti ik'ki sedavisi *nagas keriti, sis* `ol'li sañt `käärida, `lossus maha Hää

naga|auk avaus vee vm vedeliku väljalaskmiseks *naga auk kävi naga* `korgiga `kinni Kuu; *vene naga* `auku pääs `lahti; `pronti `pandi *naga* `augu ede VNg; *laiva - - naa auk* [on] *taga* `otsas *ema sees*; *aas mõlema tõe*le *naa augud* `sisse Khk; *Naa auk on nii suureks kulund, kas pane* `tooripuu `sisse Pöi; *naa august lastasse vesi* [välja,] *kui paet* `randas üles tõmmatud Rid; *naga august juokseb vesi paadist* `välja JõeK

nagadik *nagadi*|k g *-ku* lumevall, hangeviirg *nagadikud on kui* `tuiskab, *sis nihukesed viirud* `aedade `juures Juu

nagadus *nagadus* Tor Hää Lai Plt KJn, *nagavus* Trv, g *-e* lõngakiht keral; lõngahulk *See lõng oo päris* `otses, *muðu üks pisike nagadus oo veel* Tor; *nagadus kukkus* [kera] *pialt ära ja lõng läks* `sassi Lai; *nagadus on üks pasmass*; *mitu nagadust sai* `asple `piäle `lõnga KJn; *ära kerid lõngale* `suuri *nagavusi* `sisse, *kangast* `aaden *tule nagavus maha* Trv

nagajus *nagaju*|s g *-kse* pasmalõng – Kuu

nagal¹ *nagal* jõmpsikas *siin oli mones pereski moni* `väike *nagal* Kuu

nagal², **nagala** *nagal* g *-a* VNg Lüg Jõh; n, g *nagala* VNg Vai kalts, räbal; *hilp pisikest nagalad pesen ise*; *moni nagal ikke one* `selga `panna VNg; *vana räbälä - - kaupmehed* `kääväd: `õtsiga *nüüd nagalad* `kokko *kõik, siis* `saata *üväd* `kaussi; *käib nagalas ja räbäläs* Lüg; *ega* `neie *nagalate* `puudu õle Jõh; *tuo ne nagalad räbälä kaupmehele* Vai

nagaline *nagali*|ne g *-se* kahluline, paksukihiline *Nagaline kera on* `seuke, *kus* `ulka `lõnga üksipidi *kuus* Hää

nagam *nagam* g *-a* lõngakiht keral *sa kerid suured nagamad, läheb päält maha* Hää

naga|pael *pasmapael naga paelad on nied paelad, kellega langa viht* `kinni on JõeK; *naga pael pannakse pasmassesse* KuuK

naga|perse (röövik) *naga* `perssed *on sedised tougaussid puude pæel, sedised rohelist ning mustad, ju nad puude* `lehti *söövad* Jäm

naga|poiss *ogalik nagapoisid, sedised pisised kalad, vahed ogad kül'jes* Jäm

nagar¹ *nagar* g *-a* puuhing *nagarad ukse ies* Iis

nagar² *nagar* g *-a* kihulane *juo nagarad suruvad, küll nüüd tuleb* `vihma VNg

nagar³ *nagar* g *-a* mügar, *kubel pisses nagarad* [ihul] Rid

***nagar**⁴ *seesü nagaras lõngakiht keral* `Ulka `lõnga üksipidi *kerid - - nagaras kokku, sij ei* `kõlba, `käärimise *aeg kukuvad maha* Hää

nagar⁵, **nagara** *nagar, nakkar* g *-i* Kuu; n, g *nagara* VNg haamer *nagaraga* `pekseti *jää* `vällä (paatide küljest); *puust nagara oli* VNg

nagas *nagas* g *-e* naga, prunt – PJg

nagavus → nagadus

nagel *nagel* M T, *nagõl* (-l) Vön San V, *nakl* Har Lei Lut, g *nagla*; *nagul'* Kan, *nagl* Se Kra

1. kinnitusvahend, *nael kas neist* `naklest *tulep* `vällä, *kas nende* `naklege *saap ärä lüvvä*; `erne *lääve* `nakla (naelkõvaks) Krk; *sepäd - - teevä enge* `naklu, *kellega usse enged* `lüüdi *ussõ* `külge, *ni nagla olliva* `päädegä Ran; *ku sul* `naklu *es ole, jäi obene ravvutamada* Nõo; *kaari lüvväss* `nakloga *ja puu* `puñnega *põhalavva* `külge *kiñni* Vön; *tan om üts nakl sisehn* Har; *ma lei* `kirvõ `nakla `vasta, *nüüd um tsälk siseh* Ply; *ék'k silla* *kõõ* `valmist ar², *a üts*

kol[?] `nakla jäi löömäldä[?] Se; `varbun aid ka `ol'le pal'mit, tu `ol'le bes nagluda pal'mit Lei
|| (nagina seinas) *laterna `olli aedan nagla otsan Nõo; võti nagla otsast va kübärõ loti Krl*

2. *raskusmõõt kait^s `nakla linu Trv; anna mul puul' `nakla `viina; tüdrukul `anti [palgaks] villa nagel ja lina pund Krk; ää `keträeä `keträb nagla päeväss, naglaga käis tu `kaalmine keik; serätsit kõhken`pök'se lääb `nakla mitu tük'ki nalj Ran; sa `mõt^{le}, kolm `nakla `kompvek'ke sei ärä kõige paperdega Puh; `leibä nii vähä, et naglaga mõõdap Nõo; kubu võis `kaalu kaitskümend `nakla Kam; pörss kasuss õks päiv ja nagõl'; süü_sada `nakla upõ är[?], saat kümme `nakla `jõudu mano Rõu; `nakla ei lää[?] joht pal'lund Plv; viimätseh otsah ol'li `mõisah, sääl `ante nagõl `leibä pääväs Räp; ütš nakl umalit Lei*

3. *koeranael, vistrik paise oo suurep ja nagel oo vähep; sa olet `koera petten, koer and nagla nalj Krk; ta_m serätse alva kotusse pääl `istnu, nüüd om ihu kõik `naklu täis Nõo; kõlladsõ nagla[?], tuu^y (teat nahahaigus) aja nii täüs kui Rõu*

nagelane *nagela|ne g -se Jäm(-le|ne) Ans Mus Kaa Krl Rid sipelgas nagelased on mustad ning `koltsed, `koltsed kusad kibest Jäm; nagelased_o - - `siplased, nee_o ise tulised, kõrvetavad kut nõgesed Mus; Nagelane ajab kõik rohu sui einamal liiva mäitud täis Krl*

nageldama *nageldama Iis, -mma Vai nägelema `lapsed nageldivad Vai; nageldavad muud kui Iis*

nageldus *nageldus g -e Vai Iis nägelus `veike nageldus õli teistel Iis*

nagelema *nagelema Kuu Rld(-mma Lüg Vai) Jäm Khk Muh Mär Kse Mih Hää Juu/-mä/ JMd Koe VJg I(-mä Kod) Plt KJn, -ama Saa Trv nägelema mida te nageleta VNg; ku on midagi - - `õiendamist, siis akkavad sõnadega nagelemma Lüg; küll `lapsed nagelesivad Vai; äi saa niipailu `korda mette, ikka lähvad nagelema Khk; ega neil tüli kedagi põln^d, muđu nagelesid seal Mär; kesse_nd (kes see nüüd) `käskis tedrekotega nagelema `menna Mih; poisid nagelevad isekeskis Koe; nemad nagelevad kua alati VJg; õlid `nuabrid, aga läbi ei suand, nagelesid Trm; nageleväd õma `sel'tsi, ei sal'li tõene tõiss Kod; kui nagelemine edasi kestab, siis tuleb `taplemine Lai; lapsed lähvad nagelema `ühte `puhku Plt; mis te ikki nagelade Trv*

nagelus *nagelus g -e nägelus nagelus one suud_müdü tõrelemine - - veeke nagin Kod*

nagerdamma *nagerdamma nakitsema – VNg*

***nagermann** *pl nagermannid poisike mei olimme nagermannid Vai*

nagi *nagi R hajusalt S, Rid Mär Kse Tõs Vän Tor Hää Ris Kei Juu JMd Koe VJg IPõ Äks KJn Trv Hls Krk uus Puh Nõo Kam Rõu Plv*

1. *pulk, konks vm ese millegi riputamiseks, varn `potra `sarvest teha nagisid Jõe; mene tuo nagi_pält rädiku VNg; `riided `vaide on nagis, obose `taññid ja sedelgad `käivad `varnas Lüg; meitel on ikka nagisid ka seina pael Khk; Ooste riistad ripuvad - - nagi otsas Kaa; `Voata, ju seal `kuskil on nagi, pane `sõnna nagi `otsa Põi; nagid on tugevad Rei; põle sii nagisi, kus `riided `panna Mär; `pañni mütsi nagi `otsa Tor; meil nagisi põle, lüüd naela seina `siisse ja ää küll Hää; need on ostetud nagid, aga muist `tehtakse puust Juu; pane müts nagi `piale JMd; panen `riided nagisse Iis; nina kui nagi (ots ülespoole) Lai; Pane kübär nagi `otsa Krk; Nagid om üks egäl puul vaja Nõo; panõ[?] rõivass nakki Plv*

2. *vabe, puu võrgu kuivatamiseks `räime `vergud `panna nagide `peale; suvel `voeta kived ära, siis on `kergemb [vörke] `viia üless nagidelle Jõe; mõni tegi siis nagid `jälle - - `pañdi `sinne `piale `jälle [vörgud] `kuivama; kui sai ige verk `kuivaks, siis `ueti kohe nagist maha - - egä `lahtiseld `verku `päivä `otsa nagiss ei `pietud Kuu; lestvörgud pannatse*

nagide_pele Mus; *kilu`võrkudel olid änamasti nagid* Rid; *kus silgu võrgud peal kuivatakse, ne`üitakse nagid* Ris

3. vankriredeli tugi – Krk

nagima *nagima* Jõh Khk Kaa Jaa Pöi Tõs Koe Kad Hel

1. *naaklema Mis te - - tühja pärast muidu nagite; [nad] Oo just kut - - särk ning perse, äi nende vahel ole midagid nagimist* Kaa; *Las nad nagida, leppivad ää`jälle* Pöi

2. (häälekalt) *sööma kui pisiksed`põrsad akkavad`sööma, sis`öötse: akkasid`peale nagima* Jaa; *näd nagivad naa`süüä et,`põrsad ja lapsed nagivad* Tõs; *kulli ja varesse, niij nagive, sööve`tõisi`linde* Hel

3. *tööd tegema akkame`pæele nagima, lehme töö kallale* Khk

nagin *nagin* Kuu Lüg IisR Jäm Khk Kaa VII Pöi Muh Mär Kse Han Tor Hää Saa Ris Juu Jür Koe Iis Trm Kod MMg Pil KJn Trv Hls, *nakin Puh Nõo Krl/g naginõ/ Har Rõu Plv, g nagina; n, g nagina* Vai

1. *nagisemine vms heli tuol - - tieb nagina* Lüg; *ratastel oo nagin, kui söidab VII; tooli nagin, ma`kuulsi küll seda naginad* Hää; *`kuulsin seina vahel naginad, iir näris sääil Saa; kui`einu sööväd, sis on ike nagin veel, aga koe sa`naireid viid, sis on juba suur ragin* Juu; *Jõuad iga naginad kuulata* Jür; *nagin käib egä asja`kõsta, mes annab`liiku* Kod; *mea ei kuule kedägi naginat* Trv; *peni o`ts`kirpõ nigu nakin om Krl; ku - - kargutamma`naksi - - siss is olõ? muud kuulda? ku hobõsõkabja klõbinat ja sadula naginat* Har

2. *sõnelus, nääklus Siis püüs siel vähigäst naginagi`tulla* Kuu; *Seikest pisikest naginat tuleb igas peres vahel ede* Kaa; *Äkist oli nagin`lahti, missest tuli, äi tea* Pöi; *Poisid tegid piisse nagina (kähmluse) ää* Han; *Läksid natuke naginasse* Jür; *vähä õli naginad, ei õllud suurt tüli* Kod; *veekest naginad ikke on olnd, ega me`riidlend küll ei ole* Pil; *küll nemäd on naginas (tülis)* KJn

nagina *naginal laps sõi nagina; koerakutsikad sõid nagina`leibä; sea`põrsad`võtvad nagina`toitu* Tõs

naginal *naginal* Mär Tor Juu Iis Nõo nagistades vms heli tekitades`põrssid söövad mis *naginal* Mär; *vanger läheb naginal* Tor; *viisin`veistelle`einu, akkasid nii naginal`söömä* Juu; *Suuperälist süüüb egä üits naginal* Nõo **Vrd** *nagina*

nagisam(m)a *nagisama* Trv, *-mma* Har; imperf (nad) *nagisasõ* Rõu *nagisema põrmand nagisap* Trv; *hopõn`astõ, sis vastanõ (uus) satul sällän nagisi ennedä; u`ss (uks) kah nagisass m`õnikõrd* Har; *Naa_kuiunu`vankri nagisasõ? egalt puult* Rõu

nagisema *nagise|ma* R/-mma Vai/ Jäm Khk Kaa VII Pöi Muh Mär Tõs Tor Hää Saa Ris Hag Jür KuuK JMd JJn Koe VJg Iis Trm Kod Plt Puh, *-mä* Juu KJn, *-me* Trv Hls; *uus nagisõmma* Plv *naginat tekitama kui sügise tieb jää ja siis lähäd`piale, siis tema - - nagiseb all* Kuu; *Miks sie`kaarik ei piaks nagisema, kui on va logu* IisR; *puu nagises`metsas* Vai; *ase kägiseb ning nagiseb* Khk; *Puud nagisevad tuule kää* Kaa; *tuuling logiseb ja nagiseb, kui keib* VII; *Kui liige nagises, siis oli narr sihes* Pöi; *riistad naa kuin, et nagisevad* Muh; *vanger`koormaga nagises* Tor; *värv nagiseb jala all, ei ole vist peris kuju veel* Saa; *ase akkab sol nagisemä, vanaks läind ja nagiseb nõnna* Juu; *`pasled jalas`nõnna` nagisevad* KuuK; *vana põrand akkab nagisema* JMd; *ükspää oli`kange tuul - - küll tuba (maja) nagises ja`krõpsus* JJn; *kõdarad nagisevad, ku ratas vanemass suab* Kod; *tool`nagiseb all* Plt; *palgi nigiseve ja nagiseve* Trv **Vrd** *nagisam(m)a*

nagistama *nagista|ma* Kuu IisR Jäm Khk Kaa Pöi Muh Mär Mär Hää Saa Juu Kad VJg Sim Iis Trm Kod/-ss-/ Plt Pil KJn Trv, *-mma* Lüg Jõh Vai Har

1. *naginat* tekitama, midagi naginal tegema *kuer nagistab, ku `õtsib `kirpu Lüg; kanad nagistavad, nokkaga `ennast puhastavad Jõh; rotti nagista `nurgas Vai; ää nagistag selle pingiga Khk; nagista `peale ratastega `silda kaudu Muh; nagistab `ambud Mar; puukoristaea nagistab puu koore kallal Saa; lapsed nagistavad, ei sua magada VJg; tuul nagistab `veskis Trm; nagissab, `liiktab üst `asja, mes `liiku annab Kod; mis sä nagistat selle tooliga Trv; kiä tuud (sadulat) liigutass, tuu nagistass Har*

2. sõnelema, tülitsema *nagistavad, `riidlevad, mis nad muud tegevad Mar*

3. (seksimisest) *ta `olle selle tüdrikule juba mitu `korda äe nagistan Muh; `terve üö nagistand asemel Kad*

nagistus *nagistus* g -e Vai Jäm Hää Iis; *nagistu|ss* g -se Trv, -sõ Har *nagistamine just siuke nagistus `ol'li, nagu ma teise `üüsi `kuulsi Hää; tuu nagistuss ol'l säääl ussõ manh Har*

nagitka *nagitka* VNg Lüg IisR

1. *keep, kerge ülekuub `varruguita `naeste `rahva `riie oli nagitka VNg; Nagitka õli `mieste suve `riide, pikk palit maas `saate Lüg*

2. *kate, mis laotati pühapäeval padjakuhilale Nagitka `lautati pühapäeval `päeval `patja `kuhja `otsa, nagitka `piale `õmmeldi `väl'ja mõni ilus suov IisR*

nagl → *nagel*

naglakas *naglakas* < *nakl'* – Mar

naglaline *naglali|ne* San Urv Röp, g -se Trv Hls TLä Kam Plv; *naglali|nõ* Se, g -tsõ Rõu; *naglalõ|ni* g -dsõ Krl *naelane siande ilus naglaline sär'g oli Trv; `väikse tonnikse osti laadalt, kate naglalise tonnikse Hls; vasar om `väike, aga aamer om suur, naglaline; `kümne naglalise kive ei ole vaea [abara], avitab katest kolmest naglast Ran; üleaiatsile `viidi ka `uutse `leibä - - kate `kümne naglalise pätsi olliva Nõo; kui lina olliva ärä puhastedu, teiti kate `kümne naglalise pundi Kam; Vakkõisi ol'l nellänaglaliitsi ja viienaglaliitsi, mõni ol'l naglaline Urv; tä (latikas) iks om suur kala, näid om mõni iks `kümnenaglaliitsi Röp; sõl'g suur, munõl naglalinõ ol'l (naistesõlest) Se Vrd *naelaline**

naglane¹ *nagla|ne* Puh, g -tse Trv Hel Nõo; *nagla|nõ* g -dsõ Krl; *`naklan* Lei *naelane kõrtsin `ollive naglatse ja poolenaglatse laasi Hel; mia sai ka üte naglatse avve Nõo*

naglane² *nagla|ne* Trv, g -tse Krk San Plv/-nõ g -tsõ/ kõva, puine (hernestest) *naglatse `erne om kõva ku kadaje marja; mõni `aaste om naglatse `erne Krk; `herne[?] umma `väega naglatsõ Plv*

naglatš *nagla|tš* g -dži koeranael – Lei

nagli *nagli* Iis Trm Kod *nagi panen `riided naglisse Iis; Nagli on tehtud pikemast puust, kohe rohkem riideid mahub panna Trm; puuss testud naglid; müts one nagli piäl Kod || tripp `kaskal on nahass, nagliga paad naala `õtsa Kod*

naglodsõ → *naklune*

naglume *naglume* *naelutama* – Hls

naglutama *naglut|ama* Trv TLä, -amma Rõu Plv, -em Krk *naelutama ma nagluti selle usse nüid `kinni; ußs om `kinni naglutet Trv; latid jakati, `lүүidi otsad `lipsjass - - naglutedi kokku Ran; Sa oled kah nigu kinni naglutetu sinna kodu kül'ge Nõo; mu_peräst vöi `tohtre ja `haigõmaja ussõ[?] kiñni naglutada[?] Plv*

nagrima *nagrima* *kratsima, sügama mis sa nagrid ennast kogu aa VMr*

nagrits *nagrits* Mar Kir Kad *naarits nagrits oo `tuhkru `moodi, murrab kanu ja Kir*

nagu *nagu* Lüg Jõh Vai(-o) Khk VII Muh Hi L(-o) K I M Puh San Krl, *nägu* (-o) Jõe Jõh Põi Muh L Jür Iis Trm Trv Pst Krk, *naagu* Jäm Kaa Põi(-oa-) Rei, *naagu* VNg Vai/-o/, *nao* Mar Khn

I. sidesõna 1. esineb metafoorsetes sarnasusvõrdlustes; justkui, otsekui *kaks`kümmed`kraadi`külma,`kindad nii nägu jää purikad kääs Jõe;`lapsi tuba täis nagu pää`arju Lüg;`lähto nagu tule kerä edesi Vai; lahja nagu luu ning nahk Khk; Naagu õhest suust kukkund, nii`õhte nägu Põi;`valge pea nagu uhaka tutt; kõõma kord peal nagu ahvena soomus Muh; sa oled eige näljane nagu va koer Emm; ta oli nii nobe naagu lind Rei;`näitas`vällä nao_{sur}`süidlane Mar; tuba oli vahel naa`suutsu täis nägu koit Kse; nagu nagu kitse jälg Var; sa oled nagu peletis Tõs; mie nda sama targad nao te sii olõtõ Khn; tämal - - akkas üks asi`väl`la kasuma - -`seoke nägu lehma nisa Aud; paterdab läbi pori nagu part Vän; see oli nagu unenägu Ris;`tehti niukst [või] masinad, niukst nagu kastitid olid Rap; tuleb kallale nagu metsalene Juu;`siitsi mütsid, kaks`siitsi`lehvi nagu kaasi sabad sial taga Jür; karjub nagu ull JMd;`seisis nagu`piksest rabatud Tür; kadus nagu tina`tuhka Koe; magus nagu siirup Kad; oli näilane nagu uht VJg; tige ja riikas nägo va kade kukk Trm; õks läks`katki nagu praksatas Kod; käöd kukkusid nagu`oitku Äks; pikk kael nagu koovitaéal Lai; neiuke nagu linalakka linnuke Hls; oh`meantsess ta ennast moonuten, jußt nagu kadri sandi Krk*

2. alustab võrdlust sisaldavat kõrvallauset *meil olivad niisugused pisikesed [lusikad],`naagu plekkist vai`niisukesed VNg; jalg ei käi`luomulikkult, nagu puol`kõrvas sie jalg Jõh; nagu vee nol`bakad olid, kui`keesid ää (naeritest) Mar;`jooksja_o kaela sees, nagu mul omal ragiseb`praegu Aud; tema oli siis saand prii leiva või sedasi, nagu kokk ikke saab Pee; kalevi kangas - - oli paha`kiarida, tema akkas neid kiarpuid`kiskuma, nagu villane ikke kisub kokku VMr; tuu om serande, nagu kõik tõisegei olliva Puh; tenäsi, nagu ma olõs telle`andõnu tolle räti Krl*

3. alustab ajalauseid; niipea, kui *nagu ära on sõl`mitud, nii akka kuduma Trm*

II. adv 1. kasut suhtumiste jms väljendamisel või rõhutamisel; justkui, just *nagu kuhe üst nägu oleks midagi asi tal (ussil) suus old Jõe; sie aig mina õlin ka`rohkeemb nagu`poisike viel Jõh; mia`rääkisin`naago toist`muodi Vai; ta oli nagu kõrva naine tal VII; irm oleks nagu`peale tuln Muh; leivä taar - -`tää oo nago vesine Mar; näd olid nagu natike vihatsed Tõs; täl väga nagu ale`olla üksi Aud; nagu üks`kartus`ol`li sijs, et laev ukka läheb Hää; Sa nagu natike aiglane Jür; nagu ma ise ei tia, mis ma tien JMd; see varvaste tagune, päkaalune nagu`turssund JJn; kus me_s kirjutasime, pidi ikke nagu laud olema HljK; kui appi kutsun, siis nagu venib Sim; ei meil`kahju nägu ei õld sält`menna Iis; leib õli nagu`raske, jätin ahaju Kod; üks veike osmik oli - - sellel nagu oli kuuse koorest katuss pääl Äks; üks läks`mööda, oli nagu Tiiu`moodi Plt;`näitab nagu nõnna olema KJn; kui ma ukse`pihta`vaatan, siss on nagu mets ijs Vil; om`seande laits, oia nagu sitta`pilpa pääl Trv;`anti üiits särk nagu ääss meeless; miu arust - -`nägu olli käo ääl Krk*

2. (täitesõnana) *mei`läksime siis omale nägu eri raha`tienima;`meie olime nii`üksikud inimesed ja mies elas ka nägu`toiste`juures Jõe; see nagu muðu koa naeru sõna Mär; Neelus, sijs on`seuke ahne`süüja, nägu`tõmmab tüki kätte ja läheb Hää; tegi ennäst nägu tuast tulema Saa; kel oli pool piad`viia, eks see viind, aga nagu poisid-tüdrukud läksid, ega neil kedagi`viia põld [pulma] Kos;`ennevanast olid juo kua nisuksed suured kivipõtid - - nagu`kümne`liitrised - - ehk viel suuremad KuuK; kus oli nagu`rohkeemb õmmelda,`tuodi`rätsep kodusse Rak; nad vahetasid siss nagu kaupmestegä, kui nad`tahtsid`saada peenemäd linnariiet KJn*

nagul → nagel

nah nah Kod MMg Ran Kam Rõn San

1. sah nah, nosi sinä kua `õuna; nah, `võtka süägä kõik Kod; Nah, siin on raha MMg; nah, sinule kah Kam

2. noh nah siiä na muneva, kes neele vahet tjiib, kelle muna na om Ran; nah kolm `talve olli koolin Rõn

naha- naha- `lähmo naha `parkali `juure, `viimo nahad `parki Vai; üks nahalapp sii maas, sellest saab kinnale paiga `peele `panna Khk; Pole selle jalal suurt viga `õhti, pisike naha latakas pealt ää Põi; kel on naha `aigust, pidi minema merese ojuma Rid; sii oli ka üks naha `parkija, aga nüid lassasse jo `linnas `parkida Aud; sügelesed on naha `aigus, kihelevad ja ajavad `kärna Vän; al'lika vett meariti `vistrikude `piale naha `aiguste `vasta Kos

naha|koi 1. (nahahaigus) nää, naha koi on kää pääl Hlj; nahakoi - - sie ajab siis `nahka ja `ühtelugu lähäb edesi Lüg; nahakoi - - see_p taha kuidagi paranda and Khk; naha koi oo punane, kiheleb ja aab vett `välja Muh; sul on nahakoi näu peel Phl; naha koi - - lähäb edesi, jusku koorib `nahka, se [on] ull `aigus Rid

2. kasukakoi nahakoi - - `parkimata `nahka süüb IisK; nahakoi, kis aab karva piält ää KJn

3. sõim (ihnuskoist) sa olõt nahakoi Se

naha|kook (nahatöötlemisvahend) naha kook jah, naha `parkimise `juures `kistasse `nahku kooguga, siis nad lähvad õhemaks ning `pehmemaks Khk; naha kooguga koogitsetasse `nahka Muh; naha kuuk, all õli likuís, jalaga sõtk likuís piäle, kuaguga kuap - - kuúni nahk pehemess sae Kod; naha koogugõ koogutõdõss `kasku `nahku Krl

nahalasa lohistades paat `vietud nahalasa `sinne `randa; `Naine vedi kohe nahalasa miest `kortsist kuo; Täädä enämb jalad ole `kandand, `toised olid nahalasa tuba vedänd Kuu

nahaline nahali|ne g -se nahatäis vanames oli `kutsutud `moisasse, siel `annetud siis hüä nahaline; Nii `kaua `hulkus, ku `viimaks sai nahalise Kuu

nahane naha|ne Trv, g -se VJg Lai, -tse Nõo Kam Ote San; naha|nõ Har Se Lut, g -tsõ Rõu Plv, -dsõ Urv Krl Rõu Vas

1. nahkne, nahast suidsete ohilik `olli ka nahane, nahk rihmast tettu Nõo; lakatsil olli nahane siirm; timäl olliva serätse nahatse tuhvi jalan Ote; esäl ol'l nahanõ lõõts [sepikojas] Har; ísia nahadsõ? ol'li_põllõ? olnu? sepil ijhn Rõu; täl umma? seemušk nahatsõ kängä?, park nahatsõ tsuvva? Plv; koodil om nahanõ pannõl' Se; tubiniís um sääne nahanõ kinnass Lut || lahja nahanõ elläi Rõu

2. pilves, hall ilm om nüid serände nahane Nõo; No lätt vaest pik'äle `saolõ, ilm om sääne nahanõ Urv; üijse ol'l `sel'ge, a nüid um säändsen nahadsõn pilven Rõu

3. kaene silmä? omma? nahadsõ?, ei olõ? sellätüst silmäl Krl

naha|pesjä nahaparkija naha `villu saa ma küll naha `pesje käest Krk; ku `lamba `nahku `viidi `pesjä `kätte, siss üteldi, et koeva tuleva ärä `lõiku, naha `pesjä lõegup na mueduki ärä Nõo; ma_lasi viijl' üte naha - - naha `pesjäl `pessä? Har; naha `pesjä? `pesvä `nahko `kaskass Se

nahas naha|s Jõh Koe Iis, -n Nõo; `nahk|as Kaa Han Tõs Jür, -õs Khn

1. adv a. ära söödud, keres `Kartulid kõik nahas Jõh b. nässus, untsus Teris oo nii nahkas, et param ää mette räägigid Kaa; kas `oogi kakskümmend [aastat] sul `nahkas Tõs; Üks pää on `jälle `nahkas Jür; nahan om nüid miu `vastne prak'k (kuub), kalamassa eli pleki, nij ei lähä elu `ilma `väl'lä Nõo

2. postp (kellegi, millegi tõttu raisusolekust) `Peksmine jäi iljaks, nüüd ulk `vilja `ljõndõ `nahkõs Khn

nahatama nahatama Kod Nõo

1. kestendama nahatab ehk ketendäb, ajab `nahka Kod

2. kergelt pilvitama nii nahatab, pia `aigu et nakap `vihma `anma Nõo

nahati nahati Pöi, g -ma Muh nahatu pösk oli nahati Pöi; veriurmarohu piim võtab mõne kohja ühna nahatimaks Muh

nahatu nahatu Hää Iis, g -ma Mar; n, g nahatu Emm Ris; naha|du g -tum(m)a Kuu Hlj Lüg ilma nahata kui ta (kala) `suoja saab, siis ta kohe lähäb - - nahatumaks; `Turja `päälise ott päiv kohe `heinäajal nahatumaks Kuu; mei pidimme neid kalu `ruokima keik et `sõrmed olivad sul kohe nahatummad Hlj; ku õli märg suvi ja `käisid `einamal, siis võttas sie `maagevesi jalad puha nahatumast Lüg; jalad olnd kõik nahatumad ja kätti Mar; käsi on nahatu Ris Vrd nahati

nahatumma nahatumma vorsti küpsetamisel nahka lõhki lööma võta vorsti paänniga `ussõ, muudu nahatusõ vällä? Har

naha|täis a. peksa andmine või saamine, keretäis noh, sul õligi nahatäis `suolas, nüüd saad kätte Lüg; `Tienid vist omale nahatäit Jõh; otsib nahatäit (norib tüli) Kär; Seikse teu eest kuluks - - küll kena nahatäis anda Kaa; ju_se nahatäis nii tulus ikka oli siis VII; sool ikke nahatäis eest oodata, ega sa sest nahatäiest pääsnd ole Mar; tohi mitte piiksatadagi, kui nahatäie kätte saab Mär; Nahatäive eest oiab igauks `kõrva Han; [lapsena] sain - - ka oma nahatäie Hää; mõisades `enne `anti küll ea nahatäis Ris; vihameeste vahel on nahatäis `soolas Juu; mul es õle selless ale, et tälle selle nahatäie `ahsin Kod; niikaua sa teenid, kui nahatäie saad Lai; `siuksid naha `täisi piaks `anma iga kahe nädali pärast Plt; ka sij nahatäis meelest är lännu om Krk; tälle kuluss üits ää nahatäis ärä Ran; nüt meil ike nahatäis tuleb, et meie oleme [poti] maha `aanu TMr; ol'l saanu? üte nahatävve tapa?, siss is `julgu enämb siiä tulla? Har; Tuu tembu iust um sul jo nahatäiis soolan Rõu **b.** (millestki rohkest) sie õli ikke kole nahatäis küll, sie `küögi põranda peso Lüg; Täna sai sõhukse nahatäive vihma Kaa; Põld sai ea nahatäive kuntsi (väetist) Emm; kas ta (külm ilm) toob nahatäie lund Vig; Said ää nahatäie `süia Hää; nahatäis `suoja kää et las aga `olla (nahk tööst kuum) JõeK; parem viel, kui lina nahatäie `vihma sai, siis tegi `puhtaks `easte JJn; Kevade anti veel teine nahatäis sõnnikud ja künti sisse Trm; ma nüid sõimasi tat üte nahatävve Krk; no_sai ma õigõ üte nahatäie üle päävä süüä? Har

nahedast(i) nahedast VNg, nahedasti Lüg tihedasti `vihma sada nahedast VNg; `vihma tuleb päris nahedasti kõhe Lüg

nahik¹ nahi|k g -ku Jõh Sim Iis Kod(-ke) Ksi Lai Ran Võn nahkkinnas nahikud on nahk`kindad, suured, teiste pial käivad Sim; tegin üvad nahiked, nüid one soe kääädä; `lambanahass `testi nahikid Kod; teinekord `pañdi nahikutele veel vill`kindad `sisse Lai || nahatäis `vemblega ei saa nahikut `anda, iki malgaga andass Ran

nahik² nahi|k g -ke Kod, -gu Krk ihnuskoii on üks kuradi nahik; kõik on ühed sugused kitsid nahiked Kod; tõisel ei taha anda, üiis igäven nahik Krk

nahin nahin Kuu IisR Vai Jäm Khk Pöi Muh Mar Mär Kse Juu VJg Iis KJn Trv Puh San/g -e/ Har, nahen Tõs PJg Tor, g -a; nahhin g nahin|a Har Rõu Vas, -õ Krl kahin, sahin; nohin `Üöse pimedas on `kuulda igasugu nahinaid IisR; siad `süöväd, nahin taga Vai; See (vikat) käib nõnda rohuist läbi et nahin taga Pöi; sõi nagu nahin Muh; Ainult väike nahin oli veel puude latvades Mar; Oli vähä nahenad kuulda teene pool seena PJg; `vihmä tuleb nõnna

et nahin taga Juu; sea võtave ku nahin `kartulan Trv; ku nahhin `engäss läbi nõna Krl; kerikun keeleti kõvastõ kõnõlamine vällä? - - nigu nahin ol' ennedä; kuuli, et riithe alh om nahhin, lähä `kaema, tsia teräunigu otsan Har

nahinal nahinal VNg Lüg Jäm Mar Mär Vig Hää Saa Juu Jjn VJg Iis Kod Lai KJn, nahe- Tõs Tor nahinaga `vihma nahista sada, tule `ninda nahinal VNg; siad nahinal `võtsid odre Jäm; inimesed teevad tööd mis nahinal (hoogsalt) Mär; rukist `lõikavad sirbidega nahenal Tor; obesed läksid eina `saedega nõndakui nahinal tanumad `mööda Saa; loomad sööväd nii nahinal, põle tänä `siäski egä `parma Juu; tulivad nahinal lumest läbi Jjn; nahinal võtab - - vagasess süüb Kod; öösse sadas `vihma nahinal, ta on peenike ja tihe, siis on nahin `kuulda Lai; vokk käib nigu nahinal KJn

nahisama nahisama Trv Vas, -mma Rõu nahisema nõna nahisep Trv; massin kää `hil'la ku nahisass innõ Vas || (sujuvast edenemisest) tegevä_ `kõvva tüüd - - `võtva? kui nahisass Rõu

nahisema nahis|ema Kuu IisR Jäm Khk Põi Muh Mär Kse Iis Kod KJn Puh, -emma Lüg, -õmma Har Rõu Plv Röp Se, -eme, -õmõ San, -õmmõ Krl; nahesema Tõs Tor nahinat kuuldavale tooma, nahinal midagi tegema Kui `kuulid, et tuul `seinä taga nahisema - - akkas, oli kohe uni mend Kuu; nenä õli `kinni ning nahises Lüg; Ühe `korra `kuulen `ainult nahisemist sinu aseme puolt IisR; Vana `niitis - - nõnda `vilja et nahises Põi; vihm tuleb kui nahiseb Mär; mis sa nahesed, lase teistel magada Tõs; ku lehmäd ilosa roho `piäle suavad, võtavad nõnnago nahiseb Kod; `engäs ku nahisõs Krl; tuul puhk mõtsa pääle, mõts nahisi Har; tsia? seivä nigu nahisõss Plv; ütsindä sööse, nahisõss õnnõ, tji_i kelle hellügi Se
Vrd nahisama

nahistama nahistama VNg Jõh IisR Kaa Tõs/nahe-/ Juu Kad Iis Kod/-ss-/ Lai, -mma Lüg Har nahinat tekitama mida te nahistatta sial Lüg; Suurt ei sada, aga vähä ikke nahistab Jõh; `Kuuled magajate nahistamist, kui üö on `vaikne IisR; `lammad nahestasid `einu `süüä Tõs; nahissab sadada Kod; tsia? nahistasõ `kaarun Har

nahistuss nahistu|ss g -sõ nahin ma_lätsi tjiid `müüjä - - ja_kuuli mõtsan nigu nahistust Har

nahk nahk g naha üld(n `nahka VNg Vai)

1. inimese ja looma keha õhuke tihe väliskate [riided] `hierusid `sääred nahata Kuu; siin `reie pääl emä `tuodud `nahka ei õld (sündimisel saadud nahast), `sõnniku `aņņu vars õli kõik ärä võttand; uss ajab küll `nahka Lüg; nahk viab `volti, siis on vanadus Jõh; igine `nahka sügelõ Vai; nii paks nahk kasund püu pesa (peopessa) Ans; kui sa teo `leiba olid ära `sõtkund, siis `tæedsid, et nahk oli märg `selgas Mus; Sai ikka ka mehemoodi tööd virutatud, nõnda et võtis naha leemetama Kaa; Lutsu ja aņņeral on paljas nahk, soomust pole Põi; nagu ane nahk ihu peal, nupilene Muh; ärgu nad joogu suja nahaga `külma vett, jæevad `aigeks Käi; Mul oli nii külm, et nahk läks - - siniseks Rei; päe põletas `kangest ää, nüüd aeab `nahka Mar; nahk on mõraskil Kul; nahk on pealt narmaskil, läks robelise kibi `vastu Vän; tandsivad nahad palavass Hää; kää nahk vähä `katki - - nahk on `nilges Nis; on nihuke kueva nahaga inime, tema ei akka `kergeste igistama Juu; ära aa oma `nahka soojaks JMd; sie tüö võtab naha märjaks Koe; üht kubeme kõhu `nahka oleme (oleme sugulased) Kad; `tüetasin nii, et nahk `auras VJg; jala nahk on paks Sim; uss aab naha maha. ma ise õlen nähnud ussi `nahka - - uss lähnud ärä, muku nahk muan Kod; mägra nahk on nagu siili nahk teravate okastega Äks; `tööga tuleb pihu pesasse ka nisuke paks nahk Lai; nahk `ol'li `kipra tõmmand Vil; nüüd akkab `terves `saama, nuuř nahk `pääle kasunu Hls; vana inimese nahk, mitte veri `vällä ei tule Ran; mul om nahk kōik' kõbrän joba Ote; nahk om ärä `audunu Krl; no? olõt

nädäli `aigu [puid] `lahkunu[?], no[?] om `sõrmil nahk paksuss lännü[?] Har; püädälä `lätvä naha ala[?], imese verd Rõu; nahk um `lämmäss lännü[?] Plv; ma olõ luinõ, mu nahast jovva ai_l `kärbläne nok'ki läbi aia[?] Vas; luts keedetäss kõgõ nahaga Se

2. a. kilejas kattedkiht, koor, kest `Kiedetud `piimale tuld juo nahk `piale IisR; neil (kooreta munadel) ei ole muud kui `nahka vaid pääl Vai; rugi `üigesel on nahk `ümber Khk; siis keedetse, et `ernel nahad pealt ää tulavad; ma pane nee `tuhlid nahaga `sisse, mis sa viletsad koorid veel Muh; ploomil_o nahk, tä oo õhudam kui õõna koor Vig; Supil, kui `seisma jääb, nahk lüüb pääl Hää; odradel ja kaertel on kesi ehk nahk pial, sial sies on tuum IisK; nahk on igal teral pial -- õdrateral on veel kaks `nahka, all on veel üks õhuke kibe `ümber Trm; muage vesi, `sinna `tõmbab `piäle nõnnagu kullanaha; allituse nahk tuli `väl'jä lüpsike naa (toru) sidess Kod; sial pidama ijs olema nisuke nahk, sij minema `katki (neitsinahast) Ksi; sült ei ole viil `üibenu -- om veedike nigu `nahka pääle tõmmanu; `vorstel `olli nahk õhuksess lännu, lätsivä lak'ka nigu `lardi Nõo; puul om nahk jo kinni, päält `püitri päävä, sõss om nahk kinni[?] Har; `tõmba naha päält, siss jääss pehme_l `perrä (rabarberist); Ku sõss `süümä `naati, sõss ega üts tõmma[?] est[?] umal `kartolil tuu naha maha[?] Rõu; liivamaa pääl ei kasu[?] kañepel `nahka `pääle; ploomi pääl om nahk, ubinal õks um kuuy[?] Räp || (õhukesest jääkirmest) nahk on üle juba Kuu; `suures `väinas koa nahk üle Muh b. silmakae seeni[?] juušk silmist vett `pääle, ku nahk `pääle `kasvi Krl; mõnõl kasuss nahk silmä pääle, ei_l saa enne, ku `tuhtri vällä `lõikass Har c. laeva välisplangutus Mõnõl `tehti ennemä relling `val'mis, siis akati `nahka tegemä; Vana lae oli -- sellel oli viel korra `viisi uus nahk `ümber `tehtüid Khn; siispul on `karneelik, väl'lapul on nahk Hää d. (ühtlaselt pilves taevast) ei ole pilve vahet, ühes `nahkes puha Hää; taevass tõmmas `ühte `nahka, ei tää, kas lähab `saole või Saa; taevass om üten nahan, nüid_i `läägi [vihm] üle Krk; veda ilma nigu `nahka Har; nakkas `nahka vidämä -- tä õks saa meelega jo `vihma Se || ku ütte `nahka (vahetpidamata) satass, siss ei saa õks rükä ka panda[?] Har

3. looma keha väliskate nülituna, pargituna või esemeks töödelduna kui tappasin `miski `luoma, siis võttasin naha maha Lüg; `Tuorest `nahka pidi `enne puhastama -- siis panivad -- puu `piale `kuivama Jõh; mänin rebo `nahka `müömä `linna Vai; perse oli nahast, nee olid siis `ratsapüksid Jäm; nahad said `parki `viidud VII; Noorde üljesteh nahad olid kõik see kenamad Põi; lõhmuspuid koordega tehasse `nahku `pehmeks; anñera nahast pannasse `paslile rihmad Muh; Sureb obu, maksab nahk (pole halba heata) Emm; mõned `niitvad `nahke pealt vellad ää Mar; Natuke `nahka, nael `rauda, sületäis puid = vokk Han; pargit `nahkest `tehti `saapu Tõs; Koid `nahkõssõ läin Khn; ku natuke lokset on, siis koogutab aga `nahku (merehaigest) piltl Hää; mõned, mis `kal'limat `sel'tsi nahad, need tehakse `kraedeks Juu; mu isa tegi (parkis) `nahku Ann; `suapad, mes tehässe linnan, one üäveldet nahass, nahk üäveldätse `üstläsäss ja piänemäss Kod; `pastled olid `parkimata nahast Lai; tõhu nahk on `jälle kal'lis nahk KJn; naha karvapuul' om kõvep, ihupuul' om lõdu Krk; latse olliva `nahku `sisse mähitu, et `sõiten ärä ei `kül'mä Puh; ku `kaska `nahku `pesti, siss `olli aput `aisu kõik ilm täis Nõo; näpitsa vahel om nahk `kinni, siss om ää ummelda Ote; vanast es liigutõ `üit'segi `isia päält `nahka, a nüüd kül`võets `sial nahk sälläst San; naa kablaha[?] koodil ei pia `vasta medägi, ma `saiõ angõrusõ naha, ma_l panõ tuust Har; Ku_l park är_l jahtu, sõss `pañti sinnä[?] eläjä nahk `sisse Rõu; `tarva nahk [oli] kaalan Vas

4. piltl a. mes `preksu (maiusrooga) sa `oite `arvasid minu `keitämä, et sie toit naha vahele ei käü; minul oli kogu aja irm nahas, et täna küll elusalt kodu_i saa; eks meil old samate oma nahk `kaige `kallimb; Ega minugi `sel'jäst kaht `nahka saa Kuu; ku akkab `riidu norima, siis

`ütlen, et mene siit oma `terve nahaga `õige `älla; sie [hunt] jäi ikke nahale, `tõised kuus
 tükki `lasti ikke maha; eläb ikke vana `kombe järele - - elab vana naha sies Lüg; Mis sa selt
 nahalt võttad, sie on `pal'jas kui `pal'jas (vaene); Sul omal oli nahk `irmu täis, siis nägid säel
 `uüti ja `toüti; Nüid oled küll `nahka vedand, akka ükskord `tüöle IisR; `laiskus naha vahel, ep
 viitsi ennast liiguta Khk; Ega loom katsub `eese `nahka `päästa Pöi; õpetaea `noomis su
 naha - - ete tükaks, et sa_ik parunite sõna pead `kuulma Mär; Kõik läksid [mõisa], nahk
 `irmu täis Trm; mees on nii `uhke, et ei mahu oma naha `sissegi Pal; `kange irm mõlembil
 nahan; ma ole toda oma naha pääl `tunnu Ran; papide `ürrämine ol' irmu `nahka aanu Kam;
 ku hõel vikat' om, sõss lits naha pääle (paneb higistama) Urv; tõsõ sai laadan tappa?, mina
 `päässi terhve nahaga? Har **b.** (väga kõhnast olendist) Mis sa sealt tapad, omal siga kut nahk
 Pöi; [ta] Oo naa ää kuin, nagu nahk veel järel jään; Oli `aigemajas ühna nahas läin Han; üks
 tükk `karva, teene `nahka, ädäpärest kondid ühüs `seisvad Tõs; süüüb, mes tä süüüb, ühesugone
 nahk alate Kod; mis sa nende `nahkege tegem akkat (kõhnadest loomadest) Krk; mes sä noist
 `nahkust `kisku lased (õeld emale, kes suurt last veel kokkutõmbunud rindadest imetab) Nõo
c. (halvast, kadest inimesest; ka halv üleajateenijast) [need] on `piiri `valvuriks üle `teenind
 nahad Jõe; Ta on `irmus nahk, koppika käest ei `anna; Oli paha inimene - - igavene nahk
 IisR; Juhan pidada nahaks `jääma Kaa; sa kuradi nahk - - sji paab juba `sõitma eden Kod; Sa
 oled vana üibenu nahk, ei viisi midägi tetä Nõo; mis seräst `nahka kõnelda Kam **d.** (kõhust,
 selle täis või tühi olemisest) kui on jo `süödü ja `juodu, siis on nahk täis Lüg; `Vaatab, kuda
 oma nahk täis `saada IisR; Nüid on nahk täis, pole muud kut magama Pöi; Küll on nahk ele
 Vig; juba obuse nahk täis, mine too tä ärä Tõs; no koerake, kas ladisid nüid oma naha ka täis
 Sim; pane nahk täis, sõss mine ja lüü `einä jälle Krk; virut naha kõvaste täis Ran; no om nahk
 täüs, no võit jäl ellä? Har **e.** (peksa andmisest, peksa saamisest) tulid võttid mul kraest `kinni
 ja sugesid naha täis Jõh; `Parkisid naha `poisil täis IisR; saa_p tohi `minna mette, `soole
 `antase naha `pihta Khk; Tee sool naha korra tükaks, siis sa tead Pöi; lüiatse mu nahk `lahti
 Mih; Ma uhmõrda sellel naha läbi Khn; uisita sul naha täis, ku sõna ei kuule Aud; sugesin tal
 naha kuumast VJg; Küttis naha palavaks Hää; vanaesä oli karjapoisil naha täis `pessän Trv;
 soomitse su naha läbi Ran **f.** (kurnavast tööst) eina töö mo naha `peale keib Mus; `Tõmma nii,
 et nahk jala talla all `kiirdus Hää; `tõmba ommukust `õhtuni, nõnda_t nahk nuriseb sel`län
 Krk; obesed `sõksiva ladet, `sõkmine ańd obestele naha `pääle küll; kissime `vasta tuuld, nii
 et nahk nurisi säll`län Ran **g.** (väljendab laadi või liiki) Oli sidä `nahka mies, ken henes `asju
 `toistele ei `ilmutand Kuu; Mis `nahka mies sie on, pettis vai aus mies IisR; See, kes sääl
 valmis saaks, peab juba teist nahka mees olema, kut ma ole Kaa; minu `nahka, korralik inime
 Rid

5. ei saa ~ ei tule head ~ suurt ~ õiget nahka kellestki või millestki
 mitte asja saama Egä senest `poisist enämb iad `nahka ei saa Lüg; Kui `ninda `el`litab, kas
 ta_s `luodab `poisist viel iad `nahka `saama IisR; laps oo ka ukkas - - saa_p saa eed `nahka
 tast Khk; Poisist äi tulnd ead nahka Emm; Ega sellest nisust head nahka saa, põld jõudis
 juba üles koostuda Mar; Neist `purlakidest nüid ääd `nahka saab Hää; ei neist tütardest iad
 `nahka tule VMr; õdra `jäigi `kängu, ei suand `õiged `nahka Trm; `pańdi kõva maa `piale
 `kartulid, `aeti `miški `moodi `kińni ka, aga ega sialt sügise suurt `nahka saand Lai; sest
 kuradist suurt `nahka ei saa, ta ei viitsi õppida Plt; las ta ellite pähle, ega sellest ääd `nahka_j
 tule Krk; ega temästki `õiget `nahka_j saa, ütte `viisi saesap nigu `ürbunu jälle Puh; saa
 ei_luuka lepäpuust, ei_hüvvä `nahka laisaluust Rõu; kogu ~ kõige naha ja
 k a r v a d e g a täielikult, kõige täiega Vasdudad keige naha ja karvdega Emm; Ta `pistis sene

kogu naha ja `karvadega `nahka Rei; Kõige naha ja karvadega - - pihugi ei jäänu [midagi] Hää; luu ja nahk ~ nahk ja luu (väga kõhnast olendist) obu on pal'jas luu ja nahk VII; läbi `aetod ja ää tapetod juba nao üks va luu ja nahk (kurnatud hobusest) Mar; ni_ vaevane ja `otses, nii kuind nagu luu ja nahk Juu; tämäl ei õle muud ku luu ja nahk Kod; poja om vana emmise är `kiskun, ku luu ja nahk Krk; vai mul muud om, nahk ja luu Ran; liha kõik `luie_pält kadunu, `pal'lad nahk ja luu Rõn; ta om sääräne kõhna miis, nigu luu ja nahk Har; ku ma seo lehmäkese osti, siss ol' l tä luu ja nahk Rõu; mitut nahka võtma liiga palju nõudma Vettis selgast mitu nahka Emm; `vaese sel'last `võeti mitu `nahka Sim; Mõnõ `tüüjise käest tahetass mitu `nahka Rõu; naha peale andma, naha peale saama pekisa andma, pekisa saama Ah et said `jälle naha `pääle Kuu; Tädi õli `kange naha `päälä `andama Lüg; anna poisile naha `pæele, küll siis vahe vahele saab Jäm; Korra kenast naha `peale soand on, küll siis `mõistma akkab Põi; ärgu ta suitsedama mette õppigu, siis saab naha peel Käi; vanal aal olid `mõisade sees inimeste valitsejad, kui sa_j jõund mette, said naha `piale kepigä Mar; Mina ei ole kellegil naha pial ann, äga põle isi kua saan Han; minä jäen `terve nahaga, tõesed saed naha `piäle Kod; `mõisas kui naha `piale `antud, siis tõmmatud kepiga mäda `pihta Ksi; poiss tei `kurja, sai naha `pääle Ran; esä küll ois mu, aga emä and naha `pääle Nõo; sa ei kuulõ sõnna sukugi, ma anna sullõ naha `pääle? Krl; naha peal elama ~ liugu laskma kellegi kulul, arvel, kellegi tööst elama Kaua sa mo naha peal ikka elad Põi; teese naha pial tahab elada Aud; Laseb teiste naha pääl - - `liugu, ega `kiigi `seukest `paari ei `võtnu Hää; Teise naha peal liugu laske, iga üks ei sua sellega akkama Trm; [peremees] üt' umalõ vellele, et sa elät mu naha pääl Har; Mis viga tõõsõ naha pääl `liugu `laskõ Rõu; nahas ~ naha sees olema kellegi olukorras olema või ennast sellesse asetama Noh, Leika nahas niid - - küll äi tahaks olla Kaa; Katsu korra mo naha sees olla Emm; ma_j tahaks küll nende õnnetumate nahas `olla VMr; nahast välja hüppama ~ kargama millelegi tugevasti reageerima Sa hüppäd kohe nüüd nahast `väljä, ku peigmihelt `kirja said Kuu; üppab kas või nahast `väl'la - - ia meelega Sim; minul õli nõnna üvä miil, et kas karata nahass `väl'jä Kod; rõõmu pärast üppab kas või nahast `väl'la Lai; `kargass vai nahast `väl'lä, nii ää miil Ran; nahast välja jooksuma ~ kiskuma ~ pugema ~ ronima eriliselt pingutama, mingi eesmärgi nimel vaeva nägema Emä, isä kisuvad vai nahast `välja, aga tüttart `tüöle ei pane Lüg; Sie nisuke rebane, ülemate ies pueb nahast `väl'ja IisR; [ta] Roniks kas vei nahast välja, et teistest eese töödega ede saaja Kaa; väga püiab, `tõotab, jookseb nigu nahast `väl'la Plt; Nüüd om ädän, jooseb vai nahast vällä Nõo; nahka hoidma millestki kõrvale hoidma igäüks vähä joba `oskas oma `nahka `hoida ka Kuu; Kambajõmmiks egäühte äi veteda, kui nähta, et mees rohkem oma nahka ojab Emm; oiab oma `nahka igast asjast kõrvale Aud; kis ika - - oma `nahka `oedis, ei läänd nende mõesapõletajate `ulka Kos; Mõni hoit õks pal'lo umma `nahka Rõu; nahka maha nülgima ~ võtma 1. (karistamise ähvardusena) Nüüd enamb ei `aita, nüüd võttan `poisil naha maha IisR; ära mäangi, poiss, võtan su naha maha Mär; Kui karja kurja pääle lased, siss sul nahk maha võetass Nõo 2. petma, tüssama Saand söukste meestega kampa, kes ta naha maha nülind Pha; nahka silmale ~ silma peale saama uinuma; uinuda, magada saama ma ei saand `nahkagi `silmade `pääle Lüg; ei ole silmale `nahka saand, `ühte valu sai tööd teha Pha; Juba teine õõ pole `nahka silma `peale saand Põi; ma põle `nahka silmä `peale saand, naa `kangesti karivad küläs Mar; une `nahka pole ka silma pääl saanu Hää; alate õle virvetusel, ei sua mitte `nahka silmä `piäle Kod; mitti `üüse silmä pääl `nahka es saa Krk; nahka turule viima millegagi riskima, end ohtu

saatma `Kelle süü on, kui vied oma naha turule Jõh; Ma oma `nahka turul ei vii, ma oia sest a`ssast `eemal Han; nahka üle kõrvade tõmbama 1. petma, tüssama `Tembas `toisel naha üle `korvie Kuu; Mina omal `nahka üle `kõrvade `tõmmada sel pettisel ei lase IisR; Olid suured sõbrad, aga üks `tõmmas teisel naha üle `kõrvade Han; `mustlane pe`tt mu `õkva kõrra peräst ärä, tõmmass naha üle `kõrvu Nõo 2. (karistamise ähvardusena) `Lastele `üaldi, et `tõmman su naha ülä `kõrvide Jõh; See enne_b jäta [tüli norimist], kui õhes kohas nahk õle `kõrvade tõmmatakse Põi; nahk lubati üle `kõrvade tõmmata - - mõne alva või kurja teo eest Lai; on paks nahk, paksu nahaga (kriitika jms vastu ükskõiksest inimesest) Küll sa oled vade `paksu nahaga Kuu; Ta on nisukese paksu nahaga, äi teind väl`lagi Pha; Taal on nii paks nahk, ta äi karda kedagi Põi; On senel aga paks nahk Emm; Ta nii paksu nahaga, et pane mite so ütlemist tähelegid Käi; Mul om paks nahk, mä ei pelgä sõimamist Röp

nahk- `verguvedämisel oli nahkpoll - - vasiga nahast `tehtud Kuu; kasuka õlmad vahelti, nahkrihm - - pe`el, maamihed käisid sedasi Jäm; nahk`saapad olid suured pitkad, üsna kubemese Pha; Kena noor obu oli, ead nahk ran`nid olid `kaelas Põi; meestel_o `talve nahkmütsid, `lambanahast_o `tehtud; merepeal_o vihma ja märja `vastu nahk`pinsekid üll Muh; paelutas `paslad nahkpaeldega ää Tõs; nahkpüksid `ol`lid `jalges Tor; kasukalle `testi nahknüäbid; `vankril nahkpõlled, võtad põlvede `piäle, vihim ei sada sulle rüppe Kod; osti poodist nahkpiidsa, ku `tuuga hobõsalõ `käskü a`nni, siss ol`li ruttu kotun; sepäl om alasi tsagamise `aigu nahkpõl`l iihn Har; ke`tt um kal`g, sõss `Osval`t tek`k nahk`päitse` lehmäle Rõu; nahkpõksikõsõ` ai `jalga jo` (sai rikkaks) Plv

nahka `nahka R Jäm Khk SaId Muh Hi Mar Mär Vig Han Khn Tor Hää Saa Ris HMD Juu Jür JJn TÜR Koe ViK Trm Kod Ksi Lai Plt KJn Trv Hls Krk TLä Võn Kam hajusalt V

1. adv **a.** keresse, pintsliisse (sõomisest, joomisest) `kuida sie ong `pohja sai, siis [merikilgid]- - panid sen `süöte sield `nahka kohe Kuu; appu`piima `sõima ise `nahka ja `kuorest tegima void VNg; `sulle läheb kõik `nahka Lüg; `Korvitäis `õuni `pisseti kuhe `nahka IisR; Paneme aga nahka, mis renni pe`el oo Kaa; Neid ta kigistas `endale `nahka kolm-neli tükki Krj; Pane `nahka ja ole vagusi Põi; aug sõõb kõik kalad `nahka Muh; `valge `paltsam - - seune viina `taolene, viina asemel lakovad `nahka Käi; jõi `nahka vasika jooma kõik Mär; Rebäne `õtsidõ silde pesäd üles ning `pannõ pojad `nahka Khn; eila põlastasin suppi, täna läks ik`ki `nahka Hää; juob oma vara `nahka Ris; sinä aga kõege esimene, sinä paneksid nad kõik oma `nahka Juu; Temale läheb kõik `nahka, mis kivist `pehmem on Jür; kaalid sõivad nad `nahka, nied `putlased (putukad) JJn; `veised virutavad parema `nahka, obune sua kedagi TÜR; pani kõige vartega `nahka VMr; mis sa neist ieringitest riastid, kas `muidu ei lähä - - `nahka; ingastas korruga kaks `tuopi `piima `nahka Kad; palderjuanid ja kõik juanud `nahka Kod; `võerad koerad istuvad sul õues, närivad ukсед puru ja - - sia sõõgi - - panevad `nahka Lai; mis ette `andsin, kõik pani `nahka Plt; es valitse kedägi, sei `nahka puha Krk; temä om serände kõõristaja, täl ei lähä süük `nahka Puh; norina temä käest_vil raha ja joona kõik `nahka Nõo; las singip päiv `otsa sõömätä, küll siss [toit] `nahka lätt Kam; kas no` mõni viin om. pehmekene, juu vai tuup `nahka Har; inmisejao `poigõ pa`nd üte kõrraga `nahka, jei üte pääväga ar` Vas; jõiva` ja seivä_ `nahka mino varandusõ Röp

b. untsu, nässu, raisku (ärarikkumisest, nurjaajamisest) Pani mu iad `kindad `nahka Jõh; Ega ta `üksi `teiste elu, oma elu pani ka `nahka IisR; Viin oo see noore mehe nõnda nahka pand Kaa; Pani ilmatuma aja nahka Emm; Kuiv paneb selle oasta vil`la nahka Han; Ta `pa`nni vanemate päranduse `nahka Hää; mädanik ol`li `koopas (kuhjas) kikk karduled `nahka

pannud Saa; sõda pani mu närvid `nahka HMD; Tuñd `aega läks `nahka selle `vaidlemisega Jür; Õli `kuulda, et ta on selle plika `nahka pand Trm; ilm puha ai `nahka, jaani tule ja kikk Hls; tuleb appi, aga larab niisama - - jubib sul aea `nahka Ran; poig ollu nooren `väega ää ja `mõistlik poiss, aga vangi `laagrin `pantu poiss `nahka Nõo; kolmkümmend vakamaad `nurme `panti `nahka Kam; ta om uma `tervüse `nahka `pandanu uñmi `hulluisiga? Har; Sinnä_ `nahka kõik tüü sük'üs läts Rõu

2. postp (kellegi, millegi tõttu või süü läbi raiskumine) Kuhi `kartulid läks `külma `nahka IisR; Teine poeg läks oma suure `ahnuse `nahka Jäm; Terve eilne pää läks meestel joomise nahka Kaa; Væerd mees läks naise nahka Emm; peremees läks tiisikuse `nahka Saa; raha lähäb kõik juoma `nahka Koe; sie lähäb tubaka `nahka VJg; õnniss kevädin ajak läits mul `aiguse `nahka Krk; tu mijs läits viina `nahka Ran; `juumise `nahka ta läits, topsisõbra võtiva elu mant; [ta] üteli, et kühi `vitsa `amba pääle panna, ku valutap, kühivitsa `nahka lätsiva kõik miu `amba Nõo

nahkam¹ `nahkam g -e ratsmerihm `nahkamed one - - `ratsme rihmad, mes luaga `külge käeväd Kod

nahkam² `nahkam sahmakas nüüd tuleb ikke `neskene `nahkam `vihma, saa `lehmagi `menna `teisi `kohta panema VMr

nahkama `nahkama Lüg, da-inf nahata Jäm Kaa Khn Hel/-me, -te/

1. nülgima, nahka võtma Suurt looma annab ette nahata; Oli väga nobe mees loomi ää nahkama Kaa

2. nakkama Kõhutõbi `nahkab `kergest Lüg

3. nõrka jääd tallama Sügüse lastõl luandõ piäl igänes `lüeki, `ljõugu `laska ning nahata Khn

4. saab pari pääva teistega nahata (poiss parandatud pükstega) Jäm

nahkamiisi aeglaselt `laska `nahkamiisi `minnä Kod

nahka|paju (liik pajusid) `nahkapajud kasvavad järve `ääri `mööda Mus

nahka|puhka naistekasukas naestel olli, tagumendi pääl voldi `vastamisi `pantu - - `nahka `puhka kutsuti Hel

nahkas → nahas

nahkats nahka|ts Urv, g -dsi Rõu halv **a.** ihuskoi Veli om mul kül_`nahkats, a vellenainõ om `tõistõ; To_m jo_`sääne nahkats, midä inäp tõist ei_`saaki olla? Urv **b.** oma naha hoidja Ta_m jo_`sääne nahkats, et kõik' tüü_`suumas tõisilõ `sälgä Rõu

nahka|vaander nahaparkal `nahka `vaander pargib `nahka Khk; `nahka `vaander teeb (pargib) looma `nahku Mus

nahkes `nahkes g -e tael plindi kivi lei tuld `nahkese `sisse; tuluserauaga `löödi tuld, tuli läks `nahkese `külge Phl

nahk|hammas (hambutust) Midä sa nahk `ammas `naerad sääl Lüg; nahk ammastege ei saa koorikest süvvä Krk **-hiir** nahkhiir nahk `iired - - kui pimedik akkab sügise `puole, siis `lennäväd Lüg; nahk `iired - - `ninda sama sugused kui `teisedki `iired, aga `siived on neil seläs Vai; nahkiire verrega, kui obustel `painaja pæel keib, tuli obust `määrida Mus; nahkiir kui `valged `asja nääb, `sõnna `peale laseb pops ja pops Mar; nahkiir `lindab pimedas, ei tia kedagi, kus ta pukeb, makab Mih; nahkiired - - kui `valge rätik pias on, siis nad tulevad üsna lähedale Tor; nahkiir - - neid on väga vähä siin Hag; nahkiirid lennavad, olen nahk `iiri küll näind JMD; kas_ned olivad suured koiliblikad või olivad nahkiired, `kraapisivad `akna taga JIn; meil oli vana kaev, seal ikka lapatasid nahkiired sies VMr; nahkiire süvväd one nagu ane

jalad, nagu sõrmed Kod; kis om suur kaardi`mängja, oid kuivadet nahkiirt `taskun - - et ku ligi om, siss võit egäkörd Krk; nahkhiir linnaśs mullõ `vasta pääd, `tahtsõ silmä_pümeheess lüüü? Har

nahkine `nahki|ne Saa Krk(-ki|n), `nahke|ne Trv, g -se nahkne **a.** nahast tehtud sepp pañni `nahkise põlle ette; poiss `tahtis `kangesti `nahkisi `kindid Saa; `nahkese püksi jalan Trv; `nahkise na om, ei tää, mike nahast Krk **b.** nahkjas, kuivetunud kaiśs `nahkist obest, ku naha kunagi; `nahkin müis om kõhn müis; ihu jääss `nahkisses, ihu kaoss naha alt ärä; sikke ja `nahkise [terad], ei lää katik `veske kivi all Krk

nahkit `nahkit tegema nõrgal jääl jooksmas Ku koolis keisime, küll sis sai nahkit tehtud - - joosime nõrga iatse pial, nii et iats laenetas ja ragises Tor

nahkjane `nahkja|ne g -se "nahkja puruga koos" `nahkjased sõrmed Kär

nahkjas¹ `nahkja|as g -a Hlj Jäm Khk Pha VII Pöi Mär Vig Lih Juu Koe VJg Trm Kod Plt KJn Puh; `nahkja|ss g -tsõ Plv

1. kuivetunud, kõhn silk on kevadel `nahkjas Hlj; `Nahkjas mees ei joua tööd teha Jäm; Nahkjat (kõhna, aga sitket) meest ning pajukarva õlut, neid tuleb `karta, need võivad sind maha panna Pha; `veised oo kevade `nahkjad, kui vähe `põhku talve VII; `nahkjad silgud Koe; `nahkjas luum, muud ei õle ku luu ja nahk Kod; nisuke `nahkjas teine, ei ole ühtigi rammu Plt

2. nahataoline türgi kaer peab `nahkjas olema, põle `tuuma sees `ühti Lih; nii `nahkjas, ei lähä kañti, venita nõnna Juu; um sääne `nahkjass asi Plv

nahkjas² `nahkja|as g -a tael `nahkjas `toodi puu küljest ää ning `lasti tükk `aega mädaneda; `nahkjas `pandi kivi `pääle ning tule säde `löödi `sõnna `sisse Kär

nahk|kinda|mees isamees `kosjas oli nahk `kinda mees Rei

nahk|kinnas nahast kinnas `nuodaveul eriti just olid nahk `kindad, siel olid siis viel vill `kindad olid all Kuu; moned [vähid] `oldi nii `suured just ku `suured nahk `kindad Vai; nahk `kindad olid küll - - igavesed suured, mihed käisid `metsas puid toomas Jäm; nahk `kindaga ep saa kala noppida Pha; noodal pidid ika nahk `kindad olema Muh; `andis poisile nahkkinnastega vasta `vahtimist VMr; nahk kinnas - - meil naised teevad ise kah `lamba nahast Lai; venekstel oli nahk `kinda küll, ku potikaupmehe siin käisive Krk; nahk `kindale pandass ala alośs `kinda ka? Se **-klimp** nalj koorega keedetud kartul kes `nalja `viskas, [ütles] nahk limbid Kaa; ruñnakad ika änamast on, me üiame nahklimbid ka Krj

nahk|koi 1. (nahahaigus) nahk koi, nahk akkab kesteldama ja kehelema LNg; nahk koi `rohto oo küll, see oli põdrasarbe eli, sellega määritasse Mar; mõnikord lööb nihukesed punased plekid näo `peale, siis `öeldakse nahkkoi Juu; nahkkoi - - pale pial sedasi `kesta ja läks laiemale Ann; nahk koi aeas ihu `piale veked pisikesed täpped Sim

2. kitsi, ihne inimene Sie vanames `üeldi jo `niisuke nahkkoi olema, tieb `uñniku, `kierab `ümber ja süüb ära, `kahju jättada IisR; nahkkoi, ei roatsi isi `süia, taha teisele koa `anda Nis; Tuu nahkkoi käest saad sa no? ubiniid Rõu

nahk|lapak nahkhiir `õhta nahk lapagad `lindvad Khk Vrd nahklapp **-lapp** nahkhiir nahklapid lendvad `öösse, `kangest iiri `moodi Jäm; nahklapp - - `valged `asja ta armastab Kär; võttis lae alt maha ühe nahklapi teise järel Mus; Poiss `leidas nahklapi alupinu tagant, nahklapil oli pæ alatsipidi Kaa; nahklapp - - `tiibade `külges [on] küined Krj; Nahklapid pidid ikka õles kuu `poole `lenma Pöi; nahklapp oo muidu üks lapakas, ta_o lind küll, aga tal põle `sulga mitte Muh Vrd nahklapak

nahk|lohe a. isaslõhe sügüse isa lohedel `kasvab alumase `leua `külgi konks - - neid `üöldi nahkloheks Kuu **b.** (liik lõhesid) obelohe, `suomuksega, `teine on nahklohe, mis joes käib, [sel] ei olegi `suomust, on nahk Hlj

nahklõma `nahklõma Rõu/-mma/, da-inf nahõlda[?] Vas Se Lut hullama, maadlema; kisklema är nakaku_i jälle `nahklõmma Rõu; `nahklõse tah, `võtva, `maadlõsõ vai `taplõsõ. las neil nahõlda pääle Vas; `nahklõse[?] põhu seeh; nahel' ni kavva, ku tul'l pil'l `väl'lä; nahelgu_i, `rõiva kakut ar[?] Se; nuorõ[?] karusõ[?] - - `nahklõsõ[?] Lut

nahk|muna lubikooreta muna ku kana saab `aiget vai `miski, siis muneb nahkmuni Lüg; Kevade vahest munesid kanad nahkmuni, siis `ahti `neile muna `kuori nokkida IisR; kui kana `aiged saab, muneb kooreta mune, nahk mune Khk; teine nuor [kana] tieb nahkmunasid JJn; `silmas kanad ää, nüid munevad nahkmune VJg; nahk mune muneb - - koort ei ole pial Lai; nahkmuna om `pehme muna, sij om nagu üits enne `aegne muna Krk; meil üits kana luu nahkmunnõ, kas om mõni lõönü vai Har; kanna tohi_i[?] `lüüvä[?], nakkass nahkmunnõ `luuma Se -märits lahja süüb küll palju, [aga] ise nägu nahkmärits Muh

nahkne `nahk|ne Jäm Khk Kaa VII Põi Muh Rei Kse Tõs Tor Kei VMr Iis Trm Kod Plt Trv Puh, `nahka|ne Kuu RId Iis, g -se; `nahknõ g `nahktsõ, nahatsõ Krl; `nahkanõ Har, `nahkan Lei, g nahadsõ

1. nahast tehtud, nahaga kaetud `pintsaki `tievad `nahkased Lüg; `ummis `kingad, nied on `nahkased; Tuppa `tuadi `uuvved `nahkased `tualid Jõh; sie on `nahkane `rihma Vai; tõmbas `eesele ka `lamba `nahkse kasuga `sel'ga Khk; `nahkne vaht `olli `selgas Muh; soldatitel `ollid `nahksed püksid Tor; [kui] `nahkseid `saapaid ega `kingi ei ole, võid sa jalust ära `jääda kohe VMr; `nahkne käsikoit, nahass testod Kod; meil osteti `nahkne saani tek'k Puh; vanast tek'ki mi_i piidsa kabladsõ, no_m `nahkanõ Har

2. nahataoline, nahkjas (hrl tuumata viljast) odrad on `nahksed Rei; see vili oo `nahkne, põle `tuumi sies Tõs; terä one tühi ja `nahkne Kod

3. kuivetonud, kõhn küll on `nahkane ja lahi Kuu; Nõnda nahkseks jäänd, et ep tunne teist änam äragid Kaa; meil on `nahkased luomad Iis

nahk|niiluss ihne, omakasupüüdlik sij ei ole kelleki inimene, sij kuradi nahkniiluss. esä olli tal seantsama - - ütetaoltse nahkniiluse puha; sij peremiis om sääl ku üits nahkniiluss - - egädel naha är `nülgin Krk

nahk|näär nahknäär Jäm Khk Hi(-neer, -neer); `nahkn|är Khk, -er Emm nahkhiir nahknäärid - - tiibad kül'jes, `õhtu varuvad sool `ümber Jäm; `nahknär linnab `õhta il'la, ise karjub laberiit, laberiit Khk; `Nahkner - - magab alupinu vahel vei katuse `reesta all Emm; Nahknäärid akkavad `õhta `lindama - - ma karda ikka, et tulevad pähe `kinni Rei **Vrd** nahknäärits

nahk|näärirts 1. nahkhiir nahklapid, mis `ööse `lendvad, ne `üitakse nahknääritseks Pha **Vrd** nahknäär

2. (kõhnast olendist) Teine inimene sööb küll ja küll, aga ikka on kõhn - - need kutsuti nahknäärits Krj; nii laha nagu nahknearits Muh

nahk|komm → nahkum

nahk|par `nahkpar Pha Han Pär Tor Jür, `nahpar Pst, g -i naaber No nüid sa said omale nahkpari, sellega annab elada Pha; Ei tea, mis selle `nahkpari `sisse oo läin, ei lausu änam mitte sõnakestki Han; `nahkparidele `ahtsin `viina Tor; Mul ikka ea nahkpar Jür

nahk|paun piltl (kõhust) Nahk`pauna - - panema, sij on `süümine, sa paned `kõhtu Hää; kõik' mia ma teeni, tuu ma nahk`pauna panõ, medägi üle `jäädävvä ei olõ[?] Har -pilve(n)

(laus)pilviseks; (laus)pilves vahel lüüüb nahk`pilve; taevas on nahkpilven - - tuleb pitk sadu Kod; ku pikä põvva pääle nakkas `vihma `saama, sis inne vidä nahk`pil`ve Se

nahk|ratta(d) pl puuvanker; rautamata vankrirattad puurattad kutsutas nahkrattad Hää; nahkratastega `vanke - - kel puu rattad on, kel raud `vitsu pääl ei ole Saa; nahkratta - - tasa lääve ku müsin; jämme ku nahkratta rumm kunagi Krk; nahkratatel es ole `kääne kah Hel **-rauad** jäärauad nahkrauad - - ku jäääl käime, saavad `saapa alla `seotud Rid; nahkravvad oo kolme aagiga, kaks `aaki ees ja üks taga, nahk nõõriga tõmmati `kinni Mar

nahkri `nahkri nülgi Säänest `nahkrit um kül`veidü`löödä? Rõu

nahk|rott nahkroít nahkhiir – Vän Ote San

nahkru `nahkru Vön Plv Röp ihnskoi Seda vanna nahkrut ei massa kõnõlda, ta võtass ka kuoljal naha ärä, ku ta saass Vön; ta_m kui `nahkru, ei anna? `kopkat `vällä Plv; `nahkruss üteldäss - - inemist, kes `väega kiitsi om Röp

nahk|sarv 1. euf jänes jenest `üitase nahksari Khk; Ulkusid külaposid püssidega mööda metsi ja mõnigi sai va nahksarve kätte Krj

2. nalj hobune noh, kas on ka `palju nahk`sarvi VNg

nahk|sepp parkal kes `nahku tiib, siij one nahksepp; `lambanaha tegijä one nahksepp Kod **-sild** ujuksild nahksild on, kust sõavägi lähäb üle Lüg; nahksild oo lauadest ja `pal`kest `tehtud, nahk`silda kannab vesi Tor; nahksild on nagu parv Kod; nahksild tõmmatu jõõ `pääle San; nahksild, palgi? omma? viij pääl, `tulpe `otsa kohegi es panda?. talvõss `võeti ärä tuuj nahksild; nahksilla? `olli - - sõa `aigu kah tarvitusõl üle minegi jaoss Har

nahku nahku parkal – Hää

nahkum `nahkum Kos, `nahkomm Lüg, g -i sõber, semu; abiline nied `onvad `kahekesta `jälle `ninda `nahkommid Lüg; isa olnd mõesa `rehtes tüöleste `ulkas, juost `ringi, süöt oboseid - - mis poesike `jaksas teha - - oli `nahkumiks Kos

nahkuma `nahkuma Jõe Kuu Mär JõeK KJn Har/-mma/ Röp; nud-kesks `nahkunu? Vas

1. nülgi niska vähilane `valge `ülge oli ja sis `selle `ülge `nahkusite ära Jõe; `Lahja `luoma on paha `nahkuda; Käde `saadud `ülged nahuti kohe jäääl Kuu; ta `oskas `ästi `nahkuda Mär

2. ära kuivama, kõvaks muutuma roomad ää `nahkund, tahavad `määridä KJn; ubinõ? omma vällä `nahkunu? - - omma `vindsõss lännü? Har

3. nahaga kattuma Kiisla - - om ar? nahkunu? Vas

nahkur `nahkur Khk Kaa Mus, g -i Kuu VNg Jõh Vai Jäm Mar/-or/ VJg Iis, `nahkru Kse Ris Juu JMd Koe Trm Kod Plt

1. nahaparkija, parkal `nahkur tieb `lamba`nahkaid Vai; [ta] Oli sii kantis keige param nahkur, tegi irm kenad pehmed kasukanahad Kaa; `Vätsas oli üks mees, `üiti `nahkoriks, `parkis `lamba`nahku Mar; viin [naha] `nahkru kätte Juu; `nahkruid ole `linnas ja maal koa JMd; `nahkur one naha tegijä Kod; meie külas on pal`lu `nahkruid Plt

2. kuivetunud, kõhn `nahkur mees ja paju `karva õlut, nee `olle keige `kangemad Mus

nahkutamma nahkutamma (järjest) peenikest vihma sadama `vihma nahkutass tasakõistõ, no eks see sadu pikäle lätt; ku `naksi nahkutamma, tulõ `vihma ennedä ütest tüküst Har

nahk|vaga (vaiksest, tuuletust ilmast) täna on nii nahkvaga Khk; Kui nii nahkvaga on, siis äi tee tuulikul midagid Kaa **-vanke** puuvanker nahkvanger, `täitsa puust, et raua `kildu `kül`ges ei olegi Mih; nahk`vankri? - - säääl es olõ medägi [rauast]- - `pääle pulga Har

nahmama `nahmama Lüg(-maie), da-inf nahmata Kaa Rei Lai

1. haarama, kahmama; võtma `nahmab sene tükki `vällä tulest kõhe; üks vanames, täma õli tugev `süöma, aga täma `nahmas seda `leiba tükki järele; `viina võttamise `juures `ütleväd: - - `nahma nüüd sina Lüg; Kass oo selle peel väljas, et saaks renni peelt midagid ää nahmata Kaa; `mustlane `nahmas vist selle asja ää Rei; koer `nahmas õlmast `kiinni; kui lähäd lehmale `süia `viima, siis `kaindlast `nahmab tüki ära Lai

2. pilkama; taga rääkima kie on paha inimine - - `nahmab tõist igate `viisi; midä sä `ühte `puhku tämäst `nahmad, `ütte suhu; suu `sisse on ia - - aga taga `selja `nahmab Lüg || nähvama `nahmas `üella `vasta Lüg

nahmima `nahmima Kuu Lüg ahmima `poisil on vist kere tühi, `nahmib `õige `kiirest Lüg
nahotes nahotes g -e (vihma)sahmakas oleks tä üks nahotes tulnd `onti, aga ei tä tule üht mette Mar

nahpar → nahkpar

nahuk nahu|k g -ka TLä(-ki Nõo) Vön nahatäis obest `miñti oppema, `anti tälle niisugune nahuk et Ran; ańd tälle ää nahuka, ańd iki `vemliga Puh; tuu nahuk jäi sul saamata, võit tenädä endä äid `jalgu; emä kah kaits `kõrda soomits mul kere kuumass, sai kaits ääd nahukit Nõo; poesi võtíva kodo `käijä `kiñni - - ańniva tälle tubli nahuka Vön || vihmahoog serände nahuk `tulli, et ma `lli üle kõge like Nõo

nahunasa lohinal autul olid pidurid pial, aga ikka läks määst nahunasa `alla KuuK

nahutama nahut|ama Kuu IisR Emm/-dama/ Han Khn VMr Sim Iis Trm Kod Ksi Lai KJn Ran Nõo Kam Urv Rõu Vas, -amma Vön Urv Plv Ráp, -eme M

1. naha peale andma, peksma Ei `meie `lapsed ole nahutada `saaned, kui sõna_j `aita, siis mis_se nahutaminegi `aitab IisR; Poisid said isa keest ühtepuhku nahuta Emm; ta on mu kääst mitu `korda nahutata suand VMr; koer sai nahutada Ksi; Temä nahutap neid egä süi peräst, ei olegi suurt süidi, aga nakab nahutama Nõo; küll ma nahuti obest Kam; Taa poiss taht nahuta, muidu taast `asja ei_saa? Rõu

2. petta, tüssata saama Sie sai - - `ostuga vähäkäse nahutada Kuu; Selle kaubaga ole ma nahutada saan Han; Kes mustlase käest obuse vahetas vai õstis, see sai alati nahutada Trm; näväd jo saed nahutata tõese vene rahaga Kod; Tema olli vanast juudi käest nahute saanu, nüid ei usu ämp kedägi Krk; ma sai tuu obõsõgõ nahutõ Urv; mõtsaga saeva na küll nahutada? Ráp

3. piltl läbi võtma, tõrelema Küll siäl saemõ siis nahute miest `muõdi Khn

nahvakas¹ nahvak|as Kir, g -a Põi Koe

1. subst nähvak Anna oort `sõuke nahvakas, et nahast läbi käib; `Tõmma `soole `sõukse nahvaka, et sa tunned Põi; menu `kaela põle nihukest nahvakast `juhtund Kir || vemmal, malk Võta nahvakas käde ja anna `pihta Põi

2. adj terav, salvav Nahvakad sõnad Koe

nahvakas² nahvakas Kad Pal Äks Lai sahmak ia nahvakas tuli `vihma Kad; tuli jah üks nahvakas Äks; iga pää tuli oma nahvakas ära Lai

nahvama `nahvama Jäm, da-inf nahvata Mus Plt; nud-kesks nahvan Muh haarama, krahmama `nahvas vanaeide `kainu, jalad kodisesid taga `järge Mus; `nahvas `sülle Plt || oleks [kiviga] `külge nahvan (pihta nähvanud) Muh

nahveldama nahveldama Krj Põi; tn nahveldamine Krk

1. peksma, nüpeldama Nahvelda so otsa tuliseks, küll sa siis mõistad Põi

2. ahnitsema `Ahne inimene - - mis ta kätte saab, nahveldab omale Krj

3. piltl nahveldamise koñt (vulva) Krk

nahveldis *nahveldis* ahnitseja, omakasupüüdlik *Igavene nahveldis, küiste inimene* Krj

***nahvima** käskiv kv *nahvi* korjama, koguma *ise - - küirakili ja nahvi odre `sülle, nii õsuti odre* Muh

nai- → *nae-*

naid¹ *naid* g *naiu* Hel, *naida* Lei kius, jonn *üüts viha ja naid üttelugu; mis sa aat `naidu ilm`aigu; `jätke naiu`aamine `järgi* Hel; *sul am naid mukka* (minuga) Lei

naid² → *naju*

naidik *naidi|k* g *-gu* tige *naidik naane* Lei

naidu *naidu* lööma, laskma Kuu VNg Jõh Juu Amb Kad VJg Sim

1. a. trallitama, vallatlema *`lüövad `naidu - - kui `tievad `nalja* VNg; *lähme vainule `naidu `lüöma* Amb; *sedasi lõi ta alati `naidu tüdrukute `ümber* Kad; *lapsed lüevad `naidu, liiva augus üppavad ja keksivad* VJg **b.** laulma *`Linnud `lüöväd `puie `oksiel `naidu; `Naidu `lüüess `lähteb tüö kohe `jusku ruttemb* Kuu

2. *lõng akkab `naidu `laskma* (läheb vale pii vahele) Juu

naidutam(m)a *naidutama* VNg, *-mma* Lüg Jõh laulma; *naljatama kui `tilga saab, siis akkab `naidutamma* Lüg; *poisid `naidutavad, ajavad lori `laulusi* ja Jõh

naila- → *nalja-*

nailda nõnda, niiviisi *nailda?* om paremb Har

naima *naima* naist võtma läheb *naima* Hlj

naine *nai|ne* Sa Hi hajusalt L Ha, Jä ViK hajusalt TaPõ VIPõ M, Võn Ote, *nai|ne* R(g *naese* Hlj), *nae|ne* Muh L(g *naise* Tõs Tor) Ha Amb Tür Kad hajusalt TaPõ, VIPõ Trv Hel T, g *-se; nai|nõ* g *-sõ* Khn/*nae-*/ San Kan Urv Rõu Plv Vas Se; *naa|né* g *-sé* TMr Võn San hajusalt V(*-ne, -se* Se Lei); *naa|nõ (-nõ)* g *-sõ (-sõ)* Krl(n *nani*) Har Rõu Vas Röp Lei Kra

1. naissoost inimene, naisterahvas (pl ka perekonna naisliikmed) *`Naistel on nie `naiste `naljad, `naura `ninda et `silmäd `märjäd* Kuu; *`naine on `este vaga kui tui, aga ku `pulmad `selja taga joba, siis end `kullist `muudavad* Lüg; *Mis mies sie ka on, sie on `ullemb kui vana `naine* IisR; *`meite külas on pailu `leski `naissi, naised [on] vissemad* Jäm; *naistel_o nüüd kõigil lühised `juused* Khk; *loraja naise suu ja aava leht `olla ühed* (liiguvad alati) Pha; *Naise `moodi mees, pole abent aga midagi, puhas pale; Naine just kut piibu nõel, nii pitk ja peenike* Põ; *naesedkid jõid `viina* Muh; *naesed pesevad peso tänä* Rid; *vana jumal võttis külle luu ja tegi naese* Kul; *pärast masindamest naesed akkasid `rookma* Vig; *see naene oo ää karatud* Tõs; *naesed kõevad viduksel nel`laba `õhtuti* Aud; *sünnitaja oo naeste käsil, naeste aedata* PJg; *vanemid `naisa `olli väha `talgusel* Vän; *iad `lahked naesed juttu `aama* Ris; *naesed `võtsid oma kroasid kätte* Kei; *naiste tüö oli kedrus* HJn; *ea, et vihmase ilmaga `naisa `väl`la ei `aeta* Tür; *nastel olivad vanasti nisukesed varrega `suapad* VMr; *talve aal nastel ei õld seda välistüed* Trm; *laalatet naene ei tõhi ava `piägä käedä majan* Kod; *see naine on nurga`voodis* Lai; *vanadlane naene lähäb juba tasem* KJn; *naestel ol`li mõdu pääjuuk* Vil; *temä om ilus `valge naine* Hls; *kun kaits naist kuun, säääl om kolmass suun* (klatšimisest) Krk; *täl `naisi jalaga segäda, ega sõrme jaoss üüts naene* Ran; *temä om `kange sõõjä naene, selle ta om paks* Puh; *ku naese jutu paneva minemä, siss kaagatava nigu anise* Nõo; *koess tuu naine `jäie, kes maia `tahtse `osta* Ote; *toda naist ka üteldi nõiass, võib olla et ta mõne sõna posisi kah* Rõn; *üüts nainõ `istos muro pääl, lais üsän* Kan; *vana lāsä naasõga eläss kokku* Har; *naasõ_põimi?*, *poisi_takahn* kääni_`vihku Rõu; *naasõl tüüd kõik` napo`vaihhõ_täüis, a `kuhja olõ õi_`kohki nätä?* Vas; *taa naane ka jo mädä, `nauss, kunass tä ar lagonõs*

(lõppjärgus rasedast naisest) Se || (ehal käimisest) *talvel naesel ei `käidud Rap; lähän õie tänä `õhta naesele Juu; [läks] naese saana juure Kos*

2. abielunaine *Hobust `osta rikkast majast, `naine kosi `kehvast kojast Kuu; `Naine võib rüppes `kanda `rohkeemb `välja, kui mies `kuormaga kodu IisR; `andas tüttäre tämäle `naisest Vai; see pole änam üks, see juba ammu naisega mees Khk; kes `oskab ahju luua `valmis tehja ja sea sooled arutada, see `kölbab naiseks VII; poiss võtn selle tüdriku omale naeseks Muh; kui sa `kiiska akkad `sööma, jäta `enne naised lapsed jumalaga, see `kangesti `roogu täis Emm; oli vegane, aga `võeti naeseks Mar; kui naeses sai, siss sai kabi mütsi Vig; kas tulete moole naisesse Mih; Meie enäm muedu akkama ei sua, `Tuõmal tulõb naenõ võtta Khn; kaks tüdart on, naisest tüdar ja tüdrekust tüdar Aud; Naine, kaás ja ahi `piavad ikki majas olema Hää; `võtsin omal naene, viiskümmend `aastad ei tüdinen ära Ris; naene siis koristas teda ja lappis teda, aga siis naene suri temal ära Kei; tema esimene naene oli peenem, pärast võttis talutüdriku Kos; obu osta kiriku tielt, naine võta eina kaarelt KuuK; [pulmas] sõid, jõid kõhu täis, siis akati naist tegema, linutama Amb; akkasin muonamehe naisest Rak; õli tämäl naesen Kod; `ol`lin kolmkümmend seitse `aastad vana, kui naene `võtsin Äks; pärast kadusid naestel tanud ära, naesed olid nigu tüdrukud rätikud pias Plt; poeg - - `tahtis naist võtta - - ei saand sedä `kuskilt KJn; ku miis surep, om naene nagu ilma katusseda oone Trv; võta naine ärä, saat `ristse aig paremini `süvvägi nalj Krk; täl `olli mitu `poiga nonde edimäste naástega Puh; saa enne mehess ja siss võta naene Nõo; tütar om maja ilu, nani om maja lukk Krl; mu_poig om ilma naasõlda? Har; ei olõ_timä joht umalõ naasõlõ `halva sõnna ülnü? Vas; vota ar `hiindäle naane, kavvas sa elät soe `muudu Se || (naise võimust perekonnas) kui on `naise `jalga `püksid `andand, siis älä vahigi `viina pudeli; ans `õhjad `naise kättä Lüg; taa miiss om uma_püksi_naasõ `jalga `andanu? Har*

Vrd nais

naine|inimene (abielus) naisterahvas *kui ma oli juba naineinimene, siis aketi joulupuid tegema Ans; naine inimene es lähe `pal`ja `pæega `kuski Mus; Äi naineinimene saa - - kerget põlve üht Kaa; Seda `juhtus koa arukorral ede tulema, et naine inimene lasi tuulingud Pöi*

nairine `nairi|ne g -se Mär Juu Plt KJn naerine, naeriga koos `ämmer_jäb `nairiseks, kui `naired seäl sees olid Juu

nais nais KJn, g naese Juu naine mo nais koa seäl teste `ulkas Juu; nais `andis ühe vana kasuka mulle `peale KJn

nais- Ega kodune naisvägi old sen menuga `ühtägi peri Kuu; oli üks naiskokk seäl laiva peel Khk; nais `suuline sai kaheksa vakka `vil`ja - - kaks `naela `villu, meni sai paar `kingi ka Pha; Naispere läks kodunt ää Pöi; Kui naisinimest majas äi ole, leheb majapidamene kæest æ Emm; Vadõret ol`l kolm, poisslatsõl kaits miisvadõret ja üts naissvatõr Räp

naise- kie `lierist saab `lahti, sie on juo `naisevõttaja Lüg; sa pole veel naise meheks akkand Khk; Sügise tuli roomust ää ja `talve läks kohe naise `randa (võttis naise) Pöi; siis pidasi omal naise `vetmese nõu Käi; naesepõlbel olen ma kõiksugu tööd ää teind Mar; naeseõde saand mehele Vig; kaks aenukest `puega lapseks, ei ole naesemehed `kumbki Juu; naisevend on mul pikk sihvakas mies Tür; naisepõlve elu ei ole midägi tüdrugupõlve `vastu Krk; oiab oma naeseraasukest Ran; naene ja naeseemä `võtnuva ta `kinni ja `annuva valu tälle, aga peräst ta es või toda naeseemäd sil`män nätä Nõo; naasõesä eläss kah nuidõ man Har

naiselik naiseli|k Jäm Khk Hää JMd Plt, naasõli|k Krl, g -ku; naeseli|k g -gu Trv; `naiseli|k g -kku Lüg; `naiseli|kko g -go Vai naisele iseloomulik, omane sie tüö - - on `jusku

`naiselik Lüg; `naiseligo `mielega mies Vai; eks `ilmas ole naiselikka mehi küll JMd; `tütrigul om naasõlik nägu, naasõliku kehägõ KrI

naiselikkuld naisele omaselt tied [tööd] `ninda `naiselikkuld Lüg

naiseline naiseli|ne Plt/-le|ne/ Krk(-li|n) Puh, `naiseli|ne Kuu Vai, naeseli|ne Trv, g -se; naaseline Lut; naaselõ|ni g -dsõ KrI; naasõli|ne g -se Vas, -dse Rõu abielus olev (hrl mehest) tüdriku tükive peris naiseliste meste manu Krk; ega sa enämb poissmiis ei ole, sa olet naiseline miis Puh; mu naaselõni tütar eläs tõsõn vallan KrI; Naasõlidsele sulasõlõ ol' `aesta iist maa palk Rõu; ma_tiiä äi_kas_tu naasõline poig ka juu `viina Vas **Vrd** naisiline

naisel|pooline naise asemik ma mäleta `sel'gede, sij `olli näil nigu naesepoolitsess Nõo

naisik naisik Kad; `naisi|k g -ku Hlj VNg Lüg Jõh; `naisiku Vai, g `naisiku VNg; `naisi|ko g -go Vai lapsega tüdruk `meie külas `puoled tüdrukud juba `naisikud VNg; `naisik ei õle `tütrik egä `naine Lüg; enne `paandi lapsega tüdrukulle müts pähä, siis üeldi naisik Kad || (armukesest) oli temal `naisikust Vai

naisiline naisili|ne Rõu Vas Se, g -tse Har abielus (mehest) mul om kaits sulast, naisiline sulahanõ om maapalgaline, `pal'jal poisil om rahapalk; poisismihi ol' `puuduss, naisilitsi mihi ol' küländ Har; mul ol' ka hüä umanõ, kolmõ `kümne nelä `aastanõ naisiline `sura Vas **Vrd** naisiline

naisima `naisima Krj Muh Nis Kos Jür JõeK Koe VJg Äks Ksi, (ta) naisib Mär; `naisma, (ta) naesib Kod

1. ehal käima täna `õhtu lähme `naisima Mär; mis ta muðu külasse lähäb, kui ta `naisima ei lähä Kos; `lauba `õhta poisid lähvad külasse - - `naisima Jür; iga `üüsi on üks `naisimas `käimine Äks

2. naist võtma tahab akata `naisima Muh; saab näha, millal sie `naisima akkab JõeK; kõneldi, [et ta]- - akava varsi `naisma Kod

naislõma `naislõma naist võtma kunas sa `naislõma nakkad Se

nais|pune (ravimtaim) mina isegi juon `präegust seda naispune vett, et pidi `närvidelle ia olema. oma `korjatud jah - - siin on keik nüüd, naispunesi ja VNg

naiste|asjad menstruatsioon `naiste `asjad on igal `naisel üks kõrd kuus Jõh; sellel või `poissi küll anda, sellel naisteasja juba Krk **-haigus** menstruatsioon `naiste `aiguse pärast seda alesega `särki `kanti, et siis on `kergemb `ruokida Lüg

naiste|inimene naisterahvas naasteinimese särk seesäb ike kauemini kui meesteinimesel; viis kuus naasteinimest olid `seltsis `metses eeñamal Vig; mis nasteinime sellest tiäb Khn; kunas sij nasteinimese elu `kerge on Hää; siäl õli üks naaste inimene Kod

naiste|mari mage sõstar naestemarjad_o ümmargused imalad Muh; Naistemarjad oo nagu `sõstrad - - mina neid ei taha, nad oo `lääged Var; `Sorkos ette paelu naestõmarja `põõsu Khn; kui naiste `marju sööb, siss on süñnitamine `kerge; naestemarjadest ei teha kedagi, linnud söövad need ära Saa; naistemarja om ilma maigute Hls

naiste|narmas (taim) juu_ne naiste `narmad oo Muh

naiste|nasi|puu taim a. mage sõstar Meie `parkis kasvab naistenasibusi, aga nende marjad ei `aita `süia Han b. näsiniin naste nasibud kasvab siin väga vähä LNG

naiste|nukk pl naistenukid võhumõök – Jaa Põi **-nõges** (taim) Naiste nõges on `pehme, äi kõrveta Põi; naistenõksed, nied on lilla õitega - - nied on ohatuse `vasta iad Sim; `naiste nõgestel on punakad `õiled, lehed pikemad ku muidu nõgessel IisK

naiste|puna (rohttaim) `naistepuna, sie on kuu `haiguse `vasta `naistele, kui käüb nii `raskast Kuu; `Naistepuna - - eks `naised `pruovisid tämaga ka mokki ja palesi `värvida IisR;

Naiste puna on `sõuke madal pöösas, sui korjati, `talve `tehti teed Pöi; naiste punad - - nupakad `otsas, `kolsed `õitsed Muh; Naistepuna - - `naiste `aiguste `vastu see oli Rei; naestepuna - - seda ma tunne küll, `seoke kollase õiega Tõs; naestepunad korjatakse arstirohuks Kos; nastepuna, kollased õied, lillapunane, kui sa õerud oma näpu vahel Tür; naestepuna - - metsa veeres või kos ta kasvab, neid on väga `arva näha Äks; naiste punadest tetas tüid Hls; naistepunadege värmiti `lõngu Krk; naeste puna [on] vere`juuškmise `vasta Kam; Verevät värviti `uibu`lehtiga`ja`naistõpunaga?, taad naistõpunna kasuss üks egän paigan Urv; naistõpuna om hää neeru`haigusõ `vasta Har; Naistõpuna om hää rohohain, taad kuiva`adass Se || (kombest juua teat kalendritähtpäeval punast jooki) möni `ütles, et see (küünlapäev) on naistepunajooma pää Jäm; `maaripäevän `juudi naiste puna Krk
Vrd naistepune **-pune** naistepuna kollased on nastepuned JJn; naiste `aiguste `vasta `üeldasse nied naiste puned olema iad VMr; viinapune ehk `naistepune, `õileb koa, kollased `õiled IisK; naesse punejed, neid kiädäväd, [kui] kuupuhassus `raskess juakseb Kod; kui silmad `aiged, siis korjatasse naiste punejaid - - selle `suitsu `lastasse `silma Lai **-punur** (taim) naiste punurid, pisised `valged `õitsed - - [kui] kuuaşjad naistel `lahti päilu, [siis] keedetaste Jäm

naiste|rahvas naiste|rahvas(s), naeste-, našte- eP M T, naistõ- hajusalt V, naestõ- Khn, naesse- Kod MMg; `naiste`rahvas hajusalt R; `naistravas Hlj Lüg Jõh, `naistra(a)s Rei Phl, naisteras Käi; naistõ|rass Urv Har, -raass Rõu(naastõ-); našte|rass Nõo Rõn, -raass Puh

a. naine, naisisik `suomalne tuli `siie `suure `paadiga ja siit viis omale abilisi `püüdama, mehi ja `naistravast Hlj; `tõise `naiste`rahvaga tegime suos `eina; lihavõtte `lauba `naistravas pesivad põranda Lüg; üks kerd oli üks vana `naiste`rahvas oma pojaga `Narva joe `ääres Vai; sält laeva eest es tohi mette naesterahvas läbi `menna Jäm; Taanimool, seal `peaje (pidavat) našte`rahvad koa olema `soldatiks Pöi; kui naesterahvas `tulli `tuhkabe, siis `aeti `tuhka äнна `alla Muh; va naisteras inimene, mes ta `üksi `jõudis Käi; `Naistras tohi `tõsta nii `rasked `aşja Rei; naisterahvastel olid `enni siilikud ja `neoksed `kampsulid Mar; kui ma noor olin, siis naiste`rahval oli äbi asi, kui `elmid kaelas põlnd Mär; Liisu nimelised našte`rahvad elada vanas Han; naeste`rahva näpud ja mära obuse mokad, need vagusi ei seesa (üha tegevuses) Tõs; Kihnu naestõ`rahvad ond elu aa mihe iest tües Khn; kis ennast oo ää äbistada `lasnud, se oo `langenud naesterahvas PJg; kapu` on palidu `muudu riie, našte`rahval `sel`gä `panna Saa; ennemušte old, et ei tohi naşterahvas esimene `olla, kis uueoasta umiku `teise peresse lähäb, sis visatakse obuse rangid `kaela Juu; lõnga kerimised, lina `kehrus ja taku `kehrus, ned`on naeste`rahva tüöd JõeK; naiste `rahval ikke nüer oli pununud [pastlal], et ta `pehmem oli VMr; ei õle tämä suanud naiss, ei naesserahvass (vanapoisist) Kod; naesterahvas oli enamast üleval partel, mees `andis kätte (vilja ahtmisel) Äks; poisid ikka `ütliid ka naiste`rahvid vahel, et õrnem sugu Ksi; sõba `olli naeste`rahva riie KJn; üits ainuk naiste`rahva inimen [on talus] Krk; sõrme otsa kik`k tüüd täis, ninda sji naeste`rahva olek om Hel; kel naeste`rahval sil`mä `kiirlevä, tuu om liiderlik inimene Ran; sääil `olli üits naşterass `lehmi `nüsmän Nõo; tuu `tapse esi `endä, nii `kange südämega naisterahvass `olli tuu Ote; küll om viil hirmuss, kui naistõ`rahval suka? lõpäkilä? Kan; vanast ol`l naistõ`rahval keräkoit` ütten, ku`tüü manu läis; tuu ol`l vana tõtõlik naistõrass, is võta`hellügi `sisse Har; Ku`sullõ kohegi minnen naastõraass `vasta tulõ, ei sõss saa`hüä õnn Rõu; saa as naistõ`rahva? mi`hobõstõga minnä? Vas; naistõrahvass nakass lagonõma (sünnitama) Se

b. (abikaasast) käis siin oma `naiste`rahva vai `prouvaga, minu `naiste`rahvas ka eläs viel Lüg; Mo naisterahvas on `muldas Pöi; me läksime oma naeste`rahvaga kahekesi

`mõisa Mär; see on minu naiste`rahva sugulane Pai; täl `olli iluss säräne parass tõndsäk naisterahvass Puh

naiste|rangid kaelkoogud kaalpuud - - meni `ütleb naiste ranjhid Phl; naiste `rangidel oli kaela puu `keskel Kse; naeste`rangidega veavad naesed vett Tõs; poes on `kõike `asju, aga naeste `ranga ja ree `rasva põle nalj Juu; mõni `õikass naiste rangi Krk **-rohi** (taim) naiste `rohtu kasvab sii küll, suured punased edremed Khk; Naiste rohi oli pool õmarguste `lehtedega rohi, kasus põllu `ääri kauda Pöi

naitama¹ `naitama uitama `naitasime `õhta möda küla Pil

naitama² `naitama, (ma) `naidan Kuu Vai kohitsema `Täüdüb `porsa ärä `naitada, `enne kui `liiga `suureks `kasvab; Tule `naida `porsas ärä Kuu; isäne siga on `kulti, `naidetu `kulti on orikas; täkkö `tarvis `naita Vai

naitama³ → naitma

naitma `naitma Vig Se, `naitama Hlj

1. abiellu panema isä `naitis `tütred ää Vig

2. (rahvalauludes) **a.** naist otsima läks aga `naista `naitamaie Hlj **b.** naist võtma Sai õks jo naane naidõtost (tud-kesks) Se

naiutama naiutama Plt Pil SJn viivitama, aeglaselt tegema mis sa naiutad - - nii kaua, ei saa `riidesse Plt; Mis ta seal aiategemese juures naiutab, peast ega `peresest edasi ei saa SJn

naiutes naiut|es g -se aeglane inimene Seal - - peres on nad ühesugused naiutsed kõik, üks põle teesest parem `ühti SJn

najakile najaki|le San, -lõ Krl; `naaki|le VJg, -lõ Krl, -lle Kad Plt najatavasse olekusse, nõjakile pingi peale pañdi riistad `naakille, nii et alt `ingas, siis tema kuivas siest Kad; ei või muðu `seista, kui laseb seena `naakille Plt; ma tugõsi saina najakilõ Krl

najal najal hajusalt Sa, Rei L Ha Ann Tür Pai Vil Hel San Krl Har, naeal Khk Mar Kul Han hajusalt Pä HaLä, Sim Ksi Plt SJn, naal Jõe Kuu Hlj Lüg VII Jaa Pöi Muh LäLo Var Khn Saa K Trm MMg Pal Lai Hls KodT Urv, näal Ans Khk Kär Kaa

1. millegi vastu või millelegi toetuvass, najatavas olekus `istu järi `pääle, mis sa sääl `seina naal `sõisad Lüg; paari süllaline pošt oli sääl ülal ning karsas - - oli sääl näal Ans; kainu alt `võtsime `kinni, siis kahekesta teineteise naeal tulime Khk; ta vigase jalaga, käib kepi naal VII; Virn on `sõuke rohi, mis alati kasub teiste `rohtude najal Pöi; `Tültside najal see aid veel `püsti seisab Rei; kepi naeal kodin siin veel Kul; `seisis seinä naal Var; pikk puu seesäb siäl teese najal Tõs; rihad on puha seinä naal `püsti Saa; `püsti saa `oldud muidu ku ole `kuškil naeal Ris; tukud puu naal Juu; ei seal ole tukkumist vikati lüe naal HJn; suivili sai võtta ja rehaga jala naal raputada JJn; kepi naal ma `kirjan, aga oma lapse kuolitan ära VMr; viinastan mehed tulevad teine teise naal koju VJg; mina ei seesa muedu `püsti kui pliidi naal Pal; toki naal kõñnil kaevule, toon vett Äks; mis sa tñd siin sel`läkille tooli naal KJn; temä tuge ennäst saina najal Hel; ta ei jouva? `kõñdi? muðu ku nuia najal lätt Har

2. millegi alusel või abil, kellelegi või millelegi tuginedes ku kaks viletsat tegima üht `rasket tüöd, siis ikke `tõine `tõise naal Lüg; Eks see elu seal lehma najal ole, muud tuluallikad nendel pole Pöi; teeste najal - - elab sedasi Mär; mieste naal ju elädä suab, oma tüest ei suaks `leibä Khn; nüid ma - - `rohtude najal elan HMd; ametnikud `kergesti elasid pettuste ametiga, `tahtsid `töölese naeal elada Plt; no minu najal - - sa eläd San

najale najale Lüg Khk Pha Pöi Mär Vig Tõs Ris Kei Juu JõeK Pai San, naeale Khk Kaa/nä-/ Mar Tor Rap, `naale Lüg Khk VII Var Saa Juu Jür Jä Kad VJg Sim Ksi Lai Plt KJn Kõp Hls Hel Puh, `näale Mus Kaa millegi vastu või millelegi toetuvasse olekusse `nuoremalt

ka `tuetasin `ennast puu najale ja `lasksin `lindu Lüg; lahed ennast seina naeale, `ingad natise `jalga Khk; siis_se kimp [lamba lehti] `pandi `kuivama - - teise `pöösa `näale Mus; Lidu (u kahemeetrine puu) `pandi ree najale ja lidu kauda `aeti pal`k ree `peale Pöi; laseb moo naeale Mar; pa`nnin riha seina `naale Saa; paned küünarnuki `seasi laua `peale, sis paned pea kää najale Juu; kõ`rsi `reasta `naale tõst reed `püsti Amb; ahju rinna `naale `pandi peerg Pai; `tõstis au kuo aa `naale Kad; kärbissed on kuhja sehes, mis `püsti pannasse `varda `naale Ksi; `laskis põl`vili maha kepi `naale Lai; Kerigun ta `vaie miu `naale, ma `mõtli, kas `aigess jäie, kae, ta makass Hel

najalt najalt Khk Pöi Mär Ris San, naealt Mar, naalt Lüg VII Juu JMd Ksi Plt KJn Hls najatavast asendist või olekust ang - - kukkus `seinä naalt maha Lüg; Võta lasu koa sealt aja najalt ää Pöi; mene ää mo naealt Mar; tule seena naalt `eemalle JMd; puu kukkus seena naalt maha Plt

najatama najat|ama Khk KJn, -eme San, -õmmõ Krl; käskiv kv `naata Kõp millegi najale toetama, naaldama; nõjatuma ma najatasi puu najale Khk; Kardad, et ahi ümmer lähäb, et vasta najatad KJn; najati kepi najalõ Krl

naju naju Kuu, naitu Jür; naid g `naidu JõeK mõistus, aru, taip ei ole sul naju nii `palju pääs, et `saisid `arvu, et sie tege tobe; `Kahju, kui sest najust mihel `puudu tuleb Kuu; sie on ea naituga Jür; tal pole sugugi `naidu, on naidust ära JõeK

nakahhaja nakahh|aja Lut, -aia Se; nakahaja Rõu nakkav tuu (kärntõbi) um no[?] hobõsil ni eläjil, tuu um nakahaja `haiguss Rõu; nakahhaja tõbi - - kõik keha sääne ku kuusõ kuur Lut || (tülinorijast) nakahhaia mijs, nakkass `kül`ge `väega Se Vrd nakahtaja, nakkaja

nakahhama nakahhama Se; pr (ta) nakah(h)ass Rõu Vas külge hakkama; haakuma tuud [haigust] üldäss ka, et nakahhass tõdsõlõ Vas; `tak`ja nakahhasõ Se

nakahhuma nakahhuma Vas Lut(nakahu-) külge hakkama egas timägi[?] jumala `jalgu nakahhunnu[?] olõ õi[?], et timä nii `õnsa um piltl Vas; tõbi nakahhuss manu[?]; kala nakahhuss hangukõsõ `otsa Lut

nakahhus|luu nakahhusluu = nakatusluu – Se

nakahtaja nakahtaja külge hakkav; haakuv `tak`ja omma `väega nakahtaja[?]; halvtõbi, tu om nakahtaja Se Vrd nakahhaja

nakahtamma nakahtamma Rõu Plv Vas külge hakkama; haakuma mõnikõrd um sääne nakahtav `lehmi `sarvi külehn nigu mesi, põvvaga nakahhass kässi `kül`ge Rõu; rinna `haiguss nakahass Vas

***nakahtunu** nud-kesks nakah|tunnu[?] Plv, -tonu[?] Röp külge hakanud lina `ol`le mõnikõrd nakahtunnu_`luuga[?] Plv; Ku lina kalõlt `vällä `võete, sõss jäi nakahtonuks, ku pal`lo lasit olla[?], sõss `saiva_mää[?] ja `paklitsõ[?] Röp

nakas → nakkatsi

***nakaskõlõma** pr (ta) nakaskõlõss kokutama nakaskõlõss, sõna jääss aelda kinni Se

nakasteme nakasteme takistuma, peatuma Niij ratta ei veere `ästi, iki nakasteve jälle; Kõnelemise man vähä nakastes Krk

nakat nakat g -i; n, g nakati ristpart Nakat kolõ kaval lõnd, pesä oli omal `Sorkos, aga `Sangõs eläs ise; Nakatisi, neid [on] vägä `arva Khn

nakatama nakat|ama Rid Aud Puh Nõo, -amma Har Rõu, -eme Krk

1. külge hakkama ku esa paegal `joonud oo, see nakatab `poegi koa piltl Aud; `tak`ja[?] - - nakatasõ_`kül`ge Rõu

2. hakatama **a.** algust tegema, alustama *vana inimen nakats mitu`kõrda, ennegu ta ülessaa* Krk; *peäb nakatama ommen tüüid tegema* Puh **b.** läitma, süütama *üks roõs* (pabeross) *tese järele, ühe otsast nakatab tese* Rid; *Ega tuure puiega ei saa tuld nakatada* Nõo

3. seiskuma, takistuma *mõni* [hobune] *nakats mitu`kõrda enne, ennegu minem lää; ta luge raamadut nõndagu võrinen, nakatemist tal suguki ei oole; mis sa nakadet* (kogeled), *ütlesõna ilust`vällä* Krk

nakati → nakat

nakat|luu = nakatusluu *mõne lina om nakatluid nigu`tinge täis, ei tule sugiden`vällä* Ran; *kui nakatluud olli - - siss tsusati lina peo sinna* [kolgitsa] *soone`sisse ja rabajaga roobitsedi nakatluu ärä* Kam; *tast ei saa?`rõiva linnu, nail om nakatluu man* Har

nakats *nakats* g -i *jõmpsikas, põngerjas poisi nakats. tüdruku nakatsid ei`öölda,`ööldasse`pal`lalt nakats* Lai

nakatus *nakatu|s(s)* g -se Puh Nõo, -sõ Krl Har

1. hakatus *egä tüü`nakatus om rasse* Puh; *Tule nakatuss piab kuiv olema* Nõo

2. takistus – Har

nakatus|luu *linakiu külge jäänud varreosad ku lina om nakatuss luun, siss ei saa`puhtass* Ran; *ku nakatuss luu`ol`li, tuu`_s lähä kül`lest ärä, jäevä nigu tingu linakimbule`kül`ge* Nõo; *lina? omma nakatussluud täüs - - neo omma veidükese viñhn ollu? ja`_l varhha maalt üless võet* Har; *nuu? lina?, kos nakatuss luud pal`lo, ol`li? õks odava?* Rõu **Vrd** *nakahhus-, nakat|luu*

nakatõllõma *nakatõllõma* takistuma, seiskuma *siss* (märgudes) *is taha ratta tsõõr`ümbre minnä?,`naksi nakatõllõma; ku ratta tsõõr om kõdarõst ütelt kottalt`vällä`paindunu, tuu tsõõr ka nakatõllõss; kae, no lugõ mi laits nigu soõrin, ennembi lugi nakatõllõn* (katkendlikult); *kel - - jalg nii`muudu viganõ om - - tuu käü nakatõllõn* (luugates) Har

nakeldamene *nakeldamene* tuikamine, tuimalt valutamine *kondid valutavad, nakeldamene on sees, tuleb`vihma* Khk

nakergune *nakergune* silmiline kangatoim *nakergune - - justkui oleks ristid* [toimes] Var

naki|kala *soolakala nakikala, mes teesel päeval`soola ja teesel päeval söö* Rid

nakilene *nakile|ne* g -se Mar Kul Var Nis

1. sakiline *naistel`toodi koa särgile nakilest`paela; [aaloel] oo suured rammosad lehed ja nakilesed ääred* Mar; *männa mundid, need oo`väiksed, nakilesed* Var; *võtsin need* [pommi] *killud uvitese pärast, küll olid sakilesed ja nakilesed* Nis

2. (teat kangatoim) *nakilene oo neljä niiega, muist lõngad jäävad`kõrgemad* Var

3. (teat ogadega kala) *nakilesed olid tormaga`mõrdas; nakilesed oo ogadega* Var

nakilt *värskelt soolatult mis merest toob, selle ma nakilt ää söö* Mus

nakitama *nakitama* Jäm Khk Põi Muh Kse Han Tõs Khn Hää **a.** (nakkidega) *kinnitama, kinni lööma nakitame* *kiñja tallad ala* Khk; *Võta käde ja nakita nee aja latid`kinni* Põi; *suure looma nahad nakitatse`seinä* Tõs; *Mine nakita puär`sindert katusõ augu`piäle; Nied nakitõt`taldõga`suapa kengäd* Khn; *tald nakitadaks`kiñni`väikse puunakidega* Hää **b.** *nakke seinä lööma* (teat pulmakomme) [pruudi] *vel`led nakitasid, kõisid`peime kodu nakitamas, nakikott oli`kaelas ja lõi neid nak`ka ikka siia ja`sinna* Kse; *vel`led - - akkasid nakitama, lõid`ümber seinä naki, viimane pulk oli ahju`juures, siis`ööti, see mu õe tanuvarn* Han

naki|trall *naksitrall on nakkis`riides, nii kui naki tral`l* Kei

nakitsema *nakits|ema* hajusalt Sa, Muh Rei Mär LädEd hajusalt Pä, Ris Juu(-mä) JMd JNn Koe VJg Iis Trm Plt Puh, -ämä Mar, -eme Hls, -õmma Rõu; *nagitsema* Kuu VNg Lüg Vai/-mma/

1. suuga, hammastega, nokaga tegutsema, näkitsema *kanad nagitsevad* `sulgie sies Kuu; *kits nagitso* `oksi `süüä Vai; *kana nakitseb tiiva alt* Khk; *kerbud aavad koera nakitsema* VII; *Kõik see param ahvena sööt olid tommid - - kui sa - - vee solgiseks tegid, tulid sääرده `õmber nakitsema* Pöi; *obu akkab teist nakitsema* Muh; [mesilase] *poeg nakitseb oma* `väl'la, *kate on pial, närib kahti ja pugeb* `väl'la Var; *obused nakitsevad* `ristamisi teeneteese `kaela. *rangialused kihilevad ja obused akkavad nakitsema* Tõs; *kui kanad nakitsevad - - siis ilm lähäb külmale* Aud; *minä põle näind, mis tal* `sel'gäs on, *aga nakitsevad nõnna* (kanadest) Juu; *kana nakitseb, `tuisku tuleb* VJg; *pini nakitsõss* `kirpõ Rõu

2. nokitsema, näpitsema *õppind muðu nakitsema, põle tal ruttu kedagi* Mär; *`soema ajaga lakas ea küll nakitseda* (tasapisi kudumisest) JJn; *nakitsed niisama* `sõrmi vahel midagi Puh

3. (seksimisest) *`ninda nagitsivad* `tütrigod vägisi läbi et Vai; *koidukukke* `tehti, `üeldi, *kui ommiku* `enne `tõusmist viel *nakitsesivad asemel* JJn

nakjass `nak'j|ass g -a Krl; *nak'kass g nak'ka* Krl Har takjas *`nak'ja nupp* Krl; *mine no_mu üsäst jo?*, *sa* *It nigu nak'kass* `rõiva kül'len Har

nakk¹ *nakk* (-k'k) g *naki* hajusalt S Lä, Pä Juu Jür JõeK Plt Pil Trv Hls Ran San Krl

1. kinnituspulk *nakid oo nõubute sehes, nee oidavad katuse lattisi* Mus; *Nakid* `täitsid *ennistel* `aegadel *naelde asent* Kaa; *kui katusi tehjakse, siis lüüakse puust nakkidega* `kinni VII; *Anju kargu sihest on nakk ää kadund, nüid tuli otsast ää; Uksed olid kõik nakkidega* `tehtud, *naelu pole olnd* Pöi; *nahk* `löödi *nakkidega* `seina Muh || (muu otstarbega pulk) *mina pane poolil nakid ette, sis lõng ei saa üle joosta* Hää

2. a. *saapatikk tald oo nakkidest* `lahti `andand, *liig peenised nakid* Khk; *Vanad kingsepad tegid ikka ise nakkisi* Kaa; *lõi nakkidega* `alda `alla Jaa; *ma* `peaksi *ühna* `paergu *oma* `soapale *mõned nakid* `sisse `lõõma, *tall irvitab nii rumalaste* Muh; *saapa nakid on küll sii ka* Käi; *teil oo kengad ka alt nakidega* `löödu Hää; *vanasti olid nakidega* `saapad JõeK

b. *vorstitikk maki nakid* `pandi *maki otsa* `sisse - - *kui es ole* `piirgu *nak'ka teha, siis* `pandi *lõhnyaga* Muh; *ikke nände nakidega* [pandi] `kinni, *múdu pudru tuleb* `vällä Var; *Vanašti* `ol'id *vorsti nakid - - üks ots peenem, teine jämedam* Hää

3. *varn, nagi* *Seinad olid nak'ka täis, sõnna otsa pandi riidid* Han; *meie toa sein* [on] *nakkisid täis* Plt; *nää, seal on üks nakk seinä sees* Pil; *pange* `rõõva *nak'ke* `otsa Trv; *kaska omma naki otsan* Krl

4. a. *vistrik; kubel* *Sellel nakil on valge pea, küll ta siit välja lööb* Mar; *mõnikord ihu peal oo* `piške *nak'k; sääse ammustud nakid - - sügelevad koa* Mih; *`pisked nakid, aga aavad suures ja pigistasse* `välla Tõs; *sel'g nakkisid täis* Tor; *Lapsel ajavad* `väiksed *`vistikud ihu pääl, niid on nakid* Hää; *üks nakk ajand kää* `peale Pil b. *näsa, nukk, ots vms* [kartulitel] *nakid* `väl'jas *puhas - - pisiksed ided* VII; *kammel'ad, väiksed nakid on* `selgas Rid; *sõlel olid ilosad nakid* `ääres Vig; *lapsel tulavad* `pissed *nakid igemest* `vällä Tõs

5. (väikesest olevusest) *Veike ahven äi oötud, ikka nakid* Khk; *kiisa nakid ja pisiksed ahvenad, nee* `ööti *ikka nakiks* Jaa; *kas nakid on laudas* `piimä suand (põrsastest) Juu

6. (peeniseist) *tohi mette seati nakki* `katsuda (öeld poisikesele) Mus; *Paneme püksid* `jalga, *külm võtab seda* `viiti *naki ka ää* Pöi

nakk² *nakk g nakki* Lüg Jõh IisR *riideräbal vanad nakkid* `seljäs, *kie sie* `ninda *keriku lähäb; jälk* `vahtida, *kui inimine* `kõnnib, *vanad nakkid* `seljäs Lüg; *siin mõned nakkid* `onvad `riiet Jõh

nakk³ *nakk* Mih/-k'k/ Iis, g *naku* Jäm

1. *näkk* *Nakud on* `kaevus Jäm

2. lastehirmutis – Mih Iis

nakkaja *nakkaja* Trv Krk/-je/ Nõo Rõn Krl Har Plv Vas/-aia/ Se, *nakaja* Kam, *nakkai* Hel

1. *nakkav nakkaja tõbi* Trv; *Poka ja sarlaki om nakkaja`aiguse* Rõn; *taal om nakkaja`haiguss, ma_j_tiiä?*, *pallavtõbi vai sarla?* Har **Vrd** *nakahhaja*

2. *külge hakkav, teravalt tunda olev (külmast) ei ole nätä kül'm, aga ta om`seante nakkaje* Krk; *ää nakaja kül'm - - läät`väl'lä, nakap ihule`kül'ge* Kam; *täämbä om õks õigõ nakkaja külmäkene* Har; *sääne nakkaja kül'm, ei olõki nätä?*, *a mano võtt* Vas

3. *hakkaja, tragi tuu om nakkai tüü pääle* Hel; *nakkaja inimene saab egä asjaga ruttu - -`valmiss, sij mõstap`kõiki* Nõo

nakkama *nak(k)ama*, da-inf *nakata* Trv T, *nakada?* (-ta?), *naada?* (-ta?) V; *nakkame* Pst Hel, da-inf *nakade* Krk; *nakkamõ*, da-inf *nakadõ* San Krl

1. *mingi tegevuse juurde asuma; uut olukorda alustama säääl nakati katust`lüüjä* Trv; *ommeñ ommugu nakkami sitta vedäme; ku munele naks, lää lak'ka takst (tagant), ari lää ilusess* Hel; *kümne`aastaseld nakassiva koolin`käimä; pal'k nakanu`liikma`samle sällän, noh, pik'k suur uús nigu pal'k* Ran; *lassi kõtuli, siss nakassi nellä kápä pääl ronima* Puh; *mes te ajast viidäte, nakake tühü; mia naka višt esätsess minemä, vundsi nakava kasuma* Nõo; *nüid nakaski`saotama* Võn; *kuuskümmend`aastat tagasi`naksiva puu`vankri kaduma* Ote; *tä naks nuilõ`kañgiid kodamõ* San; *mee_tuu_hobõsõga_kärbikit, saa`rõuku`panma`naata?* Kan; *sõs võti plaani ette, et mul ka vaja tõist ellu nakada elämä* Urv; *nakka tühü* Rõu; *ei tiä_kas ta pañg um`naano`juuskma vai; ärä`naaku minno`pilkama* Plv; *lei jo`pil've ja naass sadama; tuu um sisaligu hanna`järgi naet (hakatud)`kutsma, um sääne nigu sisaligu hand* Vas; *nakam jo`päivä nägemä, pilve?`kaosõ?, ilm selehüss* Lut

2. *väljendab mingi olukorra, tunde, meeleolu tekkimist kül'm nakass, ihu`ol'li kõik kananahan* Ran; *miul nakass tast alle miil peris* Puh; *piäb ärä`sisse minemä, miul nakap jahe; pikkä tiid kävven nakass`lämmi* Nõo; *mul`naksi häpe, timäl mitte medägi* Har; *kos noh timäl kül'm või naada, täüs ku puuk`Räp*

3. **a.** *millestki kinni võtma, kinni haarama; kuhugi külge, kinni jääma nakkap ümmer kaala* Trv; *kes neid (mesilasi) ei putu, ega noele`külge ei nakanava (ei nõelavat)* Ran; *nii kül'm põhi tuul, õkva nõna`kül'ge nakap* Puh; *puder om`põhja nakanu; ega`õige`õlma ei naka`üitsegi* vns Nõo; *tema`amba nakasõ`kõiki`paiku (salvab igäüht) piltl* Krl; *putr om`kõik`paa`perrä nakanu?* Har; *kala om [võrku]`naanu; hüä peenikene võrk, kohe kala`hüšte nakkass* Se; *muurdik nakass kaala munu* Lei **b.** *(meelde jäämisest, aru saamisest) ei naka? talle raamat* Krk; *kas sa tal õppe vai õppemedede, tal - -`pähä ei nakka* Hel; *telle midägi`kül'gi ei naka? - -`tä [on] vana puupää* Krl; *piät`pääd nõrgutamma - -`inne ku ta sul`miilte jääse ja pähä nakass* Räg

4. **a.** *mõjuma, toimima, mõju avaldama ku`miñti kohegi, siss rinna piimäge tõmmati latse nägu üle, et ega siss ärä ei kahete, kuri silm ei nakka* Trv; *ta om nõnda kõva, miu ammass küll ei nakka tas* Krk; *karm om`pähä nakanu* Hel; *kui pal'lu`viina juud, siss nakab`süäme`pääle* Ran; *vassar ei naka kivi`kül'ge* Puh; *ta_m nii valluss asi, et`süämede nakap (poja surmast); leevä koorik om nii kõva, et ammass ei naka`kül'ge* Nõo; *kurja? sõna ei naka? manu?, ei saa? midägi tetä?`õigõlõ inemisele* Har; *kae, kumarusi alate olõt, nakass`säl'gä (jääb kangeks)* Plv; *mi joud nakka ai`sjoolõ`tüüle`kül'ge (jõudu ei jätku)* Se; *tu [tuul] nakass`süänneni läbi* Lei **b.** *(joovastumisest) naese ja viin nakava kõege kõvembide pähä* Ran; *ei juu_ma`viina, mullõ nakass`pähä?* Har

5. mingile tööalale asuma *temä`ollev kaupmehess nakanu Trv; ma ol'li ka'ra`põlgja ja sõss`nak'si sulasõst Rärp*

6. tekkima, algust saama *reie luu nakab põlve mant, lääb seeniss kui`perseni; laastu katuss nakass enne, kui`sindre`lõikajit viil es ole Ran*

7. teistele üle kanduma, nakkama *mulle ei nakka`ütski`haiguss Har;`herne² nakasõ tõsõlõ Plv; Kes suidso tarõh omma² ärä_suidso tõdu, noile`paktee-ria_`külge ei naka² Rärp*

8. p ä ä l e n a k k a m a 1. algama; alustama *märdi`aigu iki nakass kuul`pääle; veerest nakati`pääle, kuhjapesä poole kokku`riibmä Ran; pühäbä nakass sünnipäiv`pääle, nüid käip kõik nätäl; abivägi jõvvab`perrä, siss nakame`tüüga`pääle Nõo; ei tiia, mis kellä`aigu etendüs pääle nakass Har 2. tegema, ette võtma poolakidega põle kedagi`pääle nakata Trv; ei tiia, mes`pääle nakata Nõo; Noodõlda olõ õs midä pääle²`naada² Rõu 3. suuteline olema, toime tulema *minu veli taht toda talu`osta, aga ammass es naka`pääle Ran; si_m nii kõva, et viil ka_j naka`pääle; miu jõud ei naka küll tolle`pääle, t_om`väega kalliss Nõo; v a s t a n a k k a m a* vastupanu osutama; mitte kuuletuma *temä nakanu`vasta, klobinu mehe läbi; sij ei kuule sõna, nakap`vasta Nõo; [ta] na'ss`vasta, saadõdi`soldaniss Rõu**

nakkamine *tn* < nakkama 1. ettevõtlikkus, tarmukus *es ole tal`kunnigi nakkamist Trv; miul`olli`kõikil puul`nakamist Puh; taal õi olõ õigõt nakkamist Krl*

2. toimetulemine *mõni om serände toorak inimene, ei saa tõste inimestega nakamist,`arvab, et temä om kõige targemb; kui viina`võtja inimene om, tollega saap nakamist, kui sa`tälle suutävve`viina annat Puh*

nakkar → *nagar⁵*

nakkatsi *nakkatsi Lüg; nakas g -e Iis püünis, lõks nakkatsi on üks`püügi riist,`iire lõks vai`linnu lõks; nakkatsi, sie õli rebäste ja`undi lõks Lüg; Nakasega püüti jäneseid Iis*

nakkavuss *nakkavuss ettevõtlikkus, pealehakkamine koolitedu poesi, ää nakkavuss mõlembil Ote*

nakkerdama *nakkerdama nokitsema, kõpitsema`täma elos ei`tahtund`põllutüöd tehä ja nakkerdas sääl`veski`kallal; Nakkerdas rehad`valmis, pani vikkastid`õtsa - -`täma on`lapsest`saate juo nakkerdand Lüg*

nakki *nakki Mus Krj Pha Kad*

1. korda, sätituks *nii nakki oli ennast pand, ma_s tunne esimese valuga`äägid Mus; vata kui nakki enese lüeb, kohe`seitsmeteist`kümme`uastane Kad Vrd naksi¹*

2. sirgu vili *aab ennast nakki Krj*

nakkima¹ *nakkima, (ma) nagin võrku nagidele riputama mihed siis lobudid`vergud`puhtaks meress - - ja pärast nakkisid;`päästetud`vergud`lahti ja`korjatud kalad ja nagitud juo`vergud ärä Kuu*

nakkima² *nakkima Mar, tud-kesks nakitud Vig*

1. täkkima *lina luud`põrkasid käte`peale ja`lõhkus ära, nagu nakitud oli, punased olid ja valutasid Vig*

2. seksima – Mar

nakkis *nakkis SaLä Krj Muh Emm Mar Var Khn Kei Kad*

1. naksis, igati korras *Pulmapoisid olid keik juba nakkis Jäm; nakkis tüdrugud - - kut pidule`lähtevad Khk; ta oo elu aeg nakkis oln töö`juures Muh; se nii tragi ja nakkis, egale`poole akkamas Emm; nakkis inimene - - ilusti`püsti (sirgest, rühikast) Var; Mehed olid kõik tekkis nakkis Khn;`uhkesti`riides, nakkis poiss Kei*

2. (erekteerunud olekust) *sool* (sul) *oo teine järjest nakkis* Mus; *poisil till nakkis* Krj; *`seisis teisel üsna nakkis kohe* Mar

nakkus(s) *nakkus(s)* Urv Plv Rüp ettevõtlikkus, pealehakkamine *Vanast ol' nakkus `hindäl ka hää* Urv; *ei olõ? inäp toda nakkust sukugi, olõt joba `säartses tuimass jääni?* Plv

nakl¹ *nakl g nagla võlli hammas pööra nakl* Mar

nakl² → nagel

naklama *`naklama* San, da-inf *nagla|ta* Trv Nõo Kam, *-ta?* Kan Rõu(-mma) Plv(-mma), *-da?* Vas Se Lei; *`naklam*, da-inf *naglade* Krk; *`naklamõ*, da-inf *nagladõ* Krl

1. hobuse rautamisel naela liiga sügavale lööma *obene om ärä naglat* Trv; *ravvatemisega olli obese ärä naglanu* Krk; *opõn om naglat, rauvõten nagõl jala `sisse lännü?* Krl; *Mõnõl hobõssõl ol'li_ halva_ kabja?* - - *noid tük'ke är_ `naklamma* Rõu; *`naklsi jala ar?*, *hopõn kukkass* (lonkab) Se

2. naelaga kinnitama *ma `nakla ta `kinni* Krk; *kül_ ma `nakla är?*, *las ma inne `aigu saa* Plv

3. *tuu `tütrik om `endä ärä lasnu naglata* (rasedast tüdrukust) Nõo

naklane *`nakla|ne g -se* Khk Mus Kaa (väike sipelgas) *muist `naklasi on `koltsed, muist mustad; mustad `naklased tulad elu* (majja), *`koltsi pole näha mette, nee elavad kivide all* Khk; *ne `naklased ammustavad `kangesti kibesti* Mus; *Naklasi oo ka mütu liiki, mustad ning koldsed elavad kivide all, pruunid oo igavesed kibed ja teevad eestele ise mullakuhjad üles* Kaa **Vrd** *nakline*

nakline *`nakli|ne g -se = naklane koltsed ning mustad `naklised, koltsed `naklised, ne kõrvetavad* Khk

naklune *`naklune* Puh; pl *naglodõ* Se naeltega *`naklune puu* Puh; *naglodõ päitse?* *pandass nõna pääle varsalõ, lätt imemä, ni `tsuskasõ nu nagla?*, *ni hobõnõ lasõk_* Se

nakoline *nakoli|ne g -se* näseline, mügarlik *obese udarad* (mürklid) *on - - nakolised* Kod

nakr *nakr g naaru naer mul nakr tulõ* Lei

nakri → nakõr

nakrinõ *`nakri|nõ g -tsõ* Har, *-dsõ* Rõu; *`nakrõ|ni g -dsõ* Krl *naerine, naeriga eläjile andas `nakrist `süüki* Krl; *`täambä om eläjeil hää `nakrinõ juuk'* Har

nakris → nakõr

nakrma *`nakrma*, (ma) *naara naerma latsõ nakasõ `nakrma; ala ti `nakrõga; nei ku muu `nakreva* Lei

naks¹ *naks g naksu* SaLä Põi Muh Rei Mar Mär Tõs Tor Hää Saa Ris Juu Jür Iis Trm Kod KJn Trv Hls Krk Puh Rõu, *`naksu* Jõe Kuu Lüg IisR; n, g *`naksu* Vai

1. järsku tõmbamist, murdmist jne saatev heli *`Kuulid `vingusid üle, mes `paati tuli, sie tegi terävä `naksu* Kuu; *Ennest käis üks pisike naks, siis ikka see vits [katki] läks* Põi; *Ma akkasin ammu juba `naksusid `kuulma* Rei; *ilm on `pehmemas läinud, pole ühtegi `naksu änam kuulda* Saa; *tõmma's üte naksuga `valla* Trv || säilk, täke *puust `niskene `pilbass on - - `sisse `tehtud `niskesed `naksud* Lüg

2. hüüds *akkand neid `juuksi - - `kiskuma piast `vällä, `ammastega `tomband `aina naks ja naks* Jõe; *Muudku aga naks-naks-naks ja silk läind `keige `luitega* (kiirest silgusõomisest) IisR; *varvas teeb naks, naks* Khk; *Nii külm on, aja `teibad teevad naks ja naks* Põi; *tihäne sööb `akna kiti ää, võtab aga naks-naks* Mar; *lehmäd `tahtvad `juua, naksutavad suud naks-naks* Tõs; *kõis läks naks `katki* Iis; *põlvist kävve jala iki naks ja naks* Krk; *naks läits nõgel `katski* Puh

3. kerge hoop, löök `ansi `lapsele `üväd `naksud Vai; *mo emä oli koa öhö naksu soand* [kiltrilt] Juu; *üte `väikse naksu anni tal, es lüü no kedägi* Krk || *Tiinage lääme ütte `puhku `naksu (tülli), temä tahap `asja viimätse riipsuni `täädä `saia* Krk

naks² naks g naksi Hää Saa JõeK KJn

1. a. *vistrik Nägu `naksisi täis Hää; pigistan naksi kañti; kessi neid `nakse tahab, a` tulevad Saa; mul aas üks veike naks kää `piäle* KJn b. *kühmuks, väike kumerus kui selle kausi `vaapa katsud, siss on sääl seantsed naksid, `jusku liiva kübemed; lusiku ännä kül`les ol`li sehake naks (konks), siss ei vajunud lusik piima `sisse* Saa

2. *`väiksed naksid (põrsastest) JõeK Vrd naksi²*

naks³ naks g naksi käepide, kark `lapju naks Ote

naksahuss *naksahu|ss g -sõ naksatus is olõ hätä medägi, naksahuss ol`l enne, ku `tuhtri `ussõ tõmma`ss (hamba väljatõmbamisest) Har*

naksak *naksa|k g -gu hoop, löök `väike naksak pal`t, aga ärä niker`ts* Krk

naksakas *naksak|as g -a Khk Kaa Pöi terav; järsk järsk inimene - - on nõnda naksakas Khk; [ta] Oo üsna naksakas naine, aga ta pailu`p valitse, mis ta sulle ütleb* Kaa; *Täna on ise `sõuke naksakas kül`m Pöi Vrd napsakas*

naksam *täna omingu oln nii `kange külma `naksam `väljas* Muh

naksama *`naksama Kuu RIđ Plv, da-inf naksata Khk Kaa Krj Pöi Muh Mar Saa Jür Iis Trm Kod Nõo Kam*

1. (hammastega) *napsama, näksama; haarama kuer `naksas jalast `kinni Lüg; Kõrb õli tigateda `võitu, tahi `aina `naksada Jõh; Suur rohutirts `naksab kohe `sõrme, kui saab IisR; ää `narrig `koera, pärast `naksab ammastega sõrme `otsast `kinni Khk; isegid tiidus u`ss, et ta sai viis `armi jalase naksata; Üsna kena kül`m, naksab oort kõrvalehte kinni Kaa; roñt `kargas moo `sõrme `kinni, `naksas `kinni Mar; vihma ees tulevad kalad keik `sõõta `naksama Saa; Ega sie koer ammusta, muidu natuke `naksab `pükstest `kinni Jür; obene võib suss (sinust) `kiñni naksata Kod; tuu mõne asi `tütrigu, üte poesi lasep `valla, tõse `naksap `kinni; temä naksanu viha sällätävve `sälgä ja pannu plagama Kam*

2. *midagi naksuga tegema (hrl lööma, lõikama) tuleb pia `otsast ära naksata Krj; Nõnda kui kala `valguse `sisse tuleb, `naksa ahingaga ää Pöi; `naksan `kervega siit kõhalt `kañki Iis*

naksatama *naksat|ama Muh Tõs Jür Kod Trv, -amma Rõu, -eme Krk, -õmõ Krl; `naksatama IisR*

1. *korraks naksuma, naksti tegema Kui maja `seinad `üöse `naksatavad, siis `kardab täma kodu `käijat IisR; puu naksatas `katki Muh; Natuke naksatas ja oligi puru Jür; ku kõvass siden one mõni asi, `tõmmad `väl`jä, naksatab Kod; jalg vähä naksati ja olligi ärä nikerten Krk; läts `kañski nigu naksati Krl; tuuñ naksati Rõu*

2. *naksama koer naksatas `jarsku `kindi Tõs*

naksatus *naksatus g -e Jür, -õ Krl naksatamine, naks Aad jala järsult `sirgu - - kohe käib naksatus läbi põlve Jür; ussõ naksatus Krl Vrd naksahuss*

nakse *natuke `pañdi - - üheteise `kõrva, nii et igal ühel `nakse vahe jäi HJn*

naksi¹ *`naksi VII Jür korda, sätituks pane ennast ka `naksi VII; Pane nüid ennast `naksi, akkame minema Jür Vrd nakki*

naksi² *naksi lastek seapõrsas Pisike põrsas oli naksi - - meil oli igaihel oma naksi Jür Vrd naks²*

naksikane *`naksika|ne g -se kergats Mes sa `naksikane tahud igä `olla, `aeva sädid `kaua `peili ies; Ei sest `naksikasest miest saa Kuu*

naksima `naksima Kuu Jõh, (ta) *naksib* Kaa Pha Muh Jür Amb Ann VMr Kad

1. korduvalt naksama, näksima *Koerad natuke naksivad teineteist* Jür; *ahven akkab limukad* `naksima Amb; *sie* `naksis seda `uñti ikke jalast VMr

2. naksuma [rehepeksu] *massin* `naksis aga `peale - - *omingu vara* Muh

3. pilti **a.** `Aeva vade `naksib (nokib) `toiste `kallal Kuu **b.** *kui ta* (õlu) *vähä naksib* (pähe hakkab), [siis tasub juua], *aga kui ta susla on, no mis sa suslast jood* Pha

naksis `naksis IisR Jäm Khk Kaa VII Pöi Emm Vig Aud Jür HJn

1. hakkamas, igati korralik `Naksis poiss või tüdruk saab iga `asjaga akkama IisR; *Seikest naksis poissi, kut Ants oo, annab* `otsida Kaa; *Nii naksis tüdruk, juba emale abiks* Vig; *Vana obune küll, aga üsna* `naksis teine veel Jür

2. sirgelt `Poisid `seisid kenasti `naksis; *Pärast* `vihma olid `taimed `naksis Kaa; *keib nii* `naksis, `sirge ja ilus VII

Vrd nakkis

naksi|trall (toredast, vahvast inimesest) `Tütrik `nindagu `naksitrall Lüg; *on nakkis* `riides, *nii kui naksitrall* Kei **Vrd** nakitrall

naksjas `naksjas Juu; `naksj|äs g -ä Kod

1. tragi, hakkaja *nii* `naksjas `töole Juu; `naksjäs sõnade puult (hea kõnega) Kod

2. näpistav, külge hakkav *õege* `naksjäs külm Kod

naksti `naksti VNg IisR Khk Mar Khn Hää Jür Iis Kod Plt Kam naksudes, naksuga [arst] `leikas `naksti [keelekida] `katki ja poiss tuli kodu, s_`rääkis VNg; `tangidega võtad `naksti - - *naila* `otsast tüki ε Khk; *roõt võttis* `naksti sõrmest `kinni Mar; *Tuletiku murrad* `naksti `katki Jür; *võti jälle* `naksti korvi käe `otsa ja lätsi `laia ilusat tiid pitti Kam **Vrd** nakstik

nakstik naksti `Nakstik `keeras mardikas ennast otseks; *Oli kena soolane suutäis - - viis südamet nakstik paika* Kaa

nakstu `nakstu traksis inimene *Uus ülikond* `seljas, `kama:ssid jalas, `nakstu mis `nakstu Lüg

naksuma `naksuma Jäm Khk Kaa VII Pöi Muh Rei Mar Mär Kse Han Tõs Hää Saa Ris Juu Jür KuuK Amb Koe VMr Kad IPõ Plt, `naksma Mar Kod KJn Trv Hls/-me/, (ta) *naksub*; `naksuma, (ta) `naksu(b) R; `naksma, (nad) `naksva Har nakse kuuldavale laskma külm `ninda kõva, et `seinad `naksuvad Lüg; *Vana inimestel* `koñdid `naksuvad IisR; *nii* `raskest `astus, et *nee parandlauad* `naksusid Jäm; *mool vahel* `varbad `naksuvad Khk; *Tuul on vali, et maja naksub* käe Pöi; *nii* `kange külm, et *aa* `teibad `naksusid Muh; *üäd jo* `naksvad ammaste all (kõvadest viljateradest) Mar; *Kibist seinad ei naksu* Han; *kui loom* `juua tahab, *siss* tä suu *naksub* Tõs; *kui sõrmest tõmmasime, siss* sõrm `naksus Saa; *Mul omal õla* *naksub*, *kui* `raskemad *tüed tien* Jür; *piigistab sae nõnna - -* `kinni, et *naksub*, *ei saa* `saagi edasi ega tagasi Amb; *nari* [on]- - `randmest *naksub* Kad; *emälepp - -* tõrvased *lehed, akab* käte `külge *nagu* *naksub* Kod; *külm nõnna, et kõik kohad* *naksuvad* Plt; *vaest tuba ka* *naksub*, *ku ta vajab* KJn; *põrmand* *naksub* jala all Trv; *no?* *omma* `hamba tõrvaga *kuuñ*, *no* `naksva *ennedä, ku kokku piisität* Har; (nii ~ nõnda) mis ~ et *naksub* ilma pikemata, *nii* et pole asigi *sõin* aga `kiisku ja `kartuli `ninda et `naksus kõhe Lüg; *Tõusis ilma käte abita maast üles* *nii mis* *naksus* Mar; *koer akkas* `kinni mis `naksus Trm

naksut `naksu|t g -ti käepide, kark – Jõh

naksutama *naksutama* Jäm Khk Muh Mär Kse Han Tõs Hää Saa Ris Juu Jür Iis Trm Kod(nakso-) Plt KJn Trv, -mma Har; `naksutama Kuu VNg Lüg IisR, -mma Vai

1. naksuma panema; nakse tegema õrav vahel `naksutab, närib sedasi `pähkleid ja käbisi Lüg; `Ninda `kauva `naksutas redeli `pulkadega, kui `kaiki sai IisR; naksutag mette `tooli Muh; Kui inimene või koer oo `irmus vihane, siis nääd naksutavad `ambud Han; kui lehm palavaga [suud] naksutab, siss aeab keele koa suust `vällä Tõs; Mõisaärri naksutand `sõrmi, kui vihane old Jür; mis `asja sa naksutad selle uksega Iis; mudku naksutime `pähkkit süvvä Trv; naksut`jäl keelega nuid `hambõid vahel Har

2. laksutama a. (linnu häälitsemisest) Obo `rastas `naksutab Lüg; `üöbik `naksutab Vai b. (palju rääkimisest) mida sia `naksudad `leugu Vai; üsä naksutab suud Tõs

naksõ `naksõ

1. tugev, mõjuv see vihm om nii `naksõ ollu? Har

2. terav a. hästi lõikav, vahe see väits om kül õigõ `naksõ, a vastanõ väits om viil' `naksõp; see kirvõss om õigõ `naksõ puud `võtma Har b. (külmast) `niiskõ kül om `naksõ kül Har

3. tragi, hakkaja tõist ni, `naksõt väist om õks `otsi_ku leüät Har

nakutama nakutama Muh JõeK Plt SJn, nakkutama VNg/-dama/ Lüg(-mma) IisR, nagutama Kuu

1. koputama, kopsima Läbi une `kuulin akkunale nagutamist; Puu `pulgaga viel vajudetti ka `pääle ja nagudetti `haamriga Kuu; [ta] nakutab alles obuse kallal (rautamisest) Muh

2. mökutama a. katkendlikult rääkima mis kurat sa nakkutat, kui et `räägi Lüg b. aeglaselt midagi tegema mis sa - - nakutat nii kaua, ei saa `riidesse Plt; käib ja nakutab, `vaatab `jälle ja SJn

3. teat heli tekitama a. (ematedre häälitsemisest) Kui ematedre jo nakkutat, siis kukked `lähvad `rohkem `uogu IisR; ema nakutab, siis isa tuleb JõeK b. `veski nakkutat `käiä, tieb naknak, naknak Lüg

4. vähehaaval sikutama, saputama kui `ketrad, siis nakutat takku, et ta sileks läheb Muh

5. tõmblema Eloiir (tõmblus) ku on `silmas, sis `silmaaug iseenästäse - - nakkutat Lüg

nakõr nakõr g `nkr|õ Urv Krl Rõu Vas Lei, -i Har Rõu Se Lei Lut; nkr g `nkr|õ Krl, -i Lei; n, g `nakri Rõu(n `nakris) Vas Se Kra

1. a. naeris `nkrõ_tetti sõõru pääle Urv; `nakrid om kaits `sorti, eläje `nakri omma mõruvapa?, inemise `nakri omma magusapa?; `kaksa mullõ üits nakõr Har; Timahavva omma? külh `nakri `väega `hõela Rõu; anna_mullõ nakõrt Lut b. naeripõld eläje `olli `nakride `lännü? Har; läts `nakrehe - - `vargile Vas

2. verrev nakri söögipeet verevä `nakri? omma makõ Se

nalgerdama nalgerdama Khk Muh tilpnema rõhud `ollid all põllet, nee nalgerdasid, kui tansiti Muh

nalgis paaritumas `kuerad on `nalgis Lüg

nalgutama nalgutama Khk Mus Põi Muh, `nalgu- Kuu

1. pilkama; näägutama kedas sa nalgutad Mus; ää lask ennast nõnna nalguta; mis sa teist nalgutad Muh

2. tüssama sa lased ikka ännast sedasi nalguta Khk

nali nali g nal'ja (-l-) S Noa Kse Var Tõs Khn Aud Juu Jür KuuK JMd JJn Pee Kad VJg I(p `nal'la Trm MMg) Kan Krl, `nalja R(-l- IisR; n `nalja Vai), nal'la Jäm Kär Kaa L Ha Ann Pee Koe VMr Kad Pal Ksi VIPõ M T Krl Har, nal'a Ris Urv Vid(p `nal'ja), naila VMr VJg(p `nal'la)

1. lõbus lugu; miski lustakas, naerma ajav kui `nalja `rääkisid, eks siis sie tegi `riemusaks kaik Kuu; igäuks ei `muista `nalja VNg; Kui nävad oma `tahtmist `tievad, siis on asi `nal'jast

`kaugel IisR; möni on seant inimene, eidab pal'last `nalja Khk; `Sõukest `nalja lõid, kas või naera ennast `katki Pöi; ei see soa tõe ega naljale vahet vahele Muh; tühi jütt äi veta tükki ja nali äi veta `nahka Emm; ma koa `nal'la `sooga ei eidägi Mar; see nii tohm, ega see `nal'la mõistagi Mär; no aga kust nad seda `nal'la saabad siiss Mih; naljal oo vahel tõsi taga Tõs; sai küll nal'laks `öeldud: saab `surnusi, aga näe, sai Hää; tol'a teeb ju rumalat `nal'la Kei; ega naljaga elust läbi sua JMd; ei `rääkind nal'jaks Pee; `ennevanaste sai ikke `nalja küll sial mõisa kardulimual Kad; tii `nal'ja siäl, kos `nal'ja vaja tehä Kod; `ammamees on, kes `nal'la `viskab Plt; mea ai `nal'la siul, sa võtat tõess Krk; `riistimise man pidid pühä olema, sääl es tohi `nal'la tetä Ran; ilma nal'lata om `väega tuim tu elu; ega nali `kaala ei `lõika vns Nõo; edimält nigu `nal'la teivä, aga peräst läits kakõhusess Ote; ma_ `naksi muidõ Liisuga `nal'la ajama, siss tul'l muid ka manu? viil, siss es olõ enämb nal'lal `otsa ega viirt Har; suidsu seeh om tuli ja nal'a seeh om tõtõ Plv; jummal' taha ai_ka kõgõ taad `nal'ja Vas; ei ole ~ pole nali, ei ole ~ pole nalja pole naljaasi, tõsi on taga `Läksid `õhta külä, `tiasid küll, et `ommiku `nalja ei õle, aga ehk saab kudagi Lüg; `Nalja pole sii änam mette natukest, juba vihm `lahti, meitel kui loog maas Kaa; põle nali üht, kui sa kukud Muh; kui aga asi `jälle sõdadeni `välja leheb, äi siiss pole `nalja kenegil Käi; akab sadama jah, `nal'la ei ole PJg; ilm kisub `pilve, ega nüid `nal'la ei ole; pik'k tii ei ole `siandse ilmage nali Hel; pilkpimmesi siist mägedest `alla tulla ei ole jo nali Puh; ega parvõga sõit nali ei olõ? Har; läts mul ka miil' halõhhõss, saal olõ õs inäp nali Vas; nali naljaks (öeld naljatlemiselt tõsise jutu juurde asumisel) Nali `nal'jast, a `selle tüdruku ma ikke omale võttan IisR; Nali `naljaks, aga ma tahan veel `kanga õles `panna Pöi || naer nali tükk, aga naarta ei tõhi Kod

2. a. mingi erakorraline sündmus, olukord vms ükskord `juhtus `jälle üks `niisuke nali Jõe; ma ole need nal'jad ikke kõik ää näin Aud b. (mingist ettevõtmisest) Peris `kallis nali, kui tahid omale `kerraga neli-viis `verku - - `saada Kuu; üle ühe `paugu ei lubatud `lassa - - said [kätte siis] said ja õligi lõpp `naljal (metsisejahist) Lüg; `vaate, mis si nali nüid `masme läits Krk

nalidane naljakas seo ei ole nalidane asi Röp

nalikas kaelakuti, embuses Nad olid üks `teise `kaelas, nalikas Jõh

naline nali|ne g -se Mar Kul Mär Vig Hää Ris JMd JIn Koe VJg KJn, -tse Trv Krk(n -li|n) Ran; nali|nõ g -dsõ Krl Har Se lihtne, tühine; lõbus, naljaasjaks olev ei ole naline asi see elu olnd Vig; Põle sii `niitmine nii naline tüü `ühti Hää; ega nalise asja pärast ta teist paluma jo ei lähä JMd; sie on siidi pluus, ega siin ole nõnna nalise `riidega midagi tegemist JIn; näl'g põle naline mees, kui sie akkab ligi kippuma Koe; egas see ometigi naline asi põle, see ikki peris tõe tükk KJn; ega see põle naline mees suguki, ku ta võtap, sõss teep tembu äräde kah Trv; ädä ega õnnetuse ei ole nalitse; ega sii nalin ei oole, ku sa `tohtrit `müüdä akkat `käimä Krk; kui kõtust `valla olet, võta `liikvat, egä tälle ei mejo naline, olgu iki kõva nigu tuli Ran; naasõ `võtmise ei olõ nalinõ asi, ta ei olõ lehmäss `liina viiä?, hobõsõss ka vällä müüä? Har

nalja nalja Kaa Krj Pöi, `nal'la Krk naljalt Ta (jalakas) on üks irmus visa puu, kus ta `korda on saand, säält ta nalja äi kau Kaa; Neid pardi `poegi_s saa - - nalja käde `õhti Krj; Peab osav mees `sätsama olema, aug äi lase nalja ennast sätsata Pöi; padentlukul om mitu `viidert sehen, `nal'la tõine võti `valla ei võta Krk

nalja- `räägima siis `tõelist juttu, aga vahel tuleb `naljasõna ka `ulka Lüg; Mis sie `püksi `õmblus nüid, sie on `nal'ja asi IisR; sie esimine soda, sie oli `ninda ku `nalja `mängu nüid sene soea aea `korval Vai; `iilased (hiidlased) on `kanged nal'ja `ambad Jäm; pimedas tüdrokod tegid sukka, poisid ajasid muõdo nal'la jutto LNg; kis naljamees oo, sel naljasõnu

küll Tõs; *Kui ar'k oo ia, sis oo sõniku tõstmine nal'la asi* Tor; *vahel nal'lapärast `öldakse oinastalle `kohta oisik Kei; Nal'ja tilkadega tegemist ei tee, olen tõsine inime Jür; ega `pistul põle naila asi* VJg; *teie majan ei aeta nal'jajuttu, ei tõdejuttu* Kod; *ta ei kannate mitte nal'lasõna kah* Krk; *t_om vana nal'laamass, mes sä toda kõnelet* Nõo; *ah sa `arvat, et perremihess `saamine nii nal'laasi om* Har; *Koh ol' seeh viil mõni sääne hüä nal'amij'ss - - siss sai naarda_{nii} õt kõttu pei_{kiinni}?* Vas

naljak *nal'jak* Kod; *nal'la|k g -ku* Krk TLä *naljakas tämä õli ilmatu nal'jak* Kod; *tuu `olli `sände nal'lak poiss, tuu tei tõstele lõbu; t_oless nal'lak küll ollu, ku kana oless `ahju lennäu, siss oless ollu puhastedu ja praaditu kah* Puh; *om küll looma iks nal'laku kah, kikass saesap nigu ar'kpüks jälle* Nõo

naljakas *nal'jak|as (-l-)* Khk(-g|as) Kaa VII Põi Muh Rei(-g|as) Kse Tõs Khn JMd Kad I, `naljak|as Jõe(-l-) VNg Lüg Jõh, *nal'lak|as* Kaa hajusalt L, Ris Kei Juu JN Koe Kad Sim Trm VIPõ Hls, *nal'lak|ass* Trv TLä Võn Ote San Krl Har/g -atsõ/, *nal'ak|ass* VId, *nailak|as* VJg Sim, g -a; `nalja|gas Lüg, g -ga VNg Vai, -ka Kuu; n, g `naljaka Lüg naerma ajav, lõbus; veider, kentsakas *eks sie ole ikke üks `nal'jakas lugu küll* Jõe; [ussid] `talvel `ninda jääs `ninda ku tia mida `naljagad `asjad VNg; *Minule `paistas, et sie mies on nattuke `naljakas* Jõh; *see suur `latside tegu on küll naljakas* Khk; *See on päris naljakas, elu aja üks olnd ja nüid surma ees võtab veel naise* Põi; *aab nal'lakast juttu* Rid; *küll oo nal'lakas, eks nää, mis sest tuleb viimaks* Mär; *need `teadad küll, et ma ikka nal'lakas olen, nal'la juttu räägin* Mih; *nal'lalaulud olid `seoksed laulud, kus nal'lakad sõnad sehes* Aud; *sulane on ka'nist nal'lakas oma jutuga* Juu; *sel'g on na nal'lakas (imelik), vähä küll olen [alles] niit (enda tervisest)* JN; *jaaniüss, mis `üösse põleb, nal'lakas on, päris tuli kohe `üössel* Kad; *kangesti nailaka `näuga* VJg; *küll sa õled nal'jakas, ei taha nar'rikess kõhe suu `sisse `üeldä* Kod; *tegi nal'jakaid `tempusid* Lai; *nüid ma piän isi `kiitmä, nii `jõukass kohe, et se joba nal'lakas `olli* KJn; *ti puul om nii pal'lu nal'lakit inemesi* Puh; *kassikäpä om serätse nal'laka, om `pehme nigu käpä jälle* Nõo; *kui kussim ärä `kuivi, siss `erne kõrisiva sääl sehen - - to_l lastel `väega nal'lakass* Ote; *küll om nal'lakass, ku harak üt'skõrd tsia sällän sõit* Har; *nal'akass mij'ss, mõist `nal'ja pitä?* Se **Vrd** naljak

naljakille rõõmsalt, *naljatades tuleb üksess `sisse nõnna nal'jakille; tõene one alate nal'jakille - - aga ise on ta südäme puult kuri* Kod

naljaline `naljali|ne g -se Vai; *nal'lali|ne* Krl(-lõ|ni g -dsõ), g -se Hää/-le|ne/ San, -tse Har; *nal'ali|ne* Se, g -se Vas lõbus, naljatav; *veider siis sai naise nal'lalise, `kaasa kaalaarmulise* rhvl San; *nal'lalõni inemõni tege alasi `nal'ja* Krl; *nal'lalitsi inemisiga om alasi hää üt'en ellä?* Har; *Vana tätä - - tuu ol' ka sääne nal'aline, õt tsõdsõ `lehtëga (hõbehetega) läit* Se

naljalt *naljalt (-l-)* IisR/`n-/ Kaa Muh Rei/-d/ Var Tõs Khn Amb Kad Trm Kod Krl, `naljald Jõe(-l-) Kuu Lüg; *nal'lal|t* Kaa LNg Mär Vig Lih PJg Hää Saa Ris Juu HJn Koe Plt KJn Krk Har, -d Trv Ran Nõo; *nal'alt* Rõu Plv/-d/ Vas Se (hrl eitavas lauses) kergelt, hõlpsalt; *peaaegu (mitte keegi, mitte kunagi jne) ega seda `atru `nal'lald [võrkudest] `väl'la_i saa, sa piad teda nippima kuhe* Jõe; *siin `naljald ei õle oblikaid* Lüg; *Nisukest iad miest sa `nal'jalt ei `leia* IisR; *Nad pole nal'lalt `uskuma jäänd* Kaa; *ega ta_p lase naljalt `lahti* Muh; *kui mul kõha tuleb, see nal'lalt ärä ei kajo* Vig; *lõmpsis said `tehtud käbad - - see nal'lalt ei mädane* Lih; *egä tä naljalt `nutma ei akka* Tõs; *Naa inetumad inimest põle nal'lalt näind* PJg; *kui ta korra kuivaks jääb, ega siis ei taha nal'lalt `tulla (vihmast)* HJn; *ise ta naljalt sial `kasvama ei akka* Amb; *puuvarrast ei taht nal'lalt `saada metsast, `metsa oli küll, aga kõik ei sünni [kuhja] `vardaks* Koe; *minul nal'jalt ei lüü rakud `pihku* Kod; *egä mend ei lubatud seesi nal'lalt, ei*

tahetud lasta KJn; *nal'lalt ei saa jagu tast, sääil piap ää jõud oleme* Krk; *temä om söögiga `kõõrik, tälle nal'lald `üitsegi süük ei `kõlba* Nõo; *ei taha nal'jalt tüüid tetä?* Krl; *sa nal'lalt sedä elumaia ei joua nii val'miss tetä?*, *et sa timahalt `sisse elämä saat minnä?* Har; *panõ õi_tuuj nal'alt `jalgu kinni?*, *ku väläh viij lumõ `härmä olõ õi?* Vas; *tuujd õks üldä äi nal'alt* Se

naljama `naljama (-l-) Vai, da-inf *naljata* (-l-) Muh Phl Kse Khn *naljatlema `eile mia `oige `naljasin* Vai; *vahel peab `naljama koa* Muh; *ta `naljas niisama* Phl; *Mia `nal'jasi muedu, tämä arvas tõsi olad* Khn

naljamisi *naljapärast läksid `nal'jamisi `riidu* Iis

naljane *nal'ja|ne* Kod, `nalja|ne Vai, g -se; *nal'la|ne* g -tse Puh; *nal'a|nõ* g -dsõ Krl/-l/-l Rõu Vas, -tsõ Plv *nalja sisaldav; naljatlev, lõbus sij ei õle nal'jane tüü, nagu lapsed mängäväd `lõhke `ainegä* Kod; *küll ta om viij nal'lane laits teil* Puh; *pokatõbi ei olõ nal'lanõ* Krl; *niä? umma nal'atsõ mehe?*, *alati pidävä?* `nal'ja Plv

naljastama *naljastama* *naljatama* – Noa

naljatama *nal'jatama* (-l-) VII Rei Tõs JMd I, `naljatam(m)a RId, *nal'atam(m)a* VId, *nailatama* VJg; *nal'lat|ama* Lih Vän Tor Hää Ris Juu Koe Plt KJn Trv Ran Puh Võn, -amma Har, -eme Hls Krk/-em/ San, -õmmõ Krl *nalja tegema, nalja viskama; mitte tõsiselt ütleva või tegema `toine ei `muistagi `naljata* VNg; *ta ei mõeld seda tõsiseld, `naljatas vaid* Lüg; *ää nal'jatag nenda mette tõsise asja `juures* VII; *pulmalised naljatavad* Rei; *naljatada `oskab igäüks* Tõs; *mis sa `tühja nal'latad* Juu; *ta armastab alati naljatada* JMd; *akkasime nailatama, nää, mis nailast sai* VJg; *süögi ajal ei nal'jatatta* Iis; *akkas lapsega nal'latama* KJn; *ärä nal'lata kedagi* Trv; *ta mõist `nal'la kah, temä sai aru kõigest ja nal'lat `sekkä kah* Ran; *kui sa nii edesi nal'latat, siss ei `saagi ma tõtt teedä* Puh; *mis sa alasi nal'latõt, kõnõlõ tõtõt kah* Krl; *nal'lata võit ku tahat, a nii et tõnõtõsõlõ `haiget ei tü?* Har; *nal'ata, nal'ata, küll pil'l tulõ pikä ilo `pääle* Plv; *Pito oodõte `väega tuuperäst, et sääil sai nal'atada?* Röp

naljatus *nal'jatu|s* (-l-) Jäm Khk/-du|s/ Kse Tõs Iis, `naljatu|s Lüg Vai/-du|s/, *nal'latu|s* Hää Koe Plt Trv/-u|ss/ Puh San, g -se; *nal'latu|ss* Krl Har, *nal'atu|ss* Plv, g -sõ; g *nal'latse* Ote *naljatamine, naljategemine `tõelikku `asja sial midagi ei õld, sie õli `vaide `naljatus* Lüg; *sedä `naljadust, midä sai nähä* Vai; *nüid on seda nal'latust - - küll olnu* Hää; *sij oli muedu nal'latuss esi* Trv; *tuuj om puhas nal'latust ja nal'la `aamine* Puh; *ta_m ütõs nal'atuss inne* Plv

nalja|viluks *naljapärast, naljaks* Ma *läksi nal'laviluks `vaatma, `kaugele nad on `jõudnud* Kaa; *mõni teeb veel naljaviluks siiliku* Muh; *korjatasse `pähkliid koa, lapsed `korjabad naa nal'laviluss, `oidad jõuluss* Mih; *meie vanake `ööldakse vahest nal'la viluks* Juu; *ulgande ollime ja lassime `kaarte panna nigu nal'la viluss* Ran; *tuuj nabamulk tetti nigu nal'la viluss* Nõo Vrd *naljavilust*

nalja|vilust *naljaviluks* *sie `saunast `võetud peso - - sedä vähäkene - - `naljavilust käsiede vahel `loksodatti ja viseti `aiale `kuivama* Lüg; *Täma tieb `kõike `nal'javilust, tüöd ja. `Naise võttas ka `nal'javilust* IisR; *see töö on nagu nal'javilust* (lihtne) Trm

nalk *nalk* g `nalgi tigu `Nalgid närivad `lillid `pientrul ärä; `Siened_o kohe `metsäss neid `nalkisi täüs Kuu

nalkar `nalkar g -a *suguelund Poiss, kuhu sa oma `nalkarad `kaudid* nalj Kuu

nalkima `nalkima *põimuma* [kui võrku vette lastes] *läksid nied kive `rihmad kokku - - siis `üöldi, et nää, kived `nalkivad; Usuti, kui `verku meresse `lasti ja `vergu kived segamine `läksid - - `nalkisid, siis sai `uomigul `üästi kalu* Kuu

nalku *nal'ku* *kulku õigasive nal'ku - - ega sis vallalist `viina [kõrtsis] es oleki, sis sij peenike viin ol` puha väikste pudelte sehen* Hls

nall *nal'l* Aud, g *nal'li* IisR/`n-/ Mih Tor Häa Saa Hag Juu JMd Koe VJg Kod Lai Plt KJn Krl Har Rõu Plv Vas, *nalli* Jäm Khk Kaa Muh Mar Kse Han Tõs Trv Hls Krk TLä Rõn; *nall* g *nalli* Käi Rei, `nalli Jõh Vai(n `nalli) **a.** *pannal `nallid on taga ja `trammita `püksi Jõh; `Mieste kiriku `vestil olivad `nal'lid, `nendega `tõmmasid vüõ kuhalt `lihti IisR; Nendel kingadel oo kaks paari nallisid Käi; Vend teeb mo palitule ise nalli Rei; vešti sel'lätaha pannakse nal'l Mar; `Nal'la põln ainult `pükstel, potikutel ja rihma `otstel oo kinnitamese jäus nallid Han; kuue kurdi `kül'gis käib vist koa nal'l Juu; mu vešti nal'l on ära kadund JMd; Rihm om ää, aga nallil om keskelt sij pulk ärä kadunu Krk; tetti rihmale nallid `otsa Ran; vüül' um nal'l Rõu; nal'li? umma - - hobõsõ riistul Plv **b.** juukseklamber nallid olid kut pisised mulla tougad pæes, mustad - - vask keel all, keel `pandi `iustest läbi Jäm; nalliga `oiti `juussed `kindi, kui `pitki `juussid `kanti, siis `pandi nallid juuste `sisse Muh; Silmad `karbe sehes kui üks Jeenuveeva, `nal'la põle või Mih; mina `nal'la ei ole pan, aga kammid olid [juustes] Aud
nalla- → nalja-*

nallaldi *naljatades pool nal'laldi - - põle nii kurjaga Var*

nallatõllõma *nal'latõllõma Nõo, nal'a- Rõu/-õllõma/ Plv naljatlema sa_tüküt alasi nal'latõllõma Har; nal'atõllõss alati Plv*

***nallernaat** *nallernoat|t g -di Põi; pl nallernaadid Muh Plt (metsalill) mets oli kevade nallernoatidest ort `valge Põi; nallernaadid kasuvad Kallaste `metsas, `valged tutid_o `otsas Muh*

nalpama `nalpama

1. *näppama mõni `nalpas `kompvekki vai `saia, salaja võttas Lüg*

2. *haarama, kahmama `Nalpas `mütsi pääst Lüg Vrd nalpsama*

nalpsama `nalpsama haarama Kass `nalpsas `iire `kinni Kuu Vrd nalpama

nalsess *kiiresti, suure hooga oudo `nal'sess lähäb, tolmopilv taga Kod*

namm *namm g nammi VJg, `nammi Jõe; n, g `nammi Vai nämm laps tahab `nammi Jõe; `lapse `nammi älä `puudu Vai*

nammima `nammima Kuu Lüg Jõh Vai, (ma) *nammi Puh nämmima `lastele sai `üella, et tule akka `nammima Lüg; `Nammiga kõhud täis Jõh; `lapsed on jo `nammind Vai; laits nammib `leibä Puh*

namm|satikas *jõmpsikas See nammsatikas ei viitsi õppida Vig; mina olin siis niisugune nammsatikas, läksin emaga `seltsis lapipõllale Mih; on sij nammsatikas kül'l - - jusku elava tule `niilaja Häa Vrd nämmsatik*

namsak `namsa|k g -ki Emm Rei Mar Kse Han Häa; *namsa|k Ans Pha, g -ki Kaa, -ka Phl, -ku Kir jõmpsikas Mis see `namsak sää'l nest (tüdrukutest) karjudab Rei; Anna sellele namsakile, nii et ta mäletab Mar; `pißsed poisi - - `namsakid Kse; Need namsakid olid tein tule einaküüni Han*

nana¹ *nana vanaema – Jür*

nana² *nana, p nanna San Krl nina nana juušk verd; pühi oma nana tatist San; nana om alt `ka'tski lännü Krl Vrd nõna*

nandike *na'ndike g -se sitsiseelik si'isi `u'ndrikut `kutsti na'ndikesess Nõo*

nann¹ *nann g nanne LNg Ris(nanni) memm vanad nanned `keetsid kodo `süia LNg; kui se laps sai `sündin, siis ta `ütlen oma vanema pojale, et käi `ütle nannel, et tule titte `oedma `sauna Ris*

nann² *na'nn g na'nni IisR/g `na'nni/ Vän Tor Häa Ris Nis Kei Juu JMd Koe Kod Plt KJn, nanni Khk Kaa Muh Mar Kse Tõs JõeK VJg; nann g `nanni Jõe Kuu Lüg; n, g `nanni VNg*

Vai lastek **a.** kartul ära `pilla `nanni maha Jõe; hakkamme `nanni `keitämä Kuu; mede tüdrik tahab `nanni ja `nanni Tõs; poiss - - nägi tuhlest: anna `nañni Juu; kas laps ei tahagi `nañni JMd; anna lapsele `nañni KJn **b.** kaalikas lapse ees räägitase sedavsi: anname `soole - - `nanni Khk; tahad sa `nanni koa Muh; nañn oo lõeges, vähikesele lapsele `öötässe nañn Mar; küsiti ikka: kas tahad `nañni Nis; kiädän sulle `nañni Kod

nanni|punn hädine, saamatu, viriseja inimene Oled peris `nannipunn, `toiste `vasta ei `jaksa Kuu; sai omale `nanni `punni mehest Lüg; Mis sa - - `nañni `punnist piad, kui ise ei `tunnegi teist IisR; mis ta nañnipuñn koa ennast meeste sekka topib Mär; aasin selle nañnipuñni `kamrest `väl'la, mis ta nutab `ühte `puhku Saa; Ega siis kõik möldrid ei õlnud ühe vitsaga lõõdud, õli ja on nannipuñnisid kua Trm || (väikeseks jäänud juurviljast) `koalid, karduled jüst nagu `väiksed nañnipuñnid Nis; tänäbu kõik pisiksed nañnipuñnid, mis nende nañni `puñnidega tehä Juu

nantka `nañtka Trm Hel endisaegne naiste kampsun `nañtka - - õli piha `ümbert kõrruline Trm; `kanti `nañtkat Hel

nantkine `nañtki|ne Jäm/-n-/, g -se JMd

1. naiste üleriie `nañtkist `kañti teeste riiete pial JMd

2. (riidesort) `nantkine riie - - mestele `tehti sui `riided sest `riidest Jäm

napak → napakas

napakalt napilt mool on nenda napakalt raha Jäm

napakas *napak|as* Jäm Kaa Pha Põi Muh Emm/g *napaga/* hajusalt L Ha, JMd VJg Trm Kod Ksi Lai Plt KJn Trv Pst Ran, *nappak|as* Kuu Hlj Jõh IisR, g -a; *napak|ass* Se/-aás/, g -a Nõo; *napa|k* g -ku Ran Nõo lollakas, tobu (inimene) *kes on nappakas - - ei sel oleki täüt `arvu pääs* Kuu; *Saa tast mitte aru, `jusku oleks vähe nappakas* IisR; *Sa oled ikka natuse napakas, kui sa sedist juttu usud* Jäm; *See va Peeter on loodud söuke napakas, millal see param olnd on Kaa; napakas natuke, ajab - - napakaid sõnu koa `väl'la* Kul; *mõni aab seakst napakat juttu* Aud; *mis nihuke natuke napakas oli, egä sedä `võetudki kroonusse* Juu; *pialt näha tubli mies, aga napakas* JMd; *napakaid õli kõhe mitu, üks napakam ku tõene* Kod; *napakal on aru `saamene `puudulik* Plt; *üits poig `olli serände nigu veedikese napakass; t_om joba `luudu jumalast serände napak* Nõo; `õigõ toroline õs olõ, sääne napakaás Se

napake(ne) dem < napp² *annan vana ülijaki - - kaltsukaupmehele, siss - - mõne napakse ikki* [saan] Saa; *napakese täis võid* Iis; *suurem om nurmik, vähämb om napake, toobiline või kate* Trv; *miul olli ilusa napakse, või olli ää `sisse panna* Hls; *napakene om sannan* Puh; *napikõnõ - - kohe `paksu `piimä `sisse `pañti* Har; *mõnikõrd ol' mitu `kuurmat napikeisi, a ar ostõti kõik* Vas

napard *napard* g -i piits *napardil* [on] vars `järge Jaa

napas|pea|kull (teat kakuline) *napaspea kul'l, ümārgorne pea nago kassil* Mar

napastan(d) nud-kesks *napas|tan* Muh Kse Var, -*tand* VNg/-pp-/ Khk Juu Kad Sim Iis Trm Pil napakas, lollakas *on `raasuke nappastand pääst* VNg; *vāhe napastand - - pole tükkis loll mette* Khk; *natuke napastan - - puudulik inime* Var; *ei tia, kesse nüid nisukest napastand miest kua tahab* Kad; *napastand inimese juttu või kedagi* Trm; *napastand, põle ta päris täielik `ühti* Pil **Vrd** *nāpastan*

napeldama *napeldama* kokku hoidma küll temä - - *napeldab* KJn

napeldi *napeldi* Ris Lai napilt *se da on nii napeldi* Ris

napemdi vähem, napimalt *võta napemdi* Jäm **Vrd** *napemini*

napemini vähem, napimalt *kas ma pane kaks`liitrid või napemini; nüüd soab kõege napemini magada* Muh **Vrd** napemdi

naper *naper* tragi, töökas *naper* - - inimene Mih

napik *napi|k g -ku* Trv, *-ka* Kse väike naine oo va *napik*, aga suur mees Kse

napikult *napilt napikult om läbi saanu selle asjaga* Võn

napilt *napi|lt* Jäm Põi Tõs Kei Juu Jür JMd Iis Kod Pil KJn Hls Puh Nõo Röp, *-ld* Rei Trv Puh Nõo; *nabild*, *nappild* Kuu **a.** kasinalt, vähevõitu *Raha on old alade`ennemb`aigul kaluril igä nabild* Kuu; *Kasu* (kasvu) *poolest ta on suur mees`valmis,`oastaid on napilt* Põi; *`Põldu oli vähe,`vilja oli napild* Rei; *ette napilt oli riiet, ei tahtn kõrdi jaos`soaja* Tõs; *nii napilt annad, sis jääb`jälle`puudu* Juu; *napilt one* - - *kas tuleb`väl`jä* Kod; *`tüülistele om`leibä nii napilt ütēn`pantu* Puh; *tōenekōrd`mōõtja mōōdap sulle ka nii napilt kätte, et sa i saa midägina* Nõo **b.** vaevalt; *veidi vähem kui, veidi alla`Ammu see_s oli, kui ärjad ää kadusid, napilt kakskümmend viis`oastad tagasi* Kei; *Napilt`tündre jägu sai kardulaid* Jür; *eenama oli kõegil* - - *kolm neli vakamaad, no mis sa sellega ei saa midagi pidada, napilt ühe looma* Pil; *napild kaits küenard oli seda rõõvast* Trv; *miä`ütli, tooge kolm vai neli kilu`suhkrut, a napilt paar kilu`tuudi* Puh

napi|mäng *napi* mäng kullimäng – Phl

napist, napisti *napist* SaLä Kaa Krj Muh Ris(kn-) Kad Krk, *nappist* Hlj VNg Lüg Jõh, *nabist* Kuu; *napist|i* Kaa HMd, *-e* Vig Tor Saa Kad, *-õ* Rõu Plv Vas *napilt a.* kasinalt, vähevõitu *`praiga`suhkurd ikke on* - - *aga nappist* Lüg; *`aega oli napist* Khk; *Seda rugi`vilja on ju seaste`jälle nii napist* Kaa; *olaks nagu`mōistust napist olavad* Muh; *tä eläb napiste* Vig; *võid`oll'i napiste nael* Tor; *mul on`kartulid knapist* Ris; *mōnel on seda va`oidu nõnna napiste* Kad; *sedä om napist jah, ku tal sedä`raami* (kraami) *napist kätte andass* Krk; *kuis tä ni napistõ um pannu_naid`suurmit* Plv; *võid um napistõ, ajagõ no? läbi* Plv **b.** vaevalt *nappist`saivad`paadiga`siie, paat oli kohe`puhta`triiki täis`anjerjaid* Hlj; *vakk on napist täis* Ans; *kui linad napist ligu oo soan, siis`laotse maha* Muh; *napisti küll üks`ektar teda võib`olla* HMd; [käised olid] *napist sieliku`värvlist saadik* Kad

napitama *napitama* Han Tõs PJg Hää kokku hoidma *`Toitu tuleb ikka napitada* Han; *Oleme küll napitand selle levaga, aga ikke kipub puudus tulema* PJg; *Mõni`irmsasti napitab* Hää **Vrd** *naputama*

napits *napits* g -a (või)karp, *napp* *Napits pandi võid täüs* Har

***napitsema** (ta) *napitseb* *nakitsema kõhu`pihta kõpitseb, naba`pihta napitseb, kui`sisse saab, teeb kriuh* = võti Jäm

napp *napp* Lüg Tõs VMr Kad VJg, g *napi* hajusalt S, Mar Mär Kse Tor Ris Jür JMd JJn Koe Plt KJn San, *nabi* Kuu; *napp* Muh Var Mih, g *napi* Han Tõs Trv Hls Krk Ran Puh Plv, *napi* Krl Rõu; g *napi* Khn Hää

1. vähene, kasin, vaevalt piisav või kattev *Sie_o vähä nabi aruga* Kuu; *`piame akkama`kiirest`piale, aig on napp* Lüg; *Ta oli napi söömaga* Jäm; *Nii napi jutuga mees, äi tema kääst saa midagid kuulda* Kaa; [nüüdsed] *inimesed käivad nii* - - *napi`riidega* VII; *Mis napp see napp, sest [riidest] ikka`kuube äi saa* Põi; *kalad`lähtvad apuks, kui napp sool_o; kes napi irmuga kasvab, see põle inimene koa* Muh; *Tuhliseemet jähi napiks* Emm; *poesid kõik naa napis* (väikeseks) *jäävad* Mar; *tuul [on] napp,`vesked joose änam`ühti* Kse; *So leit`oo natuke napp* Han; *üks oo oma arusaama pealt napp, teine oo mõnest teisest kohast* Var; *Elupäävad jäävad napiks* Jür; *kõik aasad tehakse ni`lühikesed ja napid* (rõivastest) JJn; *sie on oiū poolest*

kua nõnna napp Kad; küll ta mõõt napi kaalu Krk; `väega napp` ol'li tuu moonamee elu Ran; rõivass om liiäst napp, ei anna `ümbre Puh

2. *nappus, puudus nüüd on napp käes, jopa näppid `käivad` põhja Lüg; miul omalgi napp käen, mes ma tõesele anna Puh; minevaastak ol' l leeväst napp Krl; napp um käeh, vaia tüüd `otsi Vas*

napp² *napp Pha Rei Phl JõeK, g napa Kaa Vig Saa Ris Iis Kod KJn M Nõo TMr Vön San, nappa Kuu Lüg Jõh, napi Kir Kad; napp g napi Khn Hää Nõo San V(-p-; napa Plv); nappa g naba Vai väike kaanega puunõu, karp; väike puukauss; ka muu puust anum, pütt nappaga `anneti` putru süä Lüg; Nappast sõid `lapsed Jõh; naelatsed pütid olid või napid Kir; perenaine `andis napi täie võid Hää; napat ol'lid ilusad libevad, taástitäis võid läks `sisse Saa; napp on väike sousti kauss JõeK; naelane vitsik `üiti napp Kad; võtin napa `sisse raaske `kiislit Iis; napaga `tuudi` piimä lavvale, ühele inimesele paras süädä; napp one kuanega ehk ilma Kod; napp - - `siuke ümärik, ühest puust `tehtud, kaas käis `piäle KJn; napp olli ike manu `pantav nõu, lavva `pääle es panna Hls; pane või nappa Krk; Leiväkõrvune pañti nappi Nõo; sann om nii tossunõ, et nappi ka üles ei lövvä? Kan; kui nappi nii kaast. tuud üldäss, ku paarirahvass ütesuurudsõ omma; karúsõ napp ol' l tsillukõnõ nigu pul'li sil'm Har; Napi kere paanütõdi kõo puust Rõu; napi? ol'li_kül? hüä? aša?, mak'ki (minagi) käve karah, napiga süük' ütēh Vas; napp om sääne seest kaibõt tühi ja kaas ka kaibõt pääl puinõ, napiga `piimä ütēh `võõti ja `võidu Se*

napp³ *napp g napi SaLä Krj Muh/-pp/ Emm Phl, napa Nis Juu*

1. *rinnanibu, nisa; imemislutt lastele tuuaste poest napid Jäm; nisal napp `otsas; Tallestele anti pudelist piima, pandi napp otsa Khk; pane napp tä sohe, mis sa täst karjudad Mus; vasikas oli nõnda nisa nappis `kinni Krj*

2. *huulik suur napp_o suus, kust puhutse Muh; torupilli napp käis suhu, lõi lugu, võttis napa suhu Nis*

napp⁴ *napp g napu V hrl pl pikk (rukki)õlg, kõrs napu_`pañti kuppu Krl; võta tuu kubu nappõ, vii `kuupa ubinde pääle, muudu `külmäse ubina vällä?; napu?, mia `riihhega `pešti, nuid `pañti külle ala? `sängü Har; ma hohe napu? viijn `puhtass, rai `katski?, pañni `kuuma vett pääle ja jahu ja `suula, siss eläjä_`siei? Rõu; sõss tull' nii suur söödä puuduss, et inemise_söödi_katustõ päält napu_ka ar? Vas*

napp⁵ *napp g nappa R; n, g nappa VNg, hrv nappi Hlj (vähi)natt õlid `niisused `ümmärgused nappad ja - - `konnad `pandi `sinne `piale `süödäst Lüg; nappadega `püietasse `vähki Jõh; `Ennemast `käisime vähil kahadega, nüid `ütlevad neid nappadest IisR*

napp⁶ *napp g napp|i, -a Lüg Jõh vikati käepide läks `einamal napp `katki, pidi kodo tulemaie; `Meie `kandis on vikkastil üks napp, mõnel pool `pannasse ka kaks nappa Lüg; Vikkasti napp `tehti pajust, `kiereti lüä `ümbär Jõh*

napp⁷ *napp g napa väike heinahunnik, kuhilas mõni sada nappa `testi, [siis] viib kõrraga ärä Kod*

nappama *nappama, da-inf napata Kse Ris Iis Trm, nappada Lüg(-maie)*

1. *haarama, krahmama sain nappada torika pihu; kull tuli ja nappas ja läks - - vei kanapoea menemä Lüg; Mine keelama, aga kui nappab turjast kinni ja raputab Trm*

2. *näppama siin õli üks `rätsep `laatude peel, ku käis nappas `kohvi `veskisi Lüg; ta on sealt natuke nappan Ris; nappas selle asja ära Iis*

3. *nähvama on `tõisele `kange `ütlemä, nappab nenä `pääle Lüg*

nappar, napper → naber

-napper Ls pudinapper

nappi *nappi* VNg Var Tõs Juu JIn napilt `aiga on nappi, kadu käest `vällä VNg; `süüä oli naa nappi Var; kuort on seal õige nappi JIn

nappidus *nappidus* g -e Khk; `naptus Muh nappus sedasi tuleb nappidus ka veel käde Khk; nüid_o `naptus käe üsna Muh

nappik *nappi|k* g -ku väike puukauss `ennemb õlivad kase pahast `tehtud nappikud; nappiku `sisse `tõsteti lient; `taivas `ümbär kui nappik, `meie ei `pääsi kuhugi siit `taiva alt Lüg

nappima *nappima*, (ta) *napib* Khk Kaa VII Jaa Muh Rei Tor Hää Ris Juu Jür Ann Koe Kad Plt, *nappib* Jõe Kuu IisR väheseks jääma, puudu tulema aeg nappis käest ära Jõe; *Olimme ädäss, toit akkas nappima, mes kodund `kaasa odimme* Kuu; *einad nappisid* εε, *äi_es saa kevadeni mette* Khk; *silma seletus akkab ää nappima* VII; *tuul napib ää* (jääb tuulevaikseks), `vilja jääb järele [tuulikus jahvatamisel] Rei; *rätsep nappis `riided ära* (tegi liiga väikeseks) Hää; *napib kääst vägise ää, võta küll vähä* Juu; *Jõud nappis, ei saand `õösseks koju* Jür; *leib napib kätte ää* Koe; *sai `ammugi lihapuolest nõnna närevel `olla, näe nappis teine `ammugi ää* Kad

nappits(a) → nabits

nappu *nappu* g *nabu* nööp `paial ei ole nappu ies; *kaik nabud on `männed `vällä* Vai

nappul → nabul²

nappus *nappus* g -e Kuu Lüg Jõh Vai Jäm Khk VII Põi Kul Mär Kse Tõs Tor Hää Saa Kei Juu Jür JMd Koe VJg Sim Iis Trm Kod Plt KJn Hls Puh San; *nappu|ss* Rõu, g -se Trv, -sõ Krl Plv vähesus, puudus `Tuodi `paatiega sield (Soomest) ja `viedi [sool] `huostega `maale, kus sest suur nappus oli Kuu; *Kevade tuleb `jälle eindest nappus käde* Põi; *ega meil nappust ei ole olnd* Mär; *rahast tunnen kige `rohkem nappust* Saa; *õlest tuleb ike `viimäks nii nappus kätte, et põle `alla `panna änäm kedägi* Juu; *Mitmest asjast on `praegu nappus - - aga `tahtmistest nappust ei tule* Jür; *eks nappust ole suand koa kannatada* JMd; *ei mul `täidi sulle `miski `anda, `endalgi nappus kääs* Sim; *mul ei õle `aega suga lorada - - ajass [on] nappus; küll sae sügäv kaev testod, et ei õle vede nappuss* Kod; *meil om joba nappus kähen* Trv; *talvel om meil `jälle põhu nappus* Puh; *tuud nappust ei jõvva?* `kiäki är? `täütä Plv **Vrd** nappidus

napr, napra → naber

napritama `napritama näppama *salamitte* `naprin Kuu

naps¹ *naps* Põi Khn Äks, g *napsi* Jäm Khk Kaa VII Muh Emm Kse Tõs Tor Hää Jür Trm Kod Plt KJn Hls Ran Puh TMr Ote Har, *napsu* Mus Rei Phl Mar Mär Kir Tor Saa Ris Juu Kos Jür JMd Koe VMr Kad VJg Iis Trm Kod Trv Hls Hel Võn, `napsu R(n `napsu Vai); *naps* g *napsi* (-p-) Krl Har Rõu Vas Röp, *napsu* Trv San Plv viin vm kange alkohol; pits alkoholi *Naps `viina ja `piibutäüs tubaka pole velg* Kuu; *vana `arra `andas ikke `napsu ka `selle iest, et iad `kartulid* VNg; *ta `juodik ei õld, aga omad `napsud ta ikke võttas* Jõh; *vanapoiss oli ja, `napsu `armastas ka ja* (oma vennast) Vai; *ta ka va napsi `võtja mees* Khk; *ennemini kut `sööma akati, `võöti suured kõvad napsid koa* VII; *võtvad tublisti seda va `napsu* Mär; *Kaoba `piäle `ahti viel naps `viina* Khn; *tule võtame nüid õhe napsu kah* Saa; *siis kallati `napsu kaks `kloasi täis, pruuü jõi teese täie ää ja `peimes jõi teese täie* Juu; *lina `talgud olid alati - - oma napsud ja süema korrad olid [siis] ikke* VMr; *sa õled tänä `napsu `võtnud* Kod; *küllap kuluks nüid ära üks naps küll väsinu `kohtidele* Äks; *ega ta pallu joond, võttis puar `napsi* Plt; *üte napsu võit iki võtta* Trv; *kes_tu neid `napse loeb* Ran; *kes mitte joodik ei ole, tollõlõ saab jo*

mõnest napsist ka joba küllalt alb TMr; võti paar' `napsi ja ol'ligi purjun Har; edimält `ante naps' `viina Röp

naps² *naps* Mar VJg, *g napsu* hajusalt S, Mär PJg Tor Hää Ris JMd Iis Kod Plt KJn M Plv, *napsi* Trm

1. löök, hoop; napsamine *Löö veel üks naps Jäm; ta sai igavese napsu selt kukkudes Khk; Kellu löi kümme napsu Kaa; Paar `napsu oli soand äiata, siis `kargand öle aja `metsa Pöi; `jätke viimane naps lõömata Muh; sain ühe napsu sul anda Rei; `napsas ühe napsu tale piitsaga Mär; `andis tal mitu ääd `napsu Hää; löi kanal pea ühe napsuga Ris; üks lastele `anta koa `napsusi vitsaga JMd; ühe napsuga võtt iire `kinni Kod; nõndagu üte napsu anni, nõnda läüts puu pooless Krk; `ände talle napsu Plv*

2. piltl (õnnetusest, haigusest) *tea, kust ta selle napsu soand on, aga nääd sa viga on `külges Jaa; Külmetas ennast ää, oli naps käe, läks `auda; [tal] On ikka vist naps külges, miks ta palgest nõnda lapeline on Pöi*

napsakalt *nipsakalt `ütlesin `vasta ka napsakalt Tor*

napsakas *napsak|as g -a Lüg/`n-/ Mus Pöi Muh Mar Kse Var Tor VJg Iis*

1. terav **a.** torkav, salvav, *nipsakas see oo nii napsakas, et sõnad kõevad kut kuulid suust `välja Muh; napsakas, väga terav `ütleva Var; `ütles tale napsakid sõnu Tor; sie on õige napsakas Iis b.* (külmast) *Nii kibe napsakas külm, et akkab `kõrvi `kinni Pöi*

Vrd *naksakas*

2. *pirtsakas `napsaka `mielega mies; lähäd sinägi `napsakast Lüg*

3. *krapsakas [ta] on igavene napsakas inimene, nii raps ja tubli Mus*

4. subst **a.** löök, hoop *anna `tääle `neoke napsakas, et tä valu saab Mar; vitsaga `tõmmad ühü napsaka, siss oo võrp ülebel Kse b.* *sahmakas parajal `kuhja `kõrjamise ajal tuli sie `vihma `napsakas `selgä Lüg*

napsama *`napsama San/-me/ Plv Vas/-mma/, da-inf napsa|ta Jäm Khk VII Muh Mar Mär Var Tõs Vän Tor Saa Ris Jür VJg I Plt KJn Trv Nõo, -da² Har/-mma/ Rõu, `napsada Kuu RIId/`napsa Vai/*

1. (kinni) haarama *Kass `napsas `iire `kinni Jõh; Nuor kukk `napsab kanade iest keik parema - - ära, vana ei tie `ninda IisR; obu `napsas ammastega `käissest `kinni Khk; koer `napsas leva lapse käest ää Muh; arak ol'li suure tüki looma `rasva ära napsanud Saa; iir - - `napsas sõrmess `kinni Kod; napsaás nõna üst ärä Trv; kaás napsass roti `kinni Nõo; taa (hobune) `napsass alasi, ku `kiäki `müüüdä lätt Har || piltl `Napsas venna eest tüdrukuga ära ja põle asigi Jür*

2. nähvama **a.** lõõma *`napsas ühe napsu tale piitsaga Mär b.* teravalt *ütleva ei ole ilust `rääkmest ega läbi `saamest, `napsab Var; `napsas jutu vahele ühe sõna Tõs; napsasin `talle kõhe `vassa, mes ta suu `kinni lei Kod; `napsab kohe `öölda Plt*

Vrd *napsima*

3. *näppama `napsab igalt puult, kust suab VJg; kul'l napsaás kanapuja är² Plv*

napsameisi *nipsakalt `ütles na `napsameisi Plt*

napsatama *napsat|ama Kod Plt Trv, -amma Plv, -em(e) Krk*

1. *deskr tõmmasin `väl'jä naala seenäss nõnnagu napsatas Kod; ma lei ta maha ku napsats, üte kõrrage Krk*

2. *napsama kaás napsat koeral nõnasse `kinni Trv*

napsidi *napsti võts `kinni ku `napsidi Krk*

napsima *`napsima, (ta) napsib Khk Mär Tor, `napsib Kuu VNg; `napsma, (ma) napsi Rõu*

1. napsama, haarama `napsisi maast ära Khk; `lammad `napsivad ladvad pealt ää Mär; Naa_tal'li hobõsõ umma_kõik' virga_nap̄sma Rõu

2. peksma, lööma *ema ottas poja käe `korva - - `vitsa`kimbu vei `kaasa ja `napsis `kannigad eledast VNg*

3. nähvama, pilkama *napsib tale val'luste `vasta Tor*

napsitama *napsit|ama* Jäm Khk VII Põi Mär Kse Tõs Tor Hää Ris JMd VJg Iis Trm Kod(`napstama) Trv Puh Vas, -eme Hls San; *napsitamma* Plv napsi võtma *napsitamine läks aga `jälle `lahi Khk; mehed keivad `linnas napsitamas, mõni on `kange napsitaja VII; napsitavad ja `viitvad `aega Tõs; tema `kõrtsis napsitanu ja nüüd siit Äädemeste `mõisnik - - käenu ka mudu `vaatamas ja juttu aeamas Hää; sie mies napsitab vähest `viisi Ris; tema armastab napsitata VJg; `napstasid ise `terve üü Kod; mehe napsitave kõrtsin Trv; kae[?] `roisku, kui är[?] um `hindä napsitannu[?] Plv **Vrd** napsutama*

napst → napsti

napsti *napsti* Kuu Lüg IisR Vai Muh Rei Tõs Saa Juu Jür Kad VJg Iis Trm Kod Plt KJn Trv Hls Krk Puh Har, *napst* Nõo Rõu Plv Vas adv, hüüds napsates, napsuga *`Pääsuke võttas `lennu pialt `napsti puttuka `kinni IisR; `napsti `olli käe Muh; võttis `napsti asja ää Tõs; Kaśs võtab iire `napsti `lõuge vahele Jür; piitsa pliu läks `kaiki `napsti Kad; Pandi [viha] õtsad puaris paku - - piale ja löödi kervega napsti tükk õtsast maha Trm; `napsti võttis mul kääst `kinni Plt; kaśs võit iire `kinni ku `napsti Trv; peni tõmmas mul `napsti leivä käest ärä Puh; napst Liisa `kinni ja `sängi Nõo; `napsti haarä mul vorsti käest vällä[?] Har; Nigu_vähk tul'l, nii napst kiini_ja_kotti Rõu **Vrd** napstik*

napstik *napstik* Khk Kaa napsti *`Varblane vettas `napstik tuiu eest levatüki Kaa*

napsult *korrapealt võtad_se [saarepuu] kolmanda verandi_ses maha, siis on napsult ussid koore all Ann*

***napsuma** imperf (nad) *`napsusid* descr *läks nii nabadaste mis jalad `napsusid all Mär*

napsune *napsu|ne* Tor Hel, g -se Vai/`n-/ Ris VJg Kod Plt; *napsu|nõ* g -tsõ Plv, -dsõ Krl

1. (veidi) purjus *sie mies on napsune VJg; napsused mehed Kod; siss olli temä vähä napsune kah Hel*

2. viina vm alkoholiga koos *klaas om napsunõ Krl; ollu[?] um napsunõ* (viina on juurde kallatud) Plv

napsutama¹ *napsut|ama* Mär Ris Juu Jür Koe Plt KJn, -em Krk, -õmõ Krl; *`napsuta|ma* Kuu Lüg Jõh, -mma Vai napsi võtma, *napsitama sie on kõva `napsutaja mies Lüg; Isad ies ja pojad järel muudkui `napsutavad Jõh; jäid jälle sinna napsutama Mär; mehed napsutasid Koe; esti napsutasid - - ja siis läksid `kiskuma Plt; na raasik iki om napsuten Krk; es_om nuur, aga joba napsutõs tuud `viina Krl*

***napsutama**² (ma) *napsuta* peksma, *nahutama* *eks ma tule ikka napsuta sind* (lapsele) Muh

***napsuti** pl *`napsutimed* puuluku võti *Võtta nie võttimed võrusta, `napsutimed `naela_asta* (mardilaulust) Kuu **Vrd** naput

naptus → nappidus

napu- õle- *noist olist teti_ `köüte[?], sõss nuu_napu kuu[?] köüdeti kõvastõ_kiini[?] Krl; ku saritass (sarjatakse), siss napuluuga pühitäss `pääkesi Har; Sinnä_piibu `otsa `susati pik_ä_napukõrrõ - - ja_kurnati säält piim läbi; Poisi_kääni_naputuušti_kokku ja panni_palama; tuu[?] napu vihk lehmile ala[?] `panda[?] Rõu*

napu|katuss õlgkatus *napukatuss söödeti elä,üle är^p* (nälja ajal) Krl; *teiti kivi laut ja pañti napu katuss pääle; ku hää paks napukatuss - - om, sais viiškümmend `aastaiga* Har; *Kualõ tetä es napukatust, tuu_läts palama* Rõu

naput *napu|t* Kad, g -*ti* KuuK; *nappu|t* Hlj, g -*ti* VNg; n, g *naputi* Rak; *nabuti* Hlj(*nabudi*), g -*me* Kuu

1. (vikati, labida jne) käepide üks *nabuti on vikkastil `kül`jes, nabuti `otsast `piame `kinni; labida `varre napput* Hlj; *vikati naputid, mõnel oli ühega, mõnel kahega* KuuK

2. puuluku võti – Kuu **Vrd** napsuti

naputama *naputama* kokku hoidma *Seemet oli vähe, naputasin ja naputasin, sain ikka põllu täis* Vig **Vrd** *napitama*

narakal rippus, ripakil *lepä peal oo niहुksed ümārgordsed mustad munad, need `öötse näl`lä urbad olavad. teised urbad oo niहुksed narakal* Mar

narakane *naraka|ne* Kse, g -*se* Jām Muh Iis Plt Hls nārune, vilets *narakased `riided `ollid üll* Muh; *narakased `riidedki teisel seljas* Iis

narakas *naraka|as* RId Jām Khk Muh Rei hajusalt L, Ris Hag Juu JMd Tür Pee Koe VJg Iis Plt Pil, *narrak|as* VII Jaa Põi LNg, g -*a*; *nara|gas* g -*ka* Kuu; *nara|ka* g -*ga* VNg Vai

1. subst **a.** kalts, nāru *naragad olivad siis jala `üumber ja siis oli `pasla sääil `otsas - - vanemad inimised `käisivad `pasladega ja `neie vanu narakuiega; `viska sie `vergu naraka menema* VNg; *seo käsi naragaga `kinni, et ei `tilgu maha veri* Vai; *`paljad `riide narrakad* VII; *`Eesel (enesel) pintsaku `käised nii kärisend kut narrakad veel* Põi; *seal olli va nooda narakas moas* Muh; *`Vaenõ piāb narakatega `käämä* Khn; *anna kalsu `aajale, koe sa tahad, need va narakad, mis nende narakatega ikke tehakse* Juu; *elus põle arsti `juures käind, selle põlve narakaga olen (haigest põlvest)* Pee; *vāsind ku narakas* Pil **b.** nārune, alatu inimene (ka sõimusõnana); kaltsakas *Mene tia, mis sel narakal siin `otsimist oli* IisR; *mis sa narakas räägid* Khk; *Üks va mehe narrakas tuleb* Põi; *kurati narakas* Muh; *oidku nende narakade eest* Rei; *narakal põle jutu aru* Tõs; *oled vana narakas* Tor; *oleks last koa `taksed püksid tehā, nüid käib nagu narakate narakas* Juu; *`uitab jüst nagu narakas küla vahel* VJg

2. adj nārune, armetu *narakad `riided üll* Jām

narakile lohakil *põllad narakile teisel* Rid

narakili nārult, lohakalt [tal on] *narakili `riided `selgas* Muh

naral kehval toidul *Ku ne `luomad `piedā nii naral, [siis] `kondid kohe nāgüvād nahast läbi; Kas luom on `priske vai `lahja, on `üästi `süüā saand vai naral `pietud* Kuu

narale 1. kehvale toidule *Kevāde `otsas jäid `luomad peris narale* Kuu

2. (saagist ilma jäämisest) *Oli neid mihi, kes `juoksid oma `nuodaga `siie ja `sinne - - mittu `kerda jäid just nie `juoksigud narale* Kuu

narbeldama → narveldama

narblane *narbla|ne* Jaa Muh Rid Kse Han Var Mih Aud, *`nardla|ne* Jām Pha VII Jaa, *`narla|ne* Krj Pha Var Tõs Aud, *`narmla|ne* Muh, *`narvla|ne* Kse Han, g -*se* (väike must või punane sipelgas) *`Nardlased kusevad `pēele, siis kibiseb* Jām; *`nardlastega on einamaal āda, jalad teesi täis; `kolne `narlane jätab `valged villid `järke* Pha; *`koltsed `nardlased on nii kibed naagut oleks tules olnd* VII; *Tulid `nardlased moa peale - - [siis] teise päeva akkas sadama* Põi; *`narmlasi oo `kahte jägu, teised oo punased, teised oo mustad* Muh; *punane `narblane ammustab naa et paistetab kohe üles* Kse; *`Narvlased tahvad enne `vihma tuppā `tulla* Han; *`narblast oo tilliksed punased, `kangesti kusevad* Var; *punased oo valusad, mustad*

`narblased ei ole nii valusad Mih; ma `tapsi ühe `narlase ää Tõs; `narblast pesa tein `siia õunapu juurele Aud

nardas räbaldunud Kerjuseide kuub oli üleni `nardas Pöi

narda|vatt kaltsakas sool_o vana jõkk üll, kut va `nardavaít keib teiste `ulkas Mus

nardel, nardele hatul(e) selle `riided_o nõnna `nardel; püksiperse_o `nardel; riie lagub `nardele Muh

nardima¹ `nardima Hää, `nårdma Saa, (ta) narrib narrima Poiss on tüdriku ära `nardinu Hää; `koera ei tohi `nardi; kui kukke narriti, siss kukk läks tigidas; poiss `nardis oinast ja oinas akas `poksma Saa

nardima² `nardima tilgastama piim läin `nardima; `nardin `piimä ei `võeta meiereise Var

nardlane → narblane

nardsateme nardsateme norsatama nardsats¹ üte kõrra viijl Krk

nare → nari¹, nari², nari³, nari⁴

nare|puur (sepa tööriist) narepuur - - külasepad puurivad sellega `rauda Var

nargutama nargutama Jaa Muh Emm/-dama/ Var Tõs PJg Tor Ris, nargo- Mar näägutama; pilkama sõnadega nargutab `peale Jaa; Nargudab `teisi, aga äi saa aru, et teised teda änam nargudavad Emm; ega ma põle so nargotada mette Mar; ei tahn su nargutamest [kuulda] Var; mis sa nargutad teist Tor

nari¹ nari R LNg Mar Han PJg KPõ IPõ Plt Pil, nare Pöi Lä VJg kidi nari lüüb käde Kuu; üks `naine meil - - tämäl oli `ühte lugu `niskene must `villane long - - `ümber kää `varre, `ütles, et vat siis ei jää nari kätte VNg; `Liigutad [rannet] ja rudiseb, siis on nari Jõh; nari piab `ambaga närüma, siis `lähto menema Vai; kui pal'lo oo saand tööd tehä, siis tuleb nare kätte Mar; mo kää `ranmes oo nii `aige ja rogiseb, vist oo nare sees Mär; nari, seda `muodi kragiseb `liikme sies Ris; `liikme `kohtas enamasti on nari, kui sa kätt liigutad, teeb sedäsi rägadi, rägadi Juu; nari on kääs, silgu suol_{vega} ja kellega nad mearivad teda Jür; nari sees kohe, kui võtad `raske `kirve HJn; iga kord kui `leiba `sõtkusin, nari läks `sõrme JõeK; nari - - pidi valutama jah, ja pidi ragisema ja Amb; nari lüeb jala `liikmetesse ja kää `randmesse JMd; mul rukkid sidudes jäi käsi `aigeks, nari tuli kätte Ann; kui kätt liigutata, siis nari krouksub Kad; tal on tüest nari kääs VJg; mulle löi kätte nari Iis; nari `õeldasse, mis rogiseb kää sees Plt Vrd narr²

nari² n, g nari Kuu RId hajusalt S, Mär Tür VMr Trm Kod Lai Plt Pil KJn Pst Ran Ote Urv Plv, nare Mar Kse Var Tõs PJg Hää Saa; nár¹ g nari Krl magamislavats kahe `kordased narid olivad, `veikene `kassarmu oli [Kunda vabrikul] VNg; `Ennevanast õlivad magamise jaust narid Jõh; Kihelkonna kooli poistel olid suured narid lae all Khk; `soldatil olid siis narid seinä `kül'ges Pha; vanjnid magavad naride peal Vll; narid [on] tiumajades ja `laevades, kus vehe `ruumi Emm; Kotid olid narede peal Kse; läks nare `piäle magama Tõs; kasarmus muud ei `olndki kui nared PJg; venedel `ol'id nared Hää; sõdurid magavad naride piäl Kod; `enne olid koolimajades iki narid, kus lapsed magasid KJn; nari olli vanast, soldatite magamise ase Pst; mine² narre `pääle Plv

nari³ nari Vän Ris Kad Iis Kod Ksi Lai Plt Krk, nare Lih Kse Tor

1. (loomade tõbi) **a.** (hobustel) obusel olema nari Ksi **b.** (lehmadel) nari udara sijs `piäle poja, rasvaga miäritässe; luama udar one narin Kod; nari lehmäl udare sehen - - ei anna `piimä `vällä Krk

2. vahend loomade (hrl hobuse) tõve raviks pane obusel nared `rinda Kse; nari `tehti obuse saba jõhvist Vän; obusel pannase nare rinna `kohta naha ala Tor; nari pannakse

obusele, kus veri naha ja liha vahel on, et sie koht välja mädaneks Kad; kui obusel on muhutõbi, siis pannasse nari Plt

Vrd narits¹

nari¹ nari Sa(nare Pöi)

1. värvel, mansett *naiste pühabesed särgid* - - *olid peeniksed labased, naridega* Kaa; *vahest`tehti [pluusile] sedati narid ka, nõõbiga käisid siis`kindi* Pha; [seeliku] nari`alla`tehti kurrud VII; *Püksid on ead küll, aga nari [on] kitsas; Kes vanaste naredega särki kiskus (kandis), siis olid ikka nõndasamma lahtised käiste otsad* Pöi

2. (teat ilustused) *Löigati kirstule narid`ümber* Khk; *punased narid olid - - vammuse`külge ömmeldud* VII

nari⁵ nari g *narja* härjale suu ette pandav korv söömise takistamiseks põllul töötamise ajal – Kod

nari⁶ nari naarits nari elab kivi vare siis Vil

naridsa|hain (teat taim) *naridsa haina² keedeti ja valõti tuud`lõimi eläjäle`suuhhõ* Rõu; *ku lehmäl utar`om`haigõ, siss noid naridsa`hainu andass lehmäle* Se **Vrd naritshain**

nari|lill kibe tulikas *Ei neid nari`lilli tahu mitte`üksigi luom, nie_o`kihvtised jo* Kuu

narima → narrima

nari|rohi (taim, millega raviti nari) *narirohod on`väiked rohelised lehed ja`ruosad`õiled. nari`rohtosi`panna`pääle* Lüg

narisema *narise|ma* VNg IisR, -m(e) Hls Krk

1. norskama, norisema *Juba`pistas narisema, on sel ka uni kuhe`varnast võttada* IisR; *küll ta võib kõvasti nariste* Hls; *sigä - - olevet narisnu magaden* Krk

2. (nari põhjustatud liigeste ragisemisest) *liigutad [kätt], siis on nii valus - - ja siis nariseb,`kuuled kohe, kui rudiseb* VNg

narits¹ nari|ts Hlj VNg VMr Kõp Hel, g -tsa Iis KJn Võn Ote V(-tsõ, -dsa), -tse Saa KJn Hls Krk Kam Ote San; *narrits* Rõn Har Vas, g -a Võn, -e San, -õ Krl; *naarits* g -a Hää

1. (loomade tõbi) **a.** (hobustel) *obene põde naritset* Ote **b.** (lehmadel) *ku pääsuk`lendävet läbi lehmä kõtu alt, sõss tegevet udare`sissi naritse* Krk; *narits om lehmä udara sisen,`valge vai verrev* Kam; *naritsa lüü tuust, ku lehmäle mõni kõrd`piimä`nissa jäetäss* Kan; *lehm nüss apund`piimä, tuul om narits nisan vai udarõn; üteli lehmäl ol`kaits nissa kiñni jäänü², ol`narrits sisen* Har; *kui verd tulõ [udarast], siss om punanõ narits* Plv; *ku naridsa lüü, siss või muni nisa ar kuioda²* Se

2. vahend loomade (hrl hobuste) tõve raviks *meil`kärvasid pailu`luumi ära, viimati`tohter`pañni naaritsad`sisse* Hää; *narits`pantse`aige kuha pääl ja`võetse`väl`la, ku aav paranenu on* Saa; *obesel om narits`rindu pant* Hls; *luumel pannass naritset akkaje`aiguse`vastu, põrna`aiguse ja maru`aiguse`vastu* Krk; *narits vaja`sisse panna, siss tulli mädä`vällä* Hel; *ku obõsõl muhutõbi ol`,`pañti narritsadõ* Võn; *suur muhk [hobusel] küle pääl, sinna kešk`paika tõmmaß naritsõ`sisse* Kan; *innevanast ku hobõsõl kaal`haigõ ol`, sõss`pañti naritsõllõ* Urv; *tat piat naritsalõ`pandmõ, tulõ tuu kuri vesi`vällä* Krl; *hobõsal om rind`paistõt, ta piat naritsõdõ`pandma* Har; *lambalõ`pañti kaala ala_naridsa nüüj, kui vett ai pää täüß* Rõu; *pandass hopõn naritsahõ, kabõl aetas naha alt läbi - - mädä tulõ`vällä* Se

Vrd nari³

narits² narits g -a (teat taim) – Lut

narits³ narits g -a okaspäitsed narits - -`pantse vasikale ninä`piäle, siis ei sua imedä Kod

narits⁴ → naarits¹

naritsema → naaritsema

narits|hain (teat taim) *naritshain, tuu kasuss niidü päl, koh ni säändse `pehme kotusõ Se; naritshain, häitse[?] ütškui `valgõkõsõ[?], a marakõsõ[?] verevä[?] Lut Vrd naridsahain*

naritsus *naritsus* g -e palmik vahel mõnel ulatas `juuste naritsus `perse mutti; viru pael_o viie naritsusega, teised paelad tehasse neljaga Muh

narlane → narblane

narmak → narmakas

narmakal *narmakal* Jäm Khk

1. narmendamas *Tal keik kuub alt narmakal* Khk

2. (rohketest juurtest) *see [taim] üsna narmakal juurtega* Jäm

narmakali rohkete narmastega *rugid `öitsvad -- narmakali* (palju narmalaadseid õisi küljes) Khk Vrd narmakili

narmakas *narmak|as* Krl, g -a Jäm Khk Krj VII Muh Tor Hää Vön; `narmag|as g -a Vai; *narma|k* g -gu Khk

1. narmendav, räbaldunud; kaltsakas *käis leind nõnda narmakaks; Sool igavene särgi narmakas `selgas* Khk; *sa oled üks narmakas* Tor; *ta om narmakas, temä `rõiva om narmakatse* Vön

2. narmas; räbal *`pükstest jähid `paljad narmagud `järke* Khk; *`pöörtakse `riide narmakad `sisse, palistakse äär kahekorra* Krj; *kui [riiet] käristad, siis narmakad jäävad `järke VII; see oo muedu va `riide narmakas, ma_p tahagid seda* Muh; *mõni va narmakas ripendab viij külles* Hää

3. narmarohke *pal'lu `narmid, narmakas* Krl

narmakil *narmakil* Jäm Krj Pöi narmaskil, narmendamas *Jöki `käised on päris narmakil* Jäm; *Narmakil -- `mantel mul, ära `argund, `narmad ja niidid ripuvad* Krj; *Tükk `nahka oli narmakil, pole seal suurt viga `õhti* Pöi Vrd narmakili

narmakili *narmakili* Kaa Muh

1. narmaskil, narmendamas *Püksipõlved oo nõnda narmakili* Kaa; *narused `riided üll, nii narmakili* Muh Vrd narmakil

2. rohkete narmastega *Kena rugiõitsmise aeg, rugipeed keik nii narmakili* (narmalaadseid õisi täis) Kaa Vrd narmakali

narmaline *`narmali|ne* Kuu VNg Lüg Vai Kse Ris VJg Kod Trv, -le|ne Aud Plt, g -se; *`narmalinõ* Rõu; *`narmalõ|ni* g -dsõ Krl narmastega (kaunistatud) *kui oder `oileb, sis on `narmaline* VNg; *kala kead oo kala pea sees, `seoksed `narmalesed, lõpuste all* Aud; *`katse sammel on nagu mätäs, tämä ei õle `narmaline* Kod; *`narmaline käterätt* Trv; *lavvalina viij om `narmalõni* Krl Vrd narmane, narmeline, narmiline, narmuline

narmane *`narma|ne* g -se Vai Jäm Tor Iis Plt, -tse Trv narmaline *`riies on `narmane* Vai; *`narmane suur rätik* Tor; *`riided on jo `narmased* Iis; *`narmatse veere* Trv Vrd narminõ

narmas *narmas* eP, `narmas Kuu Lüg Jõh Vai, *narmass* eL(narmõss g `narmõ V), g `narma; pl `naarme Lut

1. a. lõngaotsad kanga vm kudumistoote ääres või otsas; ka spetsiaalselt ilustuseks tehtud ribad *`kangakudumise lõppetusel siis on `õtsas `pitkad `narmad* Lüg; *`selja `riietel ei õle `narmaid* Jõh; *narmastega rätik, `narmad ääres* Jäm; *`kangal [on] mõlemas `otsas `narmad* Khk; *Vana rätiku kalts, `narmad äärest ää* Pöi; *siidi `narmad ja tutid `ollid kirstu `külges* Muh; *üks suur söba olle, `senna `peeie `pandi `narmad* Phl; *`ennemalt olid rätikul ja käterättil `narmad ots* Mar; *`kangal jäävad kahes `otses `narmad, esimesed ja tagumesed `narmad* Kse;

villane kangas saab nii kujutud, et `narmad jäävad lühiksed Aud; narmastega `kindad - - need olid `äste soojad PJg; Kui [kangas] `koetud `ol'li, sis lõigati otsad `lahti narmasteks Hää; tied `narmad retiku `eere Ris; laudlinade `jääres on koa `narmad - - mõned keerutavad, aga muist on niisama `lahtiselt Juu; kangas - - sai kududa niiteni, et veeked `narmad jäid järele Amb; `käiste pial olid `äste ilusad kirjad, mõnel `narmad ots, mõnel topid VMr; `narmad tulevad, kui kangas `leika ülevalt maha Sim; laadike piäl `lüüdi `narmad põllele `alla Kod; `narmad ma tegin kõik ühe värvilised, laudlinale tegin linasest, tekile villased Pal; vöö oli vöö, `narmad `tolknesid otsas Lai; küll on sel rätikul paksud `narmad KJn; `narmad on kõik näpuga sõlmitud SJn; tek'k [oli] sadulil pääl ja `narma ripendiv `alla, siss olli ilus `istu Pst; narmastege kinnass, sijn om lämmi Krk; ilusa vüü olliva vanast, `narma `jäeti `otsa Nõo; nu `narma omma nii pikä, nigu lõpetamise man saat kudada Kam; vanast ol'li ilusa sal'lräti?, lil'li? sisen ja `narma `ümbre `viiri müüda Har **b.** eriotstarbeks määratud lõimelõngad narmastega nõeluti ja õmmeldi Aud; ta parandab mu `kuube narmastega JMd; narmastega nõeluti mõnd vana `asja Trm; mis nende narmastega ikke `tehti, nõeluti sukka Plt; narmastega keidetse `vihtu Vil

2. a. kulumisel tekkiv rebenenud ribake, niit vms `Narmad `ändas ripakil, kus sa `sõuksega lähed, pane teine kuub `selga Pöi; põle änam riiet `ümmer, `narmad kaeles Mär; [seeliku] eär oli kätti kulund ja oli sedasi `narmasse jäänd Juu; pisiksed udu `narmad `kül'ge jäänd [vööle] Lai **b.** miski narmast meenutav rugid kui `oitsema akavad, on `narmas VII; nee oo kuke päti `narmad (tolmukad) Muh; `aprilli lõpul on marja `põõsal juba kõik uued juurikad all, nagu `narmid täis kõik Tor; [lõigatud] tubak ol'li peenike narmas kui üks siid ja ää ais ol'li Saa; oava seen on kollane paks seen, eared on nii `narmas Juu; ühed aru kased on `narmas `okstega Amb; lepä `narmad one urvad Kod; narmass om lõvva all lutsul Trv; ku linnase pannass kasume, joba `narma all; lehmäl om sinitse `narne suhun - - nij lõigats ärä ja õõruts soolage (teat loomahaigusest) Krk; tihedät `kapstapääd om ää ööveldädä, ilusa `valge `kapsta tuleva `narmin `kapsta `üüvli alt `väl'lä Nõo; rüäl tulliva pää sisest `äitsme `väl'lä, nigu narmass olli egä terä kottal Kam; liha `narma? jäänü `ümbre rulli, pindsoonõ? liha sien Krl; `kartolil narmõss (idu) külleh Röp; havvõ `narmõ? (lõpused); lehm vaja ar härä mano viiä?, hummogu jo lašk narmast (indlemisest) Se

Vrd narvas

narmas|juur saardel on narmasjuured Khk; narmasjuured on suurema `juurte `kül'ges Kos; narmasjuured on nied kõige pienemad juured, mis puul on Amb; kui kasuõõnap ülesi `võetse, narmasjuured lõigatasse kül'jess ärä Kod; kõik palderjaanid on narmasjuurtega Plt; karukõllal [on]- - narmassjuure Krk; palderjaanil om peenikse narmassjuure, ku ärä mõsed, siss om ilusa `valge Nõo

narmas|kest narmaskest marrasknahk – Hää Kõp

narmas|kesta marraskile Ma lõin käe narmas `kesta Hää

narmas|kesta marraskil põlv on narmas `kesta Hää

narmaskil marraskil nahk on pealt narmaskil, läks robelese kibi `vastu Vän

narmeldama narmeldama Jäm Khk Krj Pöi Muh Mar Kse Han Tõs Aud Ris narmeldama `riided narmeldavad `sel'gas Khk; Kus `sõuke lihab, püksi perse narmeldab taga Pöi; odr narmeldab, `narmad juba `kül'ges Muh; et ääred ei narmelda, siis saavad üle ääre `aetud Kse; püksid narmeldavad, akkavad `katki minema Tõs; sabad narmeldavad alt Ris

narmeline `narmeli|ne Kod, `narmõli|ne Plv Vas, g -se narmaline kädis narvendab - - `narmeline Kod; tol umma kõik lina? `narmõlise Plv

narmendama *narmen|dama* Pöi Mar Mär Han PJg Tor Saa(-*tama*) Juu JJn Koe VMr Kad VJg Iis(-*damma*) Trm Kod Plt KJn Trv Puh Nõo, -*deme* San, -*dõmõ* Krl, -*teme* Pst Hls Krk; `narmenda|ma Jõe Kuu Iis, -*mma* Lüg Vai; *narmõndam(m)a* Urv Rõu Plv narmastena ripendavaks kulunud olema; narmastena lipendama *nahk`tombab kettale* (ketule), *nagu`narmendama Jõe; lähäb üks`riide`katki, akkab juo`narmendamma Lüg; Ta oli ikka`sõuke`narma kimp* (kaltsakas), *tuule ees kõik narmendas Pöi; siilik narmendab alt Mar; kangas otst üsa narmendas Tor; puu lusiku varred`pesti ka peruga, liivaga es või, liiv võttis narmendama; kuub narmentas puha, kui koera käest tulema sain Saa; jäkk sol narmendab õla otsast Juu; nahk on ketul -- lüüb nagu narmendama VJg; rätik narmendab -- lõngad tolgotavad Kod; aluse äär alt kaäti, narmendab KJn; küüne ranna narmenteve puha Pst; kõrdi viij`narments Krk; kae merätse ämmä sa võtat, `uñdrik täl alt narmendap Nõo; Kõik`nirmõndas ja narmõndas, `paikajat-parandajat ei olõ_kedägi? Urv; Jälgräti?`ol`li`muadsõ ja mugu_narmõñdi?; Linal tulõ hinnõ? luu külest vallalõ? ja nakkas narmõndamma Rõu; `uñdrek um alt är? kakõnu?, narmõndass joba Plv **Vrd** narmeldama, narmenduma, narmetama, narmõhtamma, narvendama*

narmenduma `narmenduma narmendama `Kaabu rant on `narmenduma mend Kuu

narmetama *narmet|ama* Hää, -*õmmõ* Krl; *narmõta|ma* Se, -*mma* Har narmendama *alt kõik narmetab -- ta_i või tend ära`säetada Hää; sul naa püksi haru? alasi narmõtasõ, paranda ka neid õmõta Har; rügä`haitsess, narmõtass õñõ Se **Vrd** narmõhtamma*

narmik *narmi|k* Krj, g -*ku*, -*gu* Jäm

1. heinamaa *Oh kui palju konna`osse seal narmiku peel kasvab; Mine jalgrada mööda narmigust läbi Jäm*

2. (kidurast maast) *Meite einamaa on osalt narmik Jäm; See on narmik maa Krj*

narmiline *narmili|ne* Jäm, `narmli|ne Nõo, g -*se* narmaline *narmiline riie Jäm; saar om tõene, jalak om tõene, saarel om serätse`narmlise lehe Nõo*

narmillõ `narmillõ minema venima, tilgastama *Liisil lätt uma lehmä piim`narmillõ Rõu*

narminõ `narmi|nõ Rõu, g -*tsõ* Se, -*dsõ* Vas; `narmõ|ni g -*dsõ* Krl narmaline `narminõ *laudlina Rõu;`nuutõrna? -- ku kulagu? haralikadsõ vai`narmitsõ all Se **Vrd** narmane*

narmlane → narblane

***narmlikanõ** pl `narmlikatsõ narmaline *Sõss ol`li_nuñ_terä_säärtse`narmlikatsõ alt, noid kutsuti jalus Urv*

narmline → narmiline

narmudama *narmudama* narmastama – Emm

narmuline *narmuline* Muh(-*lene*) Lih narmaline *see oo nõnna narmuline rätik Muh*

narmõhtamma *narmõhtamma* narmendama *rõivass narmõhtas; rõivass lännü narmõhtamma Se **Vrd** narmetama*

***narmõndus** pl *narmõndusõ* narmendav niit, riba vms *Võta no_kääri_ja`lõika naa_narmõndusõ_maha? Rõu*

narmõni → narminõ

narpima `narpima Muh Kir Kse Han Tõs, `narpma Vig Han Tõs, (ta) *narbib*

1. siduma, köitma *üö pael narbiti`üumber kere, kui pitkad särgid`ollid Muh; ma`narpisi`koorma naa`kinni et Kse; [ta]`Narpin selle suka paela na ummsõlme, et saagi änam`lahti; Kott oo --`kinni narbitud Han || põimuma nee linnassed oo [kasvades] nõnna üheteise vahele`narpin et Muh*

2. paikama, (hooletult) kinni nõeluma *se_o muidu `narpimine, kui `riidele_p `aeta `õiged `paika `peale mitte Muh; vana lagund riiet `narpis kokku Kse; akkas `riidid `narpma Tõs*

narr¹ *narr g narri Rei, `narri Kuu Hlj Lüg Jõh, narra Var Tõs Khn Aud Tor Hää; na`rr Amb JIn VMr Kad Pil Urv Röp, g na`rri Mar Ris JMd Kod Lai Plt Kõp Vil Krl Plv, narri hajusalt Sa, Muh hajusalt LÄ, Saa Juu TÜR Koe VJg Iis Trm KJn Trv Hls Hel Puh Nõo Rõn San Har Rõu, nari Vas Se; n, g `narri Vai*

1. subst **a.** (teiste meelest) rumaluke, mitte tõsiseltvõetav, veidi ogar; ka kloun, pajats *Mis siis lähäd `sinne `narri `mängima Jõh; ää tehk ennast nii narriks Khk; Ää ole na`rr, et sa teisi järge ahvid Kaa; Kes `sõukest `narri oma `seltsi võtab Põi; ega ma na`rr põle, et sa muga nii räägid Mär; me olime nagu narrad teeste siäs Tõs; kaua ma tede narr ole Aud; `keisre narr on kõvaste pidand `rääkima Hää; küll teine na`rr narri ära tunneb Saa; ma nagu na`rr seesan, teest vahivad mind Amb; mis sa sellest na`rrist nüid kõneled JMd; jalte (jalgade) juures seisab kohe nigu na`rr (koerast) VMr; na`rr, kes Narvast naise võtab Iis; kui ilma na`rrid kahekeisi Kod; mine na`rriga `asju aeama, sest ei tule `välja midagi Lai; mind - - `tehti na`riks Plt; ei tää, ka viijl na`rremped `narri om Hls; esi täis inimene, a keksip ja `karglep ku na`rr Nõo; kae no² `na`rri, mis är² tegi Plv **b.** narrus, rumalus mis `narra ta sii teeb Var; ärä aa `na`rri Kod; lurasid puu lusikatega supi sees, `rüipasid ja luristasid, tegid pool `narri Plt*

2. adj **a.** tobedavõitu; pentsik, naeruväärne *sie on üks narr inimine, ke tieb rumala tükkisi Lüg; `na`rri juttu ma ei usu Ris; na`rr inime, üks `niuke kergaka `moega TÜR; [mõned] panevad sedä Kodavere kijlt narriss Kod; tiijb pääle va `na`rre `tempe Trv; sa_let muedu illuss küll, aga nõna om sul na`rr Puh; kagos om na`rr luum, ei mõsta `vil`lä süüvvä, süüüb uhaku `lehti Nõo; Kuis sa_taa põllu nii `hiskmitse olõt `külvnü², ta_m nii na`rr kaia_muil inemiisil Urv **b.** kehvy, vilets, halb `kaige `narrimaks `tuuleks igä `piedä kagutuuld; `Soidimme edesi kuo `puole, tuju oli narr, last mend, mei `reisurahast `ilma Kuu; meie rugi jääb see `oasta narriks Jaa; Mõni on nisuke na`rr selle süemaga Amb; mullu olid meil na`rrid linad JMd; mul oo tänäuade na`rr vili Kod; serätsit `na`rre `kartold ei ole kellelgi, ku miul prõlla om Puh; taa om säärän na`rr miis, ku ta tõsõ käest raha `võlgu võtt, ega ta kätte `massa ei taha² Har; mul ol`l `väega na`rr pää, es võta oppust `vasta Röp*

narr² *narr g narra, -i Sa; na`rr Noa LNg HMd Kei, g na`rri Ris, narri Rid kidi `meitel oli üks vana maja - - kennel narr oli, siis see käis säääl ukse vahel seda lougutamas - - [ise ütles] ma louguta `narra (kidi ravitsemisest) Jäm; vahel narr lööb kää `rande `liikme `sisse Ans; narr - - `tõmmab sooned `kanges, valu sees Kär; ma oli narraga küll `kimpus Kaa; mool narr `mitmed `aega kää `randmes Krj; Kui liige nagises, siis oli narr sihes. Punase lõhjala `pandi õheksa `sõlmi `sisse ja `õmber, see `kautas narri ää Põi; kää `sisse lõi na`rr Ris; na`rr ragiseb HMd Vrd nari¹*

narr³ → nari²

narrakas *narrak|as Pha Põi, na`rak|as Mar Juu Lai, g -a*

1. narrivõitu, narrikas *`sõuke narrakas Pha; na`rakas, va kergatis ja al`p Mar; nihuke na`rakas inime Juu*

2. näru *Niied on nõnda `katki, paljad narrakad veel; Va sälu narrakas sõi meil tüki `peetisi ää Põi*

narra|noorik *valenoorik narranoorik - - sai `tehtud vehad, veheldi teda Aud; Pulmas oli narranoorik Pär*

narra|rohi *põldosi sel mitu setu nime, sea nisa on keige esimene - - narrarohi ka; Keik kohad seda narra `rohtu täis Jäm*

narreldama *narreldama* Jäm Ans narmendama jõki `käised narreldavad Jäm; *Äi seda_p* või mette selga pista, see jo nii narreldab Ans

narrik *narrik* |k g -ku narr ta om `väega narrik oma tegudega Puh

narrik |kannikas narr, veidrik *Mida ma teid `narrikannikuid vahin Jõh; `Täie inimese iest ei olnd, oli `narrikannikas IisR; mine, narrikanikas Mar; oled vana narrikanikas VJg*
Vrd narrkannikas

narrikas *narrikas* |as Jäm Kse Iis Plt KJn Trv/-k|ass/, *narrikas* Tor Trm, *narrigas* Vai, g -a; *narrikas* g -e Krl narrivõitu, narr *narrikas mees oo narra pool `venda Tor; täma ike on natuke narrikas Iis; ah, ta on `siuke narrikas KJn; olöd õks veidükõni narrikas Krl*
Vrd narrakas

narrilane *narrilane* |ne g -se Plt KJn Trv narr on kua üks narrilane oma juttudega Plt; *temä om ku va narrilane Trv* **Vrd** narriline

narriline *narriline* |ne g -se Puh; *narrilõni* g -dsõ Krl narr narrilistest inimestest oia ennäst kõrvale Puh; *sul narrilõdsõl ei olö `õigõt `mutsu[?] Krl* **Vrd** narrilane

narrima `narrima, (ma) *narrin* hajusalt S L KPõ, Iis Ksi Plt, `narrin R; `narima, (ma) *narin* Tor Ris JMd Trm; `narma Röp, (ma) *narrin* Vig Han Tõs Khn Kod M(ma-inf `narime) TLä Kam San Kan, *narri* Krl Plv; *narima* Lüg Urv Se, da-inf *narri[?]* Har Rõu Vas

1. a. pilkama, tõgama; kiusama `Narri miest, aga ärä `narri mihe `mütsü Kuu; *Õhukese palituga `talvel käid, ärä `narri `talve IisR; suuremad lapsed `narrisid meid, et ilves `uitab ning tikub kallale Khk; Poiss narris teisi, et ta saand nonni käde (luiskamisest) Kaa; Kaua sa ennast `narrida lased, akka `vastu Põi; ää tule võerast inimest `narrima Muh; mis sa muðu must - - narrid Mär; se_o muedu üks va `narmese sõna; saaks mõne pardi koa ää `narri (maha lasta) Vig; ma ette narri tänd, tä ei soa aru Tõs; Ää akkag mjõnd `narma, egä mia üsä tohm kua põldõ_mntõ Khn; aga teised, `arvasin, akkavad mind `narrima, et ma üks argpüks olen Hää; alumene lõug narrib `pealmest (ainult alalõug liigub) nalj Kei; mis sa sest kutsikast narrid TÜR; täma on `kange `narrima Iis; minul kua `niiske `narmise muud; ei anna obesele `süüki, et mes sa eläjälumass narrid Kod; Tõist `narma akata, sij ei ole ilus mitte Trv; ta narõ neid rumalass ja ulliss Har; sõss nakasõ jo kõik minno narima Vas; nariva[?] õnnõ üstõist `vasta Se || petma Kis korra on narrind, seda äi usta änam Emm; `narrind `riided käest ää Vig
b. õrritama ta_p salli `narrimist, tuleb kohe ammastega kallale Khk; `narrig mette vihast `koera VII; Naakaua poiss ikka `narris `koera, kui koer korra `rahnas Han; koer ei salli seda, kui teda narritase Tor*

2. ärä rikkuma, solkima; halvasti, lohakalt tegema või kohtlema *narib tüö puha `välla* Lüg; `narri `peldo üks kerd, `peldo `narri sinu üheksa `kerda Vai; *se_kuhts sõnnik, see on ka üks põllu `narrimine Khk; Tuhlistel on magus maik sihes, nii pailu ikka külm narris neid Põi; mees narrib `põldu üks aasta, põld meest üheksa aastat Rei; ei meri anna `narrida üht Rid; see mees teeb ikke põhaliku töö, ta tööd ei narri Mär; `põldu ei maksa `narri sedasi, et oiad ilma sõnikuta Vän; narrib muðu ää, käib korra äkkegä üle, mis sest soab Juu; [rätsep] `narrind `riide ää Koe; narri muad üks kord, `vaata mua narrib sind pärast üheksa `korda VMr; ärä `narnud mu `kal'li `riide Kod; ta olli `suiun (sugedes) na (linad) är `narrin; küll om är narrit sij maja Krk; tuu ei ole muud ku üüts tüü `narja Hel; ta_m miu `amme nii ärä `narnu, sij ame ei `kõlba mitte kohegina Nõo; kes maad `narise - - tuu es saa `saaki kah Kam; no om ta tüü vällä narinu, ta ei `kõlba kohegi Har; opõtaja kai üt'el, et kes sul so pää är om narinu Vas*

3. (tüdrukut) häbisse saatma, vahekorras olema *ää narrib kena tüdrugu* Mus; *üks va mehe liits, narrib`peale tüdrukumi* Muh; *poiss`narris ää, jättis tüdreku maha* PJg; *on tüdruku läbi`narrin* Ris; *kurjad jah,`raiskasid tüdruku ära,`narrisid ära* JIn; *on sedä kua ette tullud, et mijs on obsess`na`rnu* Kod; *tiiras poiss - -`tahtis tüdrikid ära`narrida* Ksi; *seni ta sääl jöl`k, ku ta tüdrugu ärä na`r* Krk; *`olli ärä`na`rnu tolle`tütre* Nõo; *är`lasku hinnäst är`na`ri`* Plv

Vrd nardima¹

narriste halvasti, viletsalt *oma laits, aga`väega narriste a`nd`* süvvä Nõo

narritama *narr|tama* Mär PJg Hää Juu Kad VJg Sim Iis Kod Ran Nõo Ote Urv Har Se, *-tamma* Har Rõu Plv, *-teme* Hel, *-dama* Rei Phl; *na`ritama* JMd Trm Kod Plt; *`narrita|ma* VNg Lüg, *-mma* Jõh Vai; *da-inf narrida* Khk; (sa) *narritad* Mar *narrima`arga`narritaga* *toist inimest* VNg; *`põldu sa`i narrida, kui sa - - rammutat* Khk; *mis sa narridad* münd Phl; *on süi ja patt, kui sa väetimid narritad* PJg; *poiss narritand tüdruku ää* Juu; *vana inimest ei maksa narritata* VJg; *vanamijs na`ritab toedo tegijid, et tieväd`sousti, aga alate`kastus lavval* Kod; *ükskord na`ritadi mind läbi,`tehti na`riks* Plt; *esi`mõtli, mes tä must piäss narritama* Ran; *siin`olli üiits`väike`rätsep, siss poesi narritiva tedä* Nõo; *mis sa narritat tõõsõst* Rõu; *ari`põldu, narritagu`i* Se

narrits¹ → naarits¹

narrits² → narits¹

***narritus** g *na`rituse* Lai; *narridus* g *-e* Khk *narritamine see oo narridus ka, et ta`p saa`maksa, siis`arga lubaga ka* Khk; *kel tukad ees, neil nal`ja pärast`ööldi, et lakad ees - -`ööldi sõimu või na`rituse pärast* Lai

narr|kannikas *narrikannikas vana narr`kannikas on, ei õle sest`asja* Lüg

narrkaps *na`rrkaps* narr *`vaata, kus`na`rrkaps`jälle oo* Mar

***narruma** pr (ta) *`narrõss untsu minema, ebaõnnestuma`narrõss mõnikõrd küdsämisega är leib, ei nõsõ`ei* Ráp

narrus *narrus* Lüg IisR/-ss/, g *-e* Vai Jäm Kse Tõs Tor Saa Iis Kod; *na`rru|s* Mär Trm Plt KJn Hls/g *narruse/`Puh San Krl/g -sõ/`na`rru|ss* Trv Nõo, g *-se* veidrus, rumalus, narr *tegu`narrused ei ole`kolbalaised* Vai; *mis sest tuleb, see mu`du`na`rrus* Mär; *mis sa`narrust teed* Tõs; *ta tegi oma`narrustega te`stele`nal`la; ära tee seanst`narrust, tee ikki, ku`das peab* Saa; *vai mul sedä eduvuss ja`narruss vaja one* Kod; *see oli üks`na`rrus, muud midägi* KJn; *si`j`tegu om üiits`na`rruss* Trv; *nende`na`rrusi ärge`uske* Puh; *tu`om jo`sel`ge`na`rruss* Nõo; *särane temp ei olõ muud ku üiits`na`rrus* Krl

narr|vatt *sõim, halv kas ma su narrvatt ole* Jäm; *On üks igavene narrvatt mees* Ans; *Narrvatt, kaval ja valelik inimene, keerutab* Krj

narsakas → nartsakas

narsakili adv < nartsakas *`riided nii narsakili`selgas* Muh

nart *nart* g *narda* puu palgi veeretamiseks *panõ narda`ala`, nuid`müü`dä`saami`palkõ üless tõmmada* Har

narts *narts* Kul Mih, g *nartsu* Jäm Khk VII Põi Muh Rei Rid Mar Vig(g *-o*) Kse Tõs Tor Ris Hag JMd Koe Kad VJg Iis Pal Lai Pil KJn, *`nartsu* Kuu Lüg(g *-o*) Jõh IisR, *nardsu* Hää Trm, *narsu* Muh Mär Khn Juu Jür KuuK Amb Tür VMr Kod Plt Hls, *narso* Mar Kod; n, g *`nartsu* VNg Vai **a.** (vana katkine) riideräbal; ka kindlaks otstarbeks kasutatav riidetükk *sie on üks pisukane nukku, tein`nartsu,ist* Kuu; *`eile pesita pada`nartsuga* Lüg; *lapse nartsud, mis tal all käivad`mustuse taarist* Jäm; *nartsu`sisse mässitakse vikatid, kui*

eina`moale soab minema akatud VII; Anna üks narts, ma pane `siia [käe] `õmber Pöi; nõöbid `ollid narsu sehes; pane narsud `jalge `ümber Muh; Oli nagu narts maas Mar; too narts ja pühi [laud] ää Tõs; ma seo nardsu `sisse Hää; koevatan narsuga silmäd ää Juu; Mõnel oli natuke `tuhka niisama narsu `sisse `siutud Amb; setud `korjavad `nartsusi JMd; karjatsel olidki narsud `jalgas TÜR; arjuklane tuleb, minä õssan uude narso (pearäti) õmale Kod; [kui] meeste särgid `katki läksid - - sialt `tehti laste `nartsusi Pil **b.** (katkistest rõivastest) Mis neist `nartsudest enamb parandata IisR; käib `nartsus teine Rid **c.** piltl (saamatust, viletsast inimesest) Kui `niskuse `nartsu `piale `luotama akkad, võid `surma `laupäni `uotada IisR; See [mees] on selle naise käe muidu üks narts Pöi

Vrd närts

nartsakas nartsak|as Khk VII Pöi Kse Tõs Tor, nartsak|as Pöi Muh Plt, g -a narts pühi laud nartsakaga `puhtaks Khk; Too üks nartsakas, pühime paranda ää; Ma käristasi terve särgi narsakateks Pöi; nartsakid ei soa enam `jalge `ümber `panna, nartsakad oo vanad Tõs; nartsakaga `peßsis parandad Tor **Vrd** närtsakas

nartsidi onomat `tõmbas ninage iki `nartsidi Krk **Vrd** nartsti

nartsima `nartsima Muh PJg lappima, paikama Oleme küll nartsind - - aga ikke [riietest] puudus käe PJg

nartskme `nartskme, (ma) nardsi norskama ku seliti makap, siss akkap `nartskme; ma ei tää, ka ma nardsi, või iluste maka Krk

nartsti `nartsti Juu Krk onomat, deskr reagi mõni paha sõna `taale, kohe `kargab `kinni `nartsti Juu; `tõmbas ninage iki `nartsti Krk **Vrd** nartsidi

nartsunõ `nartsunõ g nardsusõ närune ta_m `nartsunõ nigu tedre `pulman Har

naru naru Kuu Lüg Pöi Muh Mär Mih Aud Pär Vän Tor Hää Ris Juu TÜR Iis Trm VIPõ

1. subst **a.** räbal, kalts `Pintsak kut igavene naru Pöi; kalsu kaupmees tuleb ja `korjab narud ära Vän; Vanašti `olli - - magatesase `nurkes - - narud visati pääl Hää; vana palitu naru oli `sel'ges; ega mina tia, mitu `naela ta (kaltsukaupmees) neid narusi selle kausi eest rehkendas Pil || miski vilets, armetu maea narud `ollid üleval (varemetest) Vän; maribud kül'm võttis ära, mõni naru jäi veel SJn **Vrd** narukas **b.** reo, sunnik Sii on muidu üks va mehe naru Pöi; naru ei söö ega kedagi, mis siga temast saab koa Mär; varese naru viis kanapoead ää Vän **c.** kõrne kui `raspa sulatatse - - narud jääbad järele Mih; rasva narud jäid üle - - `tehti seebiss Kõp

2. adj vilets, kehv naru eenam - - üks vitsik oo Aud; `ollin naru `sööja; kurgid on tämmudi irmus narud; kõige narumad puud jäid `järgi Vän; muudku koõdid ja nahk, jäi sihukseks naruks TÜR

Vrd näru'

narukas naruk|as g -a Aud Juu räbal, kalts riie nagu narukas `sel'gas Aud; põranda riie võib olla pii tagune, koorutud lõemed ja siis `kootakse - - narukaid `sesse Juu **Vrd** naru, narukas

narukil sorakil `juused_o nõnna narukil Muh

narune naru|ne g -se Kuu Muh Tor Ris Juu Iis Trm Pal Plt närune narused `riided üll Muh; narune jaki Tor; nii narused `riided `sel'gäs Juu; käib naruses `riides Iis; narune kaß, riibakas teine Pal; narused `riided sel'las kui kadaka kubu Plt

narustama narustama Muh Trm, -mma Iis

1. narustama mis sa narustasid selle `riide ära Iis

2. närune olema, narmendama kuub narustab alt Muh **Vrd** narutama

narutama *narutama* nārune olema, narmendama `riide ear narutab; `riided kõik alt narutavad Plt **Vrd** narustama

narvas *narvas* g `narba Emm Rei narmas *kanjal on `nabad* Rei

narveldama *narveldama* Rid Mar Ris, *narbel-* Mih narmendama `käiso suud *narveldavad* Mar; *vana `katkine riie akkab narbeldama; juba rukki pead narbeldavad* Mih; *riie narveldab* Ris **Vrd** narvendama

narvendama *narvendama* HJn Kod Plt narmendama *riie narvendab* HJn; *inetu, ku saba narvendab* Kod; *püksi põlveotsad narvendavad* Plt **Vrd** narveldama

narvlane → narblane

nasa *nasa* Kod MMg Äks Hel(-s-) T(-s-) V(p *nassa*) ristpulk (käepidemena), näsa, räsa *labida nasa õled ärä `kaatand* Kod; *perä aerul om nasa otsan, muidu ariligu aeru `muudu* Ran; *`lapju naša, vigla naša, alb om ju `tõsta, kui našad ei ole* Nõo; *nasaga om paremp `kaiva, ei võta kätt valusass; pal`lu našasit val`miss tettu, tahva varrele `otsa `panda* Kam; *nasa um `korgõpah otsah, `rišti `otsa `pantu; ei olõki nassa* Plv; *mõla om pal`lo pikemb kui air, täl om nasa otsan* Räp; *`lapjo nasa läts ar^o otsast* Se || *tila lüpsiko nasa* MMg **Vrd** nasar

nasaa *nasaa*· Kod Lai niisama *tongotab* (noogutab) *nasaa*; *nagu teretäb* Kod; *ei teind kedagi, nasaa*· `ulkus Lai **Vrd** naasama

nasak *nasa|k* g -ku üleannetu *siin on neid nasaku küll* Kuu

nasar *nasar* Kod, g -a Jõh räsa *Nasarast sai `käega `kinni `oida, nasar oli jämedast `vitsast `painutatud* Jõh **Vrd** nasa, nasargas, näsar

nasargas, nasarka *nasarg|as* g -a Jõh IisR; n, g *nasarka* Jõh IisR käepide, räsa *vikkastid õlid kahe nasargaga; `Pal`ja `nuaga labidalle nasarga teha on `süämävahe tüö* Jõh **Vrd** nasar, näsargas

naselema *naselema* näselema – Kuu

nasi¹ *nasi* näsiniin *nasi koor oo `kangeste viha* Tor

nasi² *nasi* ülisoolane *Ta (toit) on ju kohe nasi* Põi **Vrd** nasin³

nasi³ → naasi

nasik *nasi|k* g -gu üleannetu jõmpsiikas *Nasiku on siin küll, kes `ehtul `ounapuiss `kääiväd; Midäs nuod nasigud nüd muud `oskavad tehägi ku paha* Kuu

nasilka → nosselka

nasima¹ *nasima* VNg Tor Koe Kad VJg KJn Trv Rõu

1. *näsima, nosima tule nasi `süiä vähä* VNg; *nasib `süia* Tor; *loomad nasivad `rohto* KJn; *nasib - - söögi man* Trv; *nakass `süüki nasima* Rõu

2. *võtma nasis `selle omale; laps nasis `kinni ema savast* VNg

nasima² → nassima

nasin¹ *nasin* Vil Krk, g -a Mär Hää Juu Plt KJn Trv; *nassin* Hel, g -a Rõu, *nasina* Puh nahin, sahin; *nohin ninast tuleb suur nasin `väl`la Hää; loomad sööväd ni `et nasin taga* Juu; *lammastel ääd einad iis, võtavad ku nasin* Vil; *akkaás sadame, nindagu nasin tulli `paksu `vihma; nina nasisess pähän, võtt ku nasin* Krk; *lehmä võtave (sööväd) ku üts nassin* Hel; *temä sõi suurõ nassinaga* Rõu **Vrd** näsin

nasin² *nasin* g -a SaLä Kaa Krj Põi näsiniin *nasina `kooi `siuti tallestele `kaela, kui tallestel `täisid oli* Jäm; *nasin - - see on üks väga `kange puu, punased marjad peel* Khk; *räägiti, et kui nasin `õitseb tipust, siis tuleb saagi `aasta; `metsas on nasinad, nendest `tehti võrguparandamise `uisid* Mus; *Kevade varakult `õitsevad - - roosade õitsestega nasinad* Kaa;

Nasin -- vanasti noored mehed olid selle puu koort `silma ajand, see rikkund silmad
ää -- siis `polla roonuse `võetud Pöi

nasin³ *nasin* g -a Kaa Pöi ülisoolane *Liha oo juba eige nasinaks läind, peab varsti üles panema* (suitsutamiseks) Kaa; *See leem on ju oort nasin; Niid sa teind ne tuhlid nasinaks Pöi*
Vrd nasi²

nasinal *nasinal* Mär Hää Plt nahinal sööma `aeges kõik oo vakka, söövad nasinal Mär;
siad söövad nasinal Hää

nasinal|puu *näsiniin nasina puu, punakade `marjadega VII*

nasi|niine|puu *näsiniin nasi niinepuu `panti tütarlapsel patsi paalaks Emm; nasi niinepu,*
nisused magedad marjad külles Jür Vrd näsiniine|puu

nasi|puu *näsiniin nasipuu, pisikeine kud oa vars, `valkjad roosad `öitsmed Jäm; kui*
põrsastel täid_o, siis keedetse nasibu koorde vett Muh; nasipuust `kista `niini ja `panta patsi
`sisse Emm; nasibul_o `seoksed punased marjad Aud; nasibu olnd nõia puu, ta on irmus
mürgine ja viha Vän; Nasipuu -- lapsed -- `oitke, et selle `marju ei söö, need on `kihvtised
SJn **Vrd** näsipuu

nasisem(e) *nasisem(e)* Hls Krk nohisema *nina nasisep sellel Hls; nina -- ei anna engäde,*
nasisi; süda täis, nüid turtsub pääle, seisab vakka ja nasiseb muidu Krk

nasi|soolane ülisoolane *supp oli nasisoolane Pöi Vrd näsisoolane*

nasistama *nasistama* nahistama – Saa

naskal *naskal* g -i naaskel *Isa toi poest `uue `naskali; Oda `naskal ja paranda king ärä*
Kuu

naskama¹ *naskama*, da-inf *naskata* Rid Mar napsama **a.** äigama, lööma *tuli -- võeras*
kaśs, sain teda naskata korra Rid **b.** haarama, kinni võtma *naskavad mõne augi `kinni*
vahest, kui tojosel `käivad Rid **c.** nähvama, teravalt ütleva *ma `naskasi tätt ühõ korra ometigi,*
`antsin ühõ alva sõna Mar

naskama² *naskama(ie)* nohisema *`lapsed õlivad `paljaste käsidegä lume sies, nüüd*
`naskavad Lüg

naskerdama *naskerdama* Hlj Lüg Jõh descr *siis sai sääl (jões) `pessa ja `naskerdada tädä*
(lammast) Lüg; *Kuer `naskerdab* (nakitseb) *`kirpu* Jõh

nasklik *naskli|k* g -gu nastlik *peenükõist `kirja opõn om `nasklik* Krl

nass¹ *naśs* JMd, g *nassi* Ris Koe/-śs-/ Hls *näss eks ta ole üks obuse naśs* JMd; *siĳ om ku*
karva naśs, pikä arjustege, pikä karvage Hls

***nass**² pl *naśsid* väike sääsk – Kos

nass³ → nast¹

nasselga, nasselka, nassilka → nosselka

nassima *nassima* Jõe, *nasima* Vai kandma *kui laps sai `kümne `aastaseks, akkati*
`triibulist `sielikut `nassima Jõe

nassu *naśsu* VII SJn Krk

1. *täi* (ka lastehirmutisena) *laps laseb `otsida naśsud ää; naśsu viib `kaose* VII

2. *näss om üiĳs karva naśsu* Krk

nassuline → nastuline

nassutem *naśsutem* descr *sis naśsutive senis, ku kate käe ala* (kaartide mängimisest, kuni
järele on jäänud kaks viimast mängijat) Hls

nassõldamma *nassõldamma* nuuskima, nuhkima *nigu `tarrõ sai, nii naśs nassõldamma*
inne tarrõ pite Plv

nassõlka *nassõlka* nuhkija, nuuskija *ta um õigõ_nassõlka*, nigu `tarrõ sai, nii *naas* *nassõldamma* Plv

nast¹ *nast* g *nastu* Phl Rid Mar JJn VJg IPõ KJn Trv, `nastu Jõe Kuu, *nasta* Jäm Ans Muh Rid Lai Krl; *nass* g *nassu* Kod *naast a*. metallplaadike, -kilbike *olid sedised `kruilised `elmed*, *nastad kül`les Jäm*; *see oo nii `nasta ennast pannud* (ära ehtinud) Muh; *nastud vööl* Phl; *`leidel on nastud piäl* KJn **b**. käsn, tüugas, näsa vm kühm, mügar *obutots - - on rusika `muodi kala - - `nastud on `seljas ja `külje peal* Jõe; *paakspuul must koor, allid nastad pael* Jäm; *meriärg_o `nastas* Muh; *pisike lühike kala, `kangeste `nastu täis* (merivarblasest) Rid; *nastud näu pial* VJg; *minul õlid `veiksen käed `nassa täis* Kod; *nastud on nisade külles - - mõned on suured nigu `peidla otsad* (udarahaigusest); *menel oli nast silma lau pial, teisel kaela pial, `nastasid on mitut `moodi* Lai; *näo piäl om seandse nastu* Trv **Vrd** *näst*

nast² *našt* g *našti* Kad Iis, `našti Hlj; *nast* g `nasti Jõe Kuu IisR *noodakõis `nastid on jämedad `köied, `nendega saab nuot jää `alla `vietud ja `jälle `välja* Jõe; *nasti piäl on `mergid*; *Mittu `süldä sai `nastisi `enne vedädä, ku `nuoda `siived hakkasid üles tulema* Kuu; *kilunuodal on naštid - - köied, miska `vietakse* Kad

nastak *nasta|k* g -ku

1. sõim (kitsist, seltsimatust) *`põrgu nastak, ken om kitsi; si_o `juštku igäven nastak* Krk

2. häbe tüdruk - - *`isti säääl üleven masina veere piäl, va nastak oli pal`lass* Krk

nastakas *nastak|as* g -a *vistrik*, *punn nastakad aasid naha pealt ülesse; mis nastakad sool `jälle peal oo* Mar **Vrd** *nasvakas*

nasta|täis suur kogus, laar *ea nasta täis tubakast; `olli ikka nasta täis küll* Muh

nastik¹ *našti|k* Khn Vän Kad MMg Urv, g -ku Saa Hag Juu Amb Lai KJn Krl, -gu Har Rõu; *nasti|k* Põi Muh Hel, g -ku Jäm VII Mar Mär Vig Han Var PJg Tor Hää Nõo, -gu Khk Phl, -ke Puh; *`nasti|k* VNg Lüg, g -gu Kuu; *naasti|k* Kul, g -ka Kse (mürgitu madu) *`nastik on `suuremb viel ku `rästik* Lüg; *vesiuús ja nastik, üks ning_se samu* Khk; *See va kollaste `lõugadega vesi uús on nastik* Põi; *nastik ei ole tige* Muh; *nastikud ei tohi `keegi tappa* Mär; *sii meie `õues olid need va `koltse lõuadega - - nastikud* Var; *naštik ond vaga uús* Khn; *säääl ol`li nastikid mitu tükki* Saa; *rästikud ja naštikud, teene oli ikke muste `kirju seilast ja teene ei old* Amb; *naštikul ei pia `kihvti olema, naštikud ei ole nii `karta* Lai; *nuu sarapuu `karva `võrkja ussi olnava vihatsemba, rästike ja nastike, niij ei olnava nii vihatse* Puh; *`täämbä ol`l `raodu piäle pal`lu nastikuid `ussõ tullu²* Har **Vrd** *nästik¹*

nastik² *našti|k* g -ku Sim Iis Võn *vistrik* *naštikud on nisukesed vihased `vistikud - - naštikutest ei sua kudagi `lahti* Sim; *väike naštik ajanu ihu piäle* Võn **Vrd** *nästik²*

nastikõnõ *nastikõ|nõ* g -sõ *nastlik obõsõ `olli nastikõsõ nigu `ruublitükke täüs* Urv

***nastiline** *nastilene* Var; *pl naštilised* Khn *nastlik `Küile anna küüsilised, nadudelle naštilised* rhvl Khn

nastlik *nastli|k* Emm/-lek/, g -ku SaLä(-gu) Kaa Krj VII Muh Rei Phl/-le|k/ Kse

1. laiguline, lapiline, kirju *`nastlik - - obu kut kirikinnas, isi allikas* Jäm; *`nastlik kaás oli natuse aja eest oues* Khk; *sinisekiri üljes_o `sõuke `nastlik* Krj; *`nastliku karvaga loom* VII; *kirstu eared `tehti vahel punase `nastlikuks* Muh; *`nastlek huss, sakid `selgas* Phl **Vrd** *nasklik, nästlik*

2. *nastik vanasti ma `tapsi `nastlikud ikka ää* Khk

nastlikanõ *nastlikanõ* *nastlik hiir hopõn ku `nastlikanõ um, `ruublitükäne hopõn* Rõu

nastuline *nastuli|ne* Kuu/`nas-/ Koe Trv Pst, -le|ne Juu KJn Vil, g -se; *nassuline* Kod

1. naastuline, naastudega `nastulised` `valjad` Kuu; *obuse riistad on nastulised* Koe; *leid on nastulesed* - - *vasklapatsisi täis* KJn

2. laiguline vm kirjaline `nastuline` *uss* Kuu; `üüksed ol'id oma` `koetud` - - *rastulesed ja nastulesed kiik* Vil; *elajid om nastulisi* Pst

nasu → *nasv*

nasv *nasv* Pha Pöi Rid Kse Han Var Tõs Khn Aud Pär Hää, *nasu* Pha VII Pöi Hää, *g nasva*; n, *g nasva* Rid Mar, *nasu* Pär Ris leetseljak, *meremadalik Mõned nasvad on nii madalad, kui meri tõuseb, ojutab öle*; *Nädal poolteist elas seal nasvas ja`püüdis kala, kui kala küll oli, siis tuli`jälle koju Pöi*; *lähme viimati nasva`otsa`kinni* Rid; *nasv* - - *kui tõusvesi, siss ta oo suure merega ühes, kui möönvesi, siss ta oo eraldi* Var; *nasv*, *see oo`seoke sääre ots* - - *sial* [on] *kiva ja`kruusa ja`kõiki* Tõs; *Naatsi nasu ja Merevahe nasu, need on noodavedamise kohad* Pär; *sõuke viij ein kasub säääl nasva pääl. vesi käib nasvast`ühtelugu üle* Hää; *seal mere vahel on suur nasu* Ris

nasvakas *nasvakas* *vistrik* *nasvakas oo kaela peale asond* Mar **Vrd** *nastakas*

nasvel `nasvel` *vistrik* - Mar

nasvärk `nasvä|rk` *g -rgi* Emm Rei Trm Nõo, *-rgi* Kuu Hlj; `nasvä|rk` *g -rgi* Jäm Khk Kaa Pha *igasugune kraam siis ei`annetutki`muidu* [kalu] *kui küsüiti, et kas`nasvärki on* Kuu; *kui`laevad`läksid ukka, siis`saivad sääält`laevadest* - - *nasvärki* Hlj; *Sii oo seda nasvärki üsna ülearu* Kaa; *Mees aes igavest nasvärki kogu* Emm; *Obusega käidi* - - *Tahkunast`nasvärki`toomas* Rei; [sepikoja] *Seena pial on vahel kua kõiksugu`nasvärki* Trm; *Ehituse manu tuüdi kõige sugust nasvärki* Nõo

nat → *naat*^t

nata¹ *nata* *kratt* *Nata pidi vara tegema*; *Mõni on vaadand, kui nata käib* Rid

nata² *nata* Pöi Muh

1. *vilets, kehv oli üks nata mees* Pöi; *sa oled`uopis natam kut ma*; *nii natad meest ma põle enne`kuskil pool näin mitte* Muh

2. *rumal ää olg nii nata mette, et sa lased petta ennast* Muh

natakas *natak|as* Khk(-gas), *g -a* Pha VII Kei/-í-/

1. *nutsakas pöial`aige, akkavad sured natakad`siia taha* (pöidlasideme külge kinni) VII

2. **a.** *pätt, kaabakas Kõiki mädana natakaid tema koa`korjab* Kei **b.** (kasimata inimesest) *Lapsed käivad ringi nagu natakad* Pha

natake(ne) *natake* (-t-), *natake|ne* *g -se* *napakas Egas natakesest ei saa midägi tegijät, täl ei ole jo arusaamist; Ega tedä natakest ei massa pilgata* Nõo

natakse *natuke* *natakse mõestäme kõnõlda* Lei

natane *nata|ne* Iis Trm Kod MMg, *natta|ne* R, *g -se* *tatine Nenä_o peris nattane* Kuu; *küll sa õled nattase nenägä*; *sellest`lapsest piab`kasvama tark mies, ke nattane on* Lüg; *Vanast`üeldi, et pere`naine piab iast`süegi`lavva`puhtast`pühkima,`muidu tulevad nattased`lapsed* Jõh; *laps muss ja natane* Kod

nata|nina *tattnina* Ku õli *esimine tüttär, sis`üeldi mehe`kõhta nattanenä, oe nattanenäda, ei saand`poiga* Lüg; *Iga nattanena`ärgu`tulgu õppetama* Jõh; *Vahi nattanenä, jo`punnib aganikku`tütriku`juure* IisR; *kus mul natanina, tahab jo miestega`juoma`minna* JMd; *mes sa nataninä kõneled, sinä ei tiä kedägi* Kod

natask *natask* *g -i* *nolk ennä,`poeskese nataskid, mes näd_o tehnd* Kod

***natatama** (ta) *natatab* *tatistama alate itkeb ja natatab* Kod

natem *natem* Var Juu Koe vähem *anna riist`einä natem kui teist`einä* Var; `värsket võid pane ikke `rohkem leeva `peale, kui vanaks lähäb, eks siis pane `jälle natem Juu

natid pl *natid* g *natide* kompsud tuli uksest `sisse, *natid* kää `otsas Rap

natik¹ *nati|k* g *-ku, -ke* talitee tähis *mes sa lähäd ja käid siäl, kas sa et näe, et natiked* o üles pandud Kod Vrd **nadik¹**

natik² *nati|k* Hel/*-t-/*, g *-ka* Sim, *-ku* Lai; *nattik|as* g *-a* Lüg

1. marakratt, rüblük, jõmpsikas *sina natik kua mõni`ütteleja minule* Sim; *poisi ja plika natikud läksid ohakaid`to`rkima; mis sa natik`seie* (vanainimeste jutu vahele) *tikud* Lai

2. vilets olend *üks`vaivane inimese nattikas* Lüg

natik³ → *natike(ne)*

nati|kael *nadikael* ah, sa *natikael* Hää

natike(ne) *natik|e* Pha Tor VJg *Krk/-ik/* Pil KJn, g *-se* Kaa Mih Tõs Hää, *-ese* Kse; *natik|e* Kul Vig Aud Vän Juu JMd KJn *Kõp* Vil, g *-se* Tor Saa, *-ese* Jür; *natike|ne* Kaa Puh San, *nattike|ne* Vai, *natike|ne* JMd VMr *Iis* Plt, *natigei|ne* Jäm(*-ge|ne*) Ans, g *-se* *natuke(ne)* *natigeise* *istutasin* Jäm; *Äga töö juures pole nalja mette natikestki; Vanasti loomad seda* (põhku) *näljaga ikka natikse süüa noisid* Kaa; *võtame natike kannatist,`õhta`kaugel* Pha; *küll soab ühe natikse korruga`keeta, kui pada pisike* Tõs; *lusistab natike äkkega üle, ega see`maale kedagi tee* Aud; *tildre tiivad natike`konksus* Tor; *ta tull`li natikse aa pärast`paprega tagasi* Saa; *enne ei sadand paelu`ühti, muðu natike tibas* Juu; *Natikese`saia piab lapse jäuks`jätma* Jür; *laena`mulle natike`leiba* JMd; *jäi natikene il`jemast* VMr; *pane natike`suuala supile* VJg; *vesi natikene pealt kül`metand* Plt; *aknast natike paestab`valged* KJn; *anna`mulle natikene`saia* Puh Vrd **natine**

natine *nati|ne* g *-se* Jäm Khk Mus Rei *natuke natine`kuiva maad,`jälle vesi ning loik;`Meite uks on vist natise`pöikvel* Jäm; *lõunaks näris natise`kuiva`leiba* Khk; *lähme võtame natise kannadist* Mus; *jo ta sene lehmast natist sai* [raha] Rei Vrd **natike(ne)**

natke → *natuke(ne)*

nats¹ *nats* näkk (lastehirmutisena) *latsõ² ärä`minku kao manu, nats om kaon* Har

***nats²** g *natsu* hoop, *mats suured kõverad ketta`kaikad`ollid, kes kettale esimeseks natsu`pihta sai, see läks teisele`poole* Muh Vrd **näts**

nats³ → *natse*

natsakas *natsakas* matsakas, *tüse suur natsakas mees* Khk

natsalka → *matsalka*

***natsama** (nad) *natsavad*

1. *lööma ma`otsisi parase tüiaka,`natsasi tõtta* (ussi) Muh

2. *hammustama`kärpsed`natsavad naa et* Muh

3. *nüid`natsas õte east kalu* (suurest kalasaamisest) Muh

natse *natse* Lih, *natse* Tõs Võn, *natsi* Kei, *nats* Han *natuke tohmakad pidid`natse vähämad olema, parmod oo suured* Lih; *Ma nats aega ole teil veel* Han; *Räägi natse valjemine* Tõs; *Vihm oli vääga ia, peksis ikke natsi valgemaks* [pleegitama pandud kanga] Kei; *Võtt toda vanna porojommi natse pallo* Võn

natsi¹ *natsi* notsu *natsid tulevad* HJn Vrd **natsik²**

natsi² → *natse*

natsik¹ *natsi|k* g *-ku* Mär Juu JJn Kad VJg Plt Pil; pl *natsikud* IisR, *natsigud* Kuu *vitsik kõik püütid ja`natsigud oli jahu täis* Kuu; *Kõiksugu`po`tsikuid ja`natsikuid tal sial on* IisR; *viisin natsikuga suure ulga pudru* Juu; *puu`ämbreid oli, kappasi ja nisukesi natsikuid ikke oli,*

puu`nõusi JJn; eina`maale on neid natsikuid `kuasa võtta `mitmet järku VJg; `veiksed natsikud olid juures Pil Vrd natsik¹

natsik² natsi|k g -ku Hel; `natsi|ko g -go Vai notsu `piened `natsigod Vai Vrd natsi¹

natsik³ → naatsik

natsima¹ `natsima lappima, kinni nõeluma *Vaja on need püksi põlved ära natsida* Vig

***natsima²** des-vorm `natsides tatsama mine `pee - - `natsides Jäm

natsukaine `natsukai|ne g -se notsu oi seda piend `natsukaist Vai

natsutama natsut|ama Jaa Kse Hää VJg Iis, -eme San, -õmmõ Krl; `natsutamma Vai natsutama natsutasse (natsutades kutsutakse) `pörsad toidu `juure, kes `eemal oo Jaa; natsutab nagu siga Hää; mõni laps natsutab, kui süeb VJg

natt¹ natt Pöi, g nata Khk Kär Mus Lä Tõs PJg Vän Ha Jä Kad VJg Trm Lai Pil Plv, natta Kuu(nada) Hlj VNg, nati Jõe Kaa Käi Phl Kad vähipüügiirist; ka kahv kalade tõstmiseks natiga `tosteta kala rüsst `välja Jõe; `Päämine vähi püü aig oli `üösel nattaga Kuu; natt - - `ümmärgune `niidist `kuotu, puust `tehtu varu VNg; nattedega `püütasse `ööse vähisid Khk; nataga roogitse kalu ühest kuhast `teisse Mus; Natt - - liha tükk pannakse `peale ja `püütakse `vähki Pöi; natt on võrgust `tehtot, tõstedaks kalu Käi; noodameestel pidi natt koa olema, nataga vesatakse kala `välla Rid; vähja natad olid Kir; natt - - vits võrgusse `aetud - - puu va`rs Tõs; läks nataga `vähke `püüdma Ris; natad panime jõkke Juu; natt on võrgust `tehtud, traat `ümber, saab `järsku üles tõstetud HJn; vanast `võeti natak puu kahe aaraga Amb; nata `piale `pandi kuoritud konn ja siis tulivad vähid seda sialt `süema Kad; `vähki `võetasse nataga Pil

natt² natt g nata IisK I, natta R(nada Kuu), nati Mus Muh/n natt/; natta g nada VNg Vai

1. tatt *Hari oma nenälune - - nadast `puhtaks Kuu; `peksasimma `reie ja olima keik nenad nattas sää`l `ümber `massina VNg; kui ta (hobune) on piatavis (peataudis), siis akkab natta `väljä ajama Jõh; `Lapsed olivad nattedes IisR; piim akkas venima, venib `ninda kohe kui natt Vai; pühi nina natast `puhtast Iis; laps itkeb, natt juakseb ninäss Kod || (konnakudust) `konnad ku akkavad kudemaie, siis `tievad natta, pojad siis ujuvad `selle natta sies Lüg*

2. kõnts `tormi ajal rand natta täis Jõh; tiik - - o natti täis Mus

natt³ natt g nati Kul Kir Saa Kei Lai, natti IisR; seestü natist Emm juuksetutt; turi, krae (hrl sisekohakäanetes väljendades kellestki kinnihaaramist, kellegi sakutamist vms) `Poisinolikas `kargas `teisele natti IisR; võttis teesel natiist `ki`nni Kul; võta kutsikul natiist `ki`nni, kus ta pääseb Saa; naised - - läksid `taplema, `kiskusid teine teist natiist Lai

natt⁴ natt Pha Vig Pee Kad, g nati JMd Koe; natt g natti Jõh IisR nolk `Millal nad seda natti küll õppetama akkavad IisR; poisi natt tegi pahanust Koe; nisuke poisinatt tuleb minu silmile Kad || söim oh te vanad natiid küll JMd

natt⁵ natt Jäm Ans, g nati, -t- Khn; natt g nati JõeK noor hüljes; viiger natt `üilge, sedine kiri Jäm; kui ta üks `aastane `ülge ond, siis üüdasse natt; natiid ond nuõrõd `ülged Khn; nati nahast on kuoli kotid JõeK Vrd natt

natta|lill nurmenukk *Natta`lilli meil `heinamaal; Natta`lilli tie pidi olema - - `süäme `haiguste `vasta hüü Kuu*

nattama nattama, da-inf natata nataga kala püüdma – Ris

nattikas → natik²

nattikest natuke sain nattikest `tienida, siis `ostsin `veikese `laeva Hlj

nattima¹ nattiima, (ta) natiib Mär Juu JMd Kad VJg Sim Trm Kod Lai, nattiib IisR; nattiima Kuu Hlj, (ta) natiib Ris Kad kaklema, kisklema *Mihed `läksid omavahel nattiima Kuu; Mis te*

nattite`ühte`puhku`jusku`karja`poisid IisR; lapsed nattisid`karvupidi koos Mär;`jälle nattivine`lahti Juu; nemad nativad ja käivad kohut ala tasa Kad; poisid, mis te natite siin Kod

nattima² *nattima*, tud-kesks *natitud* taliteed tähistama küll *sa suad tii kätte, tii one ärä natitud* Kod **Vrd** *nadima*²

nattima³ *nattima* nataga kala tõstma – Jõe Kuu

natti|pidi *karvupidi; turjapidi`Poisid --`ühte`puhku nattividi kuos IisR;`sõimasid niikaua, kui läksid nattividi kokku Mär; sain kurjategjatsi nattividi kätte;`võisin kuksiku nattividi`kinni Saa; olivad teised kohe nattividi kuos Kad*

natto *natto väga natto rassõ um tüüid tetä?*; *natto pal'lo timä`teie (tõi)`marju Lut*

nattur *nattur g -i Lüg Vai tattnina natturist ikke mies saab Vai*

natuke(ne) *natu|ke g -k(e)se Lüg/-tt-/ Ans Mus SaId Muh Lä(nato-) Pä/-kõ g -sõ Khn/ K(nato- Ris) I Trv Hls Puh San; natuge Phl, g -se Rei; natuke|ne Muh Var Amb JMd Koe Kad Rak Iis Plt KJn Vil Puh TMr San, nattu|ne Kuu Hlj VNg Jõh Vai, natuge(i)|ne Jäm Ans Rei Phl, g -se; natukõ|nõ Rõu Lei, -kõ|ni Krl, g -sõ;`natke g -se Kod*

1. subst **a.** väheke, kübeke, ivake *tuli`seie üks`võõras, nattukese õli`asja ka, vei siit`puuri Lüg; lase nattukese`tanssi Vai; uks [on]- - natugeise`lahti Jäm; Sii pole`nal'la natukestkid Kaa; natuke`aega on Pha; pereisa -- pani [liha] laua`piaie, sis igauks võttis ühe natukese sialt;`Vihma tuli küll, aga see natuke mõju veel`kuskile; Natuke`villu peab ikka majas olema Põi; kui akati`loogu`võtma, ma`mõtsi: ju nüüd ikka natukse`kergem oo Muh; mis ma sest natugesest saa sulle`anda Rei; võtame natokse vahepalokest, mudõ pea`õhtoni`vasto LNg;`lõika liha natukesteks (tükikesteks) Mar; põlle paelad oo natukse pikad Mär;`kõikõlõ jagati ikka jaopäräst üks natukõ liha Khn; ole oma natuksega rahul Aud; paesu lagi on natukese kallakus, kos vesi üle jooseb Vän; põld`julguse natukest; pisike natuke`lõnga, ei maksa asvelde`peale`aada Juu; kas olin nii suur kui sie poiss siin või olin natukse kobedam HJn; selle natukese leevaga küll elatud saa JMd; pugese põhu`virna natukest aast (natukeseks ajaks) magama JJn; mis ma selle natukesega tien Iis; natuke`jalgu ja`jälle perse (lühikesest inimesest) Lai; ülevalt oli [koja katus] natukse`lahti Äks; mina lubasin sält alt natuke eenämäd ja temä tegi sis`sinna selle maea KJn;`paanti terad natukse`kaupa sarja`sisse ja tuulati ära SJn; tulin esi ka`ke natukese maad`allapole TMr **b.** raas, kübe (liitsõna järelosana) *leva natuksed jäävad laua`peale, kui süüakse VII; lihanatukst lõigati`katki,`pandi supi`sisse Jaa; ma pane kaeranatukese kokku Muh; Arilaid on vähike maa natuke, üks maja peal Mar; Pal'las kõrrenatuke, tera ega midagi Hää; Sest rahanatukesest ei`jätku Jür; jäi nuorikunatuke ükski päine`sinna HJn; villa natukesed tahavad vaduda Sim**

2. adv *veidi, pisut ristlinnud on anest natuke vähemad Mus; natuke jähi`rüübid maha Muh; teese päeva`toibus natuke Kse; kirikuakid on -- natukene suuremad kui pääsuksed Var; mina läksi sialt natuke`kaugemale Aud;`kärpsed jäävad külma tuulega natoke`soiko Ris; Natuke`süia tahaks`saada küll Jür; natukene nagu oleks tumedamad Amb; pian omale talvest natuke puid muretsema VMr; temal kua seda`oidu nõnna natuke Kad; ma`natke ike tuun, pali en jõõda tuada Kod; õla sooned on natuke`aiged Vil; anna seda nuga mul natuke Trv*

Vrd *natakse, natike(ne), nattikest, natukõistõ*

natukstõ → *natukõistõ*

natukõistõ *natukõistõ Lut, natukstõ Lei natuke puista? mullõ natukõistõ`suulõ Lut*

natune *natu|ne g -se SaLä(-sse Khk) VII Hi Mar Tõs*

1. subst **a.** väheke, ivake, kübeke *vaadame natuse`aega, et tuleb siit koue`ilma või mis siit tuleb; Ma ep kuule mitte natust Jäm; teda saadetud sigade`karja ning ta võttand omale natuse käsitööd sis`seltsi Ans; ma täna natusse`aigene; pole kaas`tundmist taal ka natustkid Khk; kui teist`korda` söödi, olid`kardolid või kala, natust liha Rei; mis sest natusest saab Phl; saab natust`leiba Mar* **b.** kübe, raas (liitsõna järelasana) *jöuan leva natuse suus oida (jöuan veel tööd teha); liha natused leigeti katti, [pandi] supile`pääle Khk; Mis nee pised lihanatused nüüd`täitsid mihe`köhtu Rei*

2. adv veidi, pisut *lepakoortega p saa ju`musta, sääl oli ikka`värvi ka natune seas; tule natune`enne üheksad Ans; jahu`pandi natune`pæele Mus; mere sees natune`kuiva maad Käi*
Vrd natine, nätune

naud *naud Vig Juu Tür Koe VMr Trm Kod Plt Trv Ran Nõo Ote, naud`Iis KJn Trv Krl Se, g naudi; p`naudi IisR Äks Lai Vil Plv Vas vara, varandus, raha Mis sa`koinid, sul seda`naudi küll IisR; küll on sol sedä va`naudi Juu; vata sel on`naudi VMr; kuhu selle naudiga lähed siis Iis; naadikess ike õli - -`naudi, et suab ärä matta Kod;`korjab omale`naudi Plt; mul om kikke`naudi, rõõvast ja raha Trv; täl toda`naudi iki om Ran; olõ õi ma naudilda õi?*
Se Vrd naus

naude *naude g`nautme vits äkke laudade kooshoidmiseks karuäglä`nautme olli kuusest - -`nautme oisiv äglä lavva`kinni Hls* **Vrd** naut

naudima *`naudima, (ta) naudib Trm Lai varandust koguma mõni inimene tahab rikkast`suada, naudib iga`asja, mes aga puudub`pihku Trm; mõni naudib nii`irmsast, et ei raatsi`süiagi Lai* **Vrd** nautima

nauditem *nauditem peksma si_o joba läbi naudidet; ku ma su läbi naudite* Krk

***naugastama** imperf (ta) *`naugastas näugatama kass - - ühe`kõrra`naugastas`vaide* Lüg

naugima *`naugima = nauguma`kassid`naugisivad* Vai **Vrd** näugima

nauguma *`nauguma Kuu Lüg(-maie) Vai näuguma en ole`naugumist kuuld Kuu; kui kass`süia tahab, siis tuleb`juure ja`naugub* Lüg **Vrd** naugima

naugutamma *`naugutamma näugutama älä`nauguda`kassi* Vai

nauha *`nauha narvas`nauhad rippud rädi küles* Vai

nauhkama *`nauhkama* Lüg Pöi Muh

1. *ahmama Siga tahi`põrsad ärä`süia - - kõhe`nauhkama* Lüg; *Aug nauhkab särje ää* Pöi

2. *jooma, kummutama mees`nauhkas`viina* Muh

***nauhks** p *`nauhksi hoop, lõök mõistõti nii, kes süüdalunõ ol'l, viistõissskümme vitsa`nauhksi* San

nauhti *`nauhti Kuu Lüg IisR Vai Muh Juu Iis nauhti`tõinekõrd kukkus lihatükk maha, kuer võttas kõhe`nauhti`kinni* Lüg; *Kaás - - pani`iire`nahka nagu`nauhti,`mängind ega kedagi IisR; lehm ei joon mitte, kallati üle kaela`nauhti* Muh; *aned`nälpsavad kaera pead ära`nauhti* Iis **Vrd** nauhtik

nauhtik = nauhti *Sellest pisiksest vorstikiistakast saab koer - - korra`nauhtik teha ning`ongid`otsas* Kaa

nauk *nauk g`nauka kalaviha Nauk - - ku sie`haavasse`pääse, egass tämä sis ole üks`naljaasi; Ärä sa lase sidä kala`nauka igänä`katkinase kää`vasta* Kuu

nauksuma *`nauksuma* Vai Khk *näuksuma tämä`nauksu`jonni peräst* Vai

naul, naula *naul g`naula Kuu Hlj VNg Lüg; n, g naula VNg* Vai **nael a.** *kinnitusvahend`Paadil`täüdüväd`olla`singatud`naulad* Kuu; *laud on`naulu täis,`torki jala`lohki* VNg; *`enne õlivad puu`assidega`vankrid, mitte üht raud`naula põld`külles* Jõh; *moned`pandi*

pikkaraisi `nauloga `kinni Vai || (nagina seinas) liha `leikamise laud, `naula `otsass oli Kuu; voda `seula `naulast ja mäne `seulu nie jahud Vai b. raskusmõõt `kümme `marka `maksa `leiva `naula VNg; `ärjäbä `siement, sedä oli neli `naula, `külvädä senegä - - pidi `saama vakkama täis Vai

naulaline `naulali|ne g -se naelane – Kuu Vai **Vrd** naelaline

naulama `naulama Kuu VNg Lüg

1. rautamisel naela liiga sügavale lööma, naelama *sie piäb õppind sepp õlema, kie `kapja `naulad lüüb, et ei `naula `kapja; obone `ellitseb `jalga, ei tia, kas on `naulamise viga vai nikkastand* Lüg

2. nõelama, salvama *uss `naulab* Kuu

naulane `naula|ne g -se Kuu Lüg Vai naelane `naulane tükk `saia; `Tehti `suured `leiväd, *kõhe kahe `kümme `naulased* Lüg

naulas|tuol aukudega raud naela pea vormimiseks `naulastuol, `selle sies `läässe pää `naulale; `naulas|tuolil õli `aukusi mõnesugusi Lüg **Vrd** naeles|tuol, naulas|tuos **-tuos** = naulastuol `Naulas|tuosid on `mitmes `suuruses Lüg

***naulima** da-inf `naulida naelutama `pohja sulg oli - - *kuhu siis sen (paadi) esimäse `laua sai `kinni `naulida* Kuu

naulutama `naulutama Kuu VNg, -mma Vai naelutama `tarvis `kasti `nauluda `kinni Vai

naur¹ *naur* g `nauru Kuu Lüg; n, g `nauru VNg Vai naer aab `nauru `pääle Kuu; *tämä pani sene juttu `naurust* VNg; *tema naur `kuulub üle külä kõhe* Lüg

naur² → nauris

nauradus `nauradu|s g -se Vai, -kse Kuu naeratus ilos `nauradus näöl Vai

naurama `naurama R naerma `panni `kerraks `naurama saab (vähesest kalasaagist) Kuu; *siel näma `istuvatta ja `nauravatta minu* VNg; `naura või naba `paigast `välla Lüg; *kas mia olen siu `nauratava* Vai

naurastama `naurastama VNg, -mma Vai = nauratama *tämä `naurasti* Vai

nauratama `nauratama Kuu Lüg, -mma Vai naeratama *sie `jusku `nauratas vähä* Lüg **Vrd** naurastama

***nauratelema** imperf (nad) `nauratelid naeratama *Sis nämäd taa (taas) `nauratelid* Kuu **Vrd** naaratöllöma

nauriko `nauri|ko g -go naerja `nauriko alalde `naura Vai **Vrd** naarik

nauris *nauris* Emm, `nauris Kuu Hlj VNg, g `nauri; *naur* g *nauri* Hi(no- Emm Rei), `nauri Kuu Jõh; n, g `nauri VNg Vai; pl `naurid Lüg naeris küll *meil on üvad `naurid* Hlj; `lehma `tarvis `nauri `pieda maas VNg; `enne õlid ikke oma `naurid ja `luoma `naurid Lüg; *mäni `piendräst `nauri `tuoma* Vai; *Küündlabest akeda loomadele nourisi andma* Emm; *See nii püsut, mis mool naurisid maas oli Käi; `nourisi on kasulik `anda lehemdile* Rei

naurits *naurits* Noa Kul HMd Kei, g -a LNg Mar Nis Jür JJn, -e Rid (loom, hrl tuhkur) *naurits on kanade mõrtsuk* Rid; *naurits murrab - - anepojad ää* Mar; *naurits peab jões elama nagu `soarmuski* Jür **Vrd** naarits¹

nauru → naur¹

nauruline `nauruli|ne g -se = naurune küll *tämä on `nauruline inimene* Vai **Vrd** naeruline

naurune `nauru|ne g -se naerune *suu on `naurune* Vai **Vrd** nauruline

naurus `naurus g -e naerualune `toiste `naurus Kuu **Vrd** naerus

naus *naus* g *nausi* naud *tämä tahab aga `nausi - - kogoda* Kod

naustama `naustama halvasti ütleva *see `naustab `moole igakord sedasi* Khk

naut *naut'* (-t) g *naudi* Pst Hls Krk

1. vits, vemmal võta iki ää *naut'*, mis sa selle töbige tiit Hls; oss mul ää pikk *naut'* ollu, ma teil näidäss; tõмба `nauti `sel'gä, nuudi `nau'ég läbi Krk

2. kuhjamalk mis kuhja pääl pannass, õigats *naudi*. *naudi* om jämmepe Krk

3. äkkelaudu ühendav varb neli `nauti olli üte äglä man; äglä `nau'te vaja `mõtsa `o'tsme minnä Krk **Vrd** naude

Vrd näut

***nautama** imperf (ta) `nautas koguma, soetama kes ikke `rohkem omale `värki (vara) `nautas, sie oli ikke ieskujulik VMr **Vrd** nautima

nautima `nautima, (ta) *naudib* Amb Sim Plt SJn hankima, koguma `nautis omale põhjatu rikkuse Sim; *naudivad* omale `arkidega ja koitidega `einu ja `põhku Plt; *Vaata, kudas Maasik maa* `puhtas *naudib*, nigu vikatiga (lehma hoolsast söömisest) SJn **Vrd** naudima, nautama

***nautma** `naut'me, impers *nauditi* Krk; da-inf `nauti, (ta) *naudib* Kõp

1. peksma, nüpeldama võta *naut'* ja *naudi* kas küll; *Mis sa sest obesest naudit, ta juušk muduki* Krk

2. vitstega äkke laudu varbade vahele kinnitama *lavva nauditess* `sinna vahele Krk

navar *navar* g -i

1. helepunane hobune *ennä, sij lähäb joba õma navariga. neid navarid obesid one vähä* Kod

2. poolvillane kangas *minul õli laalatuse kleit navari* `riidess Kod

navi *navi* väike kauss vm nõu `panga `lapsidelle oma navi; *eks õle ikke ia, kui igal ühel on oma navi, tieb midä tahab* Lüg

navigud pl *navigud* sööginõud *navigud on* `kaasas `einamaal VNg

ne¹ *ne* Kuu Lüg neh, noh; no `Hülgegi läks `nuota, *eks se mend sield kalu* `süömä ne; `toisel `päiväl `läksin [õngi] *vedämä, ne peris tugevast oli* `turski kohe; *Keväjä puol sulat päiv jää meres* `auguliseks, *lumevesi kävi läbi ne* Kuu; *sie ei õle suur asi, kadus ne kadus* Lüg

ne² → need¹

ne³ → ni

ne- → ni-

neaks *neaks* armetu olend *pisike neaks, ei ta süö* Jür

neal → nõjal

neama → needma

nebre *nebre* niiske `vihma sadand, *riie veel nõnda nebre* Khk

nede → nedo

nedelkass → nedolka

nedenits *nedenits* g -a jäätükist kelk `poiskõsõ? `veievä märke *nedenitsa* Plv

nedima *nedima* vedima, tirima *ku õli* `umbe tie, küll ma siis *nedisin teda* (kelku) Lüg

nedo *nedo, nede* Plv

1. lastekelk vm väiksem kelk *nede um lavva otsakõisist kokko lüüd; nedoga_tuvvass vett ja* `kartold ja *kõkkõ säärest* `kraami Plv

2. reepära, -kori *kõüda_nedo* `pääle, om iks paremb `istu Plv

nedolka *nedolka, nedorka, nedorgas* Vas; *nedel'k|ass* g -a Se adratald; laudalus adra põllule viimiseks *nedorgas ol'l puine, lüüj es adra nõnna maa* `sisse Vas; *ku* `nurmõ lääät, *panõ nedel'kass ala* Se

nedorgas, nedorka → nedolka

nee¹ → need¹

nee² → neet

neeb → neeva

neebak *neeba|k g -ku Nõo Plv malakas, malk Ku_{ma} selle neebaku võta, siss ma sulle näitä Nõo; võta hää neebak, anna tälle Plv*

neebel → mööbel

need¹ *nee(d) S Lä Mih Tõs Hää HMd Kei Rap Kos Jür JõeK Jä I VIPõ, nie(d) R Põi Muh Khn KPõ, niid Kod MMg Äks Lai KJn SJn Vil, nij M T, nij^o Har Rär, ned Kir HJn JõeK KJn, nid Hää Lai KJn, ne Jõe Kuu Khk SaId Muh Hi Kse Var Aud Vän hajusalt Ha, Kad Pal; g nende hajusalt S, Lä(nõ- LNg Kul) Aud Pär PJg hajusalt K(nenne VMr Rak), Kod Lai Plt KJn Krk Puh TMr Rõn, neide Pha Tor KuuK(neite) Nõo Ote San Har Se Lut, neie Sim Trm Kod Hls, `neie R, nei VNg Vai(näi) Trm, neede Puh Nõo TMr Rär, nete Mär; sisseü `neihhi Se*

1. näitav asesõna, mis viitab lähedal asuvatele või muidu tähelepanu objektiks olevatele olenditele, esemetele, nähtustele **a.** (substantiivselt) *mes rüsad ne on Jõe; Nee on `oite pahad `lapsed Kuu; nie on ilusad `ruosid VNg; need (noored) `näikse nõnda `semmivad Khk; nee täst teisepere lapsed Mus; ne ni näljased loomad Jaa; nee (jalatsid) oo `mitme `jalgas kõin Muh; ne on paadi tollid Phl; eks need `tehko tööd, mis need `laisklevad LNg; mina põle näid (täisid) kannud Kul; kas sa viid üksi `sjõnna nied Khn; ne_o kõik `sisse `rändan Aud; ma olen neist kuuln, ma põle neid näin HMD; nee on siin siis maa külad (mitte rannakülad) JõeK; nee (kalavõrgud) on `tehtud selle nõelaga ja `pilpaga Ann; kust kañdi rahvas nied olid Sim; neie vana tuleb, vanaisa Trm; niid (harjuskid) ol`lid vene rahvas, umm `kiõlsed ei olnud Vil; kas neil ka kedägi `vaeva om Trv; nij om üte imeliku inimese; temä ilma nendet_{ei} lää Krk; nij om `maarjapävä ajatse `põrsa Nõo; emä pannu neid (lapsi) sinnä uss `aida ja siss uñdid omava `kõhnuva sääl `ümbre aia TMr; Nij läävä nüid meilt ärä Rõn; ei olõ ma `kuuldanu neide juttu Har **b.** (adjektiivselt) *neist soredatte jähudest tuleb ia supp Jõe; kui `lašti, nie `kuulid `lendasid viu ja viu Hlj; mina `käisin `moisas - - `neie `tienijatele `omblemas VNg; mia_n taha neist `asjost `siule `rääki Vai; nee suured pangad olid kõvad Khk; Ma veta nee riided ült ää Kaa; ei nee mehed taha `mangu üht Muh; Nee makid `sündisid süüa küll Rei; lapsed ikke `korjavad neid sine `lilsid Mar; nete tüdrugudele oli `antud siis ilusad pärjed pähä ja Mär; kõik ned majad_o täma jagu Kir; Tema nid Alt-Räägu põllud maaks tegi Hää; mis sa piad nende kukedest HMD; ega ne `aastad põle mudu läbi läind Kos; mis sa puolid neist sõnadest Amb; sie on `neile kuertele paras VMr; niid uhumrid one ärä `tal`tet Kod; neid mets`kitsesid ka on juba Äks; elumajad ol`lid ju kõik nid suitsu majad KJn; mis sa tüt nend_o `närtsege Krk; nüid om täl nij ädäpäevä käen Puh; miu mijs `olli pal`lu etemb kui siin nij suure ja rikka peremehe Nõo; vanal nij kondi ja soone om kõik nii nõrga Ote; Nende varrastega ei ole midägi tetä Rõn; sääl pañt kõik` nij_o hau^o ala - - mudõ es pääseki sinnä^o (porisest teest) Rär **c.** (adjektiivselt) viitab teatavale ajale *tama oli neil `päivil siin Vai; neede `päivi sehen `ol`li tuu liha `varguss Nõo; minevajasta neil `aigu ol`l säks sisen (Saksa sõjaväest) Har***

Vrd neo

2. näitav asesõna, mis viitab eelnevalt nimetatud olenditele või esemetele *siit `lapsed - - nie `käisite Kabernemes `kuolis Jõe; kuppu `sarved, `neigä kuppitasse, kisuvad paha vere `vällä Lüg; kaks miest tulivad obusega - - ja mina tulin `neie taga IisR; kääd_o nõdid ka, nendega ep saa eite midad teha Khk; suured alud, nende küljest sai `löödud `piirgu Kär; vihmaussid `sõuksed punased pikad, mulla sees nendel augud Krj; Vanad tüdrukud, nendel on seda nodi küll Põi; lase mette poiss`lapsi mei puki `juure, nee `aevad ta `varsti tigeks Käi; pätaged*

`tehte ka, `talve ajal `käide `nendega Phl; mes laulatud oo, need oo meeste naesed Mar; vanal ajal olid ikke pussak võöd, nüüd ei ole änam neid Mär; kolm peiu `poissi, need `tõstsid nooriku kerstu `peale Han; enne `kisti lõhmuse niinesi ja neidega `panti [lootsiku] kaared `kinni Tor; lapsed, nied nutavad ja karjuvad, pane neid magama siis Kei; kaks `lehma, nied lõpsin ära JõeK; kes vallatumad elu elavad, nie lähevad kõik `põrgu JMd; võtid `piale rehad ja adrad ja `õhta tulid nennega koju VMr; ühed inimesed tulivad sealt - - tulivad nennega ühes Rak; pij, tij ja kij, nijid one kõvad tähed Kod; mis suure metsa all kasvavad, `näile ei kasva `pähklid `kül'ge (sarapuudest) MMg; vanemad mehed, need kaännivad kõik võöd pial, aga nooremad, need ei kannud Lai; kugara, nij `panti `sarda Trv; vana päevä om alva päevä, ei ole nij ää Ran; kõige lastega lätsi `mõtsa marjule, kas mia siss nakassi neele `korjama Puh; ei ole mina nännü mitte ütte konna `poiga, nij om ärä kadunuva Ote; võta nij kah ütten - - sa ei_saa ilma neildä? Har

3. näitav asesõna umbmääraselt viitavas rollis (euf menstruaatsioonist) kas tääl need juba olnud oo Mih; [tal] õlnud need külles ja võtnud kohe sealsamas oma musta särgi sel'jast ära Trm; mia oli kuustõistku aastat vana, ku miul nij ümmer akasive Krk

need² → neet

needilde needil|de Plv(-dõ) Vas Röp, -dä? Lut niimoodi [tuleb] needildõ `astu, egäst külest säitsekümmend viis `sammo Plv; hako `pañte linnolõ `pääle, iks needilde ja needilde Röp; ma_pañni needildä?, a_sa_pan ar? tõesilda? Lut

needima → needma¹

needma¹ `needma, (ma) nean Khk VII Rei Mär Kse Mih Trm Lai KJn, nee Tõs/-mä/; `niedma, (ma) nean uus Vai, Ris Koe, nian JMd, (ta) niob Khn/-mä/; `nijdma, (ma) nea Trv; `nijdmä Ran Vas, (ma) nea Rõu/-á-/; niädän Kod; `nijdme Krk/-á-/; (ma) nea Hls; `nijtmä Nõo Plv/-í-/; (ma) needä Puh; `needima, (ma) nea(n) Hää/ `nijdi-/ Plt, needi Pöi; `niedima Hlj VNg Lüg/-t-/ Jõh; `needama Käi, (ma) needa Emm; `niedama, (ma) nian Kuu; `neama Iis/ `nia-/; (ma) nea(n) Jäm Muh Tor Juu Lai; `neema, (ma) nee Aud; (ta) neab Mar, niab VJg; tud-kesks `neetud Vän, `nijtud Hel, `nijdud Saa, neededü Har vanduma, sajatama; sõnuma `Niedas `toise `aua `pohja ärä oma sanujega Kuu; `niedib `tõise maa päält `välla Lüg; ma `neetsi keik sehantsed rohud maa `põhja Khk; vihaga üks neab teise ää VII; Ta pole muud teind, kut `vandus ja `needis `teisi inimesi Pöi; ää neag nõnna teist mette Muh; `vandus ja `needis mu maa pealt ää Mär; sind_o ää `neetud Kse; Niob ning vannub mis jõrmus Khn; mina küll ei nee sedamodi inimest ää Aud; `neetud olgu ku `surnukirstu nael Hää; neab, `ütleb nist `rasked sõnad teese `kohta Juu; ega ilmaässata koa `niedida tohi teist JMd; ärä niädä egä vannu, pidä suu `kiñni; sij asi on kõhe ärä niädetud - - ei lähä edesi Kod; perenaine oli `neednud - - et piaks neil sitt `kiñni `jääma Lai; ta vañds ja nijds esiennäst Krk; üits `ol'li `sände kuri, nijd ja saagut toda tõist, et saagu ta (laps) sul kápiline ja sarviline Ran; küll sinä needit ilma asjanda tedä Puh; nuu omma vällä neededü maa päält Har; Ar? `naaku midägi tõisi `nijdmä, viimate tulõ kõik `hindäle kätte Vas

needma² → neetima

needna `needna Vig; `nijdn|a Plv, -e Hls (linasort) `nijdne piab tävveste puhas oleme; `niidnest om viij tõine üits `kõrgep sort Hls Vrd nitna

need|samad pl (näitav omadussõnaline asesõna:) see sama, samasugune kabaka mies vaid `osta edesi neid samo omi `äññeri Vai; ma `arva_t neesamad mehed olid Ans; neidsame linu `väeti kaks `päeva Muh; pool`viltsest `riidest `tehti kõik needsamad asjad kui `viltsest `riidest Mar; `piiblilugu, `kateki-skumus, needsamad olid [peamised õppeained] Mih; Nijdsammad

`väiksed kirjad, `kärbsekiri, anisil'makiri - - niid on minu kirjad olnu Hää; sidemega, nendesamu `õlgiga, rüäst võtit, keidit `vihku Trv

needus `needu|s Jäm Khk Tõs Aud Trm Hls Puh, `niidu|s Kod, `niidu|ss Trv, g -se; `nedu|s g -se VJg, -kse Vai; `niidüss Rõu needmine; nõidus see oo just kut üks `needus, et loomad ikka kääst ää surevad Khk; `needus tulgu su enge `piäle Tõs; `nedus on ta pial VJg; `niidus one - - ärä niädetud Kod; sij om ku üits `niiduss sel asjal man Trv

neega neega hellik `veiga neega kuksik; tohi j^o ni neega ka olla? Se

neegatama neegatama hellitama lafs om ar neegatõt Se

neeka neeka vanatüdruk vanad neekad kõik rehel Kod

neekluss `niikluss nigul, nigulapäev `siimann tulõ tege silla ja `niikluss tulõ niit kinni Har

neel neel SaLä Kaa VII Muh Rei Rid Mär Tõs Khn Aud Tor Hää HMD Juu Jür Trm Lai Plt KJn Vil, niil Trv Hls Krk Puh Rõu, g neelu; niel g nielu Ris JMd JJn Koe Kad VJg Iis Trm, `nielu R(-o Lüg Vai); n, g `nielu VNg Vai; neelu- Mar Sim Krl Har Vas, neelo- Emm, niälu- Kod

1. kurgule järgnev organ kurgu niel Ris; teinepol neelu oli mul valu HMD; eks kurk ja kõri ole koos - - kurk on se neelu jägu Plt

2. neelamine, neelatus Ku nääd, et `toised `süöväd hüä `süömist, kohe omal ka siis `nielud `kääväd Kuu; kut ta `eemalt `viina nääd, siis `akvad juba neelud `keima Khk; Akkame `sööma, kõigil juba neelud käivad Jür; neelud käivad ilma söömata, tahab `süia `saada Lai || söök sina mugu ammutad sedä `niilu ütte `viisi `sisse `endäle Puh

3. a. isu, himu(d) Ku nääd hüvi `asju - - kohe `nielud `kääväd `neie järel Kuu; tal `kõie `kanged viina neelud Muh; kanged koogi neelud käevad Mär; `Vaeseksel ainult silk ja `kartul laua pääl, aga neelud käivad ka liha järel Hää; Paljas pudeli nägemine paneb viinaneelud `käima Jür; tal käävä neelü viina `perrä Rõu b. piltl Akkasid neelud keima, kui ta Liidet vaatas Kaa; Omal `kõike küllalt käe, aga neelud käivad ikki uue saama järel Hää; `Kange mehelineku kehingu või poisi neelu pärast [tüdrukud] `valge `kaardlastel lähäva Vil; inimese aave iki sedä varanduse `niilu taga Hls; `kennigi sedä janu ega `niilu ei jõvva ärä aia (suguihast) Krk; Taal käävä_jo_neelu_tuü aiamaa pääle Rõu

4. keeriseline, neelav koht; veekeeris Niel on `suure `jouga Kuu; neel - - kus oo (vool) keerab Mus; tuul paneb mere põhja `käima, siis oogid neel Rid; [jõe] neel - - kus vesi kiirelt edasi jooseb Aud; suure merede sihis on neelud Hää; niel viis `alla Koe; niil, koh maa `sisse juusk vesi Rõu

Vrd neele

5. pujus, mõrra või rüsa kitsend pera sies on `nielud kala `eksitamise jäuks Jõe; kaks `nielu on harilikult, `vitste kohal hakkavad Kuu; esimine niel oli suur, `laia `suuga, a tagumine niel oli `niisukene pisikene rattas VNg; kala `lähto ühest `nielust läbi Vai; kalad lähvad mõrra ja rüsa nielust `sisse Kad; kate neeluga mõrd, kala läits neelust läbi Trv

Vrd neeld¹

neel² niil g neelu Trv; pl neelud Muh niee nõör `kanga niidel_o neelud Muh; `nitse niil om katsik `minnu Trv **Vrd** neeld², nõöl

neel³ → neer

neelalt aplalt Akkas oort `neelalt `sööma, ju ta kõht tühi oli Jäm

neelama `neelama, da-inf neelata Jäm Khk Rei Mär Kse Aud Tor Kei Juu/-ämä, -ätä/ Jür Ksi Lai Plt KJn/-ämä, -ätä/; `niilam, da-inf neelate Krk; `niilämä, da-inf niälätä Kod; `nielama Lüg Jõh(-ämä), da-inf nielata Ris JMd Koe Kad VJg Iis Trm; `neelma (-mä), da-inf

neelda (-dä) Jäm Khk VII Pöi Muh hajusalt L/-ie- Khn/; `niilma Kõp, (ma) neela Trv Hls/-me/; `niilmä TLä Kam Urv Rõu Plv Röp, `niildmä Trv/-me/ San Krl Har Rõu Vas Lei Lut, da-inf neeldä(?); `neeldama Khk, `nieldama Kuu/-ämä/ VNg

1. a. neelamisliigutust tegema `Toiste `süümist nähes `aeva `nielest kogu aja Kuu; `niela kolm `kõrda `tühja `nielamist, siis kaub [luksumine] `välla Lüg; kurk `aige, äi saa neelda mette Khk; aab `kangesti `neelma VII; `Võta suhe ja neela kohe `alla Pöi; `neelmene üsna `kinni, ei soa neelda enam Muh; kas oo mõne nõela `alla neelnd Mar; ma ei või neelda Kse; Ei `suajõ vett kua `nieltüd_mte, kurk `ollõ `terven `umnõ Khn; purikas `neelab teese (kala) `sisse ja siis jääb saba `väl'la suust Vän; kahe_polsed on, nist puñnid aavad üles, sis ei soa neelätä Juu; augid `nielavad teised kalad `alla Kad; suu `kinni, ei taha niälätä Kod; abar oli võrgust `tehtud, `läikivad asjad küljes, kala nägi seda, akas seda `neelama Ksi; ma neelassi `erne kogemada `alla Trv; temä_s pane tähelegi, merände tuu ain `olli - - niild `alla Ran; `kästi rohi ruttu ärä neeldä Nõo; vasik ol'l ütškõrd suurõ ubina `kurku `niildänü? Har; `isalguta_ `herne_ `kaški?, `niilku õi_ `tervelt `alla Rõu; siniraag ku näläne ol'l, siss niild `terve tammõtõhva `alla Vas b. ahnelt sööma või jooma sie (viin) õli usina `õtsas, `nieldi jo `nahka Lüg; `neelas kõik `eese `nahka Mär; oh ku `ahnest ta neelab Hää; küll `neelab `alla - - kõvasti sööb Ksi; ää sööjä luum, `niillass `sissi Krk; mi_sa `ontõ nii jälede täüs neelät (jood) San; kas sa ütšindä tahat kõkkõ vällä neeldä?, tõõsõ_ka_ `tahtva Har; niild `süümist nigu keresselle `aasõ Plv

2. piltl endasse tõmbama, imema see koht küll sedine, et neelab ära, põhjata maakoht Jäm; ahi ep jõua `suitsu ää neelda Khk; kuristikud (kurisud)- - mis sedasi kibide vahelt vett neelab Lih; suurde jõgede neelukoht neelab [vett] `alla Tõs; `Repneauk - - sii vidas suitsu `väl'la, tema `niilis Hää; meri `nielab laeva Ris; allikas aab vett `välja, aga kuristi `nielab `jälle `alla Kad; ta piab põhjatu koht olema, et `nielab (mülkast) Sim; `niilämine one vede juuks, vede `kukmine Kod; ahi ei `neela enam Plt; ku ok'k `sisse niild, siss ruvites `alla poole, `valla Trv; tuli niild kõik maja ja varandusõ Krl; `kor'sna `tõmbass ni_kõvastõ, et tulõ niild puha pliidi alh takka Har

3. puhuma, tõmbama (tuulest) pane - - uks `kinni, `muidu tuul `nielab läbi Lüg; sii tuule käe ei ole ea `olla, tuul neelab `kangeste Mar; minge `sisse, tuul neelab sii ukse vahel Vig; torm `neelis, oli ette vali tuul Aud; tuul' neelab akentest läbi Hls

neelas neelas g `neela ablas sa üsna neelas täna Jäm

neelatama neelat|ama Kse Hää Koe/nie-/ Trv, -em Krk; neelät|ämä Kod(niä-) Puh Nõo Urv Vas, -ämmä Har Rõu, -eme San Krl(-õmõ); `nielatamma Vai (korraks) neelama kui ühe suutäie annab obesele, obene kaks `kõrda niälätäb Kod; olli peedi `kurku neelaten Krk; ta neelät leivä tüki kurgust `alla Puh; latsel om karu suun, võta ärä, laits neelätäb karva `alla vände Nõo; mõni ollõv raha `sisse neelätenu ja tullõv `vällä ilusdõ San; viin ol'l nii ää, et üte kõrragõ neeläti `õkva ala? Krl; mul ol'l ütškõrd kaal nii `paistõt, et is või neelätä? Har **Vrd** neelähtäm(m)ä, nieletämä

neelatuma neelatuma, neelätümmä jahrenema, jahtuma Kannada no veidükene, las süük' neelätüss Urv

***neelatus** pl neelätuse Nõo; niäletus g -e Kod neelatamine Kõtt om nii tühi, et ammugi käevä joba söögi neelätuse Nõo **Vrd** neelatsed

neeld' neeld g neelu Lai; niild Trv Hel Ote Se, g neelu Ran Nõo Rõn San Krl Har, niälu Kod; nield Lüg, g `nielu Jõe

1. (parem) söök vahest lähäb süda pahast, siis `üella, et nielld `kierab `ümber südame Lüg; sil'mä `kinni, suu ammuli, mugu `niildu ammutab Nõo; võhlu ka otsiva ja otsiva `niildu `endäle Ote; lehmä[?] rõibõ[?], ta muudku tuud `niildu käü aien Har; Ütski halvemb süük sulle ei kõlba, muidugu ajad niildu takan Se || sööt – Lai

2. isu, himu, tahtmine tal om niildd selle `järgi Hel; poesi ja `tütrigu - - `tahtseva esi `tañtsi ja kokku saada, nigu noorembalt egälütel tuu niildd `ol'li Rõn || (aplast loomast) mi_karjan om pal'lu noid `niilddõ Har

3. kitsend, pujus rüsal on kaks `nielu, `sinna `lähvad kalad Jõe

4. keeriseline, neelav koht – San

Vrd neel¹

neeld[?] niildd g neelu Ote San niie nõör nitsete niildd om vallale Ote Vrd neel²

neeldma → neelama

neelduma `niildduma Kam Ote San/-mõ/ Kan(-domma) Urv Har(-mma, -mõ) Plv; `niilddümä Plv Vas Lut

1. jahtuma lastass `niildduda, et ärä ei palava leivä Ote; visakõ vett `pääle, siss üdse[?] niilddusõva[?] är[?] San; supp `niildduss, põrra[?] om `väega kuum Urv; ahu om `väega kumb, lasõ[?] raassõ `niildduda, muudu[?] palass `väega paks koorik leeväl Har; hüdse[?] umma jo är[?] `niilddünü[?], nüüd või `siibri kinni[?] `panda Plv

2. vaibuma, raugema; rahunema nakass joba `niilddomma tuu sado Kan; lats tänit - - no_nakass jo tagasi `niilddumma Har

neele neele g `neelde Kei; `niele g `nielme Kad; g `neelde- Mar

1. neel kurgu `neeldest läheb toit `alla Kei

2. keeriseline, neelav koht `nielme kohast on `ästi sügav, `mustab kohe Kad

Vrd neel¹

3. tuuletõmbus `neelddetuul tuleb uksest, kui aken koa `lahti oo Mar

neelddsed pl neelddsed neelatused, neelud mool käivad neelddsed pial Muh

neelik → nelik²

neelima `neelima, (ta) neelib Aud; `niil'|ma Trv, -me Krk, (ma) neeli

1. neelama; ahnelt sööma mis sa iki neelit sääl ütte lugu - - süüt nõnda pael'u Trv; nij neelive puha `tervelt, ei läpe `salva katik; ta (poiss) neeliss ta (tüdruku) suu `sil'mege äräde piltl Krk

2. puhuma, tõmbama (tuulest) tuul neelip siin ku ull Krk

neeliskellemä neeliskellemä Kam Har(neelüs-) Rõu Plv; neeliskl|eme San, -õmõ Krl
a. korduvalt neelama ku_suurõmb tük'k om, siss ei_lää_nii ruttu kaalast `alla, siss neeliskless San; vasik ol' suurõ ubina `kaala söönü[?], ma_kai, mis ta tanh neeliskelless; [vihane mees] mitte ütte sõnna is `ütlä[?], muudku neelüskel'li ennedä Har; Miä tuu pini sääl no_neeliskelless Rõu
b. toitu ahmima lehm neeliskelless, taht ütte `viisi süvvä Kam Vrd neelusklõmõ

neeliskleme → neeliskellemä

neelitsema neelitsema ahnitsema Neelitses kõik paremad maad omal; Koer - - neelitseb `süüa Han

neelma|koht `neelma- Mar, `nielma- Emm

1. neelukoht meres `nielma kohad - - vesi kierab säälld `alla Emm Vrd neemakoht

2. neel tea, mes mol seal `neelma koha sees oo, ei saa õieti neelda Mar

neelme → neelima

neelu¹ neelu räime põis räimel `pumpi ei ole, räimel oo neelu Muh

neelu² *neelu* rutt, kiirustamine *ilmast` ilma üits neelu iki* Krk

neelu|auk 1. *neel`nielu auk - - kust süök lähäb` kõhtu Lüg || piltl (aplast loomast) `põrgu neeluauk, niil` nõnda_t rumal`vaate* Krk

2. *avaus pujuses kui kalad`onvata`nielu`august`merda mend, siis perä ei saa enämb peräst`vällä VNg; nied`nielo`augud on ka pisukaised* Vai

3. *neelukoht neelo ougod on kuristes* Emm

neelukas *neelukas* maias *neelukas, aa`niildu taga* Trv

neelu|koht, -kotus keeriseline, *neelav koht meres piab õlema`nielo`kõhtasi* Lüg; *neelu kohad_o`põldus* Muh; *neelu kohal oo ikke põhi all* Mar; *jões oo neelukoht* Tõs; *nielu koht, kus vesi`kierleb ja läbi juoseb* Ris; *niuke keeru koht või neelu koht oli [jões]* Koe; *Tammiku järves on nielu`kohtasi* Sim; *niälu`kõsta upuvadki* Kod; *siukse neelukoha`piäle ei või`minnä ujuma* KJn; *neelu kotus, siin juušk kõvembide* Ote; *konh egi ahtakõnõ, sääl juušk timä kõvastõ, tuu om tuu neelu kotuss* Har; *Ka_ku_`tsuklõma läät, sõs hoia - - neelu kotussiist kavvõdalõ* Rõu

neelu|lang 1. *lõng nievarval ku`niitsit`kanga`sisse`panti, siss toda neelu`langa`müüdü tõmmati lak`kapoole* Nõo; *niitse man om neelulang* Urv **Vrd** *neelulõng*

2. *voki pooli küljes olev lõng, mille külge kinnitatakse kedratav lõng* *Neelulang - - üte jala pikune lang* San; *Taa lang ei_pia inäp, taha_tulõsi`vahtsõnõ neelulang`panda?* Urv

neelult *kiiresti ma pia neelult`juuškme* Krk

neelu|lõng *lõng nievarval neelu lõhja`ümber`ruitatse niied* Muh **Vrd** *neelu|lang, neeru|lõng*

neelund *neeluúd g -i VLä Rõu Plv/-oúd/ Vas*

1. *püsimatu, asutu tuu (laps) oma vana neeluúd* Kan; *va neeluúd käü`üüße ümbre võhlitõn* Krl

2. *suur sööja, õgard`põrsa neeluúd om`sahvridõ lännü?* Har; *neeluúd, ar_sei kõgõ* Vas **Vrd** *neelung*

neelung *neeluúg, p neelungit õgard Jovva_j? sjood neelungit`süütmä naada?* Vas **Vrd** *neelund*

neelu|niit 1. *niit nievarval vanast ku`kinni`niitsme tetti, siss olli neelu niit`niidsete sehen* Krk **Vrd** *neeruniit*

2. *pujusenõör kala`lähto ühest`nielust läbi,`toine`ongi jo nii kokko`temmatu`nielu`niitiga, et sääld enämb et`pääsegi`vällä* Vai

neelus¹ *neelus g -e Noa Hää Saa Plt Hls; neelu|ss Vil, g -sõ Se; nielus g -õ Khn*

1. *suur sööja, õgard* *Neelust`lehma on`raske pidada* Hää; *neelus on väga ahne, anna ette, see on ivakse ajaga läind* Plt; *Punik om just kui_ts neelus, kikk ta süüb tõiste iüst ärä* Hls || *sõim ah sa eläväne neeluss* Se

2. *(söögitorust) inge kõri ja neelus, neelus on kõri kõrval* Noa

neelus² *neelus g -e neer loomal, inimesel on neelused* Rei

neelusk *neelusk* Ote, g -i Hel Puh Nõo Plv; *neelu|sk* Krk San Kan Urv, g -ski Võn Krl Plv(*neelü-*), -ski Lai Trv

1. *suur sööja, õgard ei neelusk saa`kuskilt täis* Lai; *va neelusk küll, muudku`niilap* Krk; *mõni luum om`väega neelusk* Puh; *Om inimesi ja om luume serätsid neeluskid* Nõo; *om üts neelusk elläi* Ote; *neelusk niild kikk söögi ja joogi`endälõ`sisse* Krl; *säänest neelüskit ei massa? majah pitä?* Plv

2. *kärme inimene -* Võn

neelusklõmõ *neelusklõmõ* San; *neelüsklemä* Urv ahnitsema, ahmima *mis sa neelusklõt kõik' kokku* San; *Taa va jälle eläjätük'k, neelüskless ütte`puhku* Urv **Vrd** neeliskellemä

neelustama *neelustama* Khk Mus Kaa Saa KJn(nii-) Trv Puh, -eme Trv Krk(-em)

1. a. *neelama; neelata* õhjed *topitakse vihma ussiga, anjeras neelustas selle`alla* Mus; *Paargust tuleb seikest kenat nuhku, et paneb ette neelustama* Kaa **b.** *aplalt sööma, sööki ahmima`ahne inimene neelustab nõnda sööma`juures* Khk; *kui`aida`saadi, siis`muuku neelustadi* (lammastest) Saa; *põrguline neelustes, raba ike süvvä ja juvva* Trv; *eläjä neelustava ilma karjusseda* Puh

2. *paremat sööki otsima, himustama lehm niilustab`süüä taga ajada* KJn; [loomad] *paegal ei seeša,`pal'lalt neelustese* Trv

3. *rühmama, rabama tal iki ää jõud - - et ta sedäsi neeluste saa; ma pia neelusteme, mul`o kaitš kõttu`toita* Krk

neelutamma *neelutamma* jahutama *visati`tuhka pääle, tuud`muudu neelutõdi tuld; neeluda``ahju* Har

neelähtäm(m)ä *neelähtäm(m)ä* Plv Vas; tgn *neelähtjä* Röp Se *neelata*; *neelama`ärki jo neeläht nigu`suuhtõ paänd* Plv; *Ku elävält neelähtjä* (tarmukast inimesest) Röp

neelähtüss → neelähüss

neelähüss *neelähü|ss* Rõu Har Vas/-hh-/; *neelähtü|ss* Plv, g -se; *neeläüs* Krl *neelatus mis tast ni`suurõlõ eläjelle saa, üts neelähüss ennedä, siss om`kaonu kah* Har; *üts väike neelähüss* (lonks) `viina Rõu

***neelähütmä** (sa) *neelähüdät* neelata *neelähüdät`alla* Se

neeländ *neeländ* õgard *No`taa um jo`üts neeländ, är`sei`õkva`lamba kõrraga`* Rõu

neeläsk *neeläsk* g -i ablas, ahne *neeläsk inemine* Rõu

neeläüs → neelähüss

neelüsklemä → neelusklõmõ

neem *neem* g *neeme* Kir Kse Kei; *niem* g *nieme* JõeK, `nieme Kuu Vai; n, g `nieme VNg *veekokku ulatuv maanukk Saab`ümbär`nieme, siäl on`laine vari* Kuu; *ilusad`niemed olid`Sornajoe`ääres* Vai; *eks neid`neemesi ole sii paelu* Kir

neema¹ → needma¹

neema² → neetima

neema|koht pl *neemakohad* neelukoht meres – Emm **Vrd** neelmakoht

***neenna** da-inf `neenda taanduma *kõha ei taha`neenda* SJn

neer *neer* g *neeru* SaLä VII Põi Muh Hi(-o) Lä(-o LÄPõ) hajusalt Pä, Kei Juu Koe Trm MMg Pal Lai Plt KJn; *niir* g *neeru* Häa Pal hajusalt, hrv eL, *niär|u, -o* Kod; pl *neerud* Ksi SJn; *nier* g *nieru* Khn Ris Amb JMd Koe ViK Iis Trm, `nieru Kuu Hlj Lüg(-o) Jõh; n, g `nier|u VNg, -o Vai; *neel* g *neelu* Ans Khk Kaa Krj Pha Põi Rei (siseelund; loomade puhul ka lihasaadusena) *Ku`nierud`haiged, siis kohe juo sia`pohla`varre tied* Kuu; *loi`nierud`välja* (paigast ära) Hlj; *luomale on`niero`pääle`lüödu* Vai; *lamba neel asemest εε, lammas keib`ümbär* Khk; *Renni peel`vaanas oli sia neel* Kaa; *Kes neid va`veise`neerusi nõnda tahab* Põi; *ära löö`vasto`selga, lööd neerud`lahte* Phl; *mineb kebäde oli`aige,`neerude sees oli vega* Mar; *keetis`lamma`neeru* Mär; *rasvasel loomal oo neerud rasva sihes kohe* Tõs; *sia`neeru olen söönd* Tor; *õhõl lõegati üks neer`väl`lä, nüüd on õhõ neeruga* Juu; *lei kaks kül`le`kõnti katk ja pahema nieru rikkus koa ää* Amb; *kui lammas`ümbär käib, on nierud`lahti* Kad; *niärod on inimesel siden* Kod; *ploom on`neerude juures, neerud on rasva sees* Pal;

`lammal neerud `lahti, si lammast ei elä KJn; neeru om sel`la küllen Hel; neerud lahutava kust Ran; `neerude `haiguss - - säälä seehn um sis `kangõ valu Rõu Vrd neelus², neerg

neerg niirg g niäru neer egäl luamal one niärud; minä ei süü `niirgu Kod

neerhaal `neerhaal Phl; `nier|haal Ris, g -hàali Kuu; `neeraal Pöi, `neeral`l Khn, `neiral Hää, g -i; `nieraal JõeK, `nieral Hlj neervall vm purjeköis `nieral, köis `millega puri `masti `külge `siutakse Hlj; `neeraaliga aalitakse purjud maha Pöi; `neeral`lõ paelad ond kanõpist Khn; `nieraal on tross, kellega `kliiver maha tõmmata JõeK

neeru- Neeru rasvad sai ää `võetud ja kakkide `sisse `pandud Pöi; kolm `aastad `olli neeru`aiguses Muh; neero põletiko käde on sii mõni surnd Käi; neeru rasu - - suured rasva loomid kohe Tõs; Neerutõbi tuli vesisest karjamoast Kei; [kui] neeru`aiguss [siis]- - lämit pannass ristluie `pääle Krk

neeruline neeruli|ne Kod/nie-/ Lai, -le|ne Hää, g -se neerukujulise mustriga Sij `kardina riie on jah neerulene Hää; nieruline rätik, ilos rätik Kod; neeruline kiri on kõverik Lai

neeru|lõng lõng nievarval neeru lõnga [on selleks]- - et `niitsme `vällä ei tule Hls Vrd neelulõng

neeru|niit niit nievarval mea pane ala neeruniidi `sissi Krk; neeruniit pistetess egäst `paasmest läbi Hel Vrd neeluniit

neerus neerus g -e õgard – Han

neerustama neerustama õgima, sööki ahmima Küll see inimene aga neerustab Han

neerustis neerustis g -e õgard Meie al`l kaäs oo küll neerustis Han

neervall `neer|vall g -valli Emm Käi; `nier|vall Hlj, g -vall`li Khn köis purje alla- ja kokkutõmbamiseks `nierval`l - - `sellega `võeta ülemine puri kokku Hlj; Tõpsel tõmmata alt tekilt neervalliga kogu Emm; Vokal `niervalli taris ei põlõ, suab käsitsi `alla tõmmata Khn Vrd neerhaal

neesna neesna õrn, nõrk rahvass om väega neesna, vanast ol`l kimmäss rahvass Se

neessuke(ne) → nisuke(ne)

neet neet Saa, neet Rei Jür, niit M Har Vas, niit Ran Nõo Võn Krl Har Rõu Plv, g needi; niet g `niedi Kuu RId/n `nieti Vai; need Muh, g needi Pöi; nied Ris, g niedi Iis; n, g nee Jäm Kaa Krj VII Pöi Rei hajusalt L(niit Hää), Juu KJn, nie Ris Hag Koe VJg; niit, p `niiti Kod kinnitusvahend [tõrrevõru] õli `nieditud kahe `niediga `kinni Jõh; puu varol on `ambad, `raudasel varol on `niedid Vai; Siie jätkule peab kõva nee sisse panema Kaa; Obuse raotamise järge korjati kõik needid maast ää Pöi; kääri neet Rei; `needega oo lauad `kinni, igal neel oo kolm `tol`li vahet Tõs; needi ots taotse laias, siss jäävad rauad kokku Saa; nie käib tangi mokade ja `varte vahekohast läbi Hag; nied on `katki lähnud Iis; `neegä `neetsin `kinni KJn; pane kate neediga `kinni, küll sõss avitap Trv; nuga om lõpuste vahel `kinni, lõpuste `sissi pannas niit Pst; `väikse traat needi `olliva, nondega `panti klaas `kinni Ran; kääri om neediga `kinni `pantu Nõo; taal tõrikõsõ raudvitsal omma needi `kaški `lännü² Har; needi² umma² jo `otsa saanu² Plv Vrd nii³, niäde

neetet neetet Se; needetet Plv, needeteedet Vas just nii, nõnda; öeld ka jutujätkuks neetet `õigõ Se

**neetima `needima Jäm Pöi Muh Mär Hää`niit-/ Juu KJn/-mä/, `neetma Han Saa KJn/-mä/, `niitmä TLä Rõn, `niitmä Trv/-ma/ Har Rõu Plv Vas, `niitme Hls Krk Krl/-mõ/, (ma) needi(n); `neetma Trm, `needma Rei Kse Tõs/-mä/ Juu; `neema, (ma) nee(n) Khk Kse Han; `nietima Lüg Vai, `niedima Kuu/-mä/ VNg Lüg IisR, (ma) `niedin; `niedma Iis(`niedi-), (ma) nien Ris Koe; (ma) nee Muh Mar, (ta) needab Lai Ran/-äb/, impers `neetse Aud*

1. neediga kinnitama, kokku liitma *seppa`niedi`vitsa* VNg; *kui`ninda sang on`katki, siis tuleb`niedida`kinni* Lüg; *Vana`needis`katla`põhja tüki`vaske ja nüid peab`jälle* Pöi; *ma nee sellek-sellek asja ää* Muh; *`needis`ämre vitsa uuesti`kinni* Mär; *Mo vanaisa`oskas küll`neeti* Han; *nääd`neetsid vitsad`kinni* Tõs; *needin`sinna raua lapi`pääle* Saa; *`needis vitsa otsad`ühthe* Juu; *sepp nieb`paale lapi`põhja* Koe; *ma needin selle vitsa`kiinni* KJn; *`kinni needit kõvast, ega siij`vällä_i tule* Krk; *simun`tiib`silda, toomass kinnitab, nigul needäb`piltl* Ran; *sepp nakap katte ketti kokku`niitmä* Nõo; *`paalõ pandass`vaskinõ paik, tetäss`ümbre`tsõõri mulgu`sisse ja needitäss`kiinni?* Har; [vanapagan] *`Niitse puja kettega`üüßess`kinni?* Vas

2. naela otsa tagasi lööma, laiaks taguma *`toine pidas`kirves`pohjaga`vasta,`toine siis`niedis siestpuolt`naula`otsa`seivi`pääle`laiaks* Kuu; *nee nael`ε`Khk; ma nee sedä`naela`-`et tä`änäm`vällä`ei tule* Mar; *kui oost`rautakse, sis`naela`neetäkse* Juu; *naal tahab`ärä`niitjä, moeto tuleb`väljä* Kod; *`Tangega`näpistedi`naglaotsa`ärä`perän ja värkravvaga`mugu`neediti`kiinni* Rõn; *ku`sa na`ussõ`hinge?`ette`lüüt`naaluga, siss`needi sa`naala`otsa?`tõsõlt`puult`tagasi* Har

neetmä¹ → needma¹

neetmä² → neetima

neetsused pl *`neetsused* LNg Rid; ppl *`neitsusi* Rid Mar niisugused *nüid`änäm`ei ole`neitsusi`abemid* Mar **Vrd** neitsugused

neeva *neeva* Jäm Khk Kaa Jaa Pöi Mar Var Aud(*neeb*) Hää Pai Plt Pil SJn, *neva* Vig, *`nieva* Kuu

1. (suur) kraav *Ega`sest`nievast`saaki`enämb`sügüsül`kuidagi`üle* Kuu; *`sõuke`puu`käib`üle`neeva`Jaa;`enne`olid`meil`eeñamad`vesitsed,`nüid`kaebeti`il'la`suur`neeb`läbi* Aud; *neeva`-`nii`lai`pialt`nagu`sinna`seina,`see`tegi`mua`tahedaks`Pai;`suurt`ma`ilma`neevad`kaevavad* Pil

2. a. oja, ka sängita veevool *siin`üks`neeva`[on]`ees* Jäm; *Sajuga`joosid`neevad`üle`tee* Kaa
b. kiirevooluline koht jões *Neeva`-`vesi`säält`valuga`tuleb`Hää`c. soine, vesine`koht`Neeva`-`nõnda`vett`täis`-`soa`änam`läbi`kuskilt* Pöi; *tiomees`vaos`neeva`sesse`ärjä`paariga`tükkis* Mar

neevel *neevel`l`g`-li* Rõu; *`niivel* Hel, g *`niivle* Trv(*`niivel*)

1. ablas loom *`niivel`tükk`süüjä`ja`juuma`igält`kohalt* Trv

2. sõim *`assa`neevel,`ku`ma`kätte`su`saa* Rõu

nego|pää *näguripäev`küll`mina`ole`ikke`nego`päivi`näind* Mar

negrut → nekrut

neh *neh* R Khk Kaa VII Muh Käi Phl Lälö Kir Var Tõs Aud Ha Tür Kad Kod MMg Äks Pil Hls Har VId jah, (seda) küll *`purjed`neh`olite,`purje`paadiga`mei`enne`käisime`Jõe;`eks`vanal`ajal`oli`neh`kuotud`kodu`ka`sidä`seili`riiet* Kuu; *akkasimma`pouku`(pesu)`pesema`neh,`vara`ommigu`kohe`akkasimma`pääle* VNg; *tedred`ajavad`kahu`neh,`tedre`laulu`ajal`Khk;`[kass]`tõmbas`mu`nina`otsa`lammu,`katti`neh`Kaa;`vahest`üetse`neh`küll,`et`ulkas`ubasem`Muh;`mei`regi`lagus`εε,`neh,`ree`jälased`läkst`katki`Käi;`sedä`viisi`oli`se`asi`neh`Mar;`neh-neh,`nii`see`oo`Tõs;`Nooremad`läksid`ühthe`kohta`kokku,`neh`eks`siis`soand`iasti`nal'la`ja`lõbu`Kei;`pruudi`kotto`akkast`[pulmad]`piale`neh`Hag;`seda`ma`küsin`neh`Kad;`täma`one`alate`peri,`alate`neh`ja`jah,`kiidäb`perrä`Kod;`perremiis`läts`neh`kellä`kolmõ`aigu`kotust`minemä`Har;`roitt`puri`neh,`käe`haar'd`kiinni?`Rõu;`neh,`hußs`ol'l`iks`puio`ala`lännü?`Vas;`miißs`ol'l`sannah`neh`Se`Vrd`ne¹,`näb*

nehanst p *nehanst* niisugust *nehanst* `santust pole enne neind Rei
nehetämmä *nehetämmä* neh ütlemä mis sa tah nehetät alati Plv
nehkugi `nehkugi Mär Juu sugugi mitte `nehkugi põle ta molle and Juu
neho → nihu¹

nei → nii¹

neiblu|sinine `neiblu- Hi(`neiblo- Käi) Vig Sim Trv, `neibla- Rap, `neibu- Juu helesinine
`neiblu sinine oli väga `valkjas ele sinine Emm; *neoksed* `väiksed sinised lõegod olid, `öeti
`neiblusinine Vig; `neiblu sinist `tuodi kohe puest ja värviti Sim

neida|moodu *neida* `muudu niimoodi – Lei **Vrd** niimoodu

***neidis** pl *neidise*, näi- neid, neiu külä *neidise* ~ *näidise* `näeve rhvl Krk **Vrd** neidus

neidž → niids

neidus *neidus* g -e neid, neiu kus te *neidused lähete* Tor **Vrd** neidis

neidü|bumbul pl *neidübumbuli* kullerkupp – Lei

neike → nihuke(ne)

neila- → nelja-

neildä *neil'dä?*, *neil'da?* (-l-) nii-, sedapidi *kuvildõ sa_panõt?* *neil'dä?*, *siss saa pähits läve poolõ* (sängi asetamisest); *no_neil'da?* [mõõtes] *om ni_lağa; panõ neil'da vai neil'da?* Har

neinok `neinok Hää; `neinoo|k g -gi Kod Pil; `neino|k'k g -ki Khn Urv; `neinong g -i Pil; `neinuu|t g -di Pst; pl `neinugi² Har, `neinungid Trm, `neinohkid Hää

1. (kala) **a.** jõesilm *vingerjas_o pienike nagu* `neinoogid Kod; `neinong - - *nigu nõel uśś, kangesti ia magusa lihaga* Pil **b.** (muu kala) `neinungid on mere kalad, *nagu angerja moodi* Trm; *Süä om vesine, neinuuti tahass* Pst; `neinoki² *omma_nii huśsi muudu. mõni süü, mõni süüki ei?* Urv

2. nalj täi *Lapsõl igänes* `neinok'ka piäs Khn

nei|sagadsõ pl *neisagadsõ* niisugused – Lei

neit → niit³

neitsi *neitsi* Jäm Mar Kul Han Tõs PJg Saa VJg Rõu Vas Se/-ül/, `neitsi RId Jäm Krj VII Põi Mar Mär Kse Tõs PJg Hää Ris JMd Ann Tür Koe TaPõ KJn Kõp Vil M hajusalt T, Urv Krl, `neitsi Plt Rõu Plv, *neitsi* Juu; *neitsit* Tor/-t-/ Sim, g `neitsi Jäm Khk VII Jaa Muh Rei Phl Mär Khn Amb Kad, *neitsiti* Ris; `neitsit g `neitsi Kuu; *neitsi-* Ans Hi Kir Har/-t-/ , `neitsi- Mus Kaa Pha Kei

1. süütu tütarlaps või naine; neid, neiu `neitsi, `nuore `naiste`rahva `kõhta `üella Lüg; *Neli neitsit lähvad lauldes üle nurme* = vankrirattad IisR; *neitsit tansib mää peel* Jäm; *jähi ikka neitsiks* Khk; *läks neitsi, oomingu valges tuli neitsist ää* (ehalkäimisest) VII; *Jaani kergul on neitsikivi, üks neitsit tehtud kiviks* Jaa; *Neitsid tulavad juba koose* Põi; *neitsit istub mäel, neli põlle õöl* = `veski Muh; *puhas kut neitsit* Rei; *neitsisid oo koa - - need oo tütarlapsed* Mar; *Neli neitsit lähvad nuttes üle nurme, üks ei saa ühte äga teine teist kätte* = puutelgedega vankrirattad Han; `neitsil *puna pales* Tõs; *neitsi sai rohkem vanema tüdreku kohta õetud* PJg; *mitu neitsid oodasid peigmeest* Saa; *üks vana neitsit käis täna siin* Ris; *kudas elutee määratud on, kes tahab neitsiks jääda* Juu; *teesed on ikka neitsid alles* (ei ole abielus) Ann; *ilus kui neitsi* Koe; *olin viel nuor tüdruk, nisukene neitsit* Sim; *kaks ilusad neitsida* Iis; *puhas neitsi one poissess puutumata* Kod; *ta oli siis veel noor ja puhas neitsi* Plt; `neitsiss *ta jäi* Krk; `neitsi, *tuu ol'li alla kate kümne iki; seeni kui mehele läits, ol'li ta iki neitsi* Ran; *Neitsi sais nurmõn, kuldkängä jalan* = harkader Urv; *Mi_külän um ka üts illus neitsi, tuu umma_põsõ_nigu? ubina verevä* Rõu **Vrd** näitsi

2. teenijatüdruk `moisa neitsitid tulevad Ris

neitsik *neitsi|k* g -gu Khk; `neitsi|kko g -go Vai näitsik tüdrukud `üitase ka neitsiguks Khk
neitsike(ne) dem < neitsi 1. neli `neitsikest kusevad `ühthe `auku = `lehma `lüpsamine Lüg; `enni naine eloaja `üüiti neitsikeseks, kellel põlnd `lapsi mette Mar; alles puhas `neitsike Hää; `väike `neitsike vai neiuke, toda üteldi noorembast põlvest `pääle Ran; olet ju viil alles nuur `neitsikene Puh; `väike `tütrik ehk `neitsikene Vön; nel'li `neitsikeist ütte `kaivo kusõsõ? = `lehmä nüstäss Vas

2. teenijatüdruk `neitsikene `tuua `lapse `juure kodo `oidajast Lüg

neitsi|laps esiklaps Sidä `hüüeti `neitsi `lapseks, ken oli peress esimäne laps Kuu; keige esimine laps on `sündind, see `jälle pidi neitsilaps olema Ans; `neitsilaps `lasti läbi oki pooli `körva puhuda, kui kõru valutas Khk; keige esimine_o `neitsilaps, viimane tuhakott Mus; `neitsilaps parandas `aava, kui `aiged kätt näris Muh

neitsilik *neitsili|k* g -ku Jäm Tor Trm Plt/-t-/ Krl, -gu Rõu; `neitsili|k g -ku Khk PJg KJn, -gu Kuu, -kko Lüg; `neitsili|kko g -go Vai neitsile või neiule omane; süütu kes mehele ei lähä - - sie siis tahab `neitsilikko elo elada Lüg; tä oo oma `neitsiliku au (süütuse) ää `kaotand PJg; noor ja `neitsilik KJn; neitsilik tüdruk Rõu **Vrd** näitsilik

neitsilikkus `neitsilikkus g -e süütus, puutumatus – PJg

neitsi|lill pääsusilm `neitsililled, pääslikse silmäd Saa; üks punane lill, `neitsilill Kei

neitsiline `neitsili|ne g -se neitsilik `neitsiline one nuur tüdruk Kod

neitsima `neitsima ehal käima `neitsisid `eile öösse Purtsa külas Krj

neitsi|punu (taim) `neitsi punul_o `valged varred ja `valged `narmad Muh

neitsi|põlv neiupõlv piab `kinni oma `neitsi `põlve, ei õle `poisiga magand Lüg; `neitsi põli oo `möödas küll Muh; ta elab alles `neitsipõlves JMd; `viimäne `aasta `neitsi `põlve KJn; neitsipõlv om rõõmupõlv Har

neitsit → neitsi

neitsi|tina pääsusilm `neitsi tinasid meil öieti pailu, lage maa peel kasuvad Khk; neitsitinal oo kenad lillad öied Mus; loomad äp taha kua neid `neitsitinasid VII; Neitsitina kasus vahest päris tihelt, kui `õitses, oli moal kohe roosa kord õle Pöi **Vrd** neitsitinu

neitsi|tinu pääsusilm neitsitinu on moo eest ilus lill küll Käi; Neitsitunud kasvavad einamal, neitsitinudel on lillad öied ja pisised juured Rei **Vrd** neitsi|tina, -tinusk(i)

neitsi|tinusk(i) pääsusilm toond neitsitinuskid tuba Khk; `neitsitinusku on pääsusilm Krj **Vrd** neitsitinu

neitsi|veli = neitsivend aeomes ja neitsiveli Kir

neitsi|vend pruudipoolne pulmapoiss pruudi poolt poisid oo neitsi vennad; `pulmas neitsivend paneb `veime vaka pea `peale ja tantsib sellega Mar **Vrd** neitsiveli

neit|sugused niisugused kes neitsugusi `asju teab LNg; `ehtsel aal olid õppind neitsuguseid `asju Juu **Vrd** neitsused

neitsütämä *neitsütämä* (rahvalaule laulma) `naakõ neitsütämä, `paari `pandma Se

neiu' *neiu* SaLä VII Pöi Muh Rei Mär Vig Kse Pä Ris JMd Koe VJg Iis Trm Kod VIPõ Hls Krk Hel Ran Puh TMr Ote Rõn San Krl Rõu Lut, *neio* Mar Lih Ris Se, `neiu Kuu Lüg IisR Vai tütarlaps, noor vallaline naine `neiu on ikke viel päält kahe `kümne `aasta ka Lüg; neiud ja noorigud olid puhas `aitamas Khk; küla neiu `tulli `meile Muh; neiud oo tütarlapsed, mes ei ole veel naesed Mar; suurem tütarlaps oo jo noor neiu Aud; `laulge, `laulge laisad neiud, ku te j laula, ma teid laidan rhvl Hää; noored neiud tulevad Ris; kas sa põle veel seda neiut näind JMd; meie külas on `neidusi küllalt Iis; see on minu neiu ehk pruuf Plt; nuur ilus neiu kasus,

`tahtis pidul käia Vil; küll tett leib süvväss ja kasunu neiu viass Krk; niikavva `olli [tüdruk] neiu, kui mehele läits Ran; viige_{si} vihane neiu, töogake tõrakurikass rhvl TMr Vrd näiu

neiu² *neiu Mar Mär Vig Pär, neio Mar Ris meig `toovad neiosid nelitpühade aeal tuppä Mar; nelitpühil `toodi `kaška, need olid neiud Mär; `suiste püha kased olid neiud Pär*

neiuke(ne)¹ *dem < neiu¹ pealt `peeni neiuke, alt ammu naisuke Muh; see neiukene ei taha sugugi tüöd teha JMd; kutsu mõni neiukene ka ühes Iis; pal'lu `nuuri neiuksi läits `laulma Puh; neiu kõni noorõ kõni Krl Vrd näiukene*

neiuke(ne)² *dem < neiu² läheb metsast neiuksi `tuoma Ris*

neiulik *neiuli|k g -ku Jäm Kse Trm Kod Plt KJn Krl Rõu; `neiuli|kko g -go Vai neiu moodi, neiutaoline mes suurem tüdrukene, one neiulik Kod; neiuliku kihagõ Krl Vrd näiulik*

nei|võrtu *nei `võrtu niivõrd – Lei*

***nekkima**¹ *`nek'ma, -me Har, `nek'mä Rõu Vas Röp, (ma) neki; (nad) nek'ivä Plv, `nek'sivä Ote, `nik'vä Se*

1. *nõökima, narrima pruudi puult ol' kaasitaja ja `peigme puult ol' kaasitaja. siss nemä üits ütte `nek'sivä Ote; timä nakass tõist nigu parastamma vai `nek'ma Har; nek'ivä inne minnu, süä läts täüs Plv; sõnnuga `nik'vä, vanna rahvast nariva[?] Se*

2. *noppima, nokkima neki[?] `vällä `rõiva seest Har*

nekkima² *nekkima, (ta) nekib Kad Iis ehtima küll nied vast nekivad ja mukivad `endid Kad; küll sie neiu nekib ennast Iis*

nekki|pulk *ankrupulk `õlle `ankrul käis nekkipulk pääl Lüg*

nekkis *nekkis Mar Kad naksis kes elusti seisäb oo nakkis ja nekkis Mar; sie oli jo nõnna nekkis inime Kad*

nekkõ *nekkõ räbal, kalts `Viska sie nekkõ `seljäst ärä Lüg*

nekrut *nekrut Rei Kos, neekrut Var Tor Plt/-t/, g -ti; `nekrut g -ti Lüg Var Rõu, -di Vai/-o|t/ Khk Nõo; `nekrut San Krl Plv Vas(g -ti) Röp, `nekrut Muh Tõs Hää Har(-t), `nekrut Mär Röp, g -di; `nekrut g -da Lut; n, g `nekrotti VNg; negrut LNg/-ot/, g -ti Var Vän JJn VJg/n -t/ Iis(g -di); neegrut g -ti Juu(-t) Jür, -di Ris; nikrut Rei Kse, niekrut JMd, g -ti; `nikrut Kaa Põi, `nikrut KJn Kõp Vil M, g -di; `niekrut g -ruu-di Kuu; nigrut Mar Kse Ris Trm Kod, niegrut Koe Kad, g -ti; pl `nekkrotid Vig, neekruta[?] Se väeteenistusse võetu; noorsõdur nied õlid `nekrutid, ke sõaväe `teenistusse `läksivad Lüg; noored mihed `lähtvad `nikrudiks Khk; See oli suur `sündmus, kui `nikruudid läksid, `terved külad olid `saatmas Põi; nekrutid lähtvad sõda Rei; `nekruti võtmese `aeges käisin `linnas koa Mär; noored nigrutid `lähtvad Kse; `nekruti pikkus mõõdeti Tõs; nekrutid läksid nummert `võtma Tor; pillet `pañdi `rinda, siis oli negrut Juu; keda negrutiks `võeti, `teenisivad Puolas suurem jägu JJn; niegrutid `võetasse sügise Koe; ega sie niegruti elu olnud `kerge ühtigi - - `tiens kakskümmend viis `oastad Kad; `ennevanass õlema nigrutid vägise `võetud Kod; `piale selle `prantsuse sõja akatud `nikrutisi `värvama Plt; `nikruudi lääve Vil'ländise Trv; ennitsel aal `nikruudi võtiv `mõisen `luusu Krk; vanast `viidi kõik `nikrudi vallamajast obestega `liina Puh; sügise nakatõs `nekrute `võtma Krl; iisspäävä läävä `nekruti `luusi `tõmbamma Har; `nekrut ol'liva tärni[?] Plv; tululil'li viha paist jala üless, `nekrut hõõrd jala `sisse, et kroono päält är[?] pääsesse[?] Röp; neekruta[?], naa tsordsõ[?] (ropendasid) Se*

neless *neless, -ss Plv Vas Röp(-l-) Se; nel'leß Rõu neljapäeval sündinud lehma nimi; neljapäeval sündinud lehm sõss `pañti nime[?] päävä `perrä, Eesik', Tõõsik, Kol'mik, Neless Plv; neläpääväh [sündinu on] Neless Se Vrd nelläss*

nelgudi `nelgu|di g -timme kõhn (ja pikk) inimene Tädä `tundeb joba `kaugald, `kesse muu nii `nelgudi on Kuu

neli neli R eP M T hajusalt V, nel'li VId; g nelja (-ä), nel'ja (-ä) S L Ha ViK I, `nelja (-ä) R, nel'la (-ä), nella (-ä) L K(neila Amb JIn ViK) M T Krl Har Lei, nelä (-l-) Urv Kan VId

1. neli (hulgalt, koguselt) `meie `saare neli last `käivad nüüd `Niemes `kuolis Jõe; vahest olid `neljad linad üleval (kuivamas) VNg; neli `lutsu oli ühes rüsäs Vai; Neli obust tallis, üks käib `ringi = suka `vardad Jäm; muist nelja tahuga odre maha `tehtud Khk; kukk kiiratab kolm või neli `korda enne oomikud Pha; Vana lõi paku oort neljaks `lõhki Pöi; `nelja `nurka `pandi neli puud Muh; nelja niiega `olli `toimne kanjas Phl; tegi nel'laks `katki Mär; Neli `andjad, neli `kandjad, kaks nägijad, kaks `kuuljad, kaks `aištjad, kaks tõrijad, üks parmupiits = lehm Han; `Pantaks neli ehk kahessa `lõnga `juusma, `aetaks käärpuid `ümmer Hää; jänesel `aastas neljad pojad Hag; ma põle neli üöd änam korralikult magand JMd; neila pere `piaie mõis `andis selle mua VMr; kolmed `põrsad ehk nel'jad `põrsad uassan Kod; vanast olid `aknad `veiksed, aenult nel'la ruutukesega oli Äks; nel'lale `veele `peessin soola `enne läbi, kui lihale `piaie panin Plt; `tõmba sij rõõvass nel'lasse Trv; idse om neli `sammu lai Hls; neli `pañgi pidi olema, kaits `puhtaviij `pañgi ja kaits mustaviij `pañgi Ran; obene ešsup nellä jala pääl, ammu siss viij inimene oma kate jala pääl Nõo; mul om neli ubinõt Krl; meil ol' nel'li `lehmä ja hõhvakõnõ ka ol' Rõu; nel'li velekeist üte kübärä all `saisva = laud Vas; nel'li `vuuri meil süvväss Se; kõõgõst nellast `paagast `puhkass tuul Lei; nelja silma a l l kahe vahel, kahekesi Mis me nel'la sil'ma all räägime - - edesi ei lähe, jäägu `siia `paika Hää; nel'la silma all oli raha `anmene Plt; kui vastatside kõnelid tõesega, siss kõnelid nellä sil'mä all Ran

2. number neli; hinne mütu `nelja oli tunnistuse pääl Kär; kerjotas pal'lu `nel'läsi Rid; nel'jad `numrid kõik Kod

3. kellaeg kellu käib juba `nelja Khk; kell soab veeränd aa pärast neli jo Juu; kell nel'li inemise `kõik' viij magahasõ? Vas

nelik nel'i|k g -gu Kuu; nel'li|k g -ku Khn Juu Plt Rõu, -gu Krk Har

1. nelikutena sündinud ei `lammal nel'likuid `tallesi põle old Juu; siihn ei olõ ette tullu?, et `kelgi nel'ligu latsõ omma `ollu? Har

2. (mahumõõt) sai `seitse neliku kalu Kuu

nelik² nel'i|k Rap Iis Plt Vas Lei/n-/, g -ku Hag, -gu Lut; nell'i|k Muh Tõs Trv, nel'li|k Rõn Krl, g -ku; neeli|k Tõs Pär Hää KJn Hls Hel San, g -ku Saa I(-ke Kod) SJn Trv Krk(-gu); neelik PJg Vän neljapäeval sündinud lehma nimi; neljapäeval sündinud lehm neelik lehm sünnib nel'jäbä ja laadik `lauba Tõs; ma patsutasin Neelikud iga kord, kui `lüpsma läksin Saa; `lehma `üiti Nelik Hag; Neelik on juba vanas jäänd, tuleb vist tämmu laadale `viia SJn; kolmik olli kolmabene, neelik nel'labene Hel; nelläbõ `sündünü lehmä nimi om Nel'lik Krl

neli|kand 1. miski nelinurkne nelikand one nel'jänukaline Kod

2. tähtkuju – Kad

nelikune nelikune (teat mahuga) nelikune kott oli `seljas Hlj

neli|kümmend emä oli `neljä `kümme ühüksä `aestane, kui ma tääl olin Kuu; siis akkas seda suurt `moisa siin ehitama - - neli `kümme kaks `kambri oli sies VNg; sel iga peel ka, üle nelja `kümme Khk; sa nüüd nelja `kümne `aastane Muh; nelikümmend `aastad tagasi Kul; Tuleb ku nel'lakümne `numre `niiti (kõhulahtisusest) Hää; elasin nelikümmend viis ja pool `aastad oma mehega Rap; võis `olla neilakümme `ringis inime JJn; sedä one kas `piäle kolme `kümne uassa, ligemäle nelikümmend Kod; sij käip nel'lant kümment `aastet Krk; pask

vedel, jooseb perän nigu nellä`kümne `nombre niit Ran; nelikümmend `nakla `olli puut, puudan `olli kaits `punda Nõo; timäl ol'l nel'likümmend küünärd läbivillast rõivast Rõu; ma maäsi nel'likümmend `ruublit tuu `põrsa iüst Vas

neli|pühad, -pühid (põhisõna sag lühenenud) suvisted `läksin `Suomesse `nuotameheks -- vahest `saimme nelipühiks kuo Kuu; nelipühi `pietagi püha `vaimu `vällavalamise mälestusest Lüg; enne nelipühi on lihavõtte pühad Kaa; ilma meituta ei `olndki nelipühi VII; `kiikes `laulti pühade `aegas kõege `rohkem ikka, nelipühis ja jaanibe Muh; nelipühi pühad on sii Phl; nelipühi, siis oli ikka kased (kaski toodi tuppa) Noa; nelipühid juba kää, aga puud kõik `raagus alles Mär; ükskord oli nelipühade `aeges, siis kui Säälä silla tõi mede `põlde alla Vig; nelipühad [on] pärast lihatepühi Tõs; nelipühades `tehti ikki paremad õunasuppi, `kooki, `korpi, suitsetadi liha Saa; just nelibü `lauba panime kardulid Hag; tänavu tulevad ilosad nelibüid Koe; suvissed on nelipühi Kod; ku mea nuur olli, siss olli suviste pühädaig, nüid om nelipühi Krk; nelipühi aig käisime külan Puh; nelipühi om jo suvõaig, siss om illuss aig ja ilusa ilma Har **Vrd** nelis|pühi, nelit|pühid **-pühiline** nelipühilane nelipühilised esiteks `akvad lugema `laulma, põlili maas Jäm; nelipühilisi olevet jah Krk **-pühine** nelipühadeaegne neli pühised kana pojad Tor

neli|sada Nelisada `marka oli siis suur raha, see oli änam kut pool vakka `vilja Pöi; nelisada `nahka oli tõrre sees Tür; neläsaa aasta [eest] om tollõ nimelene mijs elänü? Röp

nelis|pühi nelipühad nelispühi ommigu `toodi võid Kse

neli|teist, -teist|kümmend ma olin siis `neljateist `aastane Jõe; [kui olin] `neljätõistküme `aastane, siis juba `niitasin `eina Jõh; teine oli kuue `aastane, teine neli `teissene Khk; neliteisend obust oli talitseda (talitada) Mus; Nelja `teisme `oastane tüdruk oli juba `mõisas adra taga Pöi; Palju neid kottist oli, midagi neliteisend Käi; noored tüdrikud, nel`lä `teistme `aastased Mar; kotikangas oo neljä `teismne `paasmane Tõs; kui juba neliteist aastat vana olin VMr; nel`läteiss`kümne `aastal, kui niid (aidad) said sinnä `tehtud KJn; mia olli nellätõist`kümne `aastane, meid `panti `tõugu unnikude panema Puh; mi`külä um kõõ suurõmb, nel`li tõis`skümme elänikku seehn Rõu; nel`li tõis`skümmend last ol'l tädil, a esi` väikene inemisekene Vas **Vrd** nelitõisku

nelit|pühid, -pühad nelipühad nelitpühil tuvvasse `kaška; nelitpühade ajal oo neiod (meiud) Mar

neli|tõisku neliteist [kui] neli `tõisku `aastat vana ol'li, saadõti jo tüü`rinda Har

nelja `nelja RId/-ä Lüg/ Jäm Khk Jaa Pöi Muh Vig, `nel`j|a Trm Lai, -ä Kod; `nel`la Pha Mar(-ll-) Mär Saa Juu Koe Sim Plt, `nellä Mar Har, `nel`lä Rid Ris Juu KJn Hls Krk Hel ülejala, kapates obone `juokseb `neljä Lüg; Obused panid `juoksuga `nelja IisR; se oli kut obu oleks `nelja `jooskend Khk; Obu läks siit `nelja karates `mööda Pöi; läks aga tulist `nelja Muh; sõidab obosega `nel`lä Mar; Mehed akasid oostega nelja ajama Vig; obene `kartis midagi, akas `nel`la kihutama Saa; kui obune jooseb sedäsi kaks `jalga korruga, sis on `nel`lä joosmene Juu; obune läks `nel`la Koe; ku ma `talle selle `jõhkama kierutasin, sa paraku kudas ta siss lidus `nel`la Sim; ja ike `nel`jä kihuta, et kelläd üväss eliseväd Kod; joodikud ikke tikkusid `nel`ja ajama, `tahtsid nigu `uhkust näidata Lai; obene juušk `raavelt, obene juušk `nel`lä ka, lõhk iüst ja taga üless Krk; mia panni `nel`lä tuleme Hel; obõst `aie üle jala `nellä Har **Vrd** neljüisi, nellu

nelja- nelja- suur `nelja`kandine pann õli liha ja munasi täis; sie paber on siin `neljä`nurkiline Lüg; Siit on üks `nelja`jalgane läbi mend Jõh; `palkist oli `salvatu `nelja `kantiline `uone Vai; `meitel oli kevade -- nel`la nailaline siig Khk; Ma äi taha neljanurgalist

lauda Pha; Suur nelja süllane pal'k oli, vana ajas üks seinä `peale Pöi; se oli `neoke nel'laaralene puu ang, kellega `pöördi rehalse parandal `villa Mar; oli neoke puust `tehtud nel'la`jalgne tulejalg Vig; koerakutsikad said eile neljänädälist Tõs; `niukene nel'lakandilene kašt oli ja kaas oli pial (võimasinast) Kei; `poldreid on laevas neli tükki, need on neljakandilised puu tükid JõeK; niie pakk on neila kaändiline puu, neli `pulka on tal VMr; mul ei õle nel'jä`jalgiss (hobust), kellegä ma tulen; köis on kolme ja nel'jä`keine Kod; vaka_pält `võeti üks nel'lakaändilene matt (jahvatustasust) Äks; undruk oli lai, nelja `laidne Lai; me oleme nel'la ingene pere Plt; mia tei - - nel'la `laidse kõrdi Hls; aken `enne `ol'li `siuke `nel'lä `nurkne til'like KJn; kõla olliva serätse nelläkandilise `väikese, mulgu olliva nukke sehen; lehmä kell `ol'li nisuke nellä nukeline Nõo; ma_teie henele nel'lakaändilise laua Har; kõik` eljä omma nelä jalalitsõ? Se

***neljabäne** nelja|bene Muh, -pane Trm; nel'la|bane SJn Vil, -bene Hel; nel'jäbä|ne Kod, `neljäbä|ne Lüg, g -se; nelläbä|ne g -tse Puh Nõo; nel'lä|pene, -pine Krk; neläpääväne Se neljäpäevane `neljäbäst (neljäpäeval sündinust) saab nenäkas Lüg; kes esmaspe sünnib, see oo edev - - neljabene oo nobe Muh; nel'jäbäsel pääväl lähäb vasik `karja Kod; Nel'labast `pääva `peeti eaks päävaks SJn; nel'läpisel `õhtul `käisiv kosilise Krk; ku nelläbätsel pääväl nõnda alustedi, siss olli ää Puh; nelläbäne sann olna nõia sann Nõo; tulõ neläpääväne päiv Se

***neljak** nel'jä|k g -kä Kod; nel'la|k Trv, nellä|k Mar, g -ku; `nelja|ko g -go Vai; pl `neljakud VNg nelik `neljagod `lapsed Vai; nel'jäk tütar õli sji Kod; ei ole viil mia kuulu, et kellelgi oless nel'laku ollu Trv

nelja|kanti 1. neljakandiline, -kandiliselt mõnel jäi mõni veerevakamaa või siilumaa, ken periss nel'lä`kanti vakamaad `vällä es anna Krk; tetti `rasva, lõeguti väkev liha väedsega `väikesiss `nellä`kanti tük'kess Nõo

2. neljast küljest minul oli suur tegu [leiba], sai nel'la`kaanti `ringi pöörata Pal

nelja|kantlik neljakandiline puri oli nel'ja `kantlik `umbes Ans; katuse roop oli `söuke `nelja `kaantik laud varre `otsas Krj; sump on - - nelja `kantlik kut see loud Emm

***neljakesi** nel'ja|keisi Plt, -keisi MMg, -gesi Kse, -geisi Rei/-l-; nel'la|kesi Mär Hää Saa Ann Trv, -keisi Trm Pal Plt, -keisi Amb JJn Koe Äks Pil, -gesi Juu Har; nel'laksi PJg Tor Kõp; nel'jä|kesi Tõs, -keisi, -keisi Kod, nelläkesi Mar, nel'läksi Krk, neläkesi Lei Lut, nel'äkeisi Plv neli (isikut) koos, neli isekeskis tüdrugud läksid neljageisi Rei; `tahtsid nel'lakesi tagasi `tulla Mär; lehmä sõid nel'lakesi `koples Saa; me läksime nel'lagesi külä `poole Juu; `viskasime kahed `laeted maha, kui nel'lakeisi [reht] `peksime Amb; ommogo õlima kolmekeisi, peräss nel'jäkeisi Kod; akkasime nel'jakeisi puid `lõikama Plt; me ollim nel'läksi kodun Krk; mi? lätsimi? sinnä? nel'äkeisi Plv **Vrd** neljakesti, neljängest, neläkesi

neljakesta nelja|kesta Jäm Pöi, -gesta Jäm VII/-l'j-/, -gesta Kaa neljakesi lapsed `lähtvad vahest nel'jagesta `metsa marjule VII **Vrd** neljakesti

neljakesti nel'ja|kesti Khk, -keste Iis, -keiste Trm, -geste Muh/-l-; `nelja|keste VNg(-gesti) Lüg(-keiste; `neljä-) Vai; nel'la|kesti HJn JMd Ann, -gesti Khk Kei, -gesti JJn(-keisti), -keisti Plt, -keiste Äks, -kisti Juu, -giste Ris; nellä|kesti Ran Puh, -keste Nõo, -kõste San, -kõistõ Krl; nel'lä|kesti KJn Puh, -keste Trv Hls Ran Nõo Ote; neila|kesti Sim, -keste VJg neljakesi meil oli vähä peret, mei olima vaid `neljagesti VNg; `neljäkeiste `läksivad `kihlama Lüg; nel'lagesti jõvab ka `eina teha Khk; nel'lagesti olime, kaks `poega, kaks tütart Kei; kaks on surnd, nel'lakisti eläme veel Juu; me `lõikame nel'lakesti rukkid JMd; läksime nel'jakeste keriku Iis; nel'lakeisti saime laulu raamatud, me olime täitsa targad tüdrukud kõik Plt; kõik

nelläkesti rian `istnuva sāngi veere pāäl Ran; me oleme nelläkeste lehmä taka, meil ei jakku
`piimä Nõo; nelläkeste olliva pokken (rõugetes) Ote; nuu lätsi nelläköistõ `kõndma Krl
Vrd neljakesta

nelja|kāpakil, -kāpakile neljakāpakil *Vana oli ka poiste seas neljakāpakile maas Pha; Nii
täis oli, nelja kāpakil ajas ennast edasi Põi; laps `roomab tõllakil, nel`jäkāpakil Var; `väike
laps kõib nel`la kāpakil PJg; käis neilakāpakille VJg; Ku vanapakañ mõtsa `viirde sai, tul`l
naanõ tälle mõtsast neläkäpakile `vasta Rāp Vrd neljakāpakili -kāpakili neljakāpakil ise on
nelja kāpakili maa ning siis `akvad kael `kooku vādama Khk; käib nel`la kāpakili
JMd -kāpaksel neljakāpakil tuli nel`lä kāpaksel Rid -kāpali neljakāpuli `ollin ikka
nel`läkäpäli KJn Vrd neljakāpili -kāpikeli neljakāpakil ega ma_ke nii vil`ets ei ole, ma roni
kas vai nelläkäpikeli Nõo -kāpili neljakāpuli `Neljakāppili - - sai `mendud edesi Jõh
Vrd neljakāpali -kāpukil, -kāpukile neljakāpukil(e) Üks poiss `laskas ennast `karge peel
neljakāpukile Kaa; Mo pea käis ringi - - pole muidu ānam edasi saand kui neljakāpukil Rei;
laps ronib nellakāpukil Mar Vrd neljakāpukili -kāpukili neljakāpukil Ta `katsus
neljakāpukili edasi `astuda Kaa; käib nel`la kāpukilli Ann -kāpuli Ma `roomasi üsna nelja
kāpuli laudil `einde sees Rei; laps tõllerdab nelja kāppuli Ris; koer käib nel`lakāpuli Juu*

neljaline nel`jali|ne Iis, `neljali|ne Vai, nel`lale|ne Plt, nel`läli|ne KJn/-le|ne/ Trv Har,
nel`äli|ne Rõu Plv, g -se; nellälõ|ni g -dsõ Krl

1. neli rahaühikut maksev nel`lalene sai Plt; vanast olive kolmelise ja nel`lälise räti Trv

2. neljaühikuline nel`lälest raha ei ole KJn; `mitma naalaline sul taa pak`k om - - nel`läline
Har

neljandes neljandes neljandik `andsin neljandes `leiba Rei

neljandik neljandi|k Jām Khk Muh Rei Trm, nel`jandi|k Kse Trm Võn, `neljandi|k
Kuu/g -gu/ Lüg, nel`jändi|k Vai/`n-/ Kod, nel`jändi|k Tõs Kod, nel`landi|k VII Mär Tor Hää
Saa Ris JMd Koe Iis Äks Lai Plt KJn Hls/-nt-/ Kam, nelländi|k Mar Ran(g -gu) Puh(g -gu)
Puh Ote San Krl Har, nel`ländi|k Mar Juu KJn Kõp Trv(g -gu) Hls Krk(-nt-) Ran Har,
nelländi|k Rõu(-l-; g -gu) Plv Vas, neilandi|k VJg, g -ku; `neljandi|kko g -go Vai

1. veerand (hulgalt, koguselt); vastav osa millestki `tiema `õuna `neljast, siis iga mies saab
`neljandikku Lüg; nel`landik `toopi, see oo veerand `toopi VII; neljandik saab `mulle Muh;
nelländik ehk nelläs osa Mar; kaks nel`jändikku oo pool Tõs; neilandik siga sai ära `müia
VJg; nel`jandikud `kuivasid paremast (puuhalgudest) Trm; `lõikad pualess või kui suur,
nel`jändikuss Kod; vast üks nel`ländiku maa oli KJn; kortel` om nel`lantik `tuupi Hls; temäl üiis
nel`lāntik o selle talust Krk; soru `ol`li nelländik `tuupi ehk veerand `liiterd; lina kakid
nelländigu `viisi, nelländik `päeväss (veerand vakamaast) Ran; ma_kül`vi üiis nel`ländiku
vakamaad linna, sai viistõisskümmē `punda linnu Har; lõmmu_lahuti edimält neläss,
nelländikõst lahuti sugara? Rõu; üiis neländik um külbet Plv Vrd neljandes, neljandlik

2. (teat mahumõõt) pañnime nel`landikuga `vil`la `kirstu Saa; `laena `mulle üks nel`landiku
täis rukkid JMd; nel`jändik õli `üste `muudu keregä ja põhi all; annab nel`jändiku, til`lukese
kluksina `liikvad Kod; kilimit oli ehk nel`landik, vöö oli kaelas ka Lai; mušku on veike
viinapudel, `veiksem kui nel`landik Plt; anna üiis nel`ländiku täis `õunu mulle Trv; kui
suuremb [leiva] tegu, siss kaits nelländigu [jahu] Ran; `panti nuu uvvelt `pestu terä
nelländikuga üless `kesvi pāäle kujuma Puh; nelländikuga `panti terä `sarja Ote; nelländiku
täüs jahu Krl

neljandlik neljandlik veerand see on neljandlik, mis Liisa kää on (maast) Põi

neljane *nelja|ne* Kär VII/-l-/ Muh Emm Iis, *nel'la|ne* Tor Ris Rap Amb Pil Plt, g -se; *nel'jä|ne* g -se Kod, -tse Tõs; *neljäne* Kuu; pl *nellätsed* Kir adj < neli vanast olid kolmesed ja neljased saiad VII; *neljast raha ei ole* Muh; *Umiguse neljase vahi aegus tikkus uni keige änam kallale* Emm; *nel'jätsed tükid eenämad* Tõs; *nel'lane märk* Ris; *temal olid juba kahe kümne viiesed ja nel'lased tüttred* Amb; *obene sae nel'jäne* Kod; *ootasime puksi, ku nel'lane puuss tuleb* Pil

nelja|nukka nelinurkne, nelinurkselt *suure nel'jänukka tüki issotand tubakad* Kod; *sis lõeguti liha enne serätsess nellänukka tükiss ja* Puh; *puu pakk olli pisti, sääl olli nellänukka laud pääl* Nõo **Vrd** neljanurka **-nurka** nelinurkne *Siis võeti nisuke õla pikkune nel'la nurka lapp* Amb **Vrd** neljanukka

nelja|päev (põhisõna sag lühenenud) nädala neljas päev *nelja pääva ehtut pidasitte* - - *käidi külas muistatamas* Jõe; *neljäbä õhta õli sie* [pruudi] *kuulamise õhta* Lüg; *Neljabe oomiku vara* Jäm; *se_oli* - - *neljabe Pöi*; *tuna oome oo neljabe* Muh; *nel'labä oli jälle supp* Rid; *nel'laba õhta keidi košjas* Kul; *täispulmad akkasid nel'lapäeval, nel'lapäeva omikul tuli rahvas kokku* Vig; *kas nel'laba või lauba lasti kari esimest kord väl'la* Han; *Neljäbä* [on] *siokõ puõl pühä* Khn; *naesed kõevad viduksel nel'laba õhtuti* Aud; *Kadevad ajad ol'id vana kuu nel'lapäeva õhtad, siss arstiti, ku midagi ära kautada taheti* Hää; *kas suab nel'jäbäks val'mis* Juu; *voki tööd ei teht nel'lapäeva õhtal* HJn; *iga neilabä oli kohtu päev* Amb; *vana kuu nel'lapäe tuleb erni külvata* Rak; *mitu nel'jäbäd on müüjä lähnud* Kod; *nel'jaba oli nägus* - - *kes nel'jaba sündis* Lai; *Nel'labad peeti nagu pooldis pühaks* SJn; *nel'läpääväl peeti siss ämariku aiga* Trv; *tulev nel'läbe om kadripäe* Krk; *kolmaba ja nelläbä om tüüpäiv, üjsspä ja tõõsibä sellipäiv* Nõo; *nel'labä ommoku lätsivä lugema opetaja manu* TMr; *nüid nelläpääva viidäv ärä* (vasikast) Rõn; *nelläbõ om tiä sündümõsõ päiv* Krl; *paastu aol peeti egal neläpääväl kerkot pääle lõuna* Plv; *Neläpäiv võit kõike töid alostada, niisama tõõsipäiv* Röp; *neläpäävä lää minemä* Se; suur neljapäev lihavõttepühadele eelnev neljapäev *suurel neljä päiväl käidi kerikus* Lüg; *suure reede ehk nelläbe keedäd munad valmis* Mar; *vares muneb suurel neljäbäl esimese muna* Kod; *üteldi, et suurel nelläpäeval nõiutass* Ran; *Suurõ neläbä oll neh jäl_tuuj kama tegemine* Rõu **Vrd** neljaspane, neljaspäev, neljassene

neljas *nelja|s* (-l-) Pöi Iis, g *-nda* Jäm Khk Kse VII, *-ndama* Khk Muh Käi Rei Ris, *-nde* Kär Ann; *nelja|s* g *-nda* Jõe(-ndama) VNg Vai, *-nde* Lüg; *nel'la|s* Rid Kul Aud PJg HMD Tür Koe VMr, g *-nda* Saa Ris JMd Plt SJn Trv/-ss/, *-ndama* LNg Lih Tor Hää Ris, *-nde* Amb, *-ndema* Mär Amb; *nel'jä|s* g *-ndä* Khn(g *-ndämä*) Kod, *-nde* Tõs Kod; *neljä|s* g *-nde* Lüg Jõh, *-ne* Kuu; *nel'lä|s* Rid, g *-ndä* Mär Vig Juu KJn, *-nde* Mar/-ll-/; *nel'lä|ss* (-ll-) Trv Hls San Lei, g *-ndä* TLä(-ndämä) Ran), *-nte* Krk, *-de* San Har, *-dõ* Krl; *nel'ä|ss* (-l-) Kra, g *-ndä* Rõu Plv, *-dä* Rõu Vas Röp Se Lut; *neila|s* VJg, *-ndama* Sim, *-nde* VMr; p *neljat* Jäm Pha Muh, *neljat* Jõe Lüg IisR, *neljast* Kse, *nel'lat* Mär Aud Hää Ris Juu/-ät/ JMd JJn, *nel'last* JõeK, *nel'late* HJn, *nel'jät* Khn Kod, *neljät* Kuu(-st) Lüg, *nelät* Rõu, *nelläst* Puh Krl

1. (järgarv:) neljas *muotur paadid tulid sin tuhande ühüksämäsaja kahe kümme neljänel aestal* Kuu; *kolmat neljat kõrda tuled lauva juurde* Lüg; *taadi sünipæe on neljandamal leikuse kuu pääväl* Khk; *läks neljandeks seltsi* Kär; *Täna on see juba neljas viht ää kerida* Pöi; *mina võta neljandama osa* Muh; *sai neljandama lapse* Rei; *kolmandel või nelländel pääväl tuli tagasi* Mar; *käis nel'lat korda juba linnas* Mär; *kolm kutsikad oo kadun, aga neljände sain käde* Tõs; *nel'las sõrm on nimetsisõrm* Saa; *isa suri neljandamal jaanuaril ära* Ris; *vanames akka viel nel'last naist võtma* JõeK; *eks ta ole kolm nädalad ja tükk nel'lat juba*

JJn; *sie on juba neilas kord, kui üleopilased siin VJg; kolm `sarve õli `asplil, neljät es õle Kod; Juba nel'landad `korda mõedan, ikki lähab käest `val'tsi SJn; nel'lante kõrrag sai su ometik kätte Krk; sij om ju nel'läss tuup maasikit Puh; nel'läss voonake `olli nii võemetu Nõo; nelläss nätl' om joba säänest `kuiva olnu San; no_piat viij nel'läss kõrd ka minemä `karja kuu_ `kutsma Har; tan um puul' nelät (kolm ja pool) `nakla vai nii Rõu; kuvve `kümne nelädäl, ku talo ostõti ja kiinnitedi, sõss käve `mõisahe puult `rehti tegemä Röp; tütar uu' üte päävä, uu' tõõsõ päävä, uu' jo kolmada, nelädä; nel'äss osa `aastaga paastu? Lut*

2. van arvud vahemikus 31–39 kaheksa neljat (38) Pha; kuus nel'lät kümmet (36) Juu; üks nel'late, kaks nel'late, ühiksa nel'late (31, 32, 39)- - kui me `lõnga `asveldasime ja `kehrasime, siis lugesime sedasi HJn

neljaspane neljapäev *nel'jaspane sadas `vihma Jäm*

neljas|päev neljapäev *kratti pidi `tehtama `neljas `pääva `üösel Jõe; pühä `ehtapuol akkas pulm `pääle ja siis kest nii `kaua kui `neljäs `päiväni Kuu*

neljassane → neljassene

neljasse *neljasse Jäm Kär Mus Kaa Pha Pöi Hi; nel'jasse Khk Mus; nel'lasse Jäm Kaa Pha; neljasi Jäm*

1. neljapäev, neljapäeval *siis oli `meitel veel neljasse `õhta tañts Jäm; neljasse `eitas `valku (lõi välku) Kaa; Neljasse oli jahu leem, `tuhlid sihes Pöi; tulin neljasse teile Rei*

2. kella nelja ajal *neljasse pidi `lahti `saama Mus*

neljassene *neljass|ene SaLä(-l'j-), -eni Jäm, -ane Jäm(-l'j-) Khk, -une Ans neljapäev, neljapäeval nel'jassane vädasime `siingid rugid kaju Jäm; neljassene `õhta keedetud tanju `putru Khk; suur neljassene suur neljapäev suur neljassene ning suur `reede - - need olid suured pühad Ans*

neljassune → neljassene

nelja|tahalik = neljatahiline *meil ikka kahe tahalik oder, nel'la tahalik tahab ikka pigemini paramat `põldu `saaja Khk*

nelja|tahiline neljatahiline (odrast) *maaodrad on nel'lä tahilesed KJn; nel'lätahilise kešvä om iki nii kige `kangepe Krk; ku ää maa om, siss nel'lätahilisel kesväl om suure pikä pää nigu sia anna jälle Nõo Vrd neljatahalik*

nelja|tõllakil, -tõllakile neljakäpakil *lapsed `roomavad neljatõllakil, `persse ots kohe ülesspidi Jäm; käib neljatõllakile VII; [purjus mees] keis ühna neljatõllakil, ole `jõudu änam `püsti tõustagid Pöi; vigane, see `roomas nelja tõllakil Rei; Oli pime ja libe, ma oli rohkem nel'la tõllakil kui püsti Han; laps lähëb juba nel'lätõllakil edasi Saa; lähëb nel'la tõllakil, käd maas ja tagumen ots `püsti Ris; laste `kohta `üeldakse kui `rüemavad, et käib teine neljatõllakile Kad Vrd nelja|tõllakili, -tõllakilla **-tõllakili** neljatõllakil *laps keib nel'ja tõllagili, kut jalad ep talu veel Khk; Mis sa sii parandal neljatõllakili kuulad, tõuse üles Kaa**

nelja|tõllakilla neljatõllakil *laps `tõllerdab, lähëb `nelja `tõllakilla Jõe **-tõllale** neljatõllakil `jõulopukk - - `õlgest sarved `tehti pehe ja vana kasok ehk medaged `õmber - - neljatõllale tuli `sesse Käi **-tõllaliste -tõllaliste** Käi, -tõllalesti Emm neljatõllakil lapsed `roomavad nelja tõllaliste Käi*

nelju *nel'ju, -o neljapäeval sündinud lehma nimi; neljapäeval sündinud lehm anna sa nel'jole `einu Kod*

neljutama *neljutama* kiiresti, ülejala, kapates jooksmas *sõnn neljtuas minema; Laskas obusega neljutades Khk*

neljäbäte *nel'jäbäte* neljapäeviti – Kod Vrd nelläbelt

neljängest *nel'jängest* neljakesi – Khn

neljätämä *nel'jätämä* Kod; *nel'litem* Krk

1. neljaks jagama *nel'jätämine* - - *tuadasse suur õun ja lõegatasse liista nel'jä inimese vahel* Kod

2. neljakaupa panema *kangass_o lai, sa võit mõne nel'lite; sa olet `väege pal'lu nel'liten, ta (lõng) tule puu paks* Krk

neljüisi *nel'jüisi* Se; *nel'l'üsi, -usi* Har nelja, ülejala *ku_mi ääsä hommugu liinast `tul'li, siss - - mu hopõn juušk üle jala vai `nel'lüsi* Har; *karatõh lää äi, a lätt tut `sõitu `nel'jüisi hopõn* Se

nelk *nel'k* g *nel'gi* IisR/`n-/ Tor Hää Saa IisK Trm Kod Lai Plt KJn Krl Rõu Har, *nelgi* Jäm Khk Põi Tõs Trv Hls Krk; *nelk* g *nelgi* Puh Ote, *nelgi* Kuu Lüg; *nelki* g *nelgi* VNg

1. (aia)lill *nelk kaks `aastat `õileb ja `rohkeb ta_j `õile* Lüg; *Nel'k on kena lill, neid on ise `mütmed nägu* Põi; *nelgid oo kirjud ja sinised* Tõs; *võtsin keige ilusama nel'gi õie* Saa; *meie ajas kasvab `nel'kisi, puna lilla `õitega* IisK; *nelgi äitseve* Trv; *nelgi lõhnava `äste* Puh; *nel'gel omma sinitsõ kirevõ `äälmä* Krl

2. vürts *lieme sies on `nelki* VNg; *nel'k võtab viina aesu ärä, kui tänd närida* Tõs; *nel'gid `ahti `amma rohuse* Tor; *tüid priäninged, pane jahu ja `ained kua `ulka, `vane-l'i ja `nel'ki* Kod; *nel'gi_pandass kürvitsä saladi `sisse* Har

nelka|pää joobnu *Vade nisukasi `nelkapäid_o nüid kaik kohad täüss* Kuu

nelkuma *nelkuma lõnkuma hakkab `nelkuma `tuoli jalg vanutasa; `Oite `lahja inimist üaldi ka `toisina, et pää `nelku `otsass* Kuu

nella- → *nelja-*

nellandikulene *nel'landikule|ne* g *-se* Hää; *nelländikulõ|ni* g *-sõ* Krl; *neländikuli|ne* g *-tse* Vas veerandine; *veerandik Mis neli tükki vaka pääl läks, süj ol'i nel'landikulene* Hää; *nelländikulõni jahu annum* Krl

nellandikune *nel'landikune* veerandine *nel'landikune pudel* Tür

nelless → *neless*

nelli → *neli*

nellik → *nelik¹, nelik²*

nellitem → *neljätämä*

nellu *nel'lu* Krk Nõo nelja, ülejala *joosep `nel'lu* Krk; *obene nigu `eitusi, karaßs `nel'lu minemä* Nõo

nellusi → *neljüisi*

nellutama → *neljutama*

nelläbelt *nel'läbelt* Hls Krk *neljapäeviti nel'läbelt surveti `tange ja `puu'belt keedeti `tanged ube* Krk **Vrd** *neljäbäte*

nelländuss *nel'ländu|ss* g *-se* neljakandiline *kalanõu räime nel'länduss - - sihantse `kõrge pütü olli puust, `laudest tettü* Trv

nelläss *nelläss (-ll-)* g *-e* T neljapäeval sündinud lehma nimi; neljapäeval sündinud lehm *nelläbä `olli Nelläss* Nõo; *nelläpäiväl `sündünü lehma nimi `panti Nelläss* Ote; *Nelläss ka_l'l vanast lehmä nimi* San **Vrd** *neless*

nelläss|keeli *nel'läss-* Hls Krk adv (teat sõlmimisviisist) *nel'lässkeeli `panti ruušk varre `otsa* Krk

nellä|tõiskuss neljateistkümnnes *nel'lä `tõiskuss `aaste kähen jo* Krk

nelpama → *nilpama*

neläkese *neläkese* Rõu/-l-/ Plv, *-gese* Urv Se; *nelägese* Har neljakesi *`mitmagesi korati* [viljapäid], *nelägese*, *tõnõkõrd viiege* Urv; *mi_pedi nellägese vakamaa rükä pääväss maha_põimma* Har; *naa ol'li neläkese* Plv **Vrd** neläkeske

neläkeske *neläkeske* Plv Vas, *-keske* Röp, *-geske* Se neljakesi *niä[?] ol'li neläkeske* Plv; *ku [oli vaja] mõske, sõss neläkeske mõsiva* Röp **Vrd** neläkese

neläpäävitsidi *neläpäävitsidi* neljapäeviti – Se

nemad *nemad* (-äd) Jõe Hlj Kaa Pöi Muh Hi hajusalt L(nõ- Rid) K, I, *nämad* (-äd) hajusalt R Sa, Muh Mar Kul Lälõ Khn Pälõ Trm; *nevad* VNg IisR VJg Iis Vil/-äd/, *nävad* (-äd) RId VJg I SJn; *nemä* Juu M(*nevä*; *nävä* Hls) T VLä, *nimä*(?) Vön Ote San Har VId; *nad* Nai Jõe Hlj S Lälõ Vig Kir Khn Vän hajusalt KPõ TaPõ, VIPõ, *na(a)* M T V(*na*[?]); *näd* Kuu Jõh IisR Krj Mar Kul Lälõ Pälõ Kod, *nä(ä)* Nõo San hajusalt V(*nä*[?], *nä*[?]); *neä* Nõo San Krl Har, *niä*(?) San V; g *nende* S hajusalt L(*nä*-) K, I M hajusalt T, *nende* R Hi, *neide* Äks hajusalt T(*nee*- TMr) V, *neie* Trm Kod, *neie* hajusalt R(*nei*, *näi* Vai), *näide* T(*näe*-) V, *näade* (-ä-) Vön hajusalt VId, *näie* Kuu/*n*-/ Kod MMg, *naide* Ote Har Röp, *naidõ* Kan Har Rõu Vas Se; p *neid* R hajusalt Sa, Hi hajusalt L K eL, *näid* Kuu Lüg Vai Vig Var Pälõ Kod MMg T V, *naid* Ote V

1. pron mitmuse kolmas isik *nemad on nii `kurjad, ära `ullemba `otsi* Jõe; *ega näväd ka `lollid ei õld, näd olid `targad mehed* Jõh; *see on nende asi, kuidas nad tegad* Khk; *tead sa siis neid `uskuda, mis näd `soole `rääkivad* Krj; *Kes teab, kust nemad läbi läksid* Pöi; *nad_o vennaste pojad* Muh; *nende lapsed puhas ε koolit* Käi; *oi jee, kui `palju nemad on puid istutand* Phl; *lähme nendele (nende perre)* LNg; *näd tulevad ja sööväd ää* Mar; *nändel olid `kaasas val'ts noorik ja `peidmes* Vig; *Las nad tulad kua `siia* Khn; *nemäd `ollid kaheksi sõsarad vennäd* Saa; *ole sa küll nendega ia - - ära [halba] sõna `ütte neil* Kei; *nemad lähvad `poukarille, `poukar ja pidu, seda nad teevad* Ann; *kes neid `käskis sedasi mässata, oma süi* Kad; *näväd_o egäl puul eden, näietä ei sua* Kod; *nõnna on näie `soatus* MMg; *tulgu nemäd meele koa `küllä* KJn; *nevä ollive vaadige vett vedänu säält alt `ende perän* Pst; *mis mea nendess putu, mea_j putu neiss kedägi* Krk; *ega na suurt `kuurmat es `tuugi, üits `veike peks neil olli pääl* Hel; *küläp me üitskõrd nendele serätse tüki teeme, et terve külä `naaru saab* Puh; *miä lätsi üten näedega `Rõngu Nõo; nimä `matnu siss puulba nuu lina sinnä `lompi iloste kiñni* Vön; *niä iks `üttese, [et] naa noorõ, et niä ei eläve nii vanass* San; *nimä_`sõiti minust `müüdä, selle sai nimä `veški kõrra enne* Har; *nail tulõ `tihti taad nägelemist* Plv; *ma_kae, et ma[?] olõ iks targõmb ku nimä[?]; nail om hainamaad nivõrra ku meil `nurmi* Vas; *nimä häbendese[?], kõnõlõ õi kõkkõ kotust `vällä* Se; *taa um nääde mõts* Lut

2. märgib (eelnevalt mainitud) olendeid, esemeid või nähtusi **a.** (substantiivselt) *Üks `andas `koorma `õtsast `vihkusi kätte ja `tõine pani näväd ilusast `unniku* Lüg; *tetre täbid on, mie ka en tiä minest nämäd tullod* Vai; *kuidas nende (maasikate) apudus on* Kär; *kui nääd (linad) oo seäl natuke `valgemas `leekind, siss tuleb lina sasimene* Vig; *sii oo tiihed, näid pannasse kasujate `peale* Mih; *nemad (puud) kisuvad `pikse ligi* Kos; *neväd (võiseened) on sellest ääd, et kokku ei lähä* Vil; *obese riista jäive `õhtu `vällä, nüid om na ärä `jätet* Hel; *miu peedi olliva kah ilusa, nemä olliva `õkva nigu ütsitedu* Puh; *anuma avvutadi ja liivatadi, na_ss jo muidu lännü `aisama* Ote; *ku nii käe suu manu paat, siss na_mma ni külmä, nigu iäraasukõsõ* San; *Kost ma tuud tiiä, mis jänese_tēgevä[?], vai ma neid nägemä küünü* Urv; *nii_pal'lo `saie ma[?] sibulit, naak'ki umma niku pondso[?]* Plv; *vähämbä kalakasõ ijl järveh omma kui na[?]* Se **b.** (adjektiivselt) *se `sündis `nende `päevade sees* Rid; *küll näie uassite siden on tüüid testod ja muret nästod* Kod; *siin mõtsan om näid roomakid* Ote; *mi_sa laabõrdõt tan naidõ poristõ `jalgugõ* San; *ei olõ_`pruuk'nu pal'lu `aigu naid sõnnu, selle ei olõ_meelen* Krl;

Vesi um siin õnnõ? alasi külm, tuu um naadõ lättide peräst Rõu; naide töie päält es teeni? ma midägi Räp; naid kanda is olõ pal'lu Lut

nenakilla *nenakilla* Vai; *nenägillä* Kuu **a.** ninali läks *nenägillä maha* Kuu **b.** ettepoole asendis *tämä`istu`oige nenakilla* Vai

Vrd *ninakile*

nenapitte *ninapidi* [mustlased] *tegivad tule ja sial`keitasivad ja`söivad ja_s mei olima ka nenapitte sääl* VN_g; *katsu`neile midägi`andada, siis on jo kõik nenäpitte`juures* Lüg; *sääl* (kalapüüdmisel) *sai`olla alande nenäpitte`juures* Vai **Vrd** *nõnapiten*

nenda|viiti *nõndaviisi* *Nenda viiti äi tohi teha, et teised seda nääksid* Kaa **Vrd** *nindaviisi*

nendine *nendine* *niisugune tahad sa`nendist`kirja ka* Khk **Vrd** *nõndine*

nenitus *nenitus* *näägutamine, tänitamine* – Lüg

nenitämä *nenitämä* Kuu, *-mä* Lüg; *nenitama* Lüg(ni-) *Jõh tänitama, näägutama; norima* *Mes sa sen vana`asjaga enämb nenitäd, unesta ärä* Kuu; *älä nenitä`ühte`puhku,`tõine võttab nied sõnad pahast* Lüg; *Ma ei taha`menna, akkab`jällä nenitama* Jõh

nenn *nenn* *g nenne* IPõ Kod; *`nennä* Vai

1. *lastek ema edemält, kui laps akas kõnelema,`ütles emädä nenn, isädä tätä* Kod; *siin - -`üeldud nenn iki ennevanast* Lai **Vrd** *nänn*

2. *lellenaine`nennä tulo`meile`vierassi* Vai; *vien selle nennele* Iis

nenä → *nina*

nenägälle, nenägällä *ninali* *Nämäd* (lapsed) *`saavad nie jala`pöüäd jua vähäkäse`tuekambiks, et ei enämb nenägälle käü; Poiss kihut`lehmi taga ja`langes kohe nenägällä* Kuu

nenäkal(i) *nenä|kali* Lüg, *nenä-* Jõh; *nenäkalli* Lüg(nenä-) *Jõh ninali inimine käib loga laga,`kombastub maha nenäkalli; kukkud isegi nenäkalli maha, kuda siis viel minu`tallutad* Lüg; *kukkus nenakali* Jõh

nenä|päidi *ninapidi* *Nenä`päidi`toiste vahel* (segab end teiste asjadesse) Kuu

nenästumma *nenästumma* *kartma ei teä, midä tama nenästus,`kieras kohe`kanna päält`üumber* Vai

neo *neo* Ote San, *neo?* V, *g neide need ma vii neo kodu* Ote; *kül`võetõss viil neo kah, ega ei`jäete* San; *neo omma kõik`halva`sorti rahvass* Har; *neo`käe? umma`vana`kül?*, *a - - kõik`tüü`saava`tettiiss* Rõu; *ma olõ`ks taa ao seen olnu?*, *kuna jo neo`põlluriista? tul`liva* Plv; *sis tul`l säält suurõ? herrõ? suurto kõttaga - - neo? kõik`kõnõli ja`küsse mu käest; neo? eläse rikkahe, neo? ei juu?* Vas

neoke → *nihuke(ne)*

neo|lõng *neo-* Mär Juu Plt, *nio-* PJg KJn, *niu-* Jür HJn

1. mitmest kohast kõvasti kinniseotud vihtidena värvitud ning seetõttu kirju lõng mõned tegevad *neolõngast`kindid* Mär; *neo`lõnga`tehti,`seoti kõvaste`sõlme teese lõngaga ja siis värviti, tuli läbi`kirju lõng* Juu; *ma tegin sukke niu lõngast* Jür

2. *soapiide eralduslõng kui niulõngad lähvad`katki, piid`langevad kokku* HJn

neotama *neotama* Muh, *niu-* Han Jür *siduma, niduma; punuma kui`paclu`neotati, siis`pandi`karda sekka, siis ta`kiiskas;`ruutidele`neotati suka`paclu* Muh; *Niutud lõngast kujuti ilusid sokisid, kõik ilusad valkjamad kohad tulid sisse* Han; *ma`niutan ta`kinni* Jür

***neotis** pl *neotsed* *punutis`neotsed pidi`saama`välja`jätud* (et näha oleks) Muh

nepp *nepp* Lüg Kse, *g nepi* Khk Põi LN_g Var Tõs Tor JMd Tür Kod Puh; *nepp* *g nepi* Hää Saa Trm SJn Hls Rõu/*-pi/*; *snepp* Kse, *g snepi* JMd Lei/*š-/*; *neps* *g nepsi* Jäm Aud; *näpp* Phl,

g *näpi* Rei Rid Mär Ris IisK Äks Puh, *näppi* Lüg IisR; *näpp* g *näpi* Ote Har, *näpi* Har Rõu; *näppi* g *näbi* VNg; *näps* g *näpsi* Plt KJn/n -*ps*/; *nipp* g *nipi* Trv(n -*pp*), *nippi* Jõe lind, hrl metskurvits *iga* `metsavaht *pidi* `laskema parunittele *näppisi* ja `püüsi Lüg; *nepid* oo *ühed* *sehantsed* arulised metsalinnud Khk; *Sii soo* `ääres on *neppisi* küll Pöi; *nepp* - - *pika* nokaga, *pika* jaladega väike lind LNg; *nepi* liha `olle `kangeste iä Tõs; `nepse süietse Aud; *kui päe* `looja läks, *siss* *nepid* lennasid vee ääres Saa; *kevade* lassasse lennust *näppisi* IisK; *nepi* liha `piävä magus õlema Kod; *näpsid* `lendäväd `õhta KJn; *mehe* lätsive *nippe* `laskma Trv; *mõtsavaht* lasep *näpi* maha Puh; *näpp* rüük': *tsõdsõ tulõ*, *tsõdsõ tulõ* Har; *Nepp* um - - *pik'ä* *nok'iga*, *tuu* mua sisest sei Rõu

nepp² *nepp* Kse, g *nepi* Lih (ahte)hark *nepiga* antass `vihka üless *parsile* ja `koorma `otsa, puust kahe aralene Lih; *nepp*, sellega ahame reht Kse **Vrd** *neps*¹

neps¹ *neps* g *nepso* = *nepp*² *nepsoga* turgatasse, pannakse õl'ga ehk õlevihk sõnna `otsa Mar

neps² → *nepp*¹

nepse `nepse Jäm Mus Kaa Pöi Emm Käi Phl, `nipse Rei niiske *need* puud on küll `nepsed Jäm; `nepse ein, mis *pirese* `vihma saand Mus; `riided alles `nepsed Pöi; `nepse on veel märg, *pole* *kuju* end Phl **Vrd** *nesse*¹

nepser `neps|er g -ri kupuraud – Khk

nepsik *nepsik* g -ku söödapeet *nepsikud* on viil muan Kod

nepsis `nepsis VII Muh traksis; *kena see* oo nii `nepsis neiu Muh

nepsitama¹ *nepsitama* niisutama *vihm vähe* *nepsitas* ka; Äi *seda* p saa triiki ilma *nepsitamata* Khk

nepsitama² *nepsitama* liigutama *taan* (tahan) *nepsitada* Mar

nepsjas `nepsj|as g -a Khk Krj niiske `nepsjad einad Khk; `nepsjas maa Krj **Vrd** *nepsne*

nepsne `nepsne niiske *toob* `riide ära, *pole* `õige kui, alles `nepsne Mus **Vrd** *nepsjas*

nerutama *nerutama*, *nero-* *närutama*, *narmendama* *seeliku saba* *nerutab* Juu

nesima → *nessima*

nesküme `nesküme niiskuma är² `neskü San **Vrd** *nestüm(m)*ä

nesmä → *nessima*

nesse¹ *nesse* Urv, g `nesse Rõu Plv Se Lei Lut; n, g *nesse* Har Vas Röp Lei, `nesse Har Rõu niiske *neid* `nesseid `hainu ei vöi paigalõ panda² Har; `rõiva² *ummava*² `nesse² Plv; *Nesset* `vil'jä *kütete paar* üüd `päivä Röp; *nesse*, *hain* ni maa ni kõik Se; *nessen* `paagan Lei **Vrd** *nepse*

nesse² *nesse* niisugune *nesse asi* Kod

nessima `nessima VNg Lüg IisR, (ma) *nessi(n)* Jäm Khk Kaa VII Pöi Muh Kad Plt Puh/-*ss*-/; `nessimä, `nie- Kuu; `nesmä, (ma) *nessi* Kan Rõu, *nessi* Plv; *nesi*|ma Jõh, -mä Urv Vas, -me Trv *tassima*, *tarima* Mes sa `nessid siin, *omal küür* *pihas*; `niessi `päiväd läbi, *ei tuost tuod* Kuu; *nesisin* `einad sara `enne `vihma Jõh; üks *leheb* nõnda `nessides, *tæ* p me taal *kæ* on Khk; *Vakane* *rugikoit* andas *tuulika reppi* kaudu üles üsna `nessida Kaa; *Kahe* vahel *roamiga* oli ikka tüki `kergem, *kut süles* `nessida Pöi; *nessime* *nee kokku* Muh; *Küll ta* *nessib* *seda* *vakka* Plt; *Nakame* nüid *nesime* *otsast* Trv; *Mes sa* säääl - - *nessid* Puh; *nessi* `hainu *eläjile* Kan; *nesi* `kraami *kokku* Vas || *tirima* `nessi *sie* *niriska* `kaivust `vällä VNg

***nessitämä** *nessitämmä* Har, *nessötam(m)a* Vas; `niessitämä Kuu *tassima*, *tarima* *Mis sest* `lapsest `aeva `niessidäd *igäle* `puole Kuu; *nij* *hainakõsõ* *omma* kõik' säl'läga mul *siia* *nessitedü* Har; *Ma*² *nakka* *kardohkit* - - *nessötama* Vas

nessok → messuk

nessuke → nisuke(ne)

nessötama → nessitämä

***nessüma** nud-kesks *nessünnü?* niiskuma *maa um ar nessünnü?* Vas

nessütämmä *nessütäm(m)ä (-s-s-)* Rõu Plv Vas Räp Se(*nessu-*) niisutama, kergelt kastma *neo umma_mul ku'gi `sijinne?*, *neid tulõ mul viil nessütä?* Rõu; *linnassõ? omava? är?* *nessütedüvä ja pandassõ kasuma* Räp; *vihõm ne'ssutäss `põldo* Se **Vrd** *nessütämmä*

nestuk `nestu|k g -gi taskurätik – Kuu

nestüm(m)ä `nestümmä Har, -mä Rõu niiskuma *nii jäi nimä* (nisud) *üüss aoss `kašti `nestümmä, siss sai hommugult `püük'mä nakada?* Har; *maa um jämme vihmaga_koorigu pääle `võtnu?*, *ku är?* `nestüss, *siss um loomõl `joudu kassu?* Rõu **Vrd** *nesküme*

nestütämmä *nestüt|ämmä* Har Rõu, -õmmõ Krl, -eme San/-s-/ niisutama `kesvi *nestütõdõss vii sisel', saiass linnasse* Krl; *nisu nestütedi, kesvä nestütedi, kõik' nestütedi ku püügiti* Har **Vrd** *nessütämmä*

nestütüs *nestütüs* g -e niisutus *kesvä nestütüs* Krl

nesune → nisune

nets *néts* g *nétsi* Hää Saa JMd Sim IPõ Pal Ksi Plt Ote, *netsi* Nõo Kam Krl Plv; *nets* g *netsi* Phl Aud Kod(-t-) Hel, `netsi R; n, g `netsi VNg, *netse* PJg (naiste peakate:) pitstanu, võrkmu'ts; *ka juuksevõrk nets - - sie on verk, `oiab `juukseid `kinni Jõe; `eidel one `präigu `netsi, sie on suur, `pitsine* VNg; `netsid õlid `villasest `lõhast, `juukside `ümber Jõh; *emal `olle nets, harva pæ`laega* Phl; *netsed olid tagant nagu kala võrk* PJg; *nétsid ollid kirikus `käia* Hää; *nétsi põhi oli must ja kesk`paika olid kirjud kudruksed õmmeldud* JMd; *nets - - õege `listne kübär, plettide `piäle tõmmati* Kod; *räit `pañdi nétsile `piale, räti alt näha ilusad lilled* Lai; *néts oli ümmargune just kui veike müts - - `tehti `riidest* Plt; *kes nigu suuremb nõna `olli, tol es olegi rätti pään, käis netsiga* Nõo; *néts - - sinna `ol'liva lilli `pääle `aetu, takan must klaar, särände õrre* Kam; *kiä [tanu] `osta es jovva?*, *pañd netsi* Krl; `uhkõ? *naasõ?*, *netsi?* pään Plv

netse → nets

netsoke *netsoke* niisugune *vamm on netsoke tüma pätakas, kenega `veksed tittesi pestakse* Ris

***netsotama** impers *nétsotadass* (teat rahvatantsu tantsima või laulumängu mängima) *ku nétsotadass, siss om `tütrigu? katõh rinnah, lää `vasta ütstõsõlõ, siss kumardasõ?* Se

netsur *netsur* g -i vurrkann – Võn

netsvä `nésvä, -ts- Se Lut; `netsva Lut, `netsva Kra **a.** *pohemold `nésvät raputõdas kätega, sis `sõklõ pillusõ? `väl'lä* Se; *suurmit puhutass `netsväga, sõkõl puhutass `ussõ* Lut **b.** *pesuvann `rõivit ni last mõstass `nésvän* Lut

netsütämä *nétsütämä* pohemolliga teri puhastama `naakõ ar *nétsütämä õnnõ, terä?* omma? *ar jo nétsütet* Se

nett¹ *nett* g *neti* IisR/*netti*/ Ris Juu Koe, *neti* Han VJg; *nett* Käi Jür Amb ilus, *kena Kas ma_i ole nüüd `uuve `kleidiga nett* IisR; *See on päris nett inimene* Käi; *Kõik mehed tahvad nettisi tüdrikusi naises* Han; *Igäüks tahab saksa moodi nett olla* Jür; *netil inimesel on alati kõik puhas ja korras* Koe; *sie on nett tüdruk* VJg

nett² → nitt¹, nitt²

neukaine → nihukaine

neuke(ne) → nihuke(ne)

neul *neul* g `neula Jõe Kuu Hlj; n, g `neula VNg Vai; *niul* g `niula Lüg Jõh; *nõul* g nõõla Kod

1. nõel *Sul on tänä just `neulald `oetud (vastõmmeldud) kuub `seljäss; neul - - `miņņegä parandetti neid `nuoda peri ja rüsä peri Kuu; `kassil on jo `nõnda kõverad `küüned, teravad `nõnda kui `niula `õtsad; mesilasel on `niulamise niul Lüg; Ühe `silmägä `tütrik = niul Jõh; pane `mulle nõõla `silmä lõng; nõnnago nõõlte õtsan õli, es seesä `koski paegal; `tohter ei õle suand `nõula kudagi naha `sisse Kod*

2. okas `Männi `neulu_o hüä `talvel `lehmäle ala `panna Kuu

neulama `neulama Kuu Hlj VNg Vai, `niu- Lüg Jõh; `nõulama, da-inf nõõlata Kod nõelama, salvama *Hörüläne `neulas `sormest, `ninda valutab ja `paistes Kuu; uss ku tuleb jala `alle, kõhe `niulab ja aab jala `paiste; sie `naiste `rahvas ku `ütleb, siis kõhe ku `niulab (ütleb teravalt) Lüg; `käärme `neulab `ihmist ehk `luoma Vai*

neulpuu okaspuu *Vanal kuul `saeti vai `raiuti leht puud, vade neul puud `nuorel kuul Kuu*

neuluma `neuluma Kuu VNg Vai, `niu- Lüg Jõh; `nõulma, (ma) nõõlun Kod

1. nõeluma; ka õmblema *isa `leikas `seili `väljä, emä `neulus nie `omblussed Kuu; ma `neulun sukka `aukusi `kinni VNg; nüöp tuli iest `välla, siis `niulun ette Lüg; `kindad tahavad `nõuldu, eks nõõlu ärä `kindad Kod*

2. nõelama, salvama *`Sääsked `aeva `neulusid `ehtul `ouess Kuu; `aablane on sie nagu örölane, aga suur. tämä `raibe ei sure ka kui `niulub Lüg; kui mesilaine `neulu, siis `aia `paistetukse Vai || torkima tuul `neulu läbi kasugast VNg*

3. piltl pilkama, solvama *iess `tahtub hüä `olla, `seljä taga `aeva `neulub Kuu*

neva → neeva

nevad → nemad

nevaku *nevaku tanu kui juo `rohkemb õli `viina `võetud, nevakud `läksid `kukla Jõh*

neä → nemad

ni *ni(?)*, *nii*, *ne* Har VId ja, ning *marjalõ läts nii `jäigi Har; imä ni tütär tal`lidi `Haani `mõisa riindherräl `karja Rõu; Riiast `tuūdi viin `puūto ni `kõrtsõ; timä võtt - - lehmä ning `lamba, ni maast ni varandusõst ni kõgõst võtt uma jao Vas; mij hind läts vanast ne lätt ka nüüd pia võio hinnaga ütte Räp; kaputit `koetass ni `kiñdit; Kõigil ol`liva uma_{seto} `rõiva[?], mehil ne naisil Se; kõrva[?] umma[?] kirkili hobõssõl ni pinil; hiñg lätt `ussõ `hindäl ne latsil Lut*

niba *niba Saa Lut*

1. tila *nüüsigul um niba; taariniba Lut*

2. nibu, nupjas moodustis *selle levapäisile on niba `kül`ge jäänud ahjus `küpses; napaksel on pääl `väike niba, kust `kiñni `võetse, muđu ei saa kaant päält ära Saa Vrd nibi*

nibalas *nibalas halv [ta] oo nehoke nibalas Mar*

nibaras *nibaras Kul Mär käsnahe lehma nisal oo nibaras `otses Kul; sõrme `otsa oo nibaras kasond Mär*

nibardus, **niberdus** *nibardus Kul Mär Vig PJg, niberdus Vig, g -e vahemaa pöidlaotsast esimese liigeseni `pöidla niberdus - - pöia pikkust mõedeti sokil või kapetal Vig; täna kodusin viis nibardust PJg Vrd niperdus*

niberik *niberik nigerik Ise peris niberik, aga omal üä ing sies Kuu*

nibi *nibi Khk Trv Hel Kam Ote Rõn*

1. a. nibu, nupjas moodustis *tillikse nibiga potike Trv Vrd niba b. lutt nibi pandass niisama latsele `suvve Kam*

2. lastek naba *lubas nibi ee nārida, kui äp kuule sõna Khk*

3. väike, lühike *nibi* `kõrvege lammass Hel

nibikas *nibik|as g -a* poisikese peenis *Nibikas on `poisil, kahetõist kuni `kuuvelõist `aastani Lüg*

nibi|kinnar kiiresti käija küll *see nibikinnar oo, ruttu `eetsi läheb; vana `üidis oma `väimest ikka nibi`kindraks Muh*

nibima *nibima Trm, -mä* Kuu Kod Puh Nõo Rõu Vas Se

1. *nabima a.* napsama *ei mina neid `küpsiku `ninda himustand, aga `lapsed nibisid nie juo kaik ärä* Kuu; *peäb viimäne kui kibe `puhtass nibimä* Puh; *A_tõõsõ_kala_ja_maamõkõsõ? umma_mak'ka tuu ma'ra pääle?, mugu_vahisõ `koerma man ja_nibivä är?, ku? õnnõ_kätte saava? Rõu; Hiñdsokõnõ (varsakene) ka jo nibi hainatuttu* Se **b.** kiiresti näputööd tegema – Trm

2. *imema laps tahab `tiissi, nibib* Kod; *Voonakene nibib ruttu omal kõtu täis* Nõo

nibin *nibin nabin, krabin küll om tore, ku jänese sööve, nina võtt ku nibin* Krk

nibinal *nabinal kui `easte ta neid (siil hiirepoegi) sõi, nibinal kohe* Vän

nibinal-nabinal *nabinal, kärmesti See töö tehti nibinal-nabinal ära* Kul

nibisemä *nibisemä nabisema `põrsad kõik võtavad nigu nibiseb, kõik imevad* Kod

***nibislõmõ** (sa) *nibislõdõ näppima, kohendama mis sa `ümbret mu nibislõdõ* Lei

nibistämä *nibist|ämä* Kuu, *-eme* Krk *nabistama, midagi nabinal tegema neid (küpsekalu) oli `ninda hüä nibistädä, ma `aeva murendin sield `panni `serväst* Kuu; *kudas temä (jänes) sedä nina nibiste saa* Krk

nibostama *nibostama* kabistama – LNg

nibrakas *nibrakas* Ans Kaa vits, oksaraag *Pisiksest kase nibrakast `tehti maki võrral* Kaa

nibrastama *nibrastama* pehkima, kõdunema; roiskuma *`kasvavad puud ikka `lähtevad nõnda nibrastama; See_p kölba kohegile, see ää nibrastand* Khk

nibrits *nibrits g -ä* Urv, *-e* Hls; *pl nibridsa?* Rõu

1. *nähvits Ta_m til'lukõnõ ja kärmäs nigu nibrits* Urv

2. peenis – Hls

nibritsema *nibritse|ma* Ote Räp, *-me* Hel *nokitsema mis sa säääl nibritset* Hel
Vrd *nigritsemä*

nibu *nibu* Kuu Lüg Jäm Khk VII Põi Muh Mär Kse Saa JMd IPõ Kod Äks Plt hajusalt T V(p *nipu*)

1. väljaulatuv nupjas moodustis **a.** (esemetel, asjadel) *piibul [oli] suur nibu all, kust oli `välja `lasti* Khk; *tori, se_o `seike_sur nibu lüpsikul `külges* Põi; *kardulatel on nibud, `kualidel on koa nibusi* JMd; *sibula nibu one, mes `piälse ärä `lõikad* Kod; *kui suvva nuki pääle säppe ei `lõika, siss tulep `väega teräv nibu* Ran; *mõni keit räti pähä, siss tei nibu `otsa* Nõo; *vikatil om takan kands, kandsu kül'len om `väike nibu, tuu lätt löe otsa `sisse* Kam; *Sõss ku_jäl_taa jagu `langa saa är_`koetuss, sõss käändäss tuust nibust võllast `ümbre?* Urv **b.** (kehaosadel) *`Kõrvanibus ei õle `krõmpsu sies* Lüg; *pane kütsikud nisa nibude `otsa `sööma* Saa; *rasedal `tõmmab nibu `ümbert tumedast* Lai; *laís võtte nibu `suuhtõ* Plv

Vrd *niba, nibi, nibuka(s)*

2. (kellestki või millestki väikesest) *oh sa väike nibu* Mär; [seal] *kõrva kandsukse jäevä pähä, `väikse nibu* Ran

nibuka(s) *nibu|ka g -ga* Vai; *nibukas* Lüg *nibu, nupjas moodustis a.* (esemetel, asjadel) *vikkasti `kanna nibukas* Lüg **b.** (kehaosadel) *`tissi nibukas* Lüg

nibuma *nibuma* käte vahel midagi tegema *nibu see nөөr `siia `otsa `kinni; sa nibusid seda `kampsunid teha* Khk

nibu|nina *nöbinina Mõnel on nibunenä* Lüg; *sel on nibu nina* Iis; *ísil'lo latsõ nõnakõnõ, nigu? `täpkene - - nibunõna* Se

nibur *nibur* g -i keerd *nibur rikub lõhha ära; põle ainustkid niburid* Khk

niburas keerdus, krussis *lõng on niburas* Khk **Vrd** *naburas*

nide¹ *nide* g -me VNg Lüg hajusalt Sa, Juu Trm; n, g *nide* Jõh Vai Sa vits, niis vms sidumis-, punumismaterjalina *nie one vigasti nidemed, nie `panna ligu* VNg; *kotti suu `panna ka nidemega `kinni; nide on `suuremb jago `niinedest* Lüg; *vikkasti `ümber olid `ennevanast pajust nided* Jõh; *kurn ning sari on `ühte `moodi, põhi tihakse aava ning änamast tamme nidedest* Ans; *sõela põhi on kõik nidedest `tehtud* Khk; [võrgu] *käbid - - puu nidedega olid `kinni* Mus; *räätsi kaarde vahele `pandi nidemed* Kaa; *Suur korv, siia lihab tükk nidemid ää* Põi; *korvid tehakse nidemetest* Juu

***nide²** pl *nidemed* peata *nael õli võttand [akna] `ruudu `vällä ja `koukind `naula nidemed iest; vanad `naula nidemed, mis on `kapja sies, nied tulevad ka `vällä `koukida* Lüg

nide|puu *soa varb nidepuu on `katki* Iis

nidisema *nidisema* deskr `kiiku *nidisi* VNg

nidistama *nidistama* Khk, -amma Lüg(-ämmä) Vai

1. *lidistama `põrsad nidistäväd `süüä* Lüg

2. *nokitsema, vahehaaval töötama kahegeste nidistavad teha `einä* Vai; *muidu nidistab, pole `õiget töötegitjad üht* Khk

nidruma *nidruma* kaapima *Rasvanõu on külmas tuas, nidrusin säält lusikaga* TMr

nidsõrm(u)|hain *nidsõrm(u)- (taim) – Lei* Lut

nidu *nidu* Põi, g *neo* Mär PJg Lai Plt

1. *side, kinnitus kui `lõnga `neotakse, siis jäävad lõnga sisse neo kohad* Mär; *niidist `tehti nidu* Lai || *valgeks jäänud sidemekohad värvitud lõngal lina sõerastega seod `kinni - - siis `värvisid, `valged neod jäid `sisse* PJg

2. *Nidu kulub põllal `tuhli `võtmisel nii ruttu ää (punutud korvi põhjast)* Põi

niduma *niduma* Ans Krj Han Var Tõs Jür Plt, (ma) *neon* Mär Juu Lai, *nio(n)* Muh HMD KJn, *niu(n)* Jäm Khk VII Põi Ris HJn, *nidu(n)* Kaa Kse Iis Trm; *njõduma, (ma) nio* Khn; *tud-kesks `niutud* JõeK **a.** *siduma, ühendama Sa selle nõnna kõvasti kinni nidund, et ma p saa mette lahti* Ans; *ma niu oma vatugud `kinni* Khk; *katsu, ehk soad niduda* VII; *niid akkame rukisid niduma* Muh; *nidu aga kenasti `kinni* Kse; *Siärepaela otsad piäb ää njõduma, muedu `argub ää* Khn; *tõmman `miski aásaga `kinni, nion ära* HMD; *pane narts `ümmere, sis neo mo sõrm `kinni* Juu; *niub `piisi `kinni [soasse]* HJn; *nidus teise nii kõvast, et ei saa enamb `lahti* Iis; *sulekoit siin, suu `kiinni `neotud* Lai **b.** *enne värvimist kinni siduma, et seotud kohad jääksid värvita `põllesi ja rätikid `niotakse koa, `seotakse `ernid ja kardulid `sisse* Mär; *sokid `tehti `niutud lõngast* Var; *sai lõnga viht ää `niotud, `lahtist kohad läksid värvi `karva, teised jähid `valged* HMD; *ma nion `lõnga* KJn **c.** *punuma Tuhlikorvid said kas paju nidedega vei kadaka - - juurikatega niutud* Kaa; *Ma niu selle pisikse korvi pilkus ää* Põi

Vrd *neotama*

niduži *niduži* niiviisi – Lei

niegotama *niegotama* laulma, leelotama `Kiigu, `kiigu `kitse`talle, `laagu, `laagu `lamba`talle, `nindä `enne `niegodatti üht joro Lüg **Vrd** *liegotama*

niekama `niekama(ie) kooberdama, vaevaliselt liikuma *midä imet sa `niekad siin jalus*
Lüg

nieksimäie `nieksimäie näksima `nieksib `einä Lüg

nielak `niela|k g -ku VNg ablas `nielakuid ei `joua `kengi `süöta VNg

nielamus `nielamus g -e neelamine, neelatus *piad `enge `kinni pidämäie ja kolm kõrd*
`nielämäie `tühjä `nielamust, siis jääb `nõksutamine (luksumine) maha Lüg

nielastik *nielastik* neelukoht `niske *nielastik õld siin* Trm

nieldama → neelama

nielestämä `nielestämä neelama *Kurk on `haige, ei saa `nielestädä; Üks `väikäne oli `onje*
`otsa jäänd ja `toine `suuremb oli sen `väikäse oma `kerda ala `nieleständ Kuu

nieletämä *nieletämä (niä-), `nieltämä (niä-)* neelatama *kui sa et taha nieletätä, `sül'tä*
`väl'jä; *egä tämil närimiss ei õle, tämä muko `niältäb ~ niäletäb* (söüb kiiruga, kugistab) Kod

nieltämä → nieletämä

nielugas `nielu|gas g -ka räbal, rippuv tükk *Hülged_o `ninda rebined `vergud puruks, et*
`nielukad kohe rippuvad Kuu

niessimä → nessima

niessitämä → nessitämä

nietu `nietu g `niedu jahukört *nietu on `otsas* Vai

niga-naga onomat *regi krudiso niga-naga* Vai

nigart *niga|rt* g -rti nigerik – Kad

nigastus|lang lõng nikastuse arstimiseks *Kui `juhtus vahest `kennegi jala vai kää ärä*
nigastama, `tehti -- nigastus `langa. `Oeti ühüksät `seltsi `villast `langa -- `pandi `neile
`langule ühüksä `solme sise -- sie lang `pandi siis nigastettud kohale `pääle Kuu
Vrd nikassuselõng

nigel *nigel* g -a Jõe Hlj S(ne- Emm) hajusalt Lä, Pä Ris Nis Juu Amb Kad, -e Krk nõrk,
vilets, kehv, halb *nigela inimesel pole `joudu* Jõe; *see on niisugune nigel asi* Hlj; *va nigel*
kul'p, laseb keik üle ääre Khk; *see_o `meitel keige nigelam obu* Mus; *nigel inimene, [teeb nii,]*
et oma `poole `rohkem kasu tuleb Pha; *on koa nigelad `riista `nähtud* Pöi; *see oo nii nigel*
inimene, `väeti Muh; *negel on kleinokene* Emm; *sel mehel oo rammu küll, teine jälle oo nigel*
Rid; *kondid lähväd nõrgass ja nigelass* Vig; *obu nigel vädama* Var; *nende nigelatel põle*
`leiba `süia Tõs; *nüüd on valitsus nigel, ei rahvi `easte* PJg; *laps on nigela söögiga* Saa; *nii*
nigel, ei `jäksa kedagid teha Nis; *mis selle nigela inimesega tehakse* Juu; *nigelast `tehtud*
Kad; *Väiksest peräst om nij_o poisi nigele jah* Krk **Vrd** niger

nigeldu *nigeldu* suur *nigeldu narts `ümber* Muh

nigeldumast *seba nigeldumast* (nii palju) *tõid seda `leiba* Muh

nigelik *nigeli|k* g -ku Juu Lai nigerik *toat oli üks viks `öntli inime, aga lapsed olid kõik*
nihuksed nigelikud Juu

niger *niger* Hää, g -a Var Tõs Kad *nigel tääl ei ole `jõudu, tä_o na niger* Var; *põrsas jäi*
nigeras Tõs; *pole asi kedagi, va niger* Hää; *nigeramba `asja kua enamb ei sua `olla, kui*
`praegu on Kad

nigerik *nigeri|k* VJg Trm, g -ku Jür Kad *nigel sie on ikka `liiga nigerik, sellega ei sünni*
`minna Jür; *tema tüe on alati nisuke nigerik* Kad; *Veikse veega õli natuke nigerik lubjavett*
nahast `väl'ja pressi, aga kudagi ära `tehti Trm **Vrd** nigelik

nigerikuste *nigelalt, viletsalt sie uone on nõnna nigerikuste ehitatud* Kad

nigevest lõdvalt *nigevest seot sadul obese `sel'gä* Hls

nigevil kõhkvel *temä om nõnda nigevil, ei tää, kas ta lääb või ei lää* Trv

nigevile kõhkvele, kahevahele *siij asi jäi nõnda nigevile* Trv

niginal-niginal nigistades ja nagistades *Niginal-niginal `sõitas `sõnniku`vanker `õuvest `välja IisR; söövad niginal-niginal Mär; kui konarad oo, siis regi läheb niginal-niginal Tõs; niginal ja niginal lähäb `müüdü tiiid Kod*

nigin-nagin *nigin-nagin Lüg IisR Vai Jäm Khk Mär Kse Tõs Tor Ris Iis Plt KJn Trv, nikin-nakin Puh Rõu nigisemine ja nagisemine puol `katkine tuol tieb küll nigina ja nagina Lüg; Lakkaredel tieb niginad-naginad, tasa lakka `iilida_i saa IisR; nigin ja nagin oli taga [reesõidul] Tõs; tuleb `vankrega nigin-nagin Plt; seast nigind ja nagind oli `kuulda Trv; kuule, missugune nikin nakin sääl om Puh Vrd nigin-nägin*

nigin-nägin nigin-nagin *läks ratastega nigin nägin Muh*

nigisema *nigisema VNg Lüg IisR Põi Muh Mär Tõs Jür Koe VJg Iis Trm Ksi Plt Trv, -mma Vai Rõu, -mä Kod Puh; (ta) nigisess Se niginat tekitama minu `vuode nigisi VNg; `Kaariku puuvärk sai küll iast `tehtud ja `kuivast puust, aga nattuke ikke nigiseb IisR; üsna nigiseb, nägiseb kui uherdad Muh; nigiseb ja nagiseb, akkab ää lagunema Mär; ase nigiseb Koe; mis on vaest `viisi `tehtud, nigiseb ja nagiseb kui katsud VJg; äket põld meil muud kui karu äke - - kui ta ära `kuivis, siis akkas - - nigisema Trm; kida nigiseb, niksuh Ksi; palgi nigiseve ja nagiseve Trv; uiss nigisep raasike Puh; tuul' nigisess Rõu || vigisema Mis sa sii nigised, ole param vagusi Põi*

niglas *nigla|s Ans Kse VJg Iis Trv/-ss/, g -se PJg Hää, -sõ Khn, nigla Khn Kod; pl niglad Tõs*

1. (teravast olendist) *laps on terane kui niglas VJg; on üks niglas inime Iis; laits tükib egale poole ku üits niglass kunagi Trv || nõel niglaga õmmeldasse Kod*

2. väike olend *See on `sõuke va niglas (äbarik) loom Ans; niglad - - need pisiksed - - pannasse õnge `otsa (söödakalast) Tõs; naa pisike, naa niglas PJg*

3. sõim *Va koera niglas Kaa; oh sa va ilma niglas Hää*

nigli *nigli Var Khn Hää tobias vm väike (sööda)kala nigli on nagu pliiats, korrulene liiva põhi, poeb `sinna `sisse Var; Niglidegä suab paelu `rohkõm angõrju kui oga `rullõga Khn; niglid on `väiksed, räime `muudi, kala söödade jäuks Hää Vrd niglas*

nigo → nigu²

nigoma → niguma

nigotsõmma *nigotsõmma luksuma – Kan*

nigrirts *nigrirts JJn, g -a Phl väike olevus kus see nigrirts on (lambatallest) JJn*

nigritsemä *nigritsemä Urv Vas nokitsema väikesi `asju nigrirtses Urv; ma² nigrirdsi kavva tuu `väiku asa man Vas Vrd nibritsema, nigrirtsämmä*

nigrirtsämmä *nigrirtsämmä = nigritsemä Tiä `lõudse iks alasi hindälle midägi hapu vahel nigrirtsädä² Urv*

nigrut → nekrut

nigu¹ *nigu Hlj Lüg IisR Vai Khk Vig Lih Mih Aud Jür HJn Amb Tür Koe VMr Rak Sim hajusalt TaPõ, VIPõ Trv Hel T V(-u²; niu)*

1. nagu, nii kui *Ma ei valeta, nigu ma siin `seisan, keik on sulatõsi IisR; see oli nigu `soostund maa Vig; mõni inime ka nigu tohmakas Lih; volakas inime nigu koljat Aud; siis old jäl'led - - nigu paku otsaga vaodand, ei ole looma ega inimese jäl'led Jür; [riide] Jeared nigu koera kõrvad lotutavad Amb; nuri `noaga `lõika nigu `saega Tür; viel `nüidki `pieta matukseid nigu suurt pidu Rak; isa küpsetas einte sees [silke], siis olid nigu suetsu silgud Pal;*

piim on ka `kange üle `keema. nigu `keema akkab, siis kohe `kerkib vuhinal padast `väl'ja Lai; `norskab nigu seinad põruvad Ksi; Koorem on ju päris `viltu, nigu väha kallutab, `ongi `ümmer Sjn; sa olet nigu `väike niirk Trv; nigu võrgu otsa `piiu võtad, siss tunned ärä, kas kala om Ran; ma lassi obesel tulla nigu kivi lenneli Puh; suure lehmä olliva nigu igätse aami Nõo; joosep `vihma maha, nigu oja, tulep nigu pangiga Kam; ma võta silitsä `endä pääd, ta_m nigu asu unik Ote; Ma nigu ei_tahaki, et tu Liisu tulõ, vana igävene tühäjutu maassin om Urv; `kiimlasõ nu_hobõsõlõ manu_tüküse?, hopõn om niu tulõ sisen Har; nigu mi `jousõ, nii tei Rõu; tul'l suvõl räüss, lei rüä? ar ja kõgõ tõu ar?, nigu must maa jäi õnnõ Vas

2. nii et küll `pik'ne kärät `täambä väegä `irmsade, nigu aid `saibagi värisivä Kam; sa rühmeldät nigu_pää higunas otsan Urv; kõnõla kõvõmbadõ, nigu muu_kah `kuuldava? Har

nigu² nigu, nigo Kod hajusalt eL luks, luksumine nigu käib, veeke laps lõksub külmä käen; loe kakskümnet viis ühe inge puhuga, siis ku sul nigo om Kod; nigu sinu, nimi minu ütelti vanast, ku siantse nigu - - käüve Pst; tõise kõnelev või vannuv miut, miul om nigu Hls; mul käevä niguse Kam; mõnikõrd tuleva nigu Ote; latsõl tul'l suur nigo Kan; nigu, tuu no? mõni `haiguss olõ õi?, tuu tulõ külmäst Rõu; nigo - - mõnõl inemisel om tä `väega sakõ Röp; sugulanõ manitsass, siss tulõ nigu Se

nigul nigul g -a Ans Lai Ran; nikul Röp/-l/, g nigula Plv Vas; Nigul Kan nigulapäev piab nigulast `pihta `akma Ans; külmetas sood kõvast, isa `ütles, et nigul needib Lai; nigul needüb, toomass tinutab, siss `ommegi tal'v käen Ran; nikul niit üle (külmetab kõik ära) Plv; Märt `määtäss, `katre `kaksõss, nikul nõgõl kiini? Röp Vrd neekluss, nigulas

nigulapäev nigula- Lüg Ans Rei Mar Tor Hää Saa Koe Kod Lai KJn Trv Hls Krl Vld, niguli- Krk Krl Har rahvakalendri tähtpäev: talvine nigulapäev, 6. detsember ja kevadine nigulapäev, 9. mai `kaalendris õli küll `märgitu sie nigulapäiv Lüg; nigulapäe on kolm nädalt `enne jõulu. me nigula `päeva es pea, tegime tööd ikki Saa; nigulapäev one kua vene pühä Kod; nigulapäeval oli juba külm Lai; hommõn ollõn niguli päiv Har; lihi kaara? tettivä? nigulapäevä `ümbre ärä? Plv; Nigulapäevä külveti uba ja herne? Vas; ku varahene kevväi, tul'l sül'lem `väl'lä jo_nigulapäiv; kats nigula `päivä om, tõõne om sügüse, tõõne om kevjä Röp

nigulas nigulas Hel Nõo nigulapäev märt `määndeb, kadri kanguteb, andres aruteb, nigulas needib Hel; Märt mässäb, kadri kuseb, nigulas needib, siim tiib silla pääle Nõo Vrd nigul

niguma niguma Võn Kam Kan Rõu Plv Vas(nigo-) luksuma esi ka mõnikõrd nigut Võn; laits luksup, vana inemine nigup Kam; kes `kuiva `süüki võtt, nakass niguma; nigumine ei `jäägi? `maaha Plv

nigu|nii nagonii vala vana vesi künast maha, seda nigonii ei `juua VMr; `põldu ei `ööldud lagedast, see nigonii pidi lage olema Lai; õiendava pähle, `asja iin, tõist takan, tost midägi nigonii `väl'lä ei tule Nõo; ma? nigonii pia õks `täambä vabrikudõ minemä Har

nigutama nigutam(m)a VNg Lüg/nikku-/ Vai; pr (ta) nigotass Se luksuma laps - - akkab nikkutamma, `lapsel on külm Lüg; `minnu niguta, ei `tiie, ken miu taga `rääki Vai; lais klõk's väega, nigotass Se

nigutuss nigutu|ss g -sõ luksumine nigutusõ pääle peäb vett `juuma Rõu

nigõlõss vaat kui, näe kui nigõlõss timä suur um; nigõlõss sa_kavvõst `tul'li?; nigilõss timä pal'lo `teie Lut

nihateme nihatem(e) Hls Krk

1. iitsatama, midagi ütles es lasta kobjast nihatek Hls; mis `õiguss tal nihate viil olli Krk

2. nihkuma ratta vits om nõnda kõvast pääl, et ei nihategi Krk

nihelema nihelema Jõh Mar Tõs Lai Plt Pst, -mä Khn KJn end rahutult liigutama `Poisid nihelesivad` tunnis Jõh; Söögi laua ääres ei niheleta Mar; Olga ühekorra niheltüd kua, võiks juba vagavast `jääda Khn; obune niheleb niikaua, kui aeab rangid `kaela omale Lai; `aeleb ja niheleb toolil, ei istu paegal Plt; Mis ta - - niheleb Pst

niherdama niherdama Hlj VNg, -amma, -ämmä Vai

1. nihelema tule maha ja ärä niherda `säñjis VNg; mida niherdad `aiva Vai

2. piserdama, tibutama `vihma niherda vähä `tulla VNg; `vihma vähäse niherdä Vai

nihisemä nihisemä nohisema nenä nihiseb Kuu

nihistama nihistama Lüg, -ämä Kuu nohistama Nihistab, `jusku õless õld nenä `kinni Lüg

nihkama `nihkama Kuu Pil

1. nühkama Mes sa `nihkad `ninda, kas saag_o nüri `voitu Kuu

2. nihutama ma `nihkan `kaugemale Pil

nihka|poole kehvapoolne `täempe olli nihka poole sij [marja] saak' Krk

nihkats nihka|ts g -tsi Kan, -tsi Plv, -dsi Urv

1. ihnuskoi nihkats om kidsi inemine, kiä `kostki täüs ei_saa? Urv

2. näppaja ku sääre nihkats inemine tulõ, ega_sõss tuud ei vôi? `usku? Plv

***nihkitsämine** g nihkitsämise nokitsemine es mõista_säärest nihkitsämise tüüd Urv

nihkoi `nihkoi Kad Iis Kod Ksi, nihkoi· Kod ihnuskoi `nihkoi - - niisuke ihne inime Kad; nisuke `nihkoi ei ruatsi kedägi `anda; üks kuradi `kiskur ja nihkoi· õli Kod; küll sij on üks `nihkoi, ei täi midagi teesele anda Ksi

nihkru `nihkru Kam Ote ihnuskoi om üits `nihkru Ote

nihkuma¹ `nihku|ma Kuu Vai Jäm Khk VII Pöi Muh Rei Mar Mär Vig/-o-/ Kse Tõs Tor Hää Ris HMD Juu JMd Koe VJg Iis Trm Kod Plt KJn Trv Ran Puh, -mma Har Rõu, -me Hls Krk San, -mõ Krl (paigast) liikuma `tuoli on kohald `vällä `nihkund Vai; rebane `riide alust `koutu nihkund (nihutanud) ennast taa ree otsa `poole Jäm; kivi akkas `viimaks `nihkuma Khk; Laud on `jälle seina vastust `eemale `nihkunud Pöi; töö `nihkub `eetsi juba piltl Muh; ma ai `nihku paigast Rei; tä (hobune) mette `nihkugi, ei tea, mes täl tänä oo Mar; ei seesa seal, kuhu sätid, ikke `nihkub paegast ää Mär; kui vägä suur koorm oo, siss regi ei `nihku paigast Tõs; jõe iats `nihkub edesi Tor; voki kruviga keeratakse `nõörisi pingemale vôi lõdvemale, see annab siis edasi `nihkuma HMD; paned ao `koole vetsa `ümmer, `nihkub `jälle vallale Juu; sai `kärkida küll, aga ei `nihku paigastki VJg; näväd `nihkunud ligemalle Kod; tel'le om seinä veerest `väl'lä `nihkunu Trv; sia sõrg (sõlm) ei anna `nihkude Krk; `nihku `sinna `puule, nii et minä ka `ruumi saa Puh; karp om paigast är_ `nihkunu Krl; ta om uma kotusõ päält edesi `nihkunu? Har

nihkuma² `nihkuma Khk, (ta) nihub Jäm tihkuma Laps nihkus tasakesti Jäm; lapsega paugutase: mis sa `nihkud Khk

niht niht g nihi Tõs Khn, nihe Tor soldat (mängukaart) risti niht ja pada niht Tõs; `andis nihiga üless Khn; tapa nihega Tor

nihu¹ nihu Ran Nõo Kam lohisedes, libisedes ratass läits nihu edesi, es käi `ümbre; kappi vai `kirstu tõmbad kah nihu edesi Ran; esi vöit kah nihu minnä, kui `perse `liugu laset Kam

nihu² pl nihu? niuded – Rõu Vrd nihused

nihukaine nihukai|ne, `niukai|ne g -se nihukene nihukaisesse mia en uso Vai

nihuke(ne) nihu|ke Jäm Ans L(niho- Kul) Pälö Tor Ha Ann Tür Koe Sim Ksi VIPõ, niu|ke Jäm Khk Mär Vig Kir Hää Rap Jür Koe VMr KJn SJn, `niu|ke VNg Kaa Muh Mär Kse

Han hajusalt Pā Ha, Tūr Plt Pil, g -k(e)se; *nehu|ke* Jām Muh hajusalt L, *neu|ke* Jām Lih, `neu|ke Kār Pha Lälō Aud PJg, g -k(e)se; *neho|ke* Rid Mar Kir Han Var Mih Juu, *neo|ke* Kul Vig, `neo|ke Khk Muh Mar(`nio-) Mär Lih PāLo Hää Juu Kos, g -k(e)se; *nihuke|ne* Jām(ne-) HMD Rap Ksi, *niuke|ne* Jām Mär, `niuke|ne Pee, `neoke|ne Khk, g -se; p *niust* JIn, *neust* Kad niisugune, *niisuke(ne) lusikaid oli, aga nied olid ka `niuksed plekkised* VNg; *Oli siis neuke lugu* Jām; *`neokesi puid on, mis `kergest `katki `lähtavad* Khk; *Määst ala tulles oli `niuke kima sihes, et pole kudagid pidama saand* Kaa; *`neuke ull asi oli* Pha; *ta oo `neoke vana inime juba* Muh; *nihukse mehe `kohta alb* Rid; *`nioke puhas tuba* Mar; *voolmetega tehasse lusikaid ja nihukesi `ásju õonestasse* Mär; *kui neuke sinine jää, et ei ole `valge mette - - sis selle `piaie võid `julgeste `menna* Lih; *see oli irmus ea vend, nihukest ei ole leeda* Mih; *`neoksed suured pikad tütid olid [suka] paelde `kül'gis* Aud; *tuuleaga on nehuke iseäralik tihi oks* Tor; *üks saab `siukse, teine saab `niukse* Hää; *mõni suga on nihukene* HMD; *uússi kest on `niuke krooguline* Kei; *`kasvavad nihuksed arutu suured õõnad* Juu; *ei ta old sai ega ta old sepik, niuke jäme oli* Jür; *`taevas on nihuksed pilved nagu arv rätik* Tūr; *no sie on niuke tükimies* Koe; *reastas vihud `üiti - - ja siis akati - - neust õle `korda `sinna (katusele) `piaie tegema* Kad; *raud on nihuke rabe vahel* Ksi; *on `niukse viseriku `väl'lanägemesega* Plt; *ol'li tal üks `tütrekene - - kahe `aastane või nihuke `veike ol'li* KJn **Vrd** nihukaine, nõuke

nihukil külili ta um nihukil Rõu

nihukilla nihukilla külili – Vai

nihused pl *nihused* Kuu Hlj VNg Vai Kul KuuK Kad Kod(-o-), *nihussed* TaPõ(*niussed* Trm), *nihuksed* Kuu Hlj; g *nihussite* MMg, `niuste Hlj, `niuside Jõh, *nihote* Kod; seesü `niusis Emm, seestü `niusist Khk niuded Jäid `kellägi *nihuksed `haigeks, sis `üaldi: näd_o henesä `raska `tüögä nihustest `väljä `tassind* Kuu; *sel mehel `püksid ripputavad `niuside pääl* Jõh; *mool `niusist nõnda `aige* Khk; *nii paks inimene, et nihuseid ei õle nāhagi* Kad; *ma `lasikin lapsel nihosid tallata; kos_o perse ja nihussed, nagu saana ahi; villased kõrriked - - `mähksid `ümber nihote* Kod; *nihussed valutava* MMg **Vrd** nihu², nihutid

nihutama *nihut|ama* Kuu VNg Jām Khk VII Põi Muh Rei Mär hajusalt Pā, Ris Juu Jür JMD Koe VJg Iis Trm Kod Plt KJn Trv Puh Nõo, -amma Lüg Vai Har Rõu Plv, -em(e) Hls Krk Hel San, -õmõ Krl; *nihotama* Mar Vig

1. (veidi) paigalt liigutama *kapp `tarvis `välla nihutada `tõise `kõhta* Lüg; *nihuta ennast natusse edasi* Khk; *Nihuta rattad (vanker) pireke `eemale* Põi; *nii `raske, ei jõua kahe mehega paegast nihutadagi mette* Mär; *obu - - nihutas adra ää ja ajas vao `lõhki* Tõs; *Nihuta see tool rohkem seena ääre* PJg; *peñk ol'li oma koha päält ära nihatud* Saa; *nihutame tedä natuke moad seenäst `eemälle* Juu; *nihuta `sängi natuke* Koe; *nihutab ennast vähäaaval ligemalle* VJg; *nihuta ennäss `sinna puale, suan minä kua `issu* Kod; [tool on] *paigast ää nihatud* Plt; *Sa nihuta (varasta) küünist kuurm `einu minema* Trv; *kik'k asja om paigalt är nihudet; nihuts `pükse* Krk; *nihuta ennäst edesi* Puh; *laud om paigalt är_nihutut* Krl; *nihuda kangõga kivvi raassõ edesi* Har

2. a. *nihelema seesä vakka, mes sa nihotad* Mar; *mis sa nühid ja nihutad* Juu; *mis sul `sel'gas on, et sa nihutad ennast* Jür b. *kehutama nihuts õlasit pal't, es `ütte kedägi; ka siul kül'm om, [et] õla `otse nihudet* Krk c. (seksimisest) *pois's iki - - tüdrukil nihuts; temä om `kange nihuteje; iluss tüdruk, sellel oss ää nihute ollu* Krk

3. *pihutama, tibutama nihutab sadada udu `vihma* Lüg

nihutid pl *nihutid* niuded `kitsa nihutidega inimene VNg **Vrd** nihused

nihv¹ *nihv* Pha, *nihv* Hls, g *nihvi* nähv, hoop *ups* (kult) *pani kaks`nihvi, vana Juhan oli`pitkas* Pha

nihv² *nihv* g *nihvi* Kaa Plt Trv Nõo, `nihvi Lüg knihv, trikk `Poisil ikke`nihvid ka, `trumpas`saksa üle Lüg; *Jaanil oo seiksed nihvid, missega ta sind maha vetab* Kaa; `mõtles`väl`la`nihvisid või tegi ennast`aigeks Plt; *Temä tjjb kõik iks nihvega* Nõo

nihva nurja *Õllega võib`nihva minna, linnassa om kopitama minnu* Trv

nihvak(as) *nihva|k* Krj, g *-ku* Khk/*-gu* Trm Trv Ote, *-ka* Kod; *nihvak|as* Jäm Kaa Krj Pöi Muh Tor JJn Võn, `nihvag|as Vai, g *-a*; gpl *nihvagat* Emm

1. **a.** nähvak, hoop `andas ühe nihvagu Khk; *Loom`kohkus sellest nihvakast ning läks karja`juure tagasi* Kaa; *Ära nori, muðu`tõmman sulle ühe nihvaka* Tor; *Silisin karva siledamast ja andsin piitsaga mõne nihvaku* [hobusele] Trm; *ma tõmmassi talle üte nihvaku* Trv; *ma anni obesele üte nihvaka, siss ta läts* Võn **b.** vits vits on nihvakas, pikem ja`paenduv Krj; *Võta kena nihvakas ja nihvelda ots tuliseks* Pöi; *nihvak one pitk ja piänikene* Kod

2. ninakas, nipsakas *Nihvakas tüdruk sai nina`pihta* Jäm; *tüdruk ei old nihvakas* JJn

3. sihvakas küll on`nihvagas inimine Vai

4. (tüdrukust) [käis] *nihvagat`juures* Emm

nihva|kint sõim *On üks igavene`nihvakint* Lüg; *Käib`kindud (reied) kuas nagu`nihvakint* Jõh

nihvama `nihvama Hlj, da-inf *nihvata* Jäm Khk Kaa Muh Trm Trv; `nihvamma, da-inf *nihva|ta[?], -da[?]* Urv Har Rõu Vas; `nihvame, da-inf *nihvate* Krk

1. nähvama, lööma *lapsi nihvatase vitsaga* Khk; *Karjane`nihvas lehmale* Khk; *Nihvasid [vihaga] sel`ja`puhtast, nii et krudises* Trm; *ma nihvassi talle üte juti* Trv; *Nihva roosage, sis ta* (hobune) *sörgip iki mõne sammu* Krk

2. näppama, varastama *Ta vist`nihvas mul koosta ära* Jäm; *Vanamoor nihvas* (haaras) *pudeli mu püüst ää* Kaa; *Mis ilusamad kuused õlid, need nihvati kõik riista puudest ära* Trm; *Säate tolgus vaadep iki, kust midägi nihvate saap* Krk; *Joba sa mul kääri[?] är olt nihvanu[?]* Urv; *ei`tiiä, kost ta taa om nihvanu* Har

3. nihelema tema - -`nihvab ja nühib Hlj

4. napsitama ehk soaks natuke nihvata Muh

5. läbi minema, põikama *Poisid nihvasid korra Randverest läbi* Kaa

nihva-nihva deskr *käib`nihva`nihva* Hlj; *põdra vasikas - - läks minust`müödä`nihva-`nihva* Lüg

***nihvatama** pr (ta) *nihvats* Krk, *nihvatas* Rõu (kiirest liikumisest, tegutsemisest) *ka* (kas) *ää asja man ka mõni mekuts, lää nõndagu nihvats* Krk; *Lehmä kurivaim hümsäs mul leevätükü käest är`ku`nihvatas* Rõu

nihvats *nihva|ts* g *-dsi* näppaja, varas *Ta jo`suur nihvats* Rõu

nihvel `nihvel nihverdaja, rahutu olend *just ku va`nihvel - -`sõuke`aelaja luum* Hää

nihveldama *nihveld|ama* Kaa Krj Pha Pöi Emm Mar Mär Vig Han Hää Jür Koe Trm SJn Trv, *-ämä* Mar Khn Kod, *-eme* Hel; `nihveld|ama IisR, *-ämä* Kuu; *nihvõldam(m)a* Rõu Plv Vas Röp

1. **a.** näppama; nihverdama *Oli omale pihu`täie`naelu`nihveldand* IisR; *Äi tema pühitse midagid, muudkut nihveldab aga omale* Kaa; *Nihvõldas õks ta ka eljä`süütä* Rõu; *saat`hindäle midägi nii puul`odavahe kätte nihvõldada* Plv; *mõist`hindä* [sõjaväest] *ar nihvõlda[?]* Vas

2. nihelema laps nihveldab jo, puol üleval ja puol magab Jür; kui ta vagusi ei seesa, siis nihveldab SJn; mis sa `põrgu luum nihveldat siin Trv

3. flirtima, amelema Akkas juba nii noorelt tüdrukutega nihveldama Pha; Mis sa nihveldad siin poiste nina all Mar; Tede tüdrikud nihveldäväd egä `üese poestõga Khn

4. nüpeldama Seda `koera piaks ikka vahest nihveldama Pöi; nihveldäb, aab vetsaga `loomi takka Mar; nihveldäs, kõhe nahk puru Kod

5. nokitsema; nühkima Oleks `rohkem `nihveldand, oleks ilusa `asja saand IisR; Nihveldati öövliga laud kua siledast Trm

nihveldis nihveldis eputis Küll mõni tütarlaps võib aga nihveldis olla Mar

nihveldus `nihveldus g -e

1. nihelemine Poiss, jätta oma `nihveldus IisR

2. niheleja Oled üks `nihveldus, mis sa `kierutad edasi tagasi IisR

nihver `nihver laterdis, sehkendis `nihver - - mis ta vähe näab, `kõike räägib Hää

nihverdama nihverdama Jür HJn, `nihverdama Hlj Lüg

1. nihelema mis sa alati `nihverdad Hlj; `Seisa `paigal, ära `nihverda Lüg; laps ei maga `üösse, õerub ja nihverdab ennast Jür

2. näppama, varastama sie nihverdab kohe, kui kätte soab HJn

nihvil ehal käesime `öösi nihvil Pil

nihvile ehale lääb nihvile Ksi

nihvits nihvits Rid, g -a Ote

1. nähvits iired, nigu pisike nihvits, kõege suuremad kahju tegijad Rid

2. (kõhnast olendist) laits om ku nihvits Ote

nihvli Nihvli kangareha – Vön

nihvma `nihvma Trv, `nihvmä Plv, (ma) nihvi nähvama, lööma nihvib - - roosaga Trv; ta tahassi `ökva `nihvi Plv

nii nii üld; nei Lei Lut

1. sedamoodi, selliselt õppetaja pani lugema, minul õli pias ja nii ka minu `peigmel IisR; vahest nii, vahest naa Khk; nii see on, näh VII; elama nii, päävast päävani Rei; see töö jääb mul üsna nii kohe Phl; tee nii Tor; nii ei tohi see küll jääda JMd; ennemalt tõmmati nii, kuda obune `jõudis vidada (tehti võimalikult suur koorem) Pee; tammed olid nii - - neil olid ladvad ära `murdnuvad Äks; ma tegin nii, ärä aga sina küll nii tee KJn; jär'g om nii Hls; ma pääd `anda ei saa, aga nii ma kuuli Ran; aid tuleb iks nii tetä, et tõeste eläjä väl'läst `sisse_i saa Nõo; sirbiga kogoti rüät nii `pihku ja lõigati ärä `jäl'le TMr; siin üteldäss nii Vön; tuu `tütrik ollev nii (rase) Rõn; nii ei `üldä?, kes sõss nii `ütless Kan; vaest no_nii `aigu`müüdä olõss saanu? Har; kävemi nii vastatside riht `peśmä Plv; timä mullõ nii ütäl Vas; ak nei (ah nii) Lei

2. sedavõrd, sel määral; väga, eriti `meie vanal oli nii üä elu Kuu; tagusimma seda `riiet - - `paugud [pidid] `korda `müöda `käima, sis sie oli nii - - ilus, `niigu `püssi `laskemine VNg; älä kudista `minnu nii kovast Vai; meid oli nii suur liik minemes Jäm; jõi nii pikad seemed õlut, `tahtas nii seda õlut `saaja Khk; karu (karv) on koeral nii paks peel et Mus; se veel `maksis viis tuhat `eesti `krooni - - se_on nii tõsi Pöi; luupeksi kondid, nee oo nii ellikud, nii õrnad Muh; ta on üks nii äkine inimene Emm; `enne peremes `olle nii rekas, nii rekas Phl; meri lähäb nii `kangesti uttu, et sa ei näe `kuskesse `minna Mar; ma `naersi nii et Lih; nii ia meel oli kohe, kui saad aga `pulma `minna Lih; kõri lääb kinni - - nii kinni, ei saa `rääki ega mätte kedagi PJg; nisukest inimest annab `otsida, nii `lahke käimaga Ris; vahel oli lumi oli nii, et et mine üle pia `sisse Hag; sellele tuli koa surm nii äkitselt Jür; neid `tienijaid, neid ei

suand nii pidada JJn; vaeo põlvini `lunde, nii tie on `umbes VMr; siin määs [on] nii suured puud olnud, et sülega `ümber võta Pal; piibu õõn on ka nii `kihni läind et tuleb pohasta, muðu ei tule änäm suits `väl`lä Vil; nakass `kek`smä, et temä `oskab nii ja nii äste, aga esi sitt ei `oska midägi Ran; nii ää vili ei ole meil viij ollu Puh; nii sõemassiva vastastikku - - peräst `lätsivä `tül`li ja `taplema kah; tu kivi ol`l nii teräv TMr; anna nii valu, et perst õõrd `vasta maad Rõn; nuu latsõkõsõ `ol`li nii alastõlla? Har; nisukatsõ prii inemise - - kel es olõ maad ehk nii käen - - tuu `püüse jäl`käsitüüga hinnäst elätä? Plv; no nii ilosat rätti ei olõ`mul joht pääh olnu? Vas

3. umbes, (millegi) ringis kakstõist `aastat õlin ikke küll vai kolmtõist `aastat, aga `täpselt mul `mieles ei õle, aga nii ma õlin Jõh; punts on suure vaadi poig, nii kaks `pangi Saa; tegime jua ühed `nõnna `kõrged `uunikud, ikke nii kolm neli `veiket `uunikut `jälle kokku Rak; nii kellä kuvve `aigu TMr; iilä sattõ meil `rässä, no? ol`li `väikese, nii `herneterä suurudsõ Har; nii päävä tõsõngo `aigo, no`ss `mihte kalolõ `perrä Röp; `bul`bit pandass maa `sisse nii maie `kümnedäl Lut

4. väljendab ajalist järgnevust; niipea kui nii kui siduma akkasid, nii se üks `tõmmas `jälle `säuhti ära paelad `lahti (põllest) Lih; nii kui päe nina `püstis, nii mine [tõõle] Aud; nüid nigu laalatadass, nii lahutadass ka pia Nõo; sai üts `ainu `aasteg sepätüüd, nii olli kroonu pääle minek San; Ku`kõsahuss om `ehdä, nii tulõ läts üless Har

5. (ühendsidesõna osana) nii et (alustab viisi- ja tagajärgelause) pühä `lounast - - `mendi siis `sinne (kalale) ja `oldi `terve nädälä, nii et `laupä `uomigu siis `tuldi `alles `siie tagasi Kuu; kevadene aeg old, nii et metsas oli lund ja jäl`jed jäid maha JJn; pialt oli see raam `laiemb - - nii et kaks turvast sai `vastamisi `piale `panna Rak; laud lükäti `püsti, nii et ta ei olnd seäl oma kohas KJn; nii ... kui (seob kaht rööpliiget) Nigu kera `teine, nii pikk kui lai IisR; nii `Mehkel kui Jaan jähid tõda `ootama LN; nii vanad kui lapsed `nutvad suure äälega Mar; na`m ärä kooluva mõlemba, nii naene kui mijs Nõo; `kõik` pidivä? üteh `tüütämmä, nii `väiko`ku noorõ? Röp

ni → ni

niama `niama R(-maie Lüg), da-inf niata Kad

1. koogutama, noogutama Mes siin `niiad, oled `juobund va Kuu; `ennevanased `tantsud oli ilusad, nüüd ole muud ku `niivad VNg; kui jääb `suikuma, siis `niiab; `Kuljused `kaulas, nied kelisesivad, ku obone `päägä `niias Lüg; sie `niiab tukkuda `aiva Jõh

2. nuiama, manguma `niias mu kääst viimased kopikad ää Kad

3. aeglaselt liikuma, venima no liiguta ikke `kärmemast, ää `niia sedasi Kad

niiar → näär

niibal `niibal g -a lihaviil Omal liha `niibalad `pannul ja viel `süömätä; Ia paks `niibal Lüg

niida niida Nõo Võn Har Rõu Vas Röp nõnda sa ärä niida rägele, anna iks `aiga; temä laagerd ja larmits niida et külä elisi käen Nõo; es anda enämp luba, niida ol`l lõpp kah tuu`l kala püügil Võn; tee niida kui mina Rõu

niidade niidade nõnda – Nõo Rõu Vrd niidate

niidate nõnda talo aida? omava kõik niidate ehitedü Röp Vrd niidade

niide|raud (lambaraudadest) too `moole niiderouad, ma niida tirru (talle) ära Jäm

niider|maa niider- Mar Mär Kse niidumaa üks niidermaa oo Mar; mõnes `kohtes - - ikke ilus niidermaa kohe Mär

niidi- niidi- *Sie`nuorik_o kohe peris`niidikaul (pika peenikese kaelaga) Kuu;`Lapsed tegivad omale`niidi`rolli`rongid IisR; sedä`niidi`otsakaist ei`maksa`niula`silma taha`panna Vai; niidi`rullisid oli neil ka`müia Khk; niidi`sukk vilets on ju`seuke, et kui on ikka lumi maas, on külm`varbas Kär;`ämlikul oo niidi`kera`perses piltl Muh; Siidikera, niidikera, aganakoit ja`toovripuu = kass Han; Ammaste vahel`tõmmas niidiotsa peenikseks, ku nõela taha akkas ajama Hää; mõni ikke laseb niidi`sukki`tehä`koa`Juu; pasuna pitsi laemb ots om nigu niidi`roll, nii et`suuga`puhku`sai`Nõo; Kül`mägä`ei`massa`niidisukke`kanda`Rõn*

niidikud pl `niidikud osakesed, kiud `niidikud [on] `vällä`kaabitud`Jõh

niidi|lill niidi- Kam, niidü- Se pääsusilm niidililli, na niidi pääl kasvasse Kam

niidiline niidili|ne g -se Vai|`n-/ Iis Kod Plt|`le|ne/, g -tse Vas Se; niidilõ|ni g -dsõ Krl niitidest koosnev niidilõni laudlina Krl; kudi niidilitse`rõiva Vas; Suvõl`peetäge_s`kaputet, ko`jo`olliva`määntse`uma`koedo`niidilitse? Se || niidiline one riie ku ärä kulunud, niidid väl`jän Kod

niidine niidi|ne Röp Se, g -se Muh Kod Plt, -tse Trv Hls TLä San Plv, -dse Kan Vas; `niidi|ne g -se VNg Vai; niidi|nõ Rõu, g -dsõ Krl; `niiti|ne g -se Kuu VNg Lüg Vai, niididse Har niidist se vana`niitine, otstakkust`loimed ja ropstakkune kudo, sie`pliegib`koledast VNg; nie`piergused`kutsume`morrad, nie`niitised`kutsume`rüsad Vai; niidine õhje nõör`olli Muh; niidine laudlina Kod;`kangal om peris niidine lõim Trv;`nitsed`olliva`niiditsed`Ran; niidine nõps`olli`iijn, niidist`tettu`Nõo;`ammõ`rinna`iijn`oll`meestel`viis, naistel`neli`nüpsi, niididse?`nüpsi? Kan; Koiva veeren mere`lähkün, sää`l omma`niididse`mõrra? Har; niiditse`suka?`umma`külmä? Plv

niidna, niidne → needna

niids niids (-ds) g niidse, p niist eL(g -õ Krl; n niidž, neidž Lei) niin ku tõug maha tetti, sõss tüdrugu lätsiv`mõtsa`niidsi`kiskme; ta om ninda kidsi ku niidse pind Krk; niids`olli lõhmusse puust`väl`lä`kistu`Ran; lõhmussest`kisti`niidsi ja pojost kah kisuti`niidsi; kui suurdele`viise`koeti, siss`olli`niids`kate`sõrme`laone`Nõo;`oll`lännu`ütskõrd`niitsile (niini korjama) ja s`oll`li`tullu`karu ja nakanu`neid`taga`aama`TMr;`niidsi`kišti`pajo`kül`lest - - kui paie niipal`lu`es`ole, siss`võeti`lõhmusse`niidsi`kah`Kam; sari om vitsust või`niidsist`Ote; ku niidse joba käen, sõss ei olõki`viiskõ`kudamine`kuigi`rassõ`asi`Kan; niidse omma`kistu ja`katsa`mähidü, no muud`medägi`ku`viisõ`kodama`Har; es`lõvvä?`niidsi, es`olõ?`säändsit`puid`Plv; ku`pik`ne`käämä`nakass, sõss`naatass`niidseh`käämä ja`viisa`kudama`Vas; sõgõl`oll`olõmah, niidsest`tett`muidoge? Röp; teräsõkl`kuetass`kesväniidsist`Lut

niidse|kadsa niinekera, -kimp aa niidsekadsa nõöri`taade, pane saena pääle kujuma Nõo;`kerge`ku`niidse`kadsa`Urv; hani`hal`lass, pää`pal`lass, niidse`kadsa`kaalan = viht Har;`leotõdi`niidsekadsa?`ar?, kuivalt`saa`as`kutaki?, kuivalt`läts`niids`kaški? Vas

niidsene niidse|ne g -dse Vas, -tse Röp niinest tehtud siss`oll`liva`jo`sarä?`kõik`niidsetse Röp Vrd niidsine, niinene

niidsine niidsine g niidsidse Har; pl niidsise Se niinest tehtud mul`oll`üts`sõkl, tuuļ`oll`ka`niidsine`põhi`Har;`Jalah`oll`li`niidsise`viiso`Se`Vrd`niidsene

niidsmä `niidsmä, (ma) niidsi Röp; `niidsmä Võn Plv kalu nõöri`le`ajama`Värske_säre?`muudo`ei`kuiova?, ku`piät`nimä?`är`niidsmä; kolmandal`pääväl`kala?`niidsitäs; ma`olli`kats`päivä`kallo`niidsmäh`Röp

niidsõtõmõ niidsõtõmõ nərbuma kae kuiss uba om põra är niidsõtõnu, `säardene`nõrk ja`nərbenu`San

niidu- niidu-, niitmise- Täna ia `niiduilml IisR; Täma_s ole niidu mees `öhti, muidu `soskis vikati otsaga Pöi; need jo meie niidujaod `niita Rid; suured niidu `talgud Mar; [lambaid] niidetakse niidu `raudadega Kul; niidu aeg tuleb kätte Ris; `kaugel te oma niidujärjega olete jo Juu; niidu ein on ilos, lehiklane ein Kod; `tsiga niidu `haina ei_süü?, tuu om kal'g Har

niidu|maa heinamaa `Põllu `õtsas on `niidumaa Lüg; Ta on ukka läind ja pargaks kasund küll, aga seal on `siiski oma jägu niidu moad `paergus veel Pöi; ilus niidumaa ja saht niidumaa Hää; nad on niidumaal `niitmas Amb; pal'luss mul niidü maad om, enämbüsi om kōik' mõtsa hainamaa Har; niidümaa om madalabih `kõsih Se **Vrd** niidermaa **-masin** niiduk `neiel on kahe `piale kokko `niidu `massin Lüg; Eina niidumassinad, nee olid kaheobuse väuga Kaa; Sii kahe sõa vahel tulid juba niidu massinad Pöi; üle ulga_o niidomasin `metme mehel Mar; niidu masina eden akab tagass ülesi `peksmä (noorest hobusest) Kod; niidu masin oli nigu `tiivadega masinad olid `enne Pil; niid om suure niidu masina, `lõikase rüäväl'lä maha Vön; Poiss lask niidumassinaga Vas

niidune niidu|ne g -se Vai/'n-/ Kse; niidu|nõ g -dsõ Krl; niidü|ne g -tse Rõu Plv heinamaane `niidune `kohta Vai; meil oo sääl niidusid maid Kse; taa mõts um `väega niidüine Plv

niidus niidu|s Phl JõeK Pai Kad Rak, g -se Jaa Juu Koe, -kse VMr VJg Sim; `niidu|s Hlj VNg, g -sse Lüg IisR, -kse Kuu; niiduss Trm Lai, `niiduss Lüg Jõh, g -e

1. niitmine `Oige `hunnik kohe `villu ühest `niiduksest Kuu; `leigati `sirpidega, ega sääl `olnud `niidust (vikatiga niitmist) kedagi Hlj; Ei mina sinu `niidussega rahul ole, murendad `kaera ära IisR; kes seda niidust nii pea lõpetab Jaa; on niidus `valmis, siss tuleb loo `vetmene Phl; niiduse jao olid maha soand Juu; esimine niidus `lambal VMr; jaanipäeva aal akkab niidus VJg **Vrd** niidõ

2. niidetu Homikuse `niidukse vois juba `ehtul `varju ala `panna Kuu; midä keväde `niidus on, sie ei õle enamb `ninda ia, siis on juo `lammas `lahja Lüg; Ia peremes ei jättagi kahe `päeva `niidust maha IisR; täna omikune niidus JõeK; `võtsid niidukse üless Sim; sial on niiduss muas Trm; pesin kolme `lamba niidusse ära Lai

niidõ niidõ g `niitõ niitmine aina niidõ Krl **Vrd** niidus

niidü|kuusk (taim) niidü kuušk kauss (kasvab) niidü pääl - - `ver'pjä?, roosa?, `väikese? `hälmo? Röp

niidü|kuusõkõnõ dem < niidü|kuusk niidükuusõkõsõ? kakutass eläjile hainass Plv

niie|hark vahend niite tegemisel niie ar'k on - - kui `niisi tehasse Khk; kui `niisi `tehti, siis sæel on üks vshene ark ka - - niie ark Emm; niie ar'k - - läks rae `jalge `juures `tarvis Aud **Vrd** niitsmehark

niie|jalg vahend niite tegemisel niie jalad oo nagu laua jalad, kepid `keiväd august läbi Mar; niie jalad olid, `jalge pial `tehti [niisi] Tõs; meil olid niie jalad Ann **Vrd** niitsmejalg

niie|kepp niievarb kui `nelja `niiega saab kududa, siis on kaheksa `niie keppi Jõh; `niidel niie kepid sees Khk; Niie kepp - - `sirge sile puu kepp, üks kepp all, teine õlal, niie silmad seal vahel Pöi; Nõõrid siuda alumiste niiekeppide külge, ülemised niiekepid on niiekätaste külge siut Rei; niied `tehti niie keppide `külge Plt **-ketsid** pl (kangaspuude osa) need kerad, kus niie paelad üle kõevad, oo niie ketsid Aud **-klots** (kangaspuude osa) niie klotsid - - kelle `külgis niied oo Mar **-koer** (kangaspuude osa) niiekoer - - pannasse `sõnna, kus tallabude paelad oo Mar **-kolk** (kangaspuude osa) niie kolgud, kellega niied üleval on PJg; niie kolgude `kül'ges oo niied Tor

niie|laud laud niite sõlmimiseks `niie laud on, sie `pannasse `siie `põlvide vahele Lüg; `enne kui `jalge peal sai `niisi `tehtud, siis oli seal varvaste vahel nielaud Juu; niie laud on mul `paerga alles Pal **Vrd** nitselaud

niielus `niielus g -e niidepanek Vale `nielusega kududa ei saand IisR **Vrd** niietus

niie|lõng niieniit Niie lõng oli puhastest linadest kedratud tugev linune lõng, kaks kogu korutud Pöi

niie|niit (niite valmistamiseks) `Niieniit `ketrati linadest, `kierati kahe`kõrdasest Lüg; Vahest `soeti viij kolmandad takud, ku õige äid linasüdami taheti, niieniidiks või võrgulõngaks Hää; kõik ma kedrasin, niie niidid ja `õmbluseniidid VMr **Vrd** niie|lõng, nitse|niit -**nõel**, -**nõul** piirits, ui niie nõel, see teeb `sõlmesi Mär; niienõelaga ma tegi kala `võrku Vig; niie nõel, tema oli nihuke lai, puust Ann; sia kindoluuss one testud - - niie nõul, tõene õts õli teräväm, tõene õts laiem, siäl õli auk siden Kod

niie|pael pael niite kinnitamiseks `niie `paelad on `seutud `niie keppide `pääle, et `niied keppide päält ära ei tule Jõh; Niie `paelu oli kahed, õhed õlal, mis `pööradest läbi käisid, teised all Pöi; Niiepaelad siuda sõtke loudade külge kinni Rei; niie paelad kõevad tallalaudade `külge Aud; niie pael keib `püöra pialt lebi, teine ots teise niie `külges Ris; niie paelad läksid `kaiki JMd; kui niiepaelad on korrapärest `pandud, siis kangas tõuseb `iasti Pal **Vrd** niiepaul -**pakk** pakk niite sõlmimiseks mina olen isegi `niisi tehend, `niie pakk on kohe, kus teha VNg; `niiepakk on `nelja `pulgaga Jõh; niiepaku peal `tehti `niisa Rid; niiepakk on üks veikekene, jalad on suured Juu; `terve pasmas sai korraga sõl`mitud niiepaku pial JJn; niie pakk on neila kändiline puu, neli `pulka on tal VMr -**paul** = niiepael `niie `pauludega on `niied üleval Lüg -**pealsed** pl (kangaspuude osa) `niie`päälised on `pulgad `ninda ku `luua `varred `pitkad, siis `niied `käivad säääl pääl ja all Lüg; niie `pealsed oo üks puu üle `tel'ge, niie paelad oo seal `külges Mär; niie `piälsetest käisid nõörid läbi Juu

niie|puu 1. (kangaspuude osa) `kolgotid ehk `püörad rippuvad `niie puu `küljes Jõh; Niiepuu külge kinnitakse kanga niied Pha; tallapaelad said tallalauast läbi `pandud ja niie`puusse `kinni Rid; rae`jalgadel olid augud sees ja niiepuud püsteti `aukudest läbi Mih; niie puu kõib `põiki üle tel'lete, kolgad saavad `külge `pandud Aud; `Siutaks peerud üles niiepuu `kül'gi, siis lõigataks otsad `lahti ja akataks läbi toppima Hää; niiepuu on, kus püörad pial keivad Ris; niiepuu on üleval, kos niie paelad käevad Pal **Vrd** nitsepuu

2. vahend niite tegemisel niie puud - - pakk ja augud olid `sisse `lastud ja pulgad `püsti. ja `pulke `ümmer sõlmiti Tõs; niie puu on pialt laiem, keskpaigas on kepp, kus niie silmad tulevad Plt

niie|pöörad pl (kangaspuude osa) `niie `püörad, `neie `pääle `käivad `niie `paulad Lüg; `niie `püörad rippuvad `niie puu `küljes; `kolgotil ehk `niie `püöral on kaks rattast Jõh; Niie pöörad olid puust, kepi sihes, all `otsas oli pööräl kaks pisikest ketast Pöi; niie pöörad - - oo pikad puud, mis kõevad tallalaua `külge Aud; ta sidus niiepöörad ülesse Ksi

niie|raam 1. vahend niite tegemisel `niie raam oli ikke `enne `sirge puu, neli `pulka sies, sai `selle `ümber `solmida niis VNg; `niske `niie raam õli ja siis õlivad `pulgad `püsti, siis sai `sinne siduda Lüg; niieruam õli sii, ruami piäl tešti `niisi Kod

2. (kangaspuude osa) `Niie`raamil [on] `päälisspuu, kaks `kõrvapuud ja rull Lüg

niie|roop 1. vahend niite tegemisel `niie `ruobiga teha ahas `niisi, aga `niie täkkuga teha solm`niisi VNg; niie roobid olid `jälle lauast, kaks `roopi, kummalgi kolm `auku sihes Pöi; niie roobid olid, mis `kinnised niied `tehti Tõs; niie roop, kus peal `niisi `tehti, kahegi`sti tegid, teene tegi teenepoolt Juu; Raamil `ol'li siis jalga all, sji `ol'li siis niie ruup KJn **Vrd** nitseroop

2. (kangaspuude osa) – Khk

niie|silm avaus niies, kust lõimelõng läbi käib *sie* (kangur) *pani siis `sinne `niie `silmasse sen `lanja Kuu; kui `niie `silma`dest on `lõime `niidid ehk `lõngad läbi `pandud, siis on `kangass `niies Jõh; lõng keib niie silmast läbi Khk; Kangast `võeti `niide kahe inimesega, üks võttis `lõimed niie `silma`dest läbi ja pani koogu taha ja teine `tõmmas läbi soa `piide Põi; `kanga lõngad_õ niie `silma`de läbi Muh; Niie `silma`dest käivad lõimelõngad läbi ja kui kõik lõngad üksaavaldes niide on pantud, siis panta nee soa piide vahele Rei; niie silmast käis `kanga lõng läbi JIn Vrd nitsesilm*

niiestama `niiestama niide panema `Kangas sai `niiestatud IisR

niie|ježi niieži, neiježi niisamuti – Lei

niietama niietama Pha, -dama Emm niide panema *Tule mind abi kangast niietama Pha; Kanga niiedamesega äi tule õppimata inimene toime Emm*

niie|tehvan `niie `tehvan lastele tehtud mänguasi – Lüg

niietus niietus niidepanek *neil* (labasel ja lihttoimsel kangal) *ei ole mitte muud* [erinevust] *kui niietus KuuK Vrd* nielus, niisitus

niie|varb varb, millele niied toetuvad `niie varb `pandi `püöra `paela, mis `andas `kerkima, kui `tallati Hlj; `niied `käivad jo siin `niie `varbade sies Lüg; niie varvad kõivad `aukudest läbi Muh; niie `varvad oo `sirged kui ühüd viled Tõs; Niievarv pannakse ülesse lohu piale, pulkade vahele Jür; *Esimise niievarva - - sidusin paelaga pahem kää `poole tallalaua `kül`ge ja tagumise `jälle parema kää `poole Amb; niie varvad - - need on `lihtsad puu varvad, `õtste kül`jes nüür Trm; niie varv läks `katki Kod; niie varvad - - pialpool oli varv ja all kaks `varva Plt Vrd* nitsevarb

niiga → nika

niigani, niigauni → niikauani

niigi `niigi Kuu Amb Ran Nõo, *nikki?* Har seevõrra, selgi määral *sial põle `metsa `niigi palju, et lapsele `vitsa saaks Amb; oless ta `annu `niigi pal`lu, et `ümbre sõrme `mähki Ran; lasõ mul nikki?* `kaugõ rahu olla_ku ma süü Har

niigu¹ niigu Khk Mus lastek põrsas *Oh kui kena pisise niigu oled omale toond Khk; emis_õ külitit maas, niigu kari nisade kallal Mus*

niigu² → niikui

niigutama niigutama nõksuma, nõtkuma `põlvess `natke niigutab, lüüb `niksu Kod

niie|hästi (ühendsidesõna osana) niiehästi ... kui (seob kaht rööpliiget) *niid oo vikatid keigil, nii `eesti rikastel kui `vaestel Khk; nii `easte noor kui vana tunneb `rõemo kevadest LNg; üks sajuvarjus käi nied ikke kõik, nii `ästi määnd kui kuusk KuuK; Kõik` langa_tetti `häste_keeru?, nii `häste_ `paklitsõ_ku linadsõ? Kan*

niika → nika

niie|kaua senikaua `meie vanemad `täisite ikke `orjada nii `kaua kui `surmani Jõe; nii `kaua `käisin `karjas, ku külm tuli - - siis sain kodu Jõh; `uotlivad nii `kavva, kui pappi sai `jutlus `luetu Vai; ole nii koua, kut ma tule Jäm; `pandi tuha vie `sisse liguma tael ja seal see `laskis niikaua liguda, kui `pehmeks läks Muh; *täkk on ika täkk, niikaua kut saab ε ruunata KÄi; niikaua `üitässe [abielunaist] noorikuks, kui last ei ole Mar; vares `piirab seal ümmer niikaua, kui võtab kanapoja `kinni Mär; niikava, kui me `sööti maha lõime, tegi mamma söögi `val`mis Saa; ma olen niikaua siin Juu; topin niikaua piibu täis, kui `välla lään JIn; kägu kukub niikaua, kui odra akab `luoma Rak; linu `leotati niikavva kui luu `lahti Trm; `veiksed kakud, niid ei `tahtnud niikavva `olla ahjus Pal; säääl sai elada niikavva, kui jälle si lahing `mööda*

läks Äks; meil niikaua kui mina mäletän, ikke `mihti linnast `tuudi kirst KJn; mes sä tost tassist niikavva tillitad käen, seeniss kui lased käest maha Ran; meil `olli mõni `aasta niipal'lu kikerpilli `marju, et niikavva `olli vannu võtta, ku `vastse saeva Nõo; niikavva tambiti `uhmren, ku `sõkle pääld ärä lätsivä Ote; ooda? niikavva_ku ma tulõ kodo Kan; pini uut nikavva, ku minno näk'k, siss juušk kavvõdahe `vasta Rõu; (lehmale:) saisa_nikavva, ma nüssä seo är? Plv; niikavva pööretäss paranaga?, kooni võrgu ots `vällä tulõ Se Vrd nika **-kauaks** seniks jää nii kouaks `seia Jäm; ma annan selle `sulle niikauaks, kui sa `mulle tagasi tood Juu; ma tien `sulle vorsti võileiva niikauaks, kui liha praeb JJn Vrd nii|kaualt, -kauast **-kaualt** niikauaks kes `musta kesa pidas -- ariti tämä kevade üless ja jäi nii`kaualt, ku rukki tegemiseni Jõh

nii|kauani nii|kauani Kad, -kavvani Võn Röp/-e/; nikavani Plv Vas; niiga|uni Kad, -ni Amb Kad senikaua kask jokseb niigani kui -- lehed tulevad `puusse Amb; `painas niikauani nagu `mustlane `piale; sie on juba sälg niigauni kui rakkes akkab `käima Kad; ma esi ka käve Kroonlinnan kala `püüdmän, niikavvani käesime, kui se edimene ilma sõda tul'l Võn; [linad] saisiva_ss nikavani_ku saisiva, `naati rabama kah Plv; sijn Roodsi sõa `aigo om sijn saar sinnä? püsümä jäänü niikavvane, kui siss mino esäle `ante sinnä? maa Röp Vrd nikani

nii|kauast niikauaks mine nii kauast `teise tuppä VMr; ma jäin seie `uotama nii kauast, kui ta tuleb VJg **-kaugel** sealmaal, sellises järgus vanadus nii `kaugel, et ei saa midagit teha Kaa; kui omad lapsed -- juba nii`kaugel `kasvand -- siis nad käisid `karjas Noa; Magatas poisse ja nüüd on asjad juba niikaugel (on rase) Mar; lähme nüüd magama, kell on nii `kaugel juba Kir; kangas on nii `kaugel, et võib `koele `panna Plt **-kaugele** niikaua, seni nad `kiskusid nii `kaugele, et ing jäi `kiinni Juu; siis akkas jälle obune [pahmast tallama] nii`kaugele, kui olid `kõlkad kõik `otsas Pee; poesi naarava -- nii`kaugele, kui vanamijs vihastab Ran

nii|kauõdõ -kauõdõ Har, -kavvõndõ San niikaugale nii kavvõndõ ma tiia, kavvõmbõlõ ma ei tiia midägi San; `riihhetarõ ol'l ni_kauõdõ tett, et parrõ tala? omma jo_pääle `pantu? Har Vrd niikavvõndõhe

nii|kavvõndõhe niikaugale a tõõnõ `poiskõnõ läts nii kavvõndõhe, ku suurõ tij pääle sai `vällä Se Vrd niikauõdõ

niik-nii(gi) nii ja nii niik-`niigi `palju Kuu; niik ning nii pal'ju Khk; oleks sa mulle niik-`niigi palju annud JõeK Vrd niik-niik, nii-niigi

niik-niik nii ja nii seal `olli niik-niik palju rahvast Muh; selle vil'la all oo niik-niik paelu maad Mar; Iga tuuri aeal tehti niik-niik mitu silma ühte, niik-niik mitu silma teist Kei; sie oli niik-niik `kaugel Jür; niik-niik pikk tükk riidet lähäb `tarvis; oli teind niik-niik `muodi Kad; ike niik-niik pal'ju `vil'ja ja niik-niik pal'ju raha Iis; niik-niik paelu pidi olema, põle kedagi olnd Pil Vrd niik-nii(gi), niiks-niiks

niik-nook (nägelusest, riust) kas sa ilusti ei mõesta `rääkida, üks niik-nook `ühte`puhku Mär

niikoni → nikani

niiksatama niiksatama piiksatama, iitsatama inimene niiksatab, ehmätäb, ku tõene tuleb äkki tagass `juure; sa ei tõhi niiksatatagi, muko `kuula Kod

niiks-niiks nii ja nii `ütles siis, et niiks-niiks pal'ju Kad Vrd niik-niik

niiksuma `niiksuma Vai, (ma) niiksu(n) Jäm Mär Puh; `niiksuma Rõu, (ma) niiksu Kod, niiksi Har

1. a. niiksuma; nuiksuma `lapsed `niiksuvad Vai; niiksub kui kuer Mär; laps niiksub, ei jää magama Kod; pini niiks Rõu **b.** kiiksuma kammlaat niiksub, kui kiil' om iijst ärä lännü Puh

2. luksuma inemine nakass `niiksuma kõgõst kihäst ja ei saa kiildä_hennest Har

niik|kui niikui Kuu Hlj VNg Vai Mar Lih Mih PJg Rap Kos KuuK Ann VMr Kad Rak Trm Kod Pal KJn Nõo TMr Urv Vas, niigu Kos VMr Kad Kod KJn Ote, `niigu R Äks KJn Vas

1. nagu mina `anjerast ei taha - - sie on `niigu uss Kuu; ühel `kausil `sõivad, `niigu sia `porsad VNg; vesi on `niigu `piegel `vaikne Vai; see oli nii kui üks märguanne Lih; oma rahvas pidasid täda niikui nõdrameelelisess Mih; inime `tahtis niigu üks igavene pundar olla Kos; ilus pruun värv nii kui kohvi Ann; niigu sia sel'g on - - sie mägi Kad; obene niigu ladub kädä Kod; ärä lõppend niikui surma vari KJn; `rõiva om vatule kulunu, siss om niigu pudsu pääl Ote; Niikui no `johtu `kuagi_kõrd, tõnõkõrd ol'l kehvemb süük', tõnõkõrd jäl_parõmb Urv Vrd niikut

2. (aega väljendavalt) vanamor käis kodu iga üöd. niikui pime akkas, siis akkas `mõllama säl oma tuas VNg; aasime - - seda [koort] `ringi - - niikui võttis kokku Rap; `lehte loeb nii kui veel veedi kuma one Kod; niikui nad saanuvad, virutanuvad `suula `sisse [vette] Pal; `niigu si kerik lõppis, olid kõik tulemas Äks; niikui siält süük sai ärä - - laud lükäti `püsti KJn

niik|kui|nii nagonii Nii kui nii on `varsi jää lopp Kuu; seda `tiata `niigunii, mida `linnaksed `onvad VNg; nii kui nii sa tuled Tor; eks neid (härgi) turul `müüdü maha, `Tal'linna muidugi [viidi] niikuinii ja KuuK Vrd niikut|nii

niiku-näaku deskr tina `tehti palavaks ja valati vette. kudas tä `sõnna `jooksis, nii `niiku-`näaku Mar

niik|kut niikui `Seikest äält oli kuulda, niikut tuul oleks `kosnas ulund Kaa -**kut|nii** niikuinii Niikutnii tuli teistega `seltsis uiesti otsast `algada Kaa

niilas niilas g `niila limane [vastsündinud] vasikad on `niilad Vil

niile niile klaassile ja libe säääl om äste niile iä, säääl om ää `liugu `laske; järve pääl `olli niile iä, obene ai `pisti üless kate jala pääle, es võta `kuurmat `perrä Nõo

niil|jökk niiljökk meestekuub – Mus

niil|meister → niimeister

niilu `niilu (lambatõug) `ilma `korvadeta ja `sarvedeta `lammast `üella `niilust VNg

niilus niilu|s Plt Pil, -ss Krk

1. väike olend paeluke sind on, muðu üks niilus Pil Vrd niilusk

2. halv ta tahab teiste juttu kuulata, nagu niilus iilib igal pool järel Plt; esä olli tal seantsama niiluss Krk

niilusk niilusk, niilusk g -i Kod (väikesest olevusest) `põrsid ja tallekeisi ja kana `poegi ja `veikseid `lapsi `üeldässe, vahivad nõnnagu niiloskid Kod Vrd niilus

niilustama → neelustama

niimeister `niimeist|er g -ri Kuu Jõh Vai Jäm Ans Krj Mär Kse Juu JJn, -re Ris Kei Koe; `niinmeist|er g -ri Kuu Lüg Jõh(`niim-) Jäm VII Põi Muh Rei Mar Ris VMr VJg Sim Iis(`niim-) Trm(`niil-, `niir-), -re Juu Plt; `niinmeist|er g -ri Khk(`nii-) Käi liimeister `Niinmeistrigä on üä puu kuort maha `tembada Kuu; tõldseppidel on `niinmeist-er Lüg; `Kuorimise jaust õli ikke `niimmeist-er Jõh; `niimeist-er teed `aissa ehk reha vart Ans; `niinmeist-eriga - - võis `kõiki puid silita Khk; `niimeist-er ning äksiga `aeti `puude koor päält maha, muidu läheb puu sandiks Krj; `Põiklid, mundiga uherdid ja `niinmeist-erid Põi; silis `niimeist-eriga ree `aissa Mär; Puunõud `tehti väl'laspoolt `niimeist-eriga või niisama `öövlega siledaks Kei; `niinmeist-eriga kooriti `lõmmusi, teene pulk oli `teises pihus Juu; pingi pial `niimeist-eriga `tõmmad [pilpaid] Koe; selle kõvera `niirmeist-eriga tuleb siest poolt `vesta Trm

niim|mitu nii mitu `lueme perast lugukalad ära, `pallu lugukalu_s oli, siis oli niimittu sada kalu Jõe; `täüdis mies tehä `moisale niimittu `süldä [puid], ku `kennegi maad `suured olid Kuu; niimidu `pääva esimine lumi maas on, niimidu talvet tuleb Khk; nii `mütme `peale see noot oli, nii `mütme `peale sai `jäutud Pha; niimitu kümmend küinart kui sa `tahtsid kangast ülesse `panna, siis niimitu `korda pidid selle `ümber käärpude panema KuuK; mitu `korda ta kukub, niimitu `aastat elad viel Rak; Nii mitu lüpsik `lehma `koski talus õli, nii mitu `päeva oli korraga vai jutilt sial talus (külakarjusest) Trm

niim|meister → niimeister

niim|moodi niiviisi nii `muodi ma õlen sis ned `lapsed `sünnitand Lüg; Korra taheti, et niimoodi, siis jälle pidi olema naamoodi Jäm; nii `moodi oli igal `kangal oma niied Mus; või nii `muode Ris; nüüd läks `viimeks nii `moodi, et kadust [ära] ned käästmüemad Rap; kaua nad nii `muodi `vasta `piavad VMr **Vrd** niimoodu **-moodu** niimoodi niimudu olivad niid asjad Äks; obostega kühd `tul`li niimoodu KJn; Ega_s siss nii muudu ei saa täst ääd nahka, lääb ülekäte Nõo; Taast tüüst ei₂ tulõ₂ sul nii muudu midägi `vällä Urv; mul ol`l kangass nii muudu veet, et üts lang ol`l ütte, tõõnõ tõist Rõu; kui säksa₂ tulõva[?], `ütte siss nii muudo, et poig um ärä₂ koolnu ja ärä₂ matõtu[?] Vas **Vrd** neidamoodu

niin niin g niine SaLä(g niini Khk) Muh Hi L/n -n Hää/ K I Pst Hls/n -n/ Krk, `niine R

1. taime koore alumine osa; niinekiud kimbuna iga `aasta käis suvel `enne `eina`aiga `niines (niint korjamas); `pärnäst kisuti `niini ja siis senest punuti siis `virsule paul Lüg; `Niined olivad käe pärast `miski siduda IisR; `nuustiko - - sie on `tehtü rogoska `niinist Vai; niined keige enam pajudel - - koor jääb `teisse tükki ning niin jääb `teisse Jäm; `siutasse lestad `ändi pidi kogu selle niinega Khk; pärna pealt `võeti pitkad niined, neist `tehti `viisku Muh; pajo niindest `tehtod `viisko õhekorra Käi; `räästis niinel koore kül`lest ää Mär; niint `lõika nagu `saue, niin oo `kerge Tõs; enne `kisti lõhmuse niinesi ja neidega `panti [lootsiku] kaared kinni Tor; jäänu oma `niini `autama Hää; robuskid, need on niinest `tehtud Juu; sauna vihud `siuti niinega `kinni Amb; vianatud `niske puu ümmargusest ja otsad õmmeldi kokku ei tia mis niinega VMr; Püssi metsast [käidi] `niini `tuomas, niintest `tehti `köisi IisK; tuon `vahtra kodu, siis ajan täma `lõhki ja kisun niintest Trm; läks niintegä parksepäle Kod; viisud olid suvi läbi, `niinedest `tehtud Äks; lähme niinile (niint korjama) KJn; lõhmussa koorest sai ka `niina, aga paju kuur `ol`li paksem Vil; viisu olli jalan pajo niindest Hls; muist `niisi jooseve pikutipidi, kaits `riisti niist jooseve neist pikuti niistest läbi (viisust) Krk **Vrd** niids

2. pärn `nuoreld on niin, ku `suurest saab, siis on pärn Lüg; `Niinesi `kasvas `mõisa`parkides IisR; niine õied nopitse ära ja siis pannasse `kuima Var; `niinesi ei ole igalpuol JMd

niine- niine- tien `vihtu, siis panen kahelt puolt `niine `killuga `paari Lüg; vakk oli ümmargune, puust, niine `kiuga oli kokku õmmeldud Aud; niinest tehakse niine mattisid Ris; niinekoor on `kangesti kõva obuse einavõrguks HJn; niine köis on `kergem, ei vajo maha, ei võta vett `sisse KJn

niinene niine|ne g -se Kse Trm Kod KJn, -tse Tõs

1. niinest tehtud **niinene** kammit Kod **Vrd** niidsene, niinine

2. niinega koos käed_o niinetsed ja libedad Tõs

3. niinerohke üva niinene puu Trm; iä niinene pajo KJn

niine|puu (põhisõna sag lühenenud) pärn mina `kuugistin sidä `niinepu `eide tied Kuu; `kõige `rohkeb `käisivad [mesilased] `niineputtes - - `niinepu `metsad olid siin lähedal Lüg; `niinepu `kasva `oues Vai; ma põle niinebud näin Muh; vana papa istutas ned suured

niinepuud Rid; vanal aal olid niine puust `treitud `vaangad Kse; niinepuu oo suur jäme puu, ümarikud lehed Mih; `Sõelasi ei õmmeldud aga mitte anesulega või kasepinnaga, vaid `oopis niinebu koorega Kei; našte niinebud on ike teissugused kui päris niinebud (näsiiniest) Juu; tema tahnd niinepi maha `raiuda KuuK; niinebu mähk on ia `panna põlend koha `piale Amb; ku `veike on, siis niinepu, ku kasvab suurest, siis pärn IisK; mul one suur lõhmus, niinepuu Kod

nii-niigi nii ja nii `kontrattis on, et nii `niigi mittu `tiinu ja sajandikkud `pääle Lüg; mis sa tahat `tõrrest. vot nii `niigi pali Jõh Vrd niik-nii(gi)

niinine `niini|ne g -se Lüg niinest tehtud `enne õlivad `niinised `kütked Lüg Vrd niinene
niin|meister → niimeister

niip niip volt jäkil `olli suur niip taga Muh Vrd niips

niip|pali niipalju Seda maad oli niipali kui siit - - `Kõnnus `saadik IisR

niip|palju 1. nõnda palju nii `paljo `laivo oli `pristanis Vai; seda (liha) `pandi siis niipailu `sõnna `sisse, et - - keik nee supid tegi rasvaseks Jäm; `Metsas oli niipailu `marju, et `andas `korjada Kaa; matulisi `olli nii palju et Muh; naisel olnud `aega seel niipalju vaadata Emm; üks lasi niipal'lu nugiseid, et `õstis nende est talu Kul; seäl sai jo niipaelo naerda Vig; kis mööda `pul'mi kõisid, nendel oli ju niipailu sokkisid `kindid Lih; Ku lüket `laássid, `tõstsid niipailu ette, ku rindpuum lubas Hää; üks sui oli niipal'lu vett, et keik laanetas Ris; `taássisime `jälle `sel'ges selle vil'la `aita, niipaelu kui tedä seält `väl'lä tuli Juu; kus siis neid inimesi niipal'lu on sis, põle jo Pee; mul oli ikke nii `pal'lu `julgust, et tulin läbi ja `jätsin `selle `toñdi `sinna `sammasse Rak; sial ei olnud `metsa, ei saand redelid tiha niipal'lu Pal; niipaelu nad põle `einä saand enäm KJn; mi olemi niipal'lu raha `massen Hel; ärä aa agu niipal'lu `alla, aat `vänte maja palama Nõo; ja_ss pidi sul olema niipal'lu `kraami, et sa pidid ärä `anma kõik selle (veimedest) TMr; niipal'lu rüä `vihke pilluti kokku, et inemisel sai säl'lätäis Ote; ma? ei_saa_nipal'lo vinnütada?, kõtt nakass halutama Plv; Rük'i sai jo? niipal'lo veedu? Rär; võta? rahha niipalo ku tahat Se Vrd niip|pali, -paljuket

2. niivõrd `anjerast ja lohe ja, neid on nii `palju vähä Jõe; `seitse `kümmend ület siis oli `saadud kohe ühe `reisuga. nii `palju `palju oli neid jääl Kuu; ta on niipailu pitk, et tä_p mahu ää Krj; `Kerblas on niipaelu väike kogodus Kir; ogarullid, ei neid `sööda `ühti, need oo niipal'lu ogalesed Tõs; keris oli niipaelu tugeb, et tule sädemed sialt läbi ei tulnd PJg; kis teda `jõudis arida, seda einamad oli ju niipal'lu pal'lu Nis; treipink on niipal'lu `lihtne, ega sial midagi õppida põlegi KuuK; ta oli siis ikke niipailu vana, et ei jõund teha JJn; mina olin Kõnnu `kõrtsi reia all. mis `öömaja sial oli, ta oli niipal'lu täis Lai; na (lambad) olliva niipal'lu kõhnad, vill kah ei kasva Ran; avita ta jalule, ta_m niipal'lu nõrk Nõo; neide `luitsidega es oss saanuki länikust `süvvä, läniku olli jo niipal'lu sügävä Ote; tuu `võhluss (kadedus) ol'l niipal'lo suur Rõu; es jõvva? kotost ka? rahha `kostõgi tetä?, kõik' kraam ol'l niipal'lo otav ja raha mass ol'l kal'liss Plv; eläjä? ol'li_niipal'lo näl'ädse, et jummal' `hoitko? Se

niip|paljuket niipalju Ei `täidi siit `anda kedagi, näed nii `paljuket `ongi IisR; Niipailukest oli veel jahu kotisoppis Kaa; niipal'lokest ingelest mool majas oo Mar Vrd niipallukese -**pallukese**, -**pallukse** niipalju niipal'lukse mul majas `leiba Amb; kõigest niipallukese om jäänu `järgi Kam Vrd niipaljuket

niip|pea 1. pea, varsti ei sida `tormi `senda niipea tule Kuu; ta läits `kaugele, nüid ta niipia ei tule Nõo; Vihm ei lähä_niipia üle, kul'lusõ? omma_vij pääl Har

2. (ühendsidesõna osana) niipea kui (aega väljendavalt) *Nii pea kut`valgeks lihab, akkavad [kärbesed] pirisema Pöi; `enne [on] pruut, niipea kui saab louladat, noorik Rei; mõni jookseb kohe kallale - - niipia kui saab - - kas lehm vöi pul'l Lai*

niipi, niipis `niipi Khk Emm; `niipis Emm

1. kinni puu jäi teiste vahele `niipi, äi pööra `välja Khk

2. jänni(s) *Jähi oma asjaga niipi; Niipis ollas kaalud asja kord nii, kord naa Emm*

niipidi sedapidi niipidi see asi ikke on Tür; är `võtku niipidi, võta tõisipidi San **-pikält** nii pikalt kõrtlang `aeti niipikält `sisse, ku kaaltagune `olli (meestesärgist); *olgu neid elu`päivi niipikält ku om, ei lähä mina siist kohekina Nõo*

niips niips g niipsu Mär Nis Kei Hag; pl niipsod Mar volt, kurd `kampsoli niipsod ehk seštid, korrod seal sees Mar; *vanaste olid meeste`rahva `kuubedel niipsud Mär; `niipsudega kuub, eest olid õlmad tagasi, ei and kokku, taga oli suur pundar `vol'li `aetud Nis; üks niips oli selle puusa pial taga ja teene teese puusa pial Hag Vrd niip*

niirits niirits g -a väike (elavaloolumiline) olend see va niirits - - loom; *üks na pisike niirits Mar*

niir|meister → niimeister

niis niis g niie eP(n -s Häa Ris Pal Plt; g nie Amb), `niie R hrl pl aas lõimelõngade üles-alla liigutamiseks; seade lõimelõngade vaheliku moodustamiseks *`kanņas`puudel olid `püörad `tehtud - - kus `küljes `niied olivad Hlj; `Niied on all aas, `keskel silm, sis kaks reit ja `niiesõlm Lüg; `niied on kahesugused, ühed on aas `niied, `tõised on silm `niied Jõh; Tekk on `kümme `niiega IisR; kui niied pole eieti `siutud mette vöi ukka leheb jalgutimide `muljumine, siis teeb suured korrad `sisse Khk; kui kanņas ülal on, siis `kanga peal on niied VII; Niied on nõnda `katki, paljad narrakad veel Pöi; niied pannasse õrsile, siis nad `seisvad `sirgel Muh; Kätaste pääl liikuvad niied, kui sõtkud, siis `jooksvad virr ja virr Rei; õhõkorra `olled niied `tehtud, nee igasid mitu `põlve ära Phl; villased [kangad], no neid me tegime koa nel'la niiega ikka Noa; roop oo see, kellega neid `niisi tehakse Mär; Oia piirg `iemämäle, tuli lähäb niiesse Khn; Labasel `kangal on kaks niit, õhe võtad ijst, teise tagant, ikki `paaris Häa; niis leks `katki Ris; ta on jäänd kibasse, kas niites on viga HJn; Tee kaks niit `juurde ja pane kaks `lõnga vahele, sedasi `suadki piivahe täis Amb; korutatud lõngad olid, millest niied said teha VMr; käbi piäle `aetse niit ja ruami piäl tehässe Kod; niied on kõik `sõlmedega `tehtud Pal; ma kodusin kuueteist`kümne niiega kangast Plt; `kanga `niisi tehässe piiritsegä koa KJn || (niietamisest) üks paneb `niide, `tõine `andab `õtsi Jõh; `Niide `pannasse paremalt pahemalle, esimesse `niide üks ja `teise `niide üks lõng IisR; `niise ma pani juba `õhta, sugase oli panemata veel Ans; pange kanņas `niide Rei; `aetasse kangas üles ja akatasse `niide panema ja pärast sukka Mar; Testel panid naesõd kõrdikangast `niide Khn; akkan panema `niide, võtan tokist, et [lõimelõngad] puserite ei lähä, näpud ikke iga niie vahelt läbi JJn; tõene annab kätte, kui `niide paned, issub paku ja niiede vahel Kod; `niide `pañdi orgiga nigu pilbas, sellega `aeti, tõmmati läbi Plt Vrd nitse*

niisaa niisama, samuti Kõik puu, niisaa aenamaa om al'la (haljad) Nõo; *Hauğ - - tuu um vana mõrdsuk, olõt külät nännü?, ku um tõõnõ nisaa suur hauğ pääd pite `sisse süüüd Rõu; niisaa viis last ol'l, kolm tütärd ni kats `poiga Vas; `Leibä ja `kartold kastõte rasva `sisse nii saa napoga? Röp -saadõ niisamuti `serbä? nii `saadõ üle veere, `luškat ka ei olõ? Har; no riith om õks nii `saadõ, palgõst om tett Plv; Pääle `matmise juvvass ja tetäss `nal'ja nii `saadõ nigu `pulumõgi `aigo Röp Vrd niisaandõ -saandõ - `saandõ Plv, -sande Rõn niisamuti `Pal'lalt*

`väike til'luke mulguke lõegati `uunehhitamise `aigu kate pal'gile `sisse, niisande laodale ja sannale ja aedale Rõn **Vrd** niisaadõ

niisaa|sugunõ niisamasugune [peiede] Söögi ja joogi[?] ommava niisaa sugutsõ[?] ku `muuhke_pidoh Röp

niisaa niisamuti ma[?] koo[?]re niisaa `kartol't tan väläh aidveereh kivve pääl `istõ Plv **Vrd** niisaate

niisaate - `saate Nõo Ote, - `saatõ hajusalt V niisamuti Tii niisaate nigu oled tennu, et iks ää saass Nõo; meeste `hammil ol'l nii`saatõ olalati[?] ja `kõrti aet kaala päält Kan; nii`saatõ nohkidsa[?] Urv; tuu (laps) `laske ka nii`saatõ pal'astõ `jalgoga[?] Plv **Vrd** niisaa, -saati

niisaati niisamuti sa oled nii`saati kui `erne toht Lai **Vrd** niisaate

niisaa|juur → miisujuur

niisaa|kala (isaskalast) isäkalad oo niisakalad Kod; niisa kala es taheta, marja kala taheti parembide Ran

niisakas¹ niisak|as g -a PJg Rap Juu Plt Krl niisekvõitu niisakas `värske ein Rap; se jo niisakas, kuda sa sedäsi `sel'gä paned Juu; mõsu om veidükõni niisakas Krl

niisakas² niisak|as Vas, `niisag|as Vai, g -a niisaga ei ole `marja egä `niisagast kilu old viel Vai; taa um niisakas kala Vas

niisaasama -sama, -samma üld

1. a. ilma erilise põhjuse või otstarbeta, muidu, lihtsalt nii sama `rääkis Vai; sinikad söödi niisama, kes `tahtis Jäm; see_p muretse midaid, laseb keik nisamma `minna Khk; siis kui jäme inimene oli, siis `pandi sellel (särgil) ala siilud, a kui peenike inime, läks niisamma `sirgelt ala Pha; `paergu põle õiget `püiki, mõni katsub muðu niisamma Mar; ega `seokest kõberad puud niisama loodusest ei saand Mih; `Jäeti sji üks silm niisamma maha, niikavva ku teine üle tõsteti (kudumisest) Hää; tuli niisamma `vuatma, põld suuremat tegemist Juu; Kui vett kääparast põld, siis lahutati linad niisama maha Amb; ei lue, aga sorib niisama VJg; niisamma jutt, et ärä surenud Kod; mul midägi `asja `põlndki, `tul'lin nii sama KJn; niisama uimerdab vähä, ei tii suurd kedägi Ran; ega tuu tulek ei ole nii sama näpu otst võtta, et ma mugu tule Nõo; ei taha tühü kävvä, tallitap niisama kotu Ote; mis ma tan iks tii, ma_niisama liigutõ San; niisama kotu peten käüt ja elät Har **b.** tasuta, ilma `müüma ma_p aka `ühtid midagid, ennem ma anna niisama Ans; Sõss `anti ek'ä `tallu puid `mõisa mõtsast niisama Rõu

2. samuti, samamoodi `otrad ehk `kaerad `pandi `auna, nisud ka niisama VNg; muud `kaubad `pandi niisama Vai; [talumees] niisamma ühtjooni ikka selle samma `tõoga, `mõisa töö kallal ikke `kinni Pha; `jälle akkas laul otsast nisama Phl; [linnunahad] said ää pargitud nisamma nagu keik nahad Noa; põleb nisamma kui klaasiga lamp Kul; kõrvad kohesevad ja uluvad, niisamma kui mesilane suriseb Aud; Kanepisi põle nii pailu olnud, ju neid niisamma `tehti ja `leutadi ku linugi Hää; või pütid nisamma said `pestud kui piimapütid Rap; nüid jo niisamma ka naised ikke `viavad sõhnikud Pee; kõrva `kuulmene on tõnsiks jäänd, niisama kui nägemene Plt; `turba varjualune `ol'li kah nii sama tettu ku koomits Ran; mul `olli kasuemä, ois miu nii sama nigu oma last Nõo; `pruukusõss hiideti niisama hapunt piimä ja_panti vaara `sisse ja `leibä kah Har; `Rõugohe um rik'kiid inemiisi kah matõt, kel nii sama puu riistikese[?] Rõu; tuu om ka niisama jäännü_ `kühmä tuu `tüüga[?] Vas; keväjä puhastõdi [taru] pääd. musta[?] vaha[?] `võõte `väl'lä, niisama hapu mesi Röp

3. (võrdlustes:) sama roda `muodi `alli, nii sama suur kui rottagi Vai; mo king_o `umbest nisamma suur kut sool Mus; see suur kell on niisama vana kui mina Phl; sool oo nii sama pal'lo einämüd või `põldusi kui mool oo Mar; kammer saab nüid niisama `kõrge ku tuba ja

`realune Kse; *tümpsak on niisama kui tüssak Saa; peenemad tikud olid, aga nisamma pikad Kos; niisamma `muodi olid `tehtud kui ned metsaeinadki, aga `põllu`eina nimetati [kokkupanduna] `aunadest Rak; [siis] õli Kustu pärn ike niisama suur Kod; pinni `pialmine jagu on niisama terav kui sel `aambril Äks; nüüd olet sina nii sama `vaene nigu mina ole elu põlv`v ollu Nõo; meil om nisama pal`lu eläjeid ku muide `rahvalgina Har || (võrdluset:) nii siss ni_sama pik`k `ol`gi su_kõnõ Har*

Vrd naa|sama, nii|saa

ni|samadõ -samadõ Ote Krl Har Plv Se, -samade Nõo niisama, muidu `olli serände õhuke tal`v, es ole `õigede lume kah, `olli niisamade krõbe ja kül`m Nõo; mõnikõrd `viskass `väl`ki, mõnikõrd ei `viska kah, müristäp niisamadõ Ote; is andaki servätüst, `seie ni_samadõ kuivaltõ Har; tõi sinnä puu ala sälätävve raha, vali nisamadõ? maa `pääle Se **Vrd** niisamate

ni|samalõ niisamuti a tii ei? mitägi, käu niisamalõ Lut -samane samasugune `päälimine sälis on `vergo `päälimine `paula - - all on niisamane `paula Vai -samasesti niisamuti [naiste saapad] ike kollased nii samasesti nagu vene `saapad KJn

ni|sama|sugudene niisamasugudene niisamasugune – Ran

ni|sama|sugune samasugune tema on niisamasugune `naine nagu minagi Lüg; `mõisas olid niisamasugused rihed ja niisama `moodi `peksti sedä `rehte Mar; niisamasugune nõu, aga ta oli jälle [pütist] pisem (vakast) Kos; täl `olli niisamasugune `tütrukene kui `miagi Ran **Vrd** niisama|sugudene

ni|samata niisama niisamata üldäss õnõ Se **Vrd** niisamate

ni|samate -samate JJn hajusalt T, -samatõ Võn Urv Rõu Vas, -sammate Jür, -sammatoõ Har niisamuti; niisama ma lähän nii sammate uidama Jür; läätse nisamate `pañdi `kärpassse [nagu hernesski] JJn; `pesmine ja `lüümine om üits ja `klopmine niisamate; tsängsib vikatiga nigu `konne tapab - - peßs niisamate Ran; obesel om ikäv `uuta ja miul ka nii samate Nõo; `pükse es ole, kõhneva nii samatõ amõtõga Võn; noid `kapsta `vaklu mõni korjaßs viij `sisse, mõni `litse `katski niisamate Ote; praag niisamatõ `ahti `mõisast Urv; Mõnd jaku `rõivõid, midä õs tahaki_ `kol`ki?, tuud õõri_niisammatoõ Har; no ristkädsi ol`li? nii samatõ `lihtsä? Rõu; [ta] ka om nii samatõ kodoelläj (koduarmastaja) nigu mak`ki? Vas **Vrd** ni|samadõ, -samatele, -samati

ni|samatele niisamuti latsen kodusit seere `keitit, tõmmassit tolle `vüjrmätse langa `sisse ja tõeselt puult jälle nii samatele Nõo **Vrd** niisamate

ni|samati -samati Jõe Ans Mar HJn Amb Koe Kad, -sammati Mär Hää Rap Juu Ann Rak Iis Plt KJn niisamuti; niisama olid nisamati kohud täis Jõe; igaihel oli siiss siit `sõuke maatükk, põllutükk ning niisamati einamad `jälle Ans; eks mool ole nii samati tehä kui `soolgi Mar; käin niisammati koa Mär; Einaang `olli niisammati puust, kolmearalene Hää; eks me `üitsime [lehmi] niisammati koa, mõned_ss kirja järel ja; niisammati elan, nagu ma ikki olen eland Juu; `Pooli sai niisamati vokiga `aada Amb; ma tuln niisamati `seia Koe; `kaera `pañdi [kokku] nii sammati kui odra, `tehti suured uñnikud Ann; mina `ütsin nisamati nal`la pärast Kad; ernestest saab jo isegi ia supp ja ubadest niisamati Rak; `jäigi siis `jälle asi niisammati Iis; ta on nii sammati meie inimene Plt; `peigme emäle `ahti nisammati ka - - tekk ja särk, kõik siukst `värki KJn **Vrd** naa|samati, nii|samate

ni|sammute niisamuti naarits elab niisammute mätta all nagu tõhk Vän **Vrd** niisamudõ

ni|samu -samu Rei Plt, -sammu Plt niisamuti; niisama leksin `sinna nii samu nalja perast Rei; `pütsivad nii samu läbi `aada; olen nii sammu `tiijnind oma kättega kõik isi omale Plt

ni|samudõ niisamudõ niisamuti – Lut **Vrd** niisammute

niisamuti *-samuti* Ris Kei JMd Pee Iis Lai KJn, *-sammuti* Kaa VII Noa samuti, samamoodi *Ta akkas niisammuti pæele kahe pal'la kääga Kaa; lõuna niisamuti tulid koeo süöma Kei; asi jäi niisamuti JMd; need võtsid siis jälle kätte, tegid niisamuti Pee; läks niisamuti menema nagu tuli Iis; üks nad olnd niisamuti kuue ja kasuka õlmad, kui nüitki on Lai; just nii samuti KJn Vrd niisamati, -sammute*

niisane *niisa|ne* g *-se* Vai/*n-*/ Jäm Khk VII Muh Kse Iis Trm Plt, *-tse* Hls; *niisa|nõ* Rõu, g *-dsõ* Krl Vas, *-tsõ* Plv; *niisä|ne* g *-se* KJn, *-tse* Trv; *niise|ne* g *-se* Kod

1. *niisaga puhas niisased kalad; marjaga kalu ikka rohkem kut niisasi VII; nied on niisased silgud Iis; kas sie on niisane kala või marjaga Trm; va niisätse räime Trv; niisadsõ kala? nakasõ kudõnõmõ Krl*

2. *niisaga koos kääd kala niisased Kse*

Vrd niiskane

niisene → niisane

niisi *niisi* Amb Nõo Rõu niiviisi *Aisale oli niisi lastud oherdiga auk siia sisse Amb; niisi maidleva, ütte viisi rägelevä ja nägelevä Nõo; Ega sa sita talgun ei olõ, et niisi närdsõndat (kaltsudes käid) Rõu*

niisijuur → miisujuur

niisike(ne) *niisike* Lüg Jõh; *nisike* HJn, g *-se* Jõh IisR; *niisike|ne* Kad, *niisike|ne, nisike|ne* RId, g *-se* niisugune *mõni on niisikene, et ei räägi õiete Lüg; mina sain sada viiskümend puuda rukkid, aga ega ma niisikesi rukkid ei saand ku praiga; pualvakk, nisikene õli tehtud, painutettud sellest aava puust Jõh; massinad ikke olivad, nisikesed veiked massinad IisR; pikse pilvi iel nisike tuul tuleb HJn; kui mina olin veel niisikene plika Kad*

niisine *niisi|ne* g *-se* Lüg(*nisi-*) Jõh niisugune *siis saab panna üks niisine pikk tõrva nüör; sie suolvesi õli nisine valge vesi kõhe ilus Lüg; kuera nästikud vai, pialt niisised krobälised Jõh*

niisitama *niisitama niietama niisitakse - - kaheksa niit, neli ja neli vaheldumisi Pee Vrd niitma²*

niisitus *niisitus* g *-e* niietus – Pee

niisk¹ *niisk* g *niisa* SaLä VII Põi Muh Emm Rei L Ris Juu JMd Koe Kad VJg Iis Trm Kod(*-e*) Plt KJn M TLä Võn San Krl Har VId, *-ä* Mar Vig Tõs Juu KJn Trv Se, *niisa* VNg Lüg Vai/*n* *niiska/*; *nisk* g *niska* Kuu Lüg isaskala seemnesari või seemnevedelik *Nie kudukalad on jo suurde niskuje ja marjujega Kuu; isäne laseb niska pääle Lüg; emäsel kalal on marja ja isäsel on niiska Vai; ma p pea niisast midad Khk; räimil suur valge niisk sihes Mus; Mõni tahtis kangest niisaga kala soaja, pidi param olema kui marjaga Põi; isane kala - - laseb aga niiska marja sekka Muh; räimil, tursal, lestal on niisad Rei; On ikka niisk küll, mis see ka teha jaksab (peenikesest inimesest) Mar; need oo isäsed, kel niisad oo Vig; Mõni süeb räime niiska, mõni taha ühti Khn; kui lapsi saunas pešti, siss õelti, nüid oled puhas kui niisa kott Saa; kis sedä iirangi niiskä tahab Juu; niisal ei ole vihadust nagu marjal JMd; üks ahven on marjaga, teine niisaga Trm; lambad_o pal'jad nagu niisad, kõhualused pal'jad Kod; niiska ei taha keegi, mari on ia Plt; räimel om tõisel marja, tõisel niisa Hls; küll om ta niiska täis Krk; niisk - - tuu olli nigu libe, vänge, imelik Ran; ku kala koeva, siss om niisa ja marja kõik segi Nõo; ma ei taha niiskugõ eeringid süvvä? Krl; ma niiska joht ei taha?, mari viil kõlbasi Plv; niisk ja sooligu? ja marja süvväss õks ar? Se || üdi kuñdi seeh omgi niisk, tu om hõä Se Vrd niitsk¹*

niisk² *niisk* g *niisa* Kos; pl *niisad* Muh, *niskad* Jür soon, *kõõlus kaela niisad oo` sõuksed sooned kaela sihes* Muh

niisk³ *niisk* puulüpsik *niisk om puust ja tila man* San

niisk⁴ *niisk* g *niisa* Vig, *niisu* Tõs; *niisk*, `niiske PJg pirru sõestunud ots *Kui peerg põles, siis niisk tuli otsast ära lüüa* Tõs **Vrd** niiste¹

niiskama `niiskama *niiska laskma kala` niiskab* Hlj

niis|kammits (kangaviga) *Niis`kammit tekib sis, kui ühes`niie`silmas on kaks`õtsa Lüg; Seda pidi`ualega`vahtima, et ei tuld niis`kammit* Jõh

niiskane `niiska|ne *Vai, niska|ne* Kuu Lüg, g -se

1. *niisaga`niiskane kala* Vai

2. *niisaga koos jue põhi õli`niskane* Lüg

Vrd niisane

niiske¹ `niiske R eP Trv Hls T, `niiskõ San V veidi märg; rõske `niiske *vili`vieti sise* Kuu; `lierikaised`suuvad (armastavad) `olla säääl, kus`niiske maa *Vai; ojune (udune) ilm, nõnda`niiske* Khk; `vihma tuli natuke aavalt - - üks vilu`niiske aeg oli *Mus; Maja on nii`niiske, et parand on juba alt mäda* Põi; kui`niiske odr`olli, siis`pandi oksad maha`püsti ja akati`otre`ümber panema *Muh; siis tuleb`vihma, ku tuul lähäb`niiskes* Rid; *ega eenad`niiskest peast sünni koguda* Mär; `veskekibi`vautab`niisked terad laias, ei saa jahu *Kse; ninda`niisked seinad, päris leemendavad* Saa; *nina on`niiske (tatine)* Ris; `niiske tuul on *uduga* Kei; *mua on`niiske nüid jo küll* JMd; `niiskes kohas`seistes lähvad kõik asjad *kopitama* Kad; *ära`niiskesse`kohta maha istu* Iis; *kääd`tõmbavad`niiskest irmuga* Trm; *kui ein on märg alt,`niiske, siis kergitasse üles rehadega* Ksi; `niiske külm aas *ninasse ja kätte* Lai; *anna`mulle`niiske lapp* Plt; *ilm om`niiske, ei sada* Trv; *kui teräd es ole kõlvulised,`niisked vai mes nä`olliva, siss es saa ääd jahu* Ran; *rõiva omma viil`niiske* Ote; *tek`k om vällän`niiskõss saanu*² Urv; *mõsu um viil`niiskõ, ei või viil paigalõ`panda*² Rõu; *kesvä`kah, tettivä vähä`niiskõss õdagu ja sõss hummogu keedeti sõss terri* Plv; *sääne`niiskõ ilm om* Vas **Vrd** niiste²

niiske² → niisk⁴

niiske³ → niiskes

niiske⁴ → niske(ne)

niiskedus `niiskedus g -e *niiskus* – Vai

niiskeld `niiskeld *Kuu Ran niiskelt`Niiskeld neh_o lakka suvel`pandud (heinast)* Kuu; *aena om`tossama lännuva,`niiskeld kokku`pantu* Ran

niiskene → niske(ne)

niiskes *niiskes* g -e, `niiske *Emm* Käi; `niiskes g -e *Käi; n, g`niiske* Kaa Krj *tael Mädade`kaskede`kül`ges kasuvad`niisked ja kõbjased* Kaa; *Tuluke`toodi kas lisemast perest vei taguti rauaga ja`niiskega õles säääl lasu`ääres* Krj; *panti tuli niiskese`otsa* Emm; *tolekivi oli ja toleraud ja`niiskes* Käi

niiskine `niiski|ne g -se *niisaga ni_j_o puha`niiskise kala* Krk

niis|kord (kangaviga) *Sa sõtkust kangast ukke - - niiskord on jo sees* Käi

niiskuma `niisku|ma *Kuu Vai Rei Mär Tor Hää Ris Amb JMd JIn VJg Iis Trm Kod Plt KJn Trv Puh Nõo Võn San Plv, -mma* Rõu, -me *Hls niiskeks muutuma* Ku *sügüsüpuol`lähteväd juo üöd pikkemäks,`niiskuvad`heinäd ka`rohkemb* Kuu; *läbi`niiskund kaik* Vai; *Talveks`panta`akna vahele`soola, sool`niiskub ära ja ake jääb kuivaks* Rei; *vili`niiskub ää, enne kui`veskele saab* Mär; *pastla nahad paned vahest`niiskuma* Tor; *liim on`lahti`niiskund* JMd; *panen selle`niiskuma, siis akkan`triikima* Iis; *tünn`niiskus tagasi väl`jän, ku*

vihima tuleb, `tõmmab iseenesess tagasi Kod; tuletikud `niiskuvad ää KJn; terä om ärä `niiskunu Trv; tiku om ärä `niiskenuva, ei saa tuld üless tõmmata Nõo; nahk `niiskuss `kasten Rõu Vrd niistuma

niiskune `niisku|ne g -se niisugune see on `niiskune al'lika `pealne, on alati vesi sees HJn

niiskus `niiskus g -e R(g -sse Lüg Jõh) Jäm Khk VII Pöi Muh Emm Rei Mär Kse Han Tor Hää Ris JMd Kad VJg Iis Trm Kod Plt KJn Hls Puh Kam San; `niisku|ss Rõu, g -se Trv, -sõ Har Plv milleski sisalduv vesi või veeaur; rõskus puu `niiskusega `turbub, `paisub Jõe; [heinad] `vasta maad, kui maa `õhkab `niiskust, `lähvad `jälle läppastamma Jõh; `sauene maa oiab änam `niiskust sihes Khk; Kasus `tuhlist odrast öle, juur imes moa sihest rammu ja `niiskuse ää (maltsast) Pöi; Kummi peel oita neid asju kuiamas, mes niiskut kartvad Emm; ega seal `niiskuse `puudu `paergu põle `ühti Mär; `niiskuses lähvad aásad al'litama Tor; tupp tuleb `niiskust Ris; `niiskuse pärast mädaneb see maja ära JMd; kui on kuiv, siis piab `rohkeem maas pidama, siis üö `niiskused, siis nied võtavad `jälle luud `lahti (linavartest) Kad; `leitseaugust lähäb - - `niiskus `välja Iis; söe `niiskus, kui söed on `kustund, `auravad KJn; `niiskuss `sissi minnu [jahule] Trv; `niiskus om sellen majan Puh; kruusane maa om korõ, ei piä sitta kinni, ei `niiskust Kam; Ku jahvõt lina jääss `kaugõpass `saisma, `tõmbass `niiskusõ `sisse Har; ta `niiskuss ei olõ? joht `tervüsele hää Plv Vrd niiskedus

niismä `niismä, impers niisitässe vööd niide panema ku vüüd akatasse `luuma, siis niisitässe (punutakse niied vööldimesse) Kod

niist → niiste¹

niistal niistal g `niistla pirru süsi `niistlad, ära `kustund süsi maas PJg

niistama¹ `niistama Jäm Khk Kaa Krj VII Jaa Rei niiskuma vili `niistand, sedine `pehme Jäm; [kuivatatud] Siid ja ahvenad `niistasid sügise `poole ära, siis `keetsime ära Khk; `korsnaga majad pidid `niistama, suitsu tuba `olla kõvem tuba Kaa; `kambri seinad `niistavad üles Jaa; Sukkur on pakkis ää `niistand Rei

niistama² `niistama, da-inf niistata Jäm Khk Kaa Pha VII Pöi Tõs; `niistma Han, (ma) nista Khn pirru või tahi söestunud otsa ära murdma ma oli see `niistaja, kes `oidis, et tuli põleb Khk; nää tuluke nii pime, `niista tuld Kaa; niistati `piirgu Pha; `Niista küünal ää, muidu aab tahma Pöi; Üks laps oli selle jaoks, kes `peergu `valvas, `öeldi: `niista `peergu Tõs Vrd niitsama

niistatama niistatama Khk Mus Kaa

1. niiskuma Kuivatatud lestad `sahvris keik üles niistatand Khk; einad - - `öösse niistatab üles Mus; Vili pole `öige kui olnd, akab salves niistatama Kaa

2. niisutama auk nii kui, mette_p niistata `jalga Khk

niiste¹ niiste g `niiste Sa(n niist Krj Pha) Muh Kul Mär Vig Kse Han Tõs Khn Hää; n, g niiste Mih; pl `niistid Aud, `nisted Tõs pirru või tahi söestunud ots, pirru süsi piirg oli liidi ees, `niisted kukkusid kivide `peele Jäm; mõnikord oli külmut niistet müüri nukkis Khk; kui `sõuke paks tule niiste oli, see tähendas sula Kaa; Kui niist piirul väga pitkaks läheb, siis ta äi põle änam easti Krj; Isa - - näpistas `niisted otsast ää ja `valvas, et kenast põles Pöi; kui `piirgu põletad, siis kukkuvad mustad `niisted maha Muh; tee näpp suus märjäss, võta niiste ää Vig; `Sakstel olid `niiste käärid, kellega põleva `küünla tahi otsast tükk ää lõigati Han; üks pidi `istuma ja niistet ära kustutama, sis ta põles `jälle lahedamini Mih; Panõ piirg vee kapa `kohta, siis `niisted sadõvad `veesse Khn; `niisted ollid purude `sisse `karganu ja läks põlema Hää Vrd niisk⁴

niiste² *niiste* San, g *niiste* Krk; *niiste* Hel *niiske niiste kotuse pääl, niiste kähen eina kopiteme lännu; niistest peräst om õige ää`riiki* (triikida); [vihm] *vähä niistess tei; niistet* (niiskust) *om ilm täüs, kedä ta kuivats* Krk

niisteline *niisteli|ne* g -se *niiske na* (heinad) *iki niistelise alle* Krk

niistene *niiste|ne* g -se *pirru söega koos niisteste näppudega määris lõhna ää* Kär

niisterdama *niisterdama* *niistama* *Lapsed või ühna vanad niisterdasid peergu, võtsid sööstun otsa ää* Han

***niistima** (ta) *niistib listima, närvalt sööma siga niistib, läbi ammaste niistib ning niristab; niistib, ei söö - - laps* Jäm

niistime *niistime* *niiskuma* *ärä niistin* Hel

niistma¹ *niistma*, (ma) *nista niisutama Anna vett, ma nista suud* Khn

niistma² → *niistama*²

niistuma¹ *niistu|ma* Lüg Kär Muh Mar Vig Lih Tõs Hää Trv, -me Hls Krk, -mõ Krl *niiskuma kui liiga kuivad nisud, siis lasti niistuda, siis sai valgemad jahud* Lüg; *rugi on irmus kerge punduma ja niistuma* Kär; *pane paslid niistuma* Muh; *riided oo niisked, niistuvad ää välläs* Mar; *pesu pannasse enne triikmest niistuma* Tõs; *Püssirohe ja tikud ära on niistunu, ei võta tuld üles* Hää; *Kigebält laotedi üits kubu õlgi maha niistume* Hls; *ku pöögeldets, sõss nisuse ja rüä pannass niistume* Krk; *linnu pandass niistumõ lompi* Krl

niistuma² *niistuma* *liisuma tõin tuobiga õlut, egä raipest õld suurt asja, ära niistund* Lüg

niistuss *niistuss* *niiskus om iki vähä niistust maa sehen* Krk

niistutama *niistut|ama* Muh Mar Vig Lih Var(nistu-) Tõs Hää, -em Krk, -õmmõ Krl *niisutama* (ka kergest sadamisest) *täna akkab ühna niistutama* Muh; *niistutad lõngu seebise veega või eliga* Mar; *vihm niistutab maad* Vig; *lubi nistutasse ära, vett aetse kaela; vihma niistutab natuke* Var; *pesu niistutatse ää, kui akatse triikma* Tõs; *Mis sa oma einast niistutad, sa lased ta uuesti niiskeks minna; ega ta sada, ta muidu niistutab* Hää; *terä kallati [veskis] kotist vällä niistutemise kasti; nüidõ mitu päevä niistuten, ei saa kuhja tetä* Krk; *linnu niistutõdõs* Krl

niistämä *niistämä* *nuuskama Kui ujues vesi korva auku lähteb, tuleb nenä niistädä; Eks sa niistä sis nenä puhtaks, mes sa samate nuuskid* Kuu

niis|sugu *niisugune niisugu rändkaupmihed kävid, pamp seljäss - - niisugu kribu krabu jälle tassisid* Kuu; *niisugu veikene majakene, kus täma elas üks päini* VNg **-sugudane** *niisugune nigu lambi eli lasõt vii sisse, tuu um ka niisugudanõ rassõ*⁹ Rõu; *niisugudane ol' siss mi ajonõ kuul'* Räp **-sugundene** *niisugundene* *niisugune* – MMg **-sugune** *seesugune, selline üks niisugune kergikäne inimine, ken tahtu aeva uhke olla* Kuu; *sinne tehti niisugused obadused, sinne kanga serva* VNg; *keik ihu sihes on niisugune roidus* Khk; *olga nii sugune kut oo* Muh; *see ikke üks niisugune asi* Mar; *Niisugune valge liiv* Han; *ajab niisugust läma väl'ja, mil mingisugust mõtet pole* Kei; *minu aa sees põle niisugust juttu old* HJn; *mina olin viel niisuguses kohas, kus oli pal'lu rahvast* Kad; *poisi tolakas tegi niisuguse sindri tembu, et tie mis tahes* VJg; *mul õli niisugune õnnetus et* Kod; *inimese nägu põle olnd, niisugune al' olnd* Ksi; *kammert ei küetud, sial põlnd niisugust ahju kui nüid on* SJn; *kaine pääga ta niisugust asja ei tii* Nõo **Vrd** *nii|sugu, -sugudane, -sugundene*

niisu|juur → *miisujuur*

niisu|juurikas → *miisujuurikas*

niisukaine, niisukane `niisukai|ne Vai, `niisuka|ne VNg, g -se; nisuka|ne Kuu, g -tse Kam niisugune `ennevanast oli `niisukane asi -- et mina olin ikke `laevas peremes VNg; `niisukaised `junnid laps `lasko `vällä et Vai; kärnkonna ol'iva nii suure, kae, nisukatse suure laja Kam

niisuke(ne) → nisuke(ne)

niisutama niisut|ama Jäm Khk Kaa Pha VII Rei/-dama/ Kul Mär Vig Kse Mih Tor Hää Ris(-o-) Juu JMd Koe VJg Iis Trm Kod Plt KJn Vil Trv Puh, -amma Rõu Plv, -eme Hls Hel San, -õmmõ Krl; `niisuta|ma Kuu Lüg, -mma Vai niiskeks tegema; kastma; ka kergelt sadama pesu `niisutetta, siis on paremb `triikida Lüg; kuiva `aaga `tahtvad aia asjad niisutamist `saaja Khk; See sadu oli nõnda püsut, muidu niisutas peelt vähe Kaa; `eile niisudas vähe `vehma Rei; suurt `vihma ei tulnd, niisutas natuke `märga koa Mär; eä, et vihmä natukegi tuleb, niisutab vil'lä `latpugi Vig; odre niisutase, kui linnasid tahetase teha Tor; tõmmati lõngad üle -- niisutadi lihiga, et suga ei `kraapin; akkab `vihma niisotama Ris; nüid niisutas natuke moa märjaks Juu; niisutab `piendraid Koe; vihm niisutas luo ära Iis; ku kedratud lõng tuleb õege karvane, niisutad kiälegä, pistäd näpi kiälele Kod; ma niisutan neid, nad_o vägä kuevad KJn; ma niisuti sedä rõövast, ta oli `väege kaju Trv; ega suurt `vihma es tule, aga maa niisut ärä iki Hls; linnu niisutõdõss Krl; enne `veškile minekit tulõ nisu är² niisutada Plv

niisutus niisutus Jäm Tor Ris/-o-/ VJg Iis Trm Kod Plt KJn Trv Hls Puh San, `niisutus Jõh Vai/-dus/, g -e; niisutu|ss Krl Rõu, g -se Trv niisutamine Kui `saivad kõik `viljad maha, siis pidi `viina ka `kuigi `palju õlema, `vilja `juure `niisutust (liikudest) Jõh; odrade niisutus oo läbi Tor; maa sai vihmast niisotust Ris; tuli vähä niisutust VJg; see vihmatiba õli muðu nägo niisutusest Trm; vil'läle oles niisutust vaja KJn; seda niisutust oli viil vähä Trv

niisäände, -sääne niisugune nii `säände nali om säääl talul; mis sa aat niisäänest juttu Ote; niisääne nõrk ors om Kan; no_kas tüü`rahval_s mini niisääne [parem toit] ol' Plv; nii `sääntse ol'li² mu imäl kah linike², ku mehele läts Röp -säärdäne nii `säärdäne = niisääräne – Röp -säärne niisugune tulõ nii `säärne aig Röp Vrd niisääräne -sääräne niisugune siin ei ole niisääräst jõe, mille pääl sõidetass Ote; nimä² ol'iva nigu üte kübärä all, nii `säärtse² meehe² ol'iva² Röp Vrd niisäärdäne, -säärne

niit' niit Khk VII Põi Muh Hi hajusalt L KPõ, I Ksi Plt KJn Trv T Rõu Plv Kra, niit Mih Hää Saa Ris Koe Sim Lai Plt M Nõo V(g neidi Lei), g niidi; niit g `niidi R(n `niiti VNg Vai) korrutatud linane või puuvillane lõng rüsad `onvad `niidist `tehtu VNg; sene eng on justku `niidi `õtsas Lüg; `värviti leppa `kuoridega `niitisi Jõh; ma_p nää `niiti nõõla taha aeda Khk; Kui omiku puude põõsaste vahel irmus pailu `võrkusi ja `niitisi (ämblikuvõrke) oli -- siis oli `varsti tuul kää Põi; anna üks silma täis `niiti `moole Muh; tampsa niit on õsna jäme Phl; niit oo kahe`kordne, lõng oo ühõ`kordne Mär; rätsepad tulevad juba, niidid ja nõõbid alles toomata Mär; näpuga isi õmmeldi kõik `valmis, isi sai niit kedrata Mih; linadest sai `niiti `tehtud, sai `eadest linadest kedratud Aud; mis rull'i pääl ol'li, poest osteti, see ol'li niit Saa; kodune niit keritakse kerässe ja on `värtnä peäl Juu; mul nagu viie`kümne `numbri niit (kõhulahtisusest) Kad; niit on kahekorra kokku kieratud ja lõng on üksikult Sim; selle niidiga ei saa õmmelda Iis; niied tihasse linasest niidist Pal; nésil olid pigelid ilustuseks oma `tehtud niidist Ksi; `saapa `nõelumeseks oli kolme `korne niit Plt; ärä aja `niiti `sassi Trv; ketige niit (rulliniit) om kige sikkep Krk; meie teeme võrgu enämbide niidist, siss `ol'li võrk kõvemb Ran; vanast tetti `amme nõbsi ka niidist, pulga `ümbre `mähksit niidi; `rätsepä obene ravvane, and om taka linane = nõgel ja niit Nõo; issitu lang om villane, linane om niit Ote; meil `rätsepp paänd kuu`paistõn kah nõglasil'mä `perrä niidi Har; Linast `niiti tetti vanast noorõkuu

kuivaga?, et sõss saa kõva niit ja_pidä Rõu; mi `aigu, siss inäp linatsit ja poolõniidiga_`käässit mi imälegi kua õs Se; hing niidiga kaelas ~ kaalan väga haige, suremas Ammu ing niidiga `kaelas, ju õhe korra akkab ää koa minema Põi; nii surija oli, ing vel niidiga `kaelas Juu; mul `olli ehng niidiga kaalan, aga surm es taha mu Nõo; mul om esiki jo hiing niidiga kaalan, sa viil tsüsit minnu Har

niit niit g niidu Sa Muh Rei Phl L Ha Jä VMr Trm Kod Äks Lai Plt Pil KJn Ran Ote, `niidu Hlj RId, niidi Muh Rei Phl

1. niitmine a. heina- või viljalõikamine `otra `juuriti kohe - - `niiduga jääb jo pead maha Hlj; `Alles `poisike, aga kippub `niidule `kaasa `ninda_t IisR; see oli `leikuse ning niidu vahel Ans; me `katsusime oma `niitu kiuste `valmis `laupa `õhtaks Khk; vii vikatid niidu järje `peale Jaa; niit mo eest `kergem töö kut loo `võtmine Põi; `meite `rahval koa töö `valmis, niit `otsas Muh; See nädali peame niidu lõpedama, muidu `jääme rugi`leikusele `jälgu Rei; niit oo `kahte `moodi, käsitsi ja ooste masinaga Kul; `luiskamene, see kõib `ühte `puhku niidu `aeges edesi Vig; vaka `maane niit oli, `päavis pidid vakamaa maha `niitmä Tõs; ku lased vikati `ringi `käia, se on `raske `niita, aga jääb ilus puhas niit Nis; vaata, siht on seal, et niiduga üle ei lähä HJn; sügisel `algab põlluvilja niit JMd; `minti eenamalle kell neli ommuku, käsivikatiga oli niit Äks; üks püürkaare niit ole `raskem, piäd täiesti kaarealuse läbi `lüümä, et kasuma ei jäe KJn; kui si lagavuss ärä kulub niiduga ja luisaten, jääb pal'lass ruuts `perrä Ran b. villa pügamine Kevadine niit käis `märtsis Lüg; `pesti `enne `niitu `lambad Vai; [tall] esimest `korda niidu ala tuleb jaanipäeva eel Jäm; siis nad `pessid `enne `niitu `lambad ära Rei; `lamma niidu jaoks masinaid ei ole olnd, need said ikka käsi raudega niidetud Rid; päev paar `kuivas [vill] `lamba `selgas ja siss läks niiduks Tõs; Alvemad, nägu kõhualused ja koodipäältsed `paanti kohe niidu aeg isi `paika Hää; Suised niidud tehti karjamaal ää Kei; ega sie `lambaniit [lihtne] ole, ole seal upakille, kuku viel kummuli JJn; kadrinapääväl oo peris niit Kod; `enne `niitu `pesti `lambaid Lai; ühe niidu villad `pessid korruga ää, panid `kuima - - kui `aega said, siis akkasid `kraasima Plt

2. niidetu a. (heinast, viljast) Ühe `süömavahe niit `eina maas IisR; sai loo ülese, saab niidu ära Pha; kui nad tänäbust `niitu koa `tahtvad kogoda Vig; naa `värske niit, noor niit Kse; eilane niit tahab `ümmer käänta, siss saab `õhtus kuivas Saa; tänaommokust `niitu põle paelo kedagi Trm b. (villast) Sügisest `niidust ei saand muud kui sukki ja `kindaid tehä Lüg; suvine niit ja `talvine niit `saavad mõlemad ikke kokku `pandud Jõh; See mul puhas ühe lamba niit, kena kibar vill taal Khk; talle looma vill oo esimene niit Muh; üks niit `vellu, kui niidäd kõik `lambad ää üks kord Mar; esimene vill on kämaras ja `kärssus, esimest `niitu ei taheta Var; Ajukavill `ol'li alvem, teised `ol'lid ääd niidud, ääd villad Hää; mõnel `lammal suab puul `naala `villu niiduss Kod; niit on juba kätte `saadud Lai; voonakõsõ vill, edimene niit Ote

niit niit g niidu PJg Tor Saa Ris/-o/ Juu Koe Iis Kod Plt KJn M hajusalt T V, `niidu Jõe Lüg IisR Vai/-o/, niidü San V(n niit), niidi S Kam; neit g neidu Lei heinamaa ei nüüd `saareinimestel enamb ole `niitu Jõe; `lehmad `süövad `niidu pääl Lüg; säääl `niitis on ka mitu kannast Khk; kiitsakas oo röövloom küll, keisi lammutasi niidist ta pesa ära Mus; mine too niidist `meiusi Jaa; me läksime `niitide vahelt läbi Muh; see me oma niit Phl; Aasa eenamaa on niit, sialt niidetase `eina Tor; `niitu es tohi ära sõkku, siss teine `aasta ein es kasva Saa; kui vikat nüri on, jääb karune niit Juu; eenä `niite piäl vihmävesi_o soe Kod; lääme karjaga `niitu Trv; kun `sianta vesine niit om, säääl om konnaeinä Krk; keväde seni kui ristipäeväni käis kari niidu pääl Hel; kikkapükksi, na kasvasse niidi `viiri pitti Kam; toonekurg iks `niitu pite ütsikult `kõnse Ote; minä olõ - - `mõisa niidü pääl `aina `niitenü ja riibenü San; üle niidü

minnen `vaiu ma poolõni seereni `hõtsu Kan; aja [kari] sinna niidü `viirde, säält lättevä suhe Har; tuu vesi huht mäest `alla kõik' maa ja kivi?; niit ol' nigu järv vett täüs Rõu; lehm ol' tah all niidü man Vas; niit kõõ sinetäss, pääsõsilma? kasuõ niidü pääl Se; [kangas] mõstass är? ni vil `saotadass niidü vai rihaja pääle palahhuma Lut

niitama → niitma¹, niitma²

niitele sedapsi, rase kõneldass, et Mari olna kah joba `niitele; ta_i süü enämb `paksu `putru, ta_m joba `niitele Nõo

niite|puu kangastelgede osa, kuhu niied kinnitatakse *Sa ise piaksid uie niitepuu tegema, akkan varsti kangast üles panema Pha; niite puu ojab niied üleväl Juu*

niit|juur (teat puujuur) *niitjuured one männil, niitjuuriss tehässe korva Kod*

niitma¹ `niitma, -mä, (ma) niida(n), -ä(n) eP M(-me) eL(-t-; -ei- Lei); *niitama, (ma) niida Jäm Khk Kär Mus Krj Pha Muh, `niidan R; `niitämä, (ma) `niidän Kuu Jõh*

1. taimi maha lõikama *miks sa_i `niida ede Kuu; `Niidama `enne suoaluse maha, siis `lähmä `kõrbe Lüg; kui on lagedad `einamad, `niideta `massinaga, obosega `riisuta Jõh; `Läksin, `läksin, `järsku jalad nigu `niideti alt (kukkumisest) IisR; nää, kui karusest sa `niitand oled Khk; vaada, kus Liu roobutab `niitada, naa_t mis ein `tuiskab kää Mus; naine `niitas, laps oli kotiga `selgas Pha; niid ju jähi meitil koa `põnkadepialsed `niitmata; kui vili ää niidetud, jäeb tüi `järke Põi; `karge `eina niidetasse koa, me kõisime soos `niitmas Muh; rugi tüid niidedakse Käi; humigu `olled juba tüki niit, kui päike `velja `tulle Phl; nii `ermus `raske `niita, nagu puid raiu Mar; nürida vekatiga ei saa `niita Kul; seäl_o `kangest visä `niita, `mätlene maa Vig; Ruavi serväd allõs `niitmäta; Üks `niitjä `näükses põllal olad Khn; `pooldist vakamaad oli inimese `piale `niita `päavas Aud; `põntliku maal põle ju ää `niita Hää; ohr niideti `sirpidega, ega vikatiga niidetud Kei; sel'g akand koa valutama, ei vana inime niida enam kedagi Juu; mehed ikka `niitsivad, naised `võtsivad `luogu JõeK; nad on eena omal jo mahagi niit JMd; `eina `niites said jalad märjaks Ann; naised -- niidid päeva `viisi, aga mehed olid ikke tükki pial `niitmas Rak; tämä niidäb alvass, jätäb arjaaluse `kasma; kos `püssine riisikein, [seal on] üvä `niitä Kod; läme niidame selle uidu maha Pil; eel'a niidime paelu `kesva Trv; kõva jõhvik kasvass põndi pääl, sij ei lää maha `niitän Krk; vanast ku röä niideti, `panti vikatil luuk `pääle; `niitja lääve kik'k ütten roodun, ütstõiste `järgi Hel; sia laodale pannime `ruugest katusse -- järve veerest sai niidetuss; kudass sa säält `enige `tõmbat, kui ärrä niidäp oolega iin, valitseja taka ja sina säält kate vahetel; luhan `olli pal'lu `niitjit Ran; niidivä nurmen kaits miist ja kaits täit `tütrigu Puh; rügä põemeti sirbiga, `tõugu niideti vikatiga; nigu `täämbä aena ärä `niitset, nii `ommen lääd `kaare lak'ka `lüümä; muedu jõvvuperäst niidäski viil, aga ma_i näe Nõo; sõsar `ol'le säält `niitmän toda `aina, tä `niite ja ik'ke, ain `ol'le rinnuni Võn; nuu `kartuli ladva niideti karjale Ote; sa_{ss} saa `vil'lä `niitä, maa `ol'li nii kiveline Rõn; `Kesvä nii `kaara niidetas vikatiga; niidämi haina maha, jätämi timä kuiuma; ala ti säält puult `niitkü, `niitke säält, kost ma käse Har; `niitü ei_l `kostõgi?, kül ma esi_l niidä; vikaht niit, egass ma? niidä ei? Rõu; timä niit mul `terve nurmõ `kesvä `maahha, mitund kutsi, `kiäki is tulõ? `niitmä Vas; halvastõ niidet, `korgõst niidet `väega? Se; mi tulõme `aina `neitma; ezi niidi maššinaga; vikatiga neidetass rükä Lei*

2. villa (või muud karva) pügama *`vasla `villa `niideta `vasla `päeva ajal Jõe; ku vill on `lambal `kasvand, siis `tarvis ka `menna `lambaid `niitama Lüg; `Lamba `rauad olivad, `neiega `niitäsimä; kolm `korda [aastas] ikke `niitasimma Jõh; sii käisid ühekora nee lammaste `niitajad; vanamis `niitas ikka abend Khk; kui lammast niidetse, siis keige esimine vill, mis niidetse, see_o aju vill Mus; kaks `korda `uastas lammast niidetse, pärdi `aega ja*

`talve uiest `uastast Jaa; ma `lasksi omad `juussed ää `niita Muh; noores kuus taheda `lambud `niita Emm; `lambud niideda `lamba rouaga Rei; [lamba] `niitmine oli tagant etèpoole Kul; lammast sai `niita ike `noores kuus, siss vill kasvab jälle ruttu `lamma `sel'ges Vig; Siob `lamba jalad `kindi ning akkab `vjõlla `niitmä Khn; kui üks lammas niidetse, siis oo `lamma täis `villu Aud; Kas käüdi `lüpsmas, `lambaid niitmas ehk `tehti võid, ike [pandi] sabad `värvli `vaele Amb; `lambaid niidetakse noorel kuul, et siis vill kasvab Ann; eks `lammid niidivad ikke sügise, suvel `kasvas `äste pikk vill VMr; niidan su pia `pal'last Iis; suvisse pühäde aal niidääd tallekeisi kua Kod; võtad `lamma kül'jeli, seod jalad `kiinni ja `muudku niidavad Plt; niid `niitis ära, kui ta [lambad] `väl'la `lassis siin, noh sügisi niidab jälle siss SJn

niitma² `niitma Khk Kaa Pha VII, `niitama Khk Kär Kaa Pha, (ma) niida niitama teine niidab `sisse, topib niide `sisse; `kanga `sisse `niitamise `juures võib sõsarad `sisse jääda, kut kaks `lõnga ühest niiest läbi paned Khk; Emased akkavad täna toimist tüssi sisse niitma Kaa; pole eieti niidetud mette, `niitmine on ukka läind, `kangal sõsarad sehes VII **Vrd** niisitama

niitsahtamma niitsahtamma niutsatama Kuúskas om vaik, ei niitsahtagi Vas

niitsak(as) niitsak Emm; niitsak|as Tor, `niitsak|as Jõh, g -a kiitsakas Pikk `niitsakas inimene Jõh; Kut sur niitsak Emm; Kõhn ja koõdine inime oo niitsakas Tor

niitsama `niitsama, da-inf niitsada pirru sütt ära murdma Aig-aolt niitsati `pirdu, sõs jäl_ `pal'li Rõu **Vrd** niistama²

niitsatama niitsatama MMg KJn Trv Nõo, `niitsatamma Vai; niidsata|ma Hää, -mma Rõu iitsatama, niuksatama laps `niitsati Vai; Ei niitsatanud sõnagi MMg; mitte ei niitsatandki, kui ma tedä lõin KJn; niitsat' üte kõrra Trv; Kae, et sa ei niitsata tollest kellegile midägi Nõo

niitsima `niitsima, (ta) niitsib Ans Pha Põi Han Mih/-t-/ Aud, `niitsib Jõe; `niitsma, (nad) niitsiva Ote riitsima, vedelikku läbi hammaste imema `porsad `niitsivad läbi ammaste Jõe; Ää niitsi midagid, lase oort suured lonksud Põi; Põrsaste `niitsimest oli `kaugel kuulda Han; niitsib nagu siga Mih; see oo väga närb loom, niitsib läbi ammaste Aud; `põrsa niitsiva, ei sööva `äste Ote

niitsimä → nitsmä

niitsiteme niitsiteme riitsima Sake süük mul alla es lää, vedelet enne niitsiti raasike Hel **Vrd** niitsutama

niitsk¹ niitsk g niidsa niisk üte² [kala] omma mar'aga, tõõsõ omma niidsaga Se

niitsk² niitsk g niitsa künnap `niitska ammas ei võta ja nuga ei võta Ote

niitskma `niitskma Ote, -mõ Krl niitsuma peni niitsk jälle, lasõ temä `sisse Ote; keväjält kunna `niitskva Krl

niitsme|hark = niehark `niitsme ar'k, kelle pääl silmä tetäss Krk

niitsme|jalg `niitsme jalg vahend niite tegemisel – Krk **Vrd** niejalg

niitsmä → niidsmä

niitsuma `niitsuma, (ta) niitsub Tor, niidsub Hää niuksuma koer `niitsus `väl'les Tor; roit niidsub Hää

niitsutama `niitsutama riitsima, vedelikku läbi hammaste imema Sie vasik `muudku vade `niitsutab, ei `oska `juua mitte terä kohe Kuu **Vrd** niitsiteme

niitus `niitus g -e niidus, niidetu Mis vahel õhta eel niideti ja teine ommiku enne keskommikud, selle niitusel keerati teine päev teine pool Trm

***niitutama** (ta) `niitub Kuu; da-inf `niitutata Hlj kiigutama, õõtsutama Vana eit `niitub `endäst kogu aja Kuu; `kiigetuo, sial ia `niitutata Hlj

niilviisi niimoodi, sedaviisi *Kas see tal nii`viisi `kerge oli vek'e lapsega kardulid võtta* Amb; *nii`viisi eietates sa ei saa saamaski `val'mis* Plt; *asi niiviisi ei `sel'gi viil* KJn; *mia `kaalse toda `asja nii`visi ja tõesiti* Nõo; *mõne um `pik'ne lõönü_nii`viisi kah, et jääss poolõ eloga?* Rõu **Vrd** niisi, niilviisti **-viisti** niiviisi *ahju luud tuleb nii`viisti `keita* Pal; *sial oli nii`viisti* Äks

niilvõrd *-võrd* Lüg Kul HMD Juu Ksi Lai Ran Nõo Kam hajusalt V, *-võrt* Vig Jür Kad, *-võrd* Kaa Noa, *-võrt* Ans Kaa, *-verd* Kuu, *-vert* Hlj Vai sel määral, sedavõrd *siel on niiverd muda et* Kuu; *`vilja sai juo niivõrd vähä, sis õlid magari `aidad* Lüg; *Ma läksi näust üsna siniseks, niivõrt külm oli* Kaa; *mina_j saa `kuskil köiä, ma niivõrt vilets* Vig; *niivõrt vanast jäend, ei enamb `suuda `käia* Kad; *`süüki om niivõrd `pal'lu* Ran; *tä ol'l niivõrd illos, et ma ei mõista? üteldä?* Plv; *timä es kuulõ_kõrvust, nivõrd ol'l mütingut* Vas; *sis ol'l tuud `haiso nivõrd, õt `lõika väidsega?* Se **Vrd** naa|võrd, nei|võrtu, nii|võrra, *-vä(ä)rt*

niilvõrra niivõrd (vähe), niipaljake *niivõrra `pal'lu* Kei; *Nii võrra tetäs äste, kui esi man oled, nigu sa sällä käänad, siss om kõik lorin* Nõo; *Inne `heimist `pahti [jahupudrule] `piimä kah `sõsse, ni_võrra, ku_`kiäki ihnas `panda?* Rõu; *`ankõ no mia annadõ?, `ankõ niivõrra ku om* Vas; *kae esi?*, *nivõrra sedä varandust mul om* Se || samapalju *nail om hainamaad nivõrra ku meil `nurmi* Vas **Vrd** niivõrrakese **-võrrakese** niivõrd (vähe), niipaljake *Nii võrrakese ma tiia ilma asjust, nigu ma endä kambre aknast väl'lä vahten näe* Nõo; *vahest ma? iks niivõrrakõsõ saa, et saa vok'ki kedrada?* Rõu **Vrd** niivõrra **-vä(ä)rt** niivõrd *põle `vetki kaos (kaevus), maa põhi oo niivärt kuiv* Var; *ta oli niiväärt laisk, et ta_j viitsind kedagi teha* Rap

nika *nika* Ote Kan Har Rõu Vas, *nikaa* San Har, *`niika* Har Röp, *`niiga* Pal Nõo **a.** *niikaua `niiga ta `laulis, ku`nni magama jäi* Pal; *`niiga ta `kasvi, ku ma olli joba naesemiis* Nõo; *siss ma `naksi känksepä tüüid tegeme ja tei ma nikaa känksepä tüüid ku kevädeni* San; *nika ta meelüt, ku lei timä õks üle; mine_süü_sääl `mustõ `marju nikaa, nuu omma_küdsänü?*; *ei tohi? kellelegi kõnõlda?*, *`niika ku jutt esi tulõ üless* Har; *ma piä sinnu meelen, nika ku ilman elä* Rõu; *nika saa ma_`tervebäss kah, ku sa_tagasi tulõdõ?* Vas **b.** *kuni hommugult aiass kari `vällä, `niika õdaguni; pandasõ kaits hoolõ`kaandjat - - nuu piat huult pedämä `vaesõ latsõkõsõ iist, nika timä täüve `iälitsess saa* Har; *mõni `haigõ kõnõlass nika hingeminenguni?*, *a_tõösõl tulõ õi_sõnnagi suust* Vas; *hangotat, hangotat, `niika nakat tõrõlõmma* Röp

nikagu *nikagu* Puh hajusalt V, *nigagu* Nõo TMr Krl Rõu Vas, *niikagu* Äks, *ni_kaa_ku* San, *nikaugu* Urv Har/*-gõ/* Rõu **a.** *niikaua* kui; *kuni `maksin maksud niikagu viie`kümne `aastani* Äks; *sõeda edesi, nigagu es ole üttegi lihunigu enämb vastal; eelä õdagu sai vara eedätuss magama - - ja magari nigagu kellä `katsani* Nõo; *massine pääl `sõitse ni_kaa_ku Peterkohvi* San; *nüüid makat pia nigagu `valgõni?* Krl; *mu_piiripennär juusk siist nikagu mõtsa `viirde, piirikevi pääle* Har; *Nikagu_`kartoli_`pehmess kei?*, *nika ol'li_kala_ka_`kiinü?* Rõu; *vars `immi, nigagu iks viil kõlbaás; `püksõ es `uhtõ kah `kiäki, `pahti `jalga, nikagu? läbi ol'li?*, *siss `võeti jalast* Vas **b.** *niikaua nikaugu iks elä, ku `päivi ellä? om ant* Urv; *`müüjä jätt maha?, `õstja paänd manu?*, *nikaugõ ku kaup kokku läts* Har

nikahtuma *nikahtuma* *nikastuma* *`astmise pääl nikahtuss är?* *jalg* Rõu

nikakille *deskr (sõbralikust läbisaamisest) kerikun [on nad] nii ja naa ja nikakille* Kod **Vrd** *nika-nakakille*

nika-naka *onomat, deskr nikutab ja nakutab nika-naka, nika-naka* Mär; *vanger läks nika-naka* Iis; *Kui vokki tallas, siis tegi jälle nii kuda jalg liikus, nika-naka, nika-naka* Trm; *ligiseb ja logiseb, käib nika-naka* KJn; *`niitis `eina nika-naka, jättis kaari karvendama; asja*

on nika-naka, kikk lagunu Trv; va purss lugeje, nika-naka luge Krk; laits kõnnib nika-naka Puh; maassin tege nika-naka Plv

nika-nakakille descr (sõbralikust läbisaamisest) keriku uksess [lähevad] `sisse nika-nakakille - - tulevad `väljã, `jãlle `taplevãd Kod **Vrd** nikakille

nikani nikani Hel Nõo Urv VId, nikanni? Vas, `niikoni Plv **a.** niikaua Egã päiv `tulli vihm, nikani ku `lãtsigi aina kãen mustass Hel; Sa saesa ja ooda nikani siin, ku ma tule Nõo; `Mõsti või `mitma külmã `viija, nikani ku vesi `selgess jãi Urv; nikani nãã? tan `ponkva, ku `laskva lehmã? `aida Rõu; ega? `niikoni iks niideti, et kellã `ütsãni Plv; olõ sa siih, nikanni? ku ma tagasi tulõ Vas; nikani ol`liva_lina_leoh, ku_`pehmess lãtsivã? Rãp **b.** niikaua kui; kuni jüripãävãst alošt minemã, nikani jaanipãävãni ol`li nuu? nãdãli? (külvinãdalad); hařkadõr `peio ja hařgiga korrast `virkse `viisi edasi-tagasi - - nikani nuřm lãbi sai Plv

Vrd niikauani

nika-nika descr krapsakalt tuli aedass nika-nika kilimituga nagu tuulekul`l Kod

nikassuse|lõng lõng nikastuse arstimiseks nikassuse lõng, tii muss ehk punane villane lõng, `tõmba `peigla `piãle üheksã `sõlme - - siis `tõmbad viimãse otsa lãbi - - siis loed nikassuse sõnad selle lõngale `piãle - - kos nikasset one, sidod lõnga `sinna `ümbõr Kod **Vrd** nigastus|lang, nikatsuse|lõng

nikastama nikast|ama S(ne- Kãi) L/ne- LNg/ hajusalt K, I/-ss- Kod MMg/ Trv Ran Puh Kam Urv, -eme Hel San, -õm(m)õ Krl; nikkastama Hlj Lüg Jõh IisR; nigastama Kuu VNg(-mma) Vai/-mma/

1. liigesesidemeid venitama või rebestama, välja vãänama ma nigastin jala Kuu; Kui mõni luam nikkastas jala, siis `tuadi külãst agu`luua (ahjuluu) pael ja `siuti sie `ümbãr jala Jõh; ma nikastasi oma jala ära Jãm; Libega kukkund moha ja nikastand kãe äã Põi; Ma nikastasi jãla εε Emm; mis sa joosed nii `pal`lu, `vaata nüid, nikastasid jala koa veel äã Mãr; Mu vennal jãär nikastas sõrme äã Tõs; Nikastasi jala äã, nüüd panõb `lonkama Khn; kãsi on vããnetud ja nikastatud Vãn; lueb nikastamese sõnu (arstib nikastust lausumissõnadega) Juu; ma olen mitu kord oma jala ara nikastand JMd; kui nikastasin kãã ära, siis lausuti `piãle, siis sai `tervest VMr; kukkund jãri pialt maha, nikastand kũinarnukist kãe ära Kad; vahest jala nikastab ära `kãimise pial Lai; nikasti jala ärä Trv; kãsi om ärä nikastet Hel; jalg om äř nikastut Krl

2. nikastuma pahemb jalg on nikkastand Hlj; `polve oli ühel `aastal nigastand VNg; jalg oo luupeksi kuhašt natune nikastand Khk; `juhtub jalg pũsut vããratama, kohe nikastab paigast äã Vll; mu jalg nikastas `niksti kõimaga Muh; nekastand on muido vehegene venind, äi ole mette `liikmest ära Kãi; mõnekad arstid posisid sõnu nikastand koha `peale Mar; nikastan jalg `pundub üles naa nagu rumm Tõs; kãsi - - nikastas äã Ris; kui [hobuse jalg on] nikastand, siss ei soa paegast äã Rap; vana ärapietud võrk `siuti nikastand kãe või jala `ümbõr Kad; jalg_o nõnna ärä nikassand, ei sua `piãle `assu Kod; kãsi on `liikmest nikastand KJn || ku aid one kõver testod, `üeldãsse, [et] aid one ärä nikassand Kod; nupust ~ peast nikastanud arust ära, peast põrunud sie mies on nuppust nikkastand Hlj; Tã oo peest nikastand natuse Khk; Nupust ikka tera nikastand küll Põi; Mis sa jamad, mõni mõtleb, et sa oled nupust nikastanud Mar; kes natukse nupust nikastand on, [sellele] `õõldakse: oled va `tainapea Juu

Vrd nikatama, nikatsama, niksatama

nikastuma nikastuma Vig Khn, nikkastuma Lüg, nigastuma Kuu nikastuse tõttu venima või osaliselt rebenema `Paadist `välja üppãjes nigastin oma jala ärä Kuu; `tõinekõrd `juhtub

küll, et jalg nikkastub Lüg; *Peüd nikastus ää* Khn; *peast nikastunud peast põrunud, lollakas Pääst nigastund* Kuu **Vrd** nikahtuma, nikastama

nikastus *nikastu|s* San Krl/-s/, g -se Jäm Khk Muh Rid Vig Kse PJg Iis Kod/-ssu|s/ Plt KJn Trv/-u|ss/ Puh; *nigastu|s* g -se VNg, -kse Vai liigesesidemete venitus, nikastamine, nikastumine *nikastus pole nii suur, küll ta paraneb jälle* Khk; *kuidas se nikastus tullu* Muh; *veike nikastus õli jalal* Iis; *nikassus one, ku jalg ärä vältib. nikassuse lõnga tehässe* [nikastuse arstimiseks] Kod; *temä mõistab nikastuse sõnu* Trv; *tuu ol'li väega vallus nikastus* Puh || sõim (pikaldasest inimesest) *vana nikassus* Kod **Vrd** nikates, nikatus, niksahus

nikatama *nikat|ama* Muh Pär Vän Tor Saa(-da-) SJn Kõp Trv, -amma Rõu, -õmõ Krl

1. *nikastama nikatas põlve ää* Vän; *mia nikatsi jala ärä* Saa; *ta nikat eile jala ärä?* Rõu

2. *nikastuma nikatan jalg* Muh; *kui nikatand olli, sis läks arsti juure nikatsid tegima* Vän; *vahest oo sel'g nikatand* Tor

nikates *nikat|es* g -se *nikastus otsi nikatselle abi* KJn **Vrd** nikatus

nikats *nikats* g -i HJn Trm; *nikat's Röp, g -tsi* Ote Kan Urv Plv, -dsi Urv Rõu, -tse Mär

1. (töövahend) **a.** *niks, pulk lõnga kerimiseks nikatsida om väega alb keridä* Ote; *ma kerid villast langa nikatsiga* Kan; *nikad'siga keritäss, sõss saa kõvva ja laapsa kerri?* Urv; *Läbi nikad'si sõss keriti, tuu kerä sai kõva nigu kivi* Rõu; *la'ssi hindäle vastõ nikatsi tetä?* Plv

b. puust raspel – HJn

2. (eseme osa) **a.** *niievarb kanga nikatsed oo kõik kadund, ei tea kus nad oo saand* Mär

b. voki keps *vok'i nikad'si raud* Urv

3. vilets asi *egas niskse nikatsitega eina niideta* (vikatitest); *veke rehanikats* Trm

nikatsama *nikatsama nikastama minä nikatsasin põtkä ärä; suaned ärä nikatset, ärä põrunud selle raimisega* Kod

nikatsi- *nikatsi-* Tõs, *nikatse-* Aud Tor SJn Hls *nikastuse- isa oskas nikatsisõnu* (nikastuse arstimise sõnu) Tõs; *nikatsearstid olid, [kes arstisid] ku jalg nikastan oo* Aud; *nikatse arst paneb jala kohale* Tor; *ol'li üks vana mamma, mis üeldi nikatse aitaja, sääl ta piitsitas mu jalga ja - - jalg sai paremas* (nikastuse arstijast) SJn; *nikatse aiguse vastu paänds kait's päielt kõrutside ja õõrs* Hls

nikatsid *nikatsid tegema nikastust arstima kui nikatand olli, sis läks arsti juure nikatsid tegima; [ta] teind eidele nikatsid ja seletand unenägusi* Vän

nikatsuse|lõng lõng *nikastuse arstimiseks nikatsuse lõnga siduvad ümmer, kui jalg ehk käsi vältib; nikatsuse lõnga tehässe, kes mõessab tegema sõlmi ja lugema issämeied tagaspidi* Kod **Vrd** nikassuselõng

nikatus *nikatus* g -e Hää; *nikatu|ss* Rõu, g -se Trv; *nikatu|s* g -sõ Krl *nikastus ta paneb nikatuse paigal* Hää; *nikatuse rohi* Trv **Vrd** nikates

nikavani → niikauani

nikeldama¹ *nikel|dama* Kse PJg, -teme Pst *nikerdama puust väl'la nikeldatud* Kse; *mede kapi ots om nikeldet* Pst

nikeldama² *nikeldama* Tor Juu(-ämä) Kod; *impers nikeldets* Krk; *tud-kesks nikkeldettüd* Kuu, *niköldõdu?* Har *niklikihiga katma sel ajal olid Norra õhjed ise hüäd, niisugused nikkeldettüd, nie ei mend ruostesse* Kuu; *nikeldud a'ssad iilgavad* Tor; *nikeldud nua pia* Juu; *va'sk ja nikeldet naalu lüüdi pulma aeg rangi puie ja val'jasse ja kleide külge* Kod; *raud asju nikeldets üle* Krk; *mul omma uuri keti? üle niköldõdu?* Har

nikerdama¹ *nikerd|ama* hajusalt eP, Nõo, -ämä Mar, -eme San, -õmmõ Krl; *nigerd|ama* VNg, -ämä Kuu; *nikkerdam(m)a* Jõe Lüg Vai; *nikõrdamma* Har Rõu Röp

1. puusse vm materjali kujutisi, mustrit lõikama; puust vm materjalist mingit eset välja lõikama *kui midagi `pienikest `asja puust tahad teha, eks siis tule nikkerdada Jõe; pojad nigerdavad `ühte`puhku VNg; `luiskusi õlen ise ka kivist `välja nikkerdand Lüg; isased sedist peenemad nikerdamise tööd tegad Jäm; nikerdas juba noorest peest puust sehantsi `suuri vigurid `valmis Khk; `linnas oo uksed puhas ää nikerdud VII; `Möldrid nikerdasid tuulingul `kuusti ning `kulpisi tehja, et muidu seistes aeg oleks igavaks läind; `Istme korjad ja kapi ääred, kõik olid nikerdud Pöi; poiss `lõikab `noaga puud, nikerdab Mar; nikerdab juba poesiksest peast kõiksugused tükid `val`mis Mär; `ärgade iked olid nikerdud Han; lapsed ikke nikerdavad, `lõikavad `noaga midagi Aud; nikerdaja, kis tieb vek`ese assa `val`mis, kas piibu või, nikerdab `val`mis JõeK; [ta] `oskab `kõiki `asju puust väl`la nikerdada Koe; ebaus, `uskusivad `tühja `kuunstisi, `tehti nikerdud kujud ja Kad; nikerdas ilusad puutüüd teha VJg; nikerdab puust kõiksugu `asju Iis; nikerdab puust `asju `väl`lä KJn; meil `olli egän poodin `mitmasugutsit vene `luuke, kõik kirjutedu ja nikerdedu Nõo; `veñdläse omma `väega himmukatsõ nikõrdamise pääle Har || piltl midagi nokitsedes, põhjalikult tegema nikerdab selle asja kallal nii kaua, ei tule ää Tõs; nikerdas kella kallal Tor; nää, nikerdab selle tüö kallal JõeK Vrd nikeldama'*

2. rahutu olema, nihelema *kui obone - - `astub edesi tagasi, siis `üella, et obone nikkerdab, ei `sõisa `paigal `ühta Lüg; kui obo ei seesä vakka, `ootässe: mes sa nikerdäd Mar*

nikerdama² *niker|dama Jäm Emm Rei Trv, -dämä Ran Puh Kam, -deme M(-tem(e) Krk)*

1. nikastama *nikerdas jala ära, ep saa käia Jäm; Tee oli libe, kukkusi ja nikerdasi jäla luu kontist ε Emm; mea nikerdi jala ärä Trv; ma ole jala ärä nikerden Hel; satte maha, nikerd käe ärä Ran*

2. nikastuma *jälg on nikerdand Rei; jalg läits kõverdi, nikerdi ärä, siis `lümpät, ei saa kohekil Krk; tõne jalg om nikerdenu ärä Hel; kas [jalg] om jakust `väl`lä nikerdänü vai nii pal`lu põrutada saanu, väegä valutap Kam*

nikerdis *nikerdis Mar, -es Juu a. miski kipakas on üks nikerdes, tooli nikerdes Juu b. (kõhnast inimesest) Ei niisugust pilpa nikerdist pole enne nähtud Mar*

nikerdus *nikerdus Juu, g -e Pöi VMr Kod kaunistus, nikerdis Riiete kerst - - eest oli suurde nikerdustega ja `kirjadega, `sõuksed täkked olid noaga `sisse lõigatud Pöi; siin lakas on ema `riide kerst, nikerdusega `tehtud ära väilast puolt VMr; nikerduss ike puu `piäle ehk puu kuare `sisse lõegod Kod*

nikerduse|sõna *nikastuse arstimise sõnad mina kuuli ka nikerduse sõnu, aga noid sai lugeda, kel `amba ijn alali (alles) Ran Vrd nikertsesõna*

nikerdus|lang *lõng nikastuse arstimiseks kui käsi om ärä nikerdadu, siss tetäss nikerdus `langa ja mähitass `ümbre käe Puh*

niker-naker *deskr lõdvalt, lokerdavalt kal`laanuma naga on vahel lodevalt ies, niker-naker KJn*

nikertse|sõna = *nikerdusesõna ega niij nikertse sõna ei ole egä üte kähen Krk*

niki|näkide *röövliid, rüüstajad vanast ollive käinu niki näkide `pääle sõa; niki näkide ollive `rüüyle Hel -näkiline sakiline, hambuline nikinäkiline ja kikikäkiline (ebatasane) Kse; `niuke niki näkilene, kui lükkad, puu jääb kohe narmendama, see on `rasvel Juu -näkk sakk, hammas nikinäkid olid `ümber, nagu `hambad `ümber Mar*

nikitsama *nikits|ama Trv, -ämä Kod Vas nikitsema veeke `kuapmise tüü one nikitsämise tüü, nagu `luškad; nikitsäb tehä Kod || sügama mes sa nikitsäd ja kruabid ennäss Kod*

nikitsema *nikits|ema* Jäm Muh Mar Mär Koe Iis Kod, *-emmä* Rõu Plv, *-õmõ* Krl nokitsema; näkitsema *lina`veastrik aab tiivad laiale ja nikitseb* Muh; *Kaua sa seal nikitsed, tule vahel tulema* Mar; *nikitseb ja nakitseb seal kallal, aga ega ta tööst kedagi tule* Mär; *nikitseb selle tüö kallal nii kaua`aega Koe; nikitseb tüö juures Iis; tiä nikitsõs alasi tuud tüüd`näppõ vahil* Krl; *nikitsese² pääle väläh* Plv || *ennast sättima nikitseb ennäss, kruüssib ja miingib* Kod **Vrd** nikitsama

nikk¹ *nikk* Lüg, g *niku* Jäm Khk Emm Rei Mär Tor Saa Ris Iis Kod Plt Pil Krk Ote Har Plv Vas; n, g *nikku* Vai suguühe *`Tangusupp on paremb ku vilets nikk* Lüg; *anna nikku* Trm; *poiiss tahab nikku* Kod; *mušu om niku käsiraha* Krk; *lühike ku kikka nikk* Ote; *ma ei nikuki sinnu* Har; *kas nikku`saasõ* Plv **Vrd** niks⁵

nikk² *nikk* g *niki* Khn Hää laadimispaat *`Kihnlasõd olid nda`vaesõd, et`ossid Iädemiestelt nikkä ning tegid nendest kivi`laevu* Khn; *Meri`ol`li nikkisi täis; Nikiga`laetaks`laeva* Hää **Vrd** nääk²

nikk³ *nikk* Lei, g *niku* Lut luksumine *nikk tõmbass, ku keä manitsass* Lut **Vrd** niks³

nikk⁴ *nikk* g *nikku* liigend *nikku,ega nuga* Kuu

nikkel *nikkel* g *nik|li* Khk Muh VJg Sim San, *-le* Tor Krk, *nikkeli* Jõh; *nikõl* g *nikli* Plv, *nikõli* Krl/n *-l/* (metall) *`kinkis toreda nikkelist lae`lambi* Jõh; *`niklist valatase`nõusid,`koosti ning`seandusi* Khk; *siia oo`niklid`peale`pandud,`nikliga üle`tehtud* Muh; *ega nad`niklist old nagu`nüitsed rahad* Sim; *nikõlist tetäss anumid* Krl; *mul ol`l üüs laua lamp, tuu ol`l`niklist valõt* Har

nikki → niigi

nikkima *nikkima* Iis, (ta) *nikib* Muh VJg näkkima, näksima *nikib näkib`peale* Muh; *nikkis ja näkkis* Iis || *teda piab alati taga nikkima, muidu põle tast`assa* VJg

nikkinäkki → niknäk

nikki|pulk õlleankru pulk *õlude`vaadil on nikkipulk,`kergitad nikki`pulka, siis õlut akkab üväst`juoksemaie; Ku õlu akkas`ankrus`liiga müüräma, sis nikki`pulga`kaudu`lasti vähe`aaval`õhku`välla* Lüg

nikkis *kikkis, püsti piä`selgäs, ninä nikkis* Tõs

nikkuma *nikkuma* VNg Lüg(-maie), (ma) *niku(n)* Jäm Khk Kaa VII Muh Rei Phl Mar Mär Kse Tor Saa Ris VJg Iis Ksi Plt Plt Krl/-mõ/, *nikkun, nigun* Vai; *`nikma, (ma) niku(n)* Tõs Kod Trv Krk/-me/ Kam Krl/-mõ/ Har Vas

1. *nõtkuma jalad nikkusivad`polvist* Vai; *jala`naksi põl`vist nikkumõ joostõn* Krl

2. (suguühet sooritama) *poiiss ja`piija`läksid`poesa nikkuma* VNg; *Käis tõst nikkumas,`ninda`kauva kui tegi`värriku`valmis tõsele* Lüg; *mõni`eetase nõnda`kange nikkuja olavad* Khk; *see ju ammu läbi nikut* Muh; *üks tüdruk õõlnd poisile: mis eed ma`soole ole teind, et sa mend nenda nobest nikud* Phl; *konnad kebedi ülestikku nikuvad* Tor; *läks tüdrukud nikkuma* Ris; *poiiss tahab nikku, tüdruk annab* Kod; *mehel oli raha, pidas`endal armukest --`söötis,`jootis ja nikkus* Plt; *egä üits piap nikku`saama,`kiigi ei taha ilma jääda* Krk; *ta olõss nikkunu minnu, a ma is lasõ²; niku niku, küll sa peräst ikõt* Har

nikkutamma → nigutama

nikled pl *nikled* (räimedest) *pañni viis nikkelt omal ihus, nüid laanib vett* Hää

niknäk *nik|näk* g *-näki* Mär/-na-/ Juu, *-nägi* Kuu; *nikkinäkki* Kuu küpsis, präänik vm maiustus *`Niknäkki,`saia ja`kringli vois`osta; [jõulu] Pagiss oli siis moned`kommid,`niknägid ja moned`ounad; Eks nie nikkinäkkid ole hüäd nosida küll* Kuu; *pühadeks naesed küpsetavad isi koa ikke vahel`niknakkisid* Mär; *tuli poest`niknäki kotiga* Juu

nikrama `nikrama näkitsema, närima Saab `kaua `nikrada, `enne kui viletsie `hammastega `jouda; Orav vade `nikrab `männü `otsass `porsa, `ninda et puru `aeva `lendäb kohe Kuu

nikrut, nikruut → nekrut

niks¹ niks (-k'-) g niksi Aud Häa Saa Pal Lai Plt KJn M T(nigsi Nõo) Urv(nigsi) Krl pulk lõnga kerimiseks Linane -- keriti niksiga, muidu `süüris näpud kaíti Häa; niks `tehti kohlapust, sellepärast et see ei kulu ära; mina teen nende pulgadest `nikse Saa; lõng käib niksi läbi KJn; võta nik's ja kerit Trv; lõng jouseb niksist läbi, nik's om peon Hls; Ilma niksiste es saagi keride paglast `langa, käe võtt `ökva `kaitski Hel; naesed esi teivä `nikse; niks `olli neli viis `tolli pikk, parass `piiu võtta Ran; nigsiga keriti vee lang, siss läits lang äste `sirgess; kuslapuu süda `aetass `väl'lä, tetäss nik's, nigsil lõegatass säpu, kos lang `sisse käib Nõo; niksiga sai kõva kerä Urv; niksigo keritöss `langa Krl **Vrd** nikats

niks² niks g nixsu Jäm Kaa VII Tor Juu Kod Hls Nõo Röp, `nixsu Lüg IisR, niksi Har/-k's/ Rõu; kniks Tor, g knixsu Trm põlvenõtkutus teretamisel või tänamisel `tütrik terestab kõhe, tieb `nixsu Lüg; Lüö iluste `onkule `patsi ja tie niks ka IisR; Pisike tüdruk `oskas kenasti `nixsu teha Kaa; kes nagu änamad inimesed on, `neile tehakse `nixsu ka teretamise `juures VII; lapsed õppisid `nixsu tegima Tor; kui teretavad, lasevad `nixsu `peägä (peanikutusest) Juu; Tee knixsu koa Trm; `väiksestaol (väiksena) om õpat `nixsu `lüüjä Hls; tii üts nik's telle Har; tütarlats tege `nixsi Rõu

niks³ niks Mih PJg Häa Ris, g nixsu Rei Mär Vig Ran(g nixsu) Ote, niksi Krk

1. nõks a. järsk liigutus; nõksak, nõksatus tõmmake veel öks niks Mih; adrakurest `tõmmasid üks niks, siis `ändis [härg] tagasi kohe vau `otsas `jälle Ris; oben vaist `tõmbass -- niks ja naks, ta ei ole ütelin vedäje Krk; nixsu `kaupa tõmmati `rasket `asja nigu `palki vai puud Ran b. natuke, sutike ei liigu `niksugi mette Mär; mul ei ole `aega, tule üks niks Vig; üks niks teist `moodi PJg

2. luks nixsud käivad pääl Rei

3. sij nõnda iluse `puhte tüü tennu, ei ole ütte `nixsi ega `näksi `kohkil jätten Krk

niks⁴ niks g nixsu sõrmelüli pikkusmööduna – SJn

niks⁵ niks Ksi, g nixsu Ote (suguühtest) sa anna mulle üks niks Ksi; [ta] `tahtved viij üits niks saia Ote **Vrd** nikk¹

niksahtum(m)a niksahtuma Plv(-mma) Se

1. nikastuma tõõnõkõrd läät ni äkki niku[?] nik'st, ni `arki niksahtu Se

2. nõksatama hobõnõ niksahtu põlvist `maaha Plv

Vrd nixsatama

niksahus nixsahus nikastus kääni ja venüdi `jalga, siss ol'l nixsahus enne Har

***niksama** `nixsamma, imperf (ta) nixsaás Rõu; imperf (ta) nixsass Kam

1. nikastama ta nixsaás jala Rõu

2. nõksama obene nixsass äkki edesi, mina üle suure `kuurma nigu lartsatass käe `pääle maha Kam

niksatama nixsat|ama Trv Puh Urv Krl Rõu, -eme San, -õmõ Krl

1. nikastama ta nixsaát jala; Sa Jt kül_pääst nixsatanu[?], et säänest `hullu juttu ajat piltl Rõu

2. nikastuma mul raasike jalg nixsatusi Puh; latse jalg om luust är[?] nixsatanu[?] Urv

3. nõksatama üte kõrra vähä nixsaát, oligi selg ärä Trv; murri `kaitski `puukõist nigu nixsati Krl

Vrd nixsahtum(m)a

***niksima** (ta) *niksib* Muh; käskiv kv `niksi Jõe naksima sie (sõrnmuga) on [võrgu] parandamise ajal `ümber `keskmise `sorme, vanu `otsi `leikada -- `mutkui aga `niksi, suur nuga vottab ju `aega Jõe; nirk kõib kana mune `otsimas, niksib munad ää Muh

niksis-naksis naksis, traksis *Oli igatpidi niksisi-naksisi poiss* Jäm; `niksis-`naksis -- `seoke terane laps oo Aud

niksma → niksuma

niks-naks 1. naksis *Igate kanti niks-naks poiss* Kaa

2. onomat *niks-naks* `saapad `kriuksuvad Vai

niks|püksid põlvpüksid *nikspüksid olid põlbest saadik ja punased laiad paelad olid sukkel peal; niks`püksa noordel ei ond, nikspüksid olid vanamestel* Mih

nikst(i) *nikst* Ran; `niksti Muh Aud Kod nõksti *mu jalg nikastas`niksti kõimaga* Muh; *kui üks küla inimene uksest`sisse läin, pidan leva`lauda liigutama. `niksti tõmman`lauda, muidu küla inimene`viia leva õnne ära* Aud

niksuma `niksuma, (ma) *niksu(n)* Jäm Khk Rei Ksi, `niksun Vai; `niksma (-k-) Har, (ma) *niksu(n)* Kod Trv Hel; `niksmä Urv Krl/-k-/ Räp; (ta) *nigsub* Ran

1. *naksuma, nagisema puud`niksuvad`tuules* Vai; *puu koi nigsub palgi sihes* Khk; *naga akab`niksma* Kod

2. *luksuma aeab`niksuma* Khk; *laps nigsub, tal on külm* Rei; *sõss nakass`nik`smä, ei tiia?*, *mis`vasta lüüj* Krl; *lats nakass`niksmä, `kül`mä om saanu?* Räp

3. *nõksuma, nõtkuma latse jala om nõrga, niksuve all* Trv; *põlvõ? niksuva?* Rõu

niksutama *niksutama* Kod Trv; `niksutama Kuu Lüg, -mma Vai; *nigsutama* Ran nõksutama *Hiired`niisi`niksutavad, `kassid`kajhast kuduvad* (laisa majast) Lüg; *miks`niksudad`polvi* Vai; *niksutad`pulka aaguss, kuñni`väl`jä tuleb* Kod; *niksutap`põlvi* Trv; *oesid`päälmast`nüüri käen -- kui kala nigsub, seda`viisi mitu`kõrda tõmmass vai lei, siss tõmmast`väl`lä* Ran

nikus(s) *nikuss* San, *nikkus* VNg, g -e tagumik *nikusse pääle`lüümä* San

nikutama *nikut|ama* Jäm Ans VII Muh Mär Tõs Hää Kei Juu JMd Koe VJg I(niko- Kod) Ksi Plt Puh Ote, -amma Rõu Plv Vas, -ämä KJn, -eme Hls Hel San, -õmõ Krl; *nikkuta|ma* Lüg IisR, -mma Lüg Jõh; *niguta|ma* Kuu, -mma Vai

1. *pead noogutama mis sest piast nikkutatad* Jõh; *Ta`tundes mind ära ja nikkutas`piaga* IisR; *kut obu nikutab`peega* Ans; *mõni läheb kaudu, siis nikutab`peega* Muh; *teretamese`juures nikutab piägä* Tõs; *poiss nikutas`peega* Kei; *mõni`uhkusega nikutab piad* Ksi; *Meil ol`l pini, [kes]`mõiste pääga nikutata* Vas

2. *nõksutama, nõtkutama õlid`põlved vigased, siis -- nagu nikkutab`põlvi`vaide; obone nikkutab`kuorma ies, suur kuorm on pääl* Lüg; *põlvi nikutakse, kui soab kummardud* VII; *nikutab ennast põlili maha* Muh; *kui pruñt oli kõvaste pääl, siis pisike vitipulk nikutati`lahti, siis tuli õlut`easte`väl`la; pista`sisse, nikutab, `tõmma`väl`la, soriseb = kaev* Juu; *ta nikutab oma`põl`va jumala ees* JMd; *Parmud tulevad`ärgade kallale, need ei seisa paigal, kamplevad ja nikutavad* Trm; *tikku mua sidess`väl`jä ei sua -- nõtkutasin ja nikutasin; tämä nagu nikotab* (kehitab) *neid õlasid* Kod; *kas sa paegal olla ei saa, mis sa nikutet* Hel; *ma ei saa kudagi ennast maha nikutada, nii rasse om ihu* Puh; *venelõsõ nikutõsõ`kerkul`põl`vi* Krl; *näet, tsaari`valtsust`naksiva_nikutamma* (lahti kangutama), *niikavva kui`saiva är?* Plv || *suguühthes olema tema taht seda nikutamist`kangede* Ote

nikutest → nikutised

nikuti *nikuti* kang *Nikutiga paelu`kergem pumbata* kui *muedu* Khn

***nikutimed** pl *nikotimed* Vig, *nikutimad* Kse (kangaspuude osa) *niie nikotimed* Vig
Vrd *nikutised*

nikutised pl *nikutised* Kse, *nikutest* Juu (kangaspuude osa) *niie nikutiste ots oo üks ketas ja suur pulk* Kse; *nikutese peäl käib rihm, mis niite `kül'gis käib, siis rattad joosevad `easte `ringi* Juu **Vrd** *nikutimed*

nikutlõma → *nikutõlõma*

nikutus *nikutus* Krl/-s/ Rõu/-ss/, g -e JMd *nikutamine, nõksutus ta tegi ühe põlve nikutuse* JMd; *pää nikutuss* Rõu

nikutõlõma *nikutõlõma* Lut, *nikutlõma* Lei *luksuma mis sa nikutlõdõ* Lei; *inemine - - nikutõlõss* Lut

***nikõrduma** nud-kesks *nikõrdunu?* *nikastama nisõldamese sõna? umma_`säändse?`* *nikõrdunu?*, *nisõldunu?*, *jämmerdänü?*, *jakõrdanu?*, *pühä `Maa'rast tugi tulkõ* Lut

nilane *nila|ne* g -dse Rõu; *nila|nõ* g -dsõ Krl, -tsõ Rõu; *nilä|ne* Plv, g -tse Urv

1. *tatine, ilane eläjil omma suu niladsõ?* Krl; *kae_mis taal `vaškal no_viga om, et täl nõna nii nilanõ om* Rõu

2. *abitu, saamatu Niläne nigu `lakmada vašk* (vastsündinud vasikas) Urv; *sa olõt nigu niläne laís, ei saa? `arvu* Plv

nilb → *nilv*

nilbagune *nilbagu|ne* g -se *närune kattised `riided nilbagused, narreldavad; Vöta nee nilbagused `riided seljast ära* Jäm

***nilbahama** nud-kesks *nilbahanu libisema, libastama `jalgu all umma hobõssal ravva?*, *et nilbahanu us maha?* Lut **Vrd** *nilvastama?*

nilbak *nilba|k* g -ku *kidur olend – Ran* **Vrd** *nilbats*

nilbatama *nilbatama nilpsama kelle jalg kärgätüb, selle keel nilbatab* (vaevatasu saades) Tõs

nilbats *nilbats* g -i *kidur olend tu nilbats ei nakagi `süümä* (põrsast) Ran **Vrd** *nilbak*

nilbe' *nilbe* Lüg Iis Kod MMg Ksi Krk Hel T, *nilbõ* V

1. (limaselt) *libe kuhu sa lähed selle `nilbe `tiega* Iis; *iä piäl `nilbe, libessäd* Kod; *Vorsti soolikid puhasten pidi kik tuu `nilbe kõrd maha `kaapma* Hel; *kui vett es vaheta, siss lätsivä sooliku - - `aisema ja `nilbess* Puh; *`väega `nilbe `olli, ma libasti, satte pikäli maha; kõgõ paremba ollu `uibutse riij talla, `uibutse talla ollu `nilbe* Nõo; *perätsit pidi tasakõisi `tõmbama, ta om jo `väega `nilbe, siss `tul'le nigu lõpst `väl'lä* Võn; *linnask om `nilbe päält* Ote; *`julgu ei? ma `krõsnaga küll `liina minemä minnä seo `nilbõ `tiija* Kan; *`nilbõ* (tilgastanud) *piim* Har; *ísiatigo um puu küleh, ku `võtma läät, um likõ ja `nilbõ* Plv; *känksepä? `tõmbasõ? vaha tük'u pääl `saapa `traaté, et `saa'sse? `nilbõmb; nüür om `nilbõ, ei püsü? peoh* Räp; *`nilbõ talla `saapil, sis tük'is nilbõstuma* Se || *lima `suolika sies on `niiske* (niisugune) *nilbe* Lüg **Vrd** *nilbene*

2. *piltl lipitsev kül'l tä om `nilbõ, mõist ar `kõikiga? hüä olla?* Se

Vrd *limbe*

nilbe' *Nilbe*, pl *Nilped libe*, tõuse *Rugiorasel esimesed pisiksed nilped oo tõusend* Kaa

***nilbe'** p *nilbet nilpimine ma annaksi küll `soole nilbet, aga sa `põlgad* (koerale) Muh

nilbene *nilbe|ne* Rõu, g -tse Puh; *nilbõ|ni* g -dsõ Krl *libe `nilbene põrmand* Puh

Vrd *nilbe'*

nilbik *nilbi|k* g -kse (väikesest lapsest) *alle til'luk nilbik om* Krk

***nilbitsema** (ta) *nilbitseb* segaselt rääkima, pudistama räägib nii keele otsaga, kis tõlbist *nilbitseb`rääkida* Khk

nilbuma `nilbuma TLä Kam Ote Rõu libisema, libastuma *ku_sä jää pääl kõnnid, võid`nilbuda maha* Ran; *lina om pääld maha`nilbunu* Puh; *`nilbusi käest maha* Kam Vrd *limbuma*

nilbumõ `nilbumõ *limaseks minema keedet kartul`nilbusõ är? , ku vanass läävä?* Krl

nilbus¹ *nilbus* SaLä Kaa Krj Mar Kse Han Mih, *nilbuss* Ran Puh, g -e

1. vilets, kidur (olend, taim) *Täna oli`võrkus paelu nilbussi* (alamõõdulisi kalu) Jäm; *igavene nilbus kala* Ans; *Odra orane oo seikse nilbuse olemisega* Kaa; *kidur põõsas - -`viskame tolle nilbusse`väl`lä; tost nilbussest ei saa elu`luuma* Ran; *sij nüid mõne naene om, peenikene ja til`lukene nigu nilbuss jälle* Puh Vrd *nilgus*²

2. valiv sööja, paremate palade otsija üks - - va *nilbus loom* Kse; *Küll see oo nilbus, ahmib siit ja sealt* Han

nilbus² *nilbus* g -e nõõpauguga aaskinnis *Palitu oli ka tehtud, nilbused olid külles* Tõs

nilbuski *nilbuski* halv *koeranilbuski - - nilbuski`moodi nuusib* Mar

nilbuss¹ `nilbu|ss g -se libedus *kõjopuu tuhk annab`nilbust, muidu ei saa`mõske, kajo vesi om`väega kale* Rõn Vrd *limbus*

nilbuss² → *nilbus*¹

nilbutis *nilbutis* rippuv asi, ripats *kure`katlad - - alt`kitsamad, pealt`lahti, nilbutis sehes* (emakast) Vll Vrd *nilgudis*

nilbõ|lõug libekeel *taa om tu`nilbõ lõug, kiä käü`ümbre makõton* (meelitades) Har

nilbõni → *nilbene*

nilbõstuma *nilbõstuma* Vas Se; nud-kesks *nilbõstunu* Krl *libastuma jalg om nilbõstunu, ärä käänet* Krl; *ma iä pääl nilbõstu; timä ol`õkva nilbõstunu? ja sadanu`maahha* Vas; *`nilbõ talla saapil, sis tük`is nilbõstuma* Se Vrd *nilvestuma*

nilbõstõmmõ → *nilvestämä*

nileuma *nileuma* marrastuma *kae_ku ei nileu käe`välle* Lei Vrd *nilgnõma*

nilg *nil`g* g *nil`j|e, -a lima kalad nõnna libedäd ja`nil`ge täis; kala nil`g pesetässe ärä, kiissad`pantse kõege nil`jaga patta* Kod Vrd *nõlg*

nilgama `nilgama manguma; noolima, himutsema *Nii kaua`nilgavad, kut viimane tilk [õlut] majast`otsas on; No mis te riud sii aja taga`nilgate, kas te soate`sööma* (lehmadest) Pöi Vrd *nälgama*

nilgastuma `nilgastuma lõtvuma, nõrgaks muutuma *Nilgastund`nindagu`lamba jalg* Kuu || piltl *On nubust`nilgastund* (peast põrunud) Kuu

nilge `nilge Ris Krk Ote, `nil`ge Ran TMr Kam, `nilgõ Kan Plv Röp

1. libe õige - - *nilge`kõndi`pääle vihma; tuj veere nõnda`nilge; mea võta`räimi, ku süä`seante vesine ja`nilge om* piltl Krk

2. marraskil(e) *siit kohast läks`nilge* Ris; *ma lei nõnda jala sääre ärä, nahk olli`nilge pääl* Krk; *lei naha`nilge* Ote || *nahata nõgla otsa väärd ka ei ole`nahka ollu, kõik`nil`ge ihu* Ran

3. marrask *nilgõ nahk maha tulnu? krammi päält* Kan; *nilgõt`nahka lei`maaha`veetkese, verd es tulõ?`vällä* Röp

nilgel, nilgele `nilgel(e) (-l`g-) Trv Krk Ran Nõo Ote marraskil(e) *ta om`kunnigi ossa külle`nilgele`aanu* Trv; *nahk`nilgel kik`k puha; lei naha`nilgel päält* Krk; *kaalpuu säll`än - - ola pääl`d`ol`li`võtnu joba naha selle luu pääl`d`nil`gele; t_om`rostene*

[vesi]- - võtap naha maha, `nilgele kõik Ran; ma satte maha ja `leie põlve pääd naha `nilgele Nõo **Vrd** nilgen, nilgene, nilges, nilgesse, nilgvel

nilgen marraskil nahk om `nilgen Trv **Vrd** nilgel, nilgin, nilven

nilgene `nilge|ne Ran/-l-/, g -se Trv marraskil, marraskiline nahk om `nilgene; iire poja olive viil `nilgese (ilma karvadeta) Trv

nilges `nilges Ris HMD Nis Vil/-l-/ marraskil põlb on `nilges Ris; nahk `nilges pialt, tõmman `miski aassaga HMD **Vrd** nilgis

nilgesse marraskile naha `nilgesse tõmmanud päält Vil

nilgi `nilgi Ris(-l-) Ris Pst Hls Krk/-l-/ marraskil(e) nahk lähäb `nilgi Ris; naha om `nilgi `kiskun Pst; käe ole nõnda ärä löönü, nahk `nilgi Krk **Vrd** nilge, nilgu, nilvi

nilgin `nilgin Pst Krk marraskil nahk om `nilgin Pst; `valge kõlu päält ärä lüüd, `nilgin nahk Krk **Vrd** nilgen

nilgine `nilgi|ne g -se kelmene `seante `kiilaje kõrd, `nilgine liha; sa olet `nilgist [liha] `külgi jätten Krk

nilgis `nilgis Ans, `nilgis Ris marraskil luupüksi peelt nahk `nilgis Ans **Vrd** nilges, nilgus¹, nilvis

nilgma `nilgma, (ma) nilu Hel/-me/ Nõo Võn San V(nilo)

1. nülgima Koolu obest kiäki äste nilgu ei taha, obene om nisate ku inemine pal'lu vaiva nännu siin ilman Hel; Nilus eeringel naha sälläst maha Nõo; Obene om väega rassõ `nilgu Võn; tapp [hundi] är² ja nilg är² ja võtt naha `hindälle Urv; ma_nili `lamba jo vällä² Har; Sõss niluti tuu nahk säläst är² ja_liha `viidi `aita `jahtumma Rõu; nilotu nahk `pahti kuioma Plv; Vasiket ja `lambet tapõte ja nilote niisaadõ piingi pääl Röp; taa vanõmb miñni om mul `luusikõ² (ihne), taa nilg kirbu ar², tege kirbu nahast `kinda päk'ä² Se; tapat `oina `maalõ, nilut ar² Lut **Vrd** nilksama, nirgma

2. koorima kuusõ² är_niludu Urv; no² om puu nilut, niids käen Har; varrõ_nilu ar² [rabarberil], `tõmba naha päält, siss jääss pehme_perrä; är umma_kõo `nilgnu² Rõu; innembidi `kääiti nii sinnä², mõisa `mõtsa, `pähni `nilgma Vas; ta'il (seenel) nilotass alt pehme² kõrd `maaha Röp

3. pilti petma, tüssama; ära kasutama ta nilg lausa `ilmsõ Har; Lasõ õi_ma joht täl hinnest `pallass `nilgu õi² Rõu; kaupmiis nilg rahvast Vas; Nilgva elävält är² (ülejõu käivatest kohustustest) Röp; ta om minno `nilgnu², nüüd ma saa jo `arvo, et ma `nilgo² `hindäst inäp ei lasõ² Se

nilgnõma `nilgnõma marrastuma nahk `nilgnõss ärä, tulõ veri `vällä Rõu **Vrd** nileuma

nilgu `nilgu Jäm Kaa Põi Rei

1. marraskile Kõis oli püunaha `nilgu `tõmband Jäm; Ma oli `eese kääsel'la kuskil `nilgu ajand; Laps kukkus joostes maha ning löi ninaotsa nilgu Kaa; Lõi oort naha `nilgu Põi **Vrd** nilgi

2. longu, maha vihem pani vilja `nilgu Rei

nilgudi `nilgudi poisikese peenis – Kuu

***nilgudis** pl nilgudised rippuv asi, ripats – Jäm **Vrd** nilbutis

nilguma `nilguma San/-mõ/ Vas Se(`nilgo-) Lei kooruma, maha tulema ta jalg näet `nilgu är², kiib vesi avvu² är suka seen San; nahk kõik käe päält ar `nilgo Se **Vrd** nilgõma

nilgus¹ `nilgus Jäm Kaa Põi Rei

1. marraskil Nahk oli `nilgus Jäm; Lapsel oli põli `nilgus, ta oli maha kukkund Kaa **Vrd** nilgis

2. a. longus, maas rohi on `nilgus Rei b. norgus [ta] On täna omiku nii suure imeliku `nilgus `moega, küll ta `aige on Pöi

nilgus² nilgus g -e kidur, kiitsakas (olend) Nii nilgus inimene, kas see `jäksab `niita; Äi nende nilguste pärast tasund küll merele `minna (lahjadest kaladest) Rei **Vrd** nilbus¹

nilgutama nilgutama Ans Muh (rinna otsas) rippuma Nilgutas pæele nisa `otsas Ans; laps nilgutas `peale nisa `otsas Muh

nilgvel, nilgvele `nil'gvel Ran Nõo, -le Ran marraskil(e) nahk `nil'gvel Ran **Vrd** nilgel, nilgveli, nilvel

nilgveli `nil'gveli, -l- marraskil(e) temä `olli maha sadanu, naha põlve päald `nil'gveli löönu; satat põlvili maha, om nahk `nilgveli Nõo **Vrd** nilgvele

nilgõma `nilgõma; nud-kesks nilõnu(?) Krl Har Rõu Vas Se kooruma, maha tulema nahk om ärä `audunu, ta jo `ärki nilõnu Krl; lammass jäi joba sügüsel pügämäldä, no_m vill maha nilõnu; Linnu `leotõdi ni_`kaugõ, ku `naksi `nilgõma, siss `võeti `vaotusõst `vällä ja `laotõdi nurmõ pääle Har; `varba umma ar nilõnu? (ära haudunud) Vas; nilõnu `pääga?, hañdsägu? (kalkunist) Se **Vrd** nilguma

niljene nil'je|ne g -se limane nõnna nil'jesed kalad, ei seesä pihon Kod **Vrd** nilvene

nilk¹ nilk Käi, g nilg|u Trv, -i Krk väike kala avi `nilke om [siin] Trv; ma üte `väikse nilgi sai Krk **Vrd** nilks

nilk² nilk g nilga nui `säantse nilgaga lüvvä? Rõu

nilka `nilka lõss – Kuu

nilkasilla pesuväel kuhu sa lähäd `nilkasilla VNg

***nilks p** `nilksu (havi)nolk paar purika `nilksu sai Vän **Vrd** nilk¹, nilps²

nilksama `nilksama nulgima `Nilksa no_naa_sooligu är² Rõu **Vrd** nilgma

nilksi marraskile nahk om päält ärä, ta iki `nilksi om löönu Hls

nilkuma `nilkuma, (ta) `nilgub nõtkuma, vankuma On omale `viina sise `kaanind, nüüd `nilgub `jalgujel; Nuga `nilgub `nindagu `lamba jalg Kuu

nillane nil'la|ne Hel; nil'lä|ne Trv, g -tse Hel

1. marraskil `nahka pääl ei ole, pal'lass nil'lane ihu om nätä; põlv om nil'läne; Varba vahe oli joba kik valuse ja nil'lätse; Nil'läst kotust määriti muna `valgege Hel

2. karvadeta, paljas `kõndse pal'lass nil'lane lammass (niidetud lambast) Hel

nilo nilo liru; niru a_ku lähäd sadama, tiijb märjäss selle siitsi, nõnnagu nilo Kod

nilp¹ nilp g nilb|i Krk(-l'p), -a Muh, -u Jäm

1. ripats So preesise nilbud tilisevad nii kenasti Jäm

2. emarind laits tahap sedä va `nilpi kah; nilbi otsak_o nõnda valuss Krk

3. nilpimine, söök taldriku peal natuke `nilpa oo Muh

nilp² nil'p g nilbi mustus söögi riista² anoma², kõik' omma² nilbiga Plv

nilp³ nil'p g nilbi närb (loom) vana nil'p elläi Urv

nilpama `nilpama Kuu RId Rõu/-mma/, da-inf nilbata hajusalt S, Mär Tõs PJg Vän Tor Ris Kei Juu JMd Koe VJg Iis Trm KJn; `nelpama, da-inf nelbata Käi

1. a. nilpsama luom `nilpab `kielega suu `puhtast Lüg; `Tahtas tädi varanduse keik omale `aagada, ei saand mehike, `istugu nüüd ja `nilpagu kielt IisR; `tahto kielt `nilpa Vai; kui makki nägi, siis `nilpas äga keelt Ans; tule keel lööb [ahjust] `välja, tuli `nilpab piltl Khk; koer `nilpab keelt, kui liha näeb VII; kenel ussi vega oli, siis laps pidi keeld `nelpama Käi; lehmäd `nilpasid keelt, oli jooma ädä käe Tõs; kañs on roti ära söönd, `nilpab veel keelt Vän; koer

`nilpab keelt, küll ta `jälle kanapesa kallal käis Juu; mis sest keelest `nilpad KJn **b.** napsama
`nilpas ää teese eest Mär; `nilpas teise iest ära Iis

2. piltl himustama *Seike emane kut Iida oo, see paneb isased juba keelt nilpama Kaa;*
`nilpas kielt taga järele (ei saanud, mida tahtis) Koe

Vrd nilpima, nõlpämä

nilpa-nalpa onomat, deskr *kalad vies tievad kilpa-kalpa ja nilpa-nalpa VJg*

nilpima `nilpima, (ta) *nilbib* hajusalt Sa, Muh, `nilbib Lüg; `nilpima Tor, `nilpmä Vön Urv
Rõu, (ma) *nil'bi(n)* korduvalt nilpama, nilpsima *kui täma `kiirest süüb, siis `nilbib süä Lüg;*
kaás nilbib `piima; ikka ta nilbib koore piima peelt ää Khk; tahab `varbaid - - `nilpida Mus;
Lastele `anti mett `nilpida Kaa; lapsel on ussi viga, nilbib keelega ning silmad `keervad piis
Pha; nilbi ka natuke VII; nilbid aga oma mokke keelega Muh; nil'bime `viina `juua Tor; ei söö
`õigõdõ, nil'p pääle (isutust sööjast) Vön; Taa anuma põhast vijl keelega niisama nil'p, süvvä?
olõ õs inäp midägi? Rõu **Vrd** nolpima

nilplõma `nilplõma, da-inf *nilbõlda* rippuma *Taa - - mõsu `nilplõs jo_mitu `päivä nõõri*
pääl Rõu

nilpmä → nilpima

nilplmüts (tutt)müts *siis olid nee suured nilplmütsid Ans; Nilplmüts on väike müts,*
kolm `nurkne Krj

nilp-nilpadi deskr *`joosis `jälle nilp-`nilpadi ja tegi - - värava `lahti Juu*

nilps¹ *nilps* IisR Vai Muh Tor Iis Rõu nilpsti *Nilps-nilps-nilps lakkus `kiisu `suoja `piima*
IisR; koer võttis nilps eest ää Muh; keel keis nilps suust `väl'la Tor; võttis nilps ära Iis

nilps² *nilps* väike kala *mõni siia nilps `olle ka Phl Vrd* nilks

***nilpsahhama** pr (ta) *nilpsahhass* limpsatama *kel jalg tündsähhäss, tuul küil nilpsahhass*
Vas Vrd nilpsatama

nilpsahhuss *nilpsahhu|ss g -sõ* limpsatus *ol' üts keele nilpsahhuss õnnõ Vas*

***nilpsahtuma** imperf (ta) *nilpsahtu* libisema *Saisass `väiko pakukõsõ `otsa, veidkene jalg*
nilpsahtu, ni? `murdki? rištkaablalu ar? Se

nilpsama *nilpsama* Kuu Jõh IisR Vai, da-inf *nilpsata* Jäm Kaa Pha Rei hajusalt L, HJn Koe
Iis Trm Trv Nõo; `nilpsam(m)a, imperf (ta) nilpsass Rõu Vas

1. **a.** *limpsama* *Laps käind mett `nilpsamas; `Vaene `kiisu, ei `jõudandki `manti `nilpsada*
IisR; `Nilpsas keelega peremehe kätt Jäm; Kaás `nilpsas piima peelt koort; Kui kõht kenasti
tühi oo, siis vetab leva kohe üsna keelt nilpsama (leib tundub eriti isuäratav) Kaa; Sõi ää,
pärast nilpsas veel mütu korda keelt Pha; Ää `nilpsa nenda keelega, pühi mokad `puhtaks Rei;
Ta nilpsas kõik selle põhjani puhtaks Mar; koer `nilpsas keelt Tor; koera nilpsatud kauss on
`puhtam kui `pestud Saa; loom kui jo nääb üva `toitu, siis `nilpsabki jo keelega tõne Trm; Kui
kaás lakub piima, siss peni kah nilpsab kaosi vijrd müüda Nõo; Ku? esä rüübäss pudelist, siss
*imä nilpsass küjlt Vas **b.** napsama `nilpsas mu iest ää Koe; ärä nilpsaás pimeke käest Trv*

2. piltl himustama *`Nilpsab kielt `venna `krundi järele IisR; [ta] Oo just kut komvek, keik*
poisid nilpsavad teise kohe keelt Kaa; Ta nilpsas keelt selle tüdruku järele, aga ilma jäi ikka
Mar

Vrd nilpama, nilpsima

nilpsatama *nilpsatama* Trv Nõo limpsatama *läits ku nilpsati käest ärä Trv*
Vrd nilpsahhama

nilpsima `nilpsima, (ta) *nilpsib* Jäm Tõs, `nilpsib Lüg IisR; `nilpsmä, (ma) *nilpsi* Vas
a. *limpsima, limpsama* *tämale ei õle `süõmine mielid `müõda - - `ninda areldi nagu `nilpsib*

`vaide Lüg; *Va* `kassirenu (kassiroju) käis `lauval `vargal, nüüd `nilpsib `suugi `puhtast IisR; *Kassipoeg* `nilpsis keelega `sooja `piima Jäm; *Muudkui nilpsib aga läbi aia peeti Tõs*
b. napsama *ta tul'l ka mano*, `nilpse kõgõ käest är^p Vas

Vrd nilpsama

nilpsti `nilpsti IisR Ris limpsti *Kass* `tõmmas `nilpsti üle `vurrude `kielega IisR
Vrd nilpstik

nilpstik `nilpstik Khk Kaa limpsti läks, `nilpstik, suhe Khk; *Kaás* `neelas iirepoja
`nilpstik ala Kaa **Vrd** nilpsti

nilpsutama *nilpsutama* nilpsama *timä ei nilpsuda pal'lo* Vas

nilta `nilta lühike naistejakk *sihandust pisist emaste jökki* `üiti `niltaks, *sihandune lühine*
lahtine jökk; sellel on `nilta üll Khk

nilts *nilts* kalts, näru; närukael – Phl

nilu → nilv

nilv *nilv* g *nilva* Jäm Pha VII Pöi Emm Rei LNg Han Var Khn/njõ-/ Mar(g -ä) Hää Kei Juu Trm Kod(g *nilje*), `nilva hajusalt R, *nilvi* Hls; *nilu* g *nilva* Jäm Mus Kaa Pöi Muh; *nilb* Kul, g *nilva* Mär Vig PJg, *nilba* Mar Kse Mih Jür VJg Sim lima `liivass *ta* (angerjas) *edasi ei saa*, nühib `nilva ära Jõe; *emäkust juoksevad* `nilvad, *tämä* (lehm) *puhastab siis oma emäku* `puhtast Lüg; [kartulil] *koor peel terve, sihes suur* `selge *nilu* Jäm; *aavi kalal on* `kangest `nilva Pöi; *soolika nilu raabitse soolika küljest ää* Muh; *Öökis veel paljast nilva* Emm; *soolikade nilb - - sedä nühitasse* `õl'gega ää, *ja jää võtab selle nilba koa ää* Mar; *looma aav* *ajab* `nilba `väl'la, *ei parane ega parane* Mär; *Nää, tigu läin siit, jätn kõik kohjad* `nilva täis Han; *Angõrja njõlv akkas pükse* `külge Khn; *korstan ajab* `musta `nilva `väl'la (kleepuvast nõest) PJg; *oli nagu suur nilv seal piima peal* Juu; *luomal tuleb verist* `nilba `väl'la (poegimisel) Jür; *lehm aeab* `nilba `väl'la, *kui pullilt tuleb* VJg; *liem venib nägo nilv* Trm; *kalal on nilv piäl, one libe* Kod || millimallikas – LNg **Vrd** nilve

nilvak(as) *nilva|k* g -ga Khk(-gu) Mus; *nilvak|as* Kär Mus Kaa Pha VII Rei, -g|as Khk, g -a; ppl *nilvakud* Rid

1. a. tigu; nälkjas *Sui ronib nilvak ajas, karp seljas; Meite aidas oo kole pailu nilvaguid* Khk; *pisike al'l nilvakas, võtab ennast kogu* Kär; *ilma kojata on nilvakad* Mus; *Nilvakas oli maasikast muist ää söönd; Ma* `viskasi *nilvaka* `veega `seltsis maha Kaa; *Kui on niiske aeg, siis on pailu nilvakaid* Pha; *nilvakad* [on] *ilma kojõjita* VII **b.** vihmauss *nilvagid* `korjavad *maa seest* Khk

2. (miski) limane *nilvakas tükk* Rei; *neid nilvakud (kalu) oo saand* `väl'la *tood küll* Rid
Vrd nilvane

nilva|madu vihmauss *nilvamadu - - nest saab* `tehtud keige paramad öli, *mis - - silma kae* *ära sööb* Emm; *See on sii üsna rammus maa, sii on nilvamadused üsna paljo* Käi

nilvane *nilva|ne* Emm LNg Rid Var Iis Trm, g -se Kuu/'n-/ Jäm Kaa Pöi Muh Tor; *njõlva|nõ* g -tsõ Khn limane `Nilvane kala Kuu; `lambaseen, *peelt nilvased* Jäm; *Poiss oli ennas kanamunaga nilvaseks määrind* Kaa; *Angeraid tehjes on kääd ullusti nilvased* Pöi; [vihmauss on] *suur nilvane* Emm; *meretigu oo* `sohke `limpus, *nilvane teine* Var; *püksid kua angõrja njõlvatsõd* Khn; *lehmäl ärja juures* `keimise ajal takka ots *nilvane* Tor; *liha on nilvane* (halvaks läinud) Iis **Vrd** nilvak(as), nilvene

nilvastama *nilvastama* Kuu/'n-/ Jäm Khk Muh Trm limaseks minema; *ilastama*, limaseks tegema *See piim ep aita ühtid juua, sellel suur nilvastand kord peel* Khk; *see toit_o nii nilvastan, ei mina_p taha seda* Muh; *loom nilvastab ninaga* `riide ää Trm

nilvastama² *nilvastama* TLä; *nilbastõmõ* San libisema, libastama *mõni kotuss om nõlvak ja limbe, siss nilvastad sääil Ran; ma nilvasti jää pääl ja satte maha Puh; Ärä tüki nii veere pääle, kae kui jalg nilvastap Nõo; emä ol' ísikulõ `süüki veenu, siss ol' nilbastõnu tuu anumõ pääle* San **Vrd** nilbahama, nilvestämä

nilvastuma *nilvastuma* TLä Kam Rõu libastuma *ku kaevu man jää om `kõrge, siss jala nigu üits kõrd nilvastuva, nii olet kaevun kah Puh; võti soki ärä jalast ja tõmmassi `suugele (pastelede) `otsa, `kõnse sok'kega, siss es nilvastu; lätsi trepist minemä, jalg nilvastusi, nii satte maha Nõo; jää pääl kah nilvastut Kam; Nigu_nilvastu, nii ol'li maal ni_pik'k ku_laga Rõu **Vrd** nilvestuma*

nilve *nilve* Aud, `nilve Lüg Jõh IisR, g `nilve lima `suolikal ku `kierada `tõine puol, siis `suolika sies on üks `nilve Lüg; aab - - `nilve suust `väl'la Aud || kõõlus Kui `praadi teha, tuleb lihast `nilved kõik `välja `kiskuda Jõh **Vrd** nilv

nilvel marraskil *nahk oo nilvel* Kod **Vrd** nilgvel, nilven

nilven marraskil *ma õlen siäreluu ärä lüänud, nahk nilven* Kod **Vrd** nilgen, nilvel

nilvene `nilvene limane `suolikas on siest `nilvene Lüg **Vrd** niljene, nilvane

nilvestuma *nilvest|uma* Ote, -ümmä Har; *nilvõstum(m)a* hajusalt V libastuma, libisema *ku `väegä pal'lu `vihma satass, siss nilvestud maha Ote; tii ol' sääne hõel, regi nilvõstu mitu kõrd tii päält kõrvalõ Kan; Purrõ ol' liuhka, ma nilvõstu Urv; `nilbõ om, `tahtõ maha_sata², jalg nilvõstu edesi; ma_pänni `kirvõ rii pääle, no om maha nilvõstunu; nigu kala võtat kätte, nii nilvestüss ennedä maha Har; `tahtõ mäk'ke üless minnä², mitte es saa², iks nilvõstu `alla Rõu; tiä tuu `purdõ päält nilvõstu, sattõ `sisse; savine maa, vihmaga² um `nilbõ, sääil nilvõstut hoobiss pikäle Plv **Vrd** nilbõstumä, nilvastuma*

nilvestämä *nilvestä|mä* Kod/-ss-/ Kam, -mmä Plv; *nilvõstamma* Rõu; *nilbõstõmmõ* Krl; (ma) *nilbeste* San

1. libisema, libastama *kui om lume ränd `iäle `pääle tullu, nilvestät maha nigu partst* Kam; *nilbõsti `raudugõ eä pääl edesi* Krl; *Kala um jo_`nilbõ, timä nilvõstass käest är²* Rõu **Vrd** nilvastama²

2. marrastama *naha õlen `trul'li lüänud jala piält, ärä nilvessänd; küll one valus, ku naha ärä nilvessäd* Kod

nilvi `nilvi Ris Hls marraskile *nahk lähäb natuke `nilvi, on äda saan* Ris; *nahk om `nilvi päält kist* Hls **Vrd** nilgi, nõlvi²

nilvis `nilvis marraskil – Ris **Vrd** nilgis

nilvõsköllõma *nilvõsköllõma* Rõu Se libisema *Seo `nilbõ `tiiga mu_tük'it nilvõsköllõma* Rõu

nime → nimi

nimedu|mats *nimedu mats* väikesele sõrmele eelnev sõrm – Kuu **Vrd** nimetusmats

nimehte|sõrm *nimehte sõrm* keskmine sõrm – Se **Vrd** nimestesõrm

nime|kaim samanimeline isik *sie on minu nimekaim* Kuu; *olime `Mihkliga nime kaimud* Khk; *Elasid kaks nimekaimu kõruti* Kaa; *Leidsin omale nimekaimu* Mar; *mul on pal'ju nime`kaimusi* Mär; *me oleme ühed nime kaemud* Juu; *õlema nimekaemod, mõlemad `Villemid* Kod **Vrd** nime|kaimas, nimi|kaim

nime|kaimas *nimekaim* *Sa oled igä neh nime `kaimas, kas `tiemme puol `tuopi ka* Kuu

nimekas *nimek|as* VJg, g -a KJn; *nimek|ass* Rõu, g -a Trv, -asõ Krl

1. mitme nimega küll on nimekas inime, paelu nimesi KJn; `äste nimekass laits Trv; *nimekasõl om pal'lu nimesid* Krl

2. silmapaistev, tuntud *ta on nimekas mies* VJg; *nimekass mijs* Rõu

nimeldese → *nimeldäsä*

nimeldi *nimeliselt isad-emad`üiti nimeldi Käi Vrd* *nimeldäsä*

nimeldäsä *nimeld|äsä* Kuu; *-ese* Phl *nime* poolest, *nimeliselt Eks neid`luomi meil on nimeldäsä mittu* Kuu **Vrd** *nimeldi*

nime|lehm kellegi (hrl mõne perekonnaliikme) nimega kutsutav lehm *Kui pruut`peigme kodu läks, siis`viidi`lauta, näedäti ärä, misuke temä nimelehm on* KJn; *egäl om oma nime lehmä* Krk; *mia taass omale kah ütte nime`lehmä, tõistel kikel om* Hel

nimelik *nimeli|k* g *-gu* *nimeline Märde nimelik poig* Krl

nimeline *nimeli|ne* Rõu, g *-se* Kuu RId Jäm Khk VII Pöi Rei Mär Kse Tõs Saa Ris Jür Amb JMd Koe VJg Iis Trm Kod Äks Ksi Plt KJn Trv Hls Krk/*-li|n/* TLä San Plv Vas, *-tse* Har; *nimele|ne* Röp, g *-se* Khk Pha Mar Tõs Tor HMD Nis Juu Pai Äks Plt KJn; *nimelõ|ni* g *-dsõ* Krl teatud nime (või nimetust) kandev *Kui oli`Mihkli nimelisi mehi majas, siis`jälle`pieti`mihkli`päivä* VNg; *sene mehe nimi on Jaan, sie on siis`Jaani nimeline mies* Lüg; *kis ühe nimelised on, nee`üitasse kaimuks; teist Reedigu nimelist pole sii külas; tuuru nimelene kala, pehme vesine oli* Khk; *See on üks`võera nimeline inimene sii, tea` on ta vene`rahvusest või mis ta on* Pöi; *ei selle nimelist põle sii`kuuldagi olnd* Mär; *kolme saja`aasta eest`neokse nimeline mijs siäl elän* Tõs; *ei ma selle nimelist inimest teä* Juu; *üks tidruk oli meil`tienimas, üks Marist nimeline tidruk* Jür; *neid (seeni) on`mitme nimelisi ja`mitme karvalisi* Amb; *üks Priidiku nimeline suri* Iis; *neid`lapsi on`mitme nimeliisa* Trm; *võõra nimelised, ma näid ei tunne; kui one nimeline pühä, siis one ike laalu`lesti (kirikus)* Kod; *vanast oli üks`Kaarli nimelene olnud peremes* Äks; *laps sai nimeleseks* Plt; *siatse nimelist mijs ei ole ollu küll* Trv; *ka Jaagu nimelist om`Karksi`mõisen, üiis om selle nimelin viil* Krk; *meil`olli siin`kortelin Krigoo-ri nimeline* Ran; *laits sai pääle`riistmist nimelises* Puh; *vanast`olli Kaie nimelisi mitu* Nõo; *tiä võtt`endäle`võõra nimelõdsõ passi* Krl; *tuu om mu nimeline; nuu omma`kõik` üte nimelitse?*; *ma` sai`Augusti pojaga kokku, tuu Jaani nimelitsega* Har; *ta`m mukka üte nimeline* Plv; *neläsaa`aasta [eest] om tollõ nimelene mijs eläni?* Röp **Vrd** *nimelik*

nimelt *nimelt* Khk Khn Hää Ris Kod Plt KJn Hls Krk Hel Ran/*-ld/* Har Rõu Plv Röp, *`nimmelt* Kod Hls(*nimmelt*) Har

1. *nimme, sihilikult ma`s lehe nimelt`sonna mette* Khk; *Aga mõnikord`tehti päris nimelt naste`riideks läbivillest, tema on pehmem* Hää; *`Nimmelt jah tahid miul`kurja tetä* Hls; *`lasken venna maha, nimelt iki* Krk; *ma nimelt es taha sedä`asja tetä, aga ta tulli mul kogemedete* Hel; *no oma inimese tunnet iki ärä, ku`sa juust nimeld vahit* Ran; *taa maja om nimelt palama pant, ta is saa siist`kostki muiast minnä?*; *Rüä sisen`kasvi hiire`herne?*, *tuu kül`veti`nimmelt sinna?* Har; *jäme,et [jahu] taheti nimelt, tuust sai`putro tetä?* Plv; *vahitass nimelt aiah, ku om süll`leme`heitmise aig* Röp

2. (rõhutavalt, kinnitavalt) **a.** *just (nii), täpselt kell seetse või kaheksa, siis ond nimelt minemäs* Khn; *minu kana nimelt õli sij* Kod; *selleperäst ma nimelt`üttele, et ta kätte`kaibass* Krk; *tungelpää om musta pää, rüäl vähä, aga kesväl, nisul nimeld* Ran **b.** *kindlasti piäb`nimmelt ärä parandama [kanga niie]; nuur tüdrik - - põletas enese ärä`niiskese äkitse vihaga, et kui tõene (noormees) one nimelt`täma õma, ei tõhi tõesega kõneldagi* Kod; *`luusi`tõmbamma piat nimelt minemä, muudu` saat`trahvi kah* Har

3. *nime järgi; nimel õlesin lasnud kingäd nimelt (enda järgi) tehä, suasid parajad* Kod; *enämästi`olli igä õhel oma tüki`jaokene [liha] ka viil`ummes ärä lõegatud, egä ta siss*

nimelt ei olnd KJn; tuu raha ol'l kõik' timä nimelt; vele nimelt um kõik' mi_maa ja elotuss, mul olõ õi_midägi? Rõu

nime|number täisarv meil ol'l koolin -- nime nummõrdõga kokku`arvamine, nime nummõrdõga maha`arvamine, nime nummõrdõga kasvatamine, nime nummõrdõga jagamine Har

nime|pidi a. nimeliselt, nime järgi inimest `ütase ikka nime pidi Khk; änamast ikka nimepidi sai `ööldud (oma mehele) Ris; kutsub nimepidi Koe; `kohto tuhnissaja õegatasse nime pidi `sisse Kod; nimepidi ei õegutud `ühtegi KJn; mitti ei tää nimepidi -- ken ta om Krk; hõik nimme piti Kan **b.** vormiliselt (mitte tegelikult) Nime pidi on neid (tuulikuid) sii `paergus veel viis tükki olemas, aga õieti `kordas pole nendest änam `õhtagi Põi; nimepidi on neli lammast (aga kõik pole elujõulised) HMD

nime|päev teatavale eesnimele pühendatud päev kalendris; sünnipäev, ka ristimispäev `mihkli päiv on sinu nimepäiv; kes on `jõukas, sie võib nime`päiva pidada, `annab `liiku Lüg; Just nädal tagasi oli ta nime päe, sai kaheksakümmend Põi; kes tahab nime`päeva pidada, see pidas Var; meil ju nimepäevasid ei `pietud JõeK; sügise one kadrina päev -- minu nimepäev Kod; poead pidasivad isa nime`päeva Lai; vanast olli `sündimise päe nimepäe Krk; `täambä sinnu ristiti, `täambä om su nimepäiv; ta_m latsõ nimepäiv, konass latsõlõ nimme pandass Har; kuksi kokko nime`päivä pidämä Röp

nimese pl *nimese?* V(-si? Röp Se) nimmed; niuded, puusad mi Olga is saa -- `kuigi labalõ ega `vihtu hennest, nimeseist nii otsan; Panõ_sarv mullõ taha? nimeste pääle, mul omma_nimese haigõ Har; mul nimese_halutasõ_`väega? Rõu; nimese? umma `väega valusa? Plv; nimese? halutasõ?, nimesede kotalt olõ `hindäle `haigõt tennü? Röp; kaadsa? omma? nimeste pääl; sääne kihäldä ineminõ, kui määne rapai rõivastõ all, ilma nimesilda? (kõhnast inimesest); vüü kõik' `ripsõ nimesidõ pääl Se **Vrd** nimestüse

nimesk *nimesk* g -i nimme üle *nimeski lätt maha?* Lut

nimestama *nimestama* oma nimele võtma; nime panema *Nimestas `poisi oma nimele;* *Lapse nimestas -- `kuoliõppetaja Jõh*

nimesta|sõrm *nimestasõrm* nimetissõrm – Lut

nimeste|mats *nimestemats* keskmine sõrm – Se **Vrd** nimestesõrm

nimeste|sõrm keskmine sõrm `lõika? *nimeste sõrmõ ots `maaha* Se **Vrd** nimehte|sõrm, nimeste|mats

nimestüse pl *nimestüse?* nimmed – Lei **Vrd** nimese

nimeta|ants *nimeta ants* väikesele sõrmele eelnev sõrm – Võn **Vrd** nimetamats

nimetama *nimet|ama* Nai RId(-mma Lüg Vai) hajusalt S/-dama Rei/ Mar Kul Mär Kse hajusalt Pä K, I Trv Rõu/-mma/, -eme Hls Krk(-em) San, -ämä Mar Vig Juu Kod TLä Kam

1. teatava nimega kutsuma; teatud nimetusega tituleerima *mõni nimetab `lapse isa nime`pääle Lüg; `sõuke suur puunõu, tõrreks sii saab nimedet Ans; tseb milleks seda peab nimetama Khk; üht `asja soab sedati või teisiti nimetud VII; ega seda sünni aaks (aiaks) nimeta, mis agadest `tehtud Muh; küll teda `rahva`riideks nimedati Kul; saha kured ehk sahkvarred -- sedä nimetädi ju mõnes kohas `mitmed `moodi Vig; ma nimetasin teda ta ristinime järele JMD; kodukäimisest nimetata surnute `ingede maa pial `käimist Rak; mes karv täl (härjal) on, `pantse nimi kua, nõnna`viisi karva järele nimetäse; tämä nimetäs minuda peris jaburass Kod; ree tiivad ja varvad, kõik nimetasse meie pool lansakuks Plt; ärjad nimetasse pulliss SJn; vanast nimetiv `mitme moodu pääl Krk; mõni üteli [palmiku kohta] pleit, mõni üteli pik`ä juusse patsi, kuä `keski nimet Ran*

2. mainima; teatama ei pidand `tõhtima nime nimetada, siis pidi `alle kukkuma, kes kuu `aige on Lüg; ma nimetan tämäle midagi `uudist Jõh; Sa oleks pidand `talle ikke nimetama, et pruut `teise mehele läind IisR; kut sa `kuskile lihad, siis nimeta `moole ka; `surnu eest tihaste palvet, surma tänapalve, [kirikuõpetaja] nimetab selle nime - - see on viimane nimetamine Jäm; mo ees ta nimetas, et ta üheksakümmend kaks on Khk; Küll ma nimeta siis sulle ka, kui ma ölle ole valmis teind Kaa; ma nimetasi `taale juba korra, et ta selle ruttu `valmis teeks VII; Kirja sihes ikka nimetas mind koa, pole ikka päris ää unutand Pöi; ää nimetag taale seda enam üht Muh; jumalad ei `tohtind nimetada Mar; ma ei lähä nimetama mette ja mul põle `tarvis seda kua nimetada, et - - kissi oo Kse; Eks sis nimeta meitele koa, kui see pidu teil lahti lähäb PJg; nimeta `uhti, uht sii_samas Hää; ma pean temale seda nimetama Ris; oleksime pidand kahekesi `reakima, aga ta läks äe, nimetand `mulle kedagid Hag; nimetas `mulle, et ma lähäksin `neile kodu `oidjaks VJg; nimetasin seda neile küll Iis; kuul `meister tegi palvet ja nimetäs `kõiki, tehässe nime pidi teno egäle ühele nagu kerikun Kod; `järgmesel päeval nimetud kellaaal läksime kohale Plt; ta nimetas mulle koa sest asjast KJn; ärä nimé miu kah selle asja man Trv; sii jäi periss nimetemedede Krk; kalamüis jänest es tohi nimetädä - - et siss ei saa kala Ran; nigu ma võhnut nimeti, nii `ol'li tüdruke `viuhti teki all ja vakka ku maa Nõo || määrama tänd nimetati kohja `piäle Tõs

3. ärä sõnuma `Kiita ei `tohtind, siis nimetad ää Jäm; aneteberohod, nendega suetsetati, ku teene ää nimetas Aud

Vrd nimitama

nimeta|mats (sõrme nimetus) **a.** väikesele sõrmele eelnev sõrm `Sõrmi `loeti: täi tapper, `putru lipper, pikk `pieter, nimeta mats ja `väikä ants Kuu; täi tapp, kotti nipp, pikk `indrik, nimeta mats ja `veike ants Lüg; Nimeta `matsi `kutsutasse viel `kulla `kandjast Jõh; täi `tapja, kolinõel, pikk `peeter, nimeta mats, veike ats Plt; lastele `loeti: täitapp, koti nõgel, pik'k `pijter, nimetä mats, `väike ants Nõo **Vrd** nimeta|ants, nimete|mats **b.** keskmine sõrm nimeta mats `niidab `eina VNg

Vrd nimetsimats

nimete|ants nimete ants (sõrme nimetus) – Plv **-mats** väikesele sõrmele eelnev sõrm sõrmi nime?: täi tapja, koti nõgõl, pikk pijtre, nimete mats, väike ants Urv **Vrd** nimetamats **-sõrm** (sõrme nimetus) nimete sõrm - - om `aigõ Krl; nimete sõrmõh um sõrmuss Plv; siss tulõ neländäl neläpäävä õdagul üts must lind ka küsüss nimete sõrmõst kolm `silka verd usk Rär **Vrd** nimetisõrm

nimetise|ats nimetise ats väikesele sõrmele eelnev sõrm – VMr

nimetise|sõrm nimetise- Hag, nimetese- Juu Koe (sõrme nimetus) sõrmus pannakse parema käe nimetise `sõrme Hag; oma nimetese sõrme otsast pidid `anma oma verd kolm `tilka kratile Juu; mina olen selle pahema kää nimetese sõrmega - - kolm `vainu köit [ära lahutanud] Koe

nimetis|mats nimetis- Kul Tõs Jür Amb JMd Vil, nimetes- Lih HMd (sõrme nimetus) **a.** keskmine sõrm Kolmas sõrm, nimetis mats Jür **b.** väikesele sõrmele eelnev sõrm Nimetis mats, neljas sõrm Amb **c.** nimetis sõrm, `oetse koa nimetis mats Tõs

Vrd nimetusmats

nimetis|sõrm nimetis- Lüg Jäm Pha VII Pöi Muh Rei Kse Var Tor Hää Ris Kei JMd Koe Rõu, nimes- Jäm Ans Khk, nimetes- Khn Koe Puh Rõu (sõrme nimetus) **a.** põidlale järgnev sõrm esimene sõrm oo nimesõrm Khk; kae nimetessõrmest pidinu `anma kolm `tilka verd, siss pisuand lännä `lendu ja `kanna `kraami kokku Puh **Vrd** nimestasõrm **b.** väikesele

sõrmele eelnev sõrm *sõrmus pannaste nimedis `sõrme* Ans **Vrd** nimetssõrm **c.** *nimetis `sõrme olen kuuld küll Lüg; nimetis sõrm_o üsna `pooleks; ma `panni madarapunase lõhja nimetis sõrme `ümber (kui sõrm haige) Muh; nimetes sõrmõga tehässe kõvasi `piäle viis `kanda Khn; igal inimesel on nimetis sõrm olemas JMd*

Vrd nimete-, nimetise-, nimetsi-, nimetus|sõrm

nimeti|sõrm (sõrme nimetus) *vaja neläpäävä õdagu verd nimeti sõrmõst lõigada?* Se **Vrd** nimetesõrm

nimets *nimets* väikesele sõrmele eelnev sõrm – Var

nimets|ats *nimetsats* keskmine sõrm – JIn **Vrd** nimetsiats

nimetsel|margus *nimetse margus* väikesele sõrmele eelnev sõrm – Hls **Vrd** nimetsimats

nimetsel|rohi (taim, mida kasutati ka kaetamise ja ärasõnumise vastu) *võetse pañn, sööd `piale, nimetserohe süte `piale ja tehetse seda `suitsu, kui teene `jälle sañdi silmaga `vaatan Aud*

nimetsi *nimetsi* Hää Amb nimme, nimelt *Vanad kõrdi `kangad, niid on päris koe `riided just nimetsi `tehtu Hää*

nimetsi|ats *nimetsiats* keskmine sõrm – JIn **Vrd** nimetsats

nimetsi|mats *nimetsi-* Mih Saa JõeK Sim Kod Pst Hel, *nimetse-* Muh Mär Vig Kse Vän Hää Hag Juu Pee VJg Sim Plt Pil KJn SJn Trv Hls Krk (sõrme nimetus) **a.** väikesele sõrmele eelnev sõrm *täi tapper, püti `noolja, pikk `peeter, nimetse mats, `väike ats Vig; Sõrmede nimed `ollid - - täitappur, kotilappur, pikk `pijter, nimetsemats, `väikeliisi Hää; nimetsimatsil pannas sõrmus laulatsi aal Saa; nimetse mats on pisikse sõrme `järgmene sõrm Juu; nimetsemats ja veike ats Plt; Nimetsemats on nel`las sõrm, kohe keskmese sõrme järel SJn; Täitapp, kotinopp, pikk `pijter, nimetsimats, väikeants Hel **Vrd** nimetsemargus **b.** keskmine sõrm – Vig Kse Pst*

Vrd nimetusemats

nimetsi|pidi nimepidi *Äkiste üks üidn täda nimetsipidi Han*

nimetsi|sõrm *nimetsi-* Muh Tõs Saa, *nimetse-* Muh Mar Mär Var Tõs PJg Tor Hää Juu Plt KJn Vil Trv Krk (sõrme nimetus) **a.** nimetissõrm *käst temät, kura käe nimetse sõrmege, sikk säält maha lükäde Krk **b.** keskmine sõrm kolmas sõrm oo - - nimetse sõrm Mar; nimetse sõrme ajas igäle `poole `sisse Juu **c.** väikesele sõrmele eelnev sõrm *nimetsi sõrm oo `pisse sõrme ja `kesmese sõrme vahel, nimetsi `sõrmes oo sõrmus Tõs **Vrd** nimetssõrm **d.** ta `murdis nimetse sõrme ää Muh; enne kui - - selle `tarkuse kätte saad, pidada kolm `tilka verd sõrmest `anma, nimetse sõrmest Tõs; Kes nimetsi sõrme nikastab, see naese õnne kaotab Saa; iga `lauba ja iga nel`laba `õhta käenud nimetse sõrmest kolm `tilka verd `anmas, vanakuradile Vil**

nimets|mats *nimets mats* (sõrme nimetus) – Kir Hää **-sõrm** *nimets sõrm* väikesele sõrmele eelnev sõrm – Hää **Vrd** nimetsisõrm

nimetus *nimetu|s* Vai Jäm VII HMd Koe Iis Trm Kod Plt KJn Trv/-u|ss/ Hls San, *nimetü|ss* Rõu Röp, g *-se; nimeđu|s* g *-se* Khk, *-kse* Kuu

1. (üld)nimi *pinutagune, see [on] päris ühe tubaka sordi nimesus Khk; egal asjal oma nimetus VII; Kabeli üiavad ikka `praegu, aga sel on oma nimetus koa HMD; üte asja nimetuss Trv; ma esti nimetüst sakol`jal (teat kalapüügiriist) ei tunneke?* Röp

2. nimetamine – San Rõu

Vrd nimitüss

nimetuse|mats (sõrme nimetus) **a.** nimetissõrm *`Silmalau `pääle akkas [kooljaluu], `surne nimetuse `matsiga vajotasin, kadus kõhe `vällä Lüg; Nimetusesõrm `kutsuti `jällä nimetuse mats Jõh* **b.** väikesele sõrmele eelnev sõrm *`neljäs õli nimetuse mats Lüg; tõi tapp, kõi nõul, pitk `püiter, nimetuse mats, veike ants Kod* **c.** keskmine sõrm *`Kolmass sõrm on nimetusemats Lüg*

Vrd nimetsi-, nimetus|mats

nimetuse|sõrm *nimetuse-* Jõh Kod, *nimetüse-* Kam (sõrme nimetus) **a.** nimetissõrm *Kui on tont `valmis, siis võtta nimetuse `sõrmest kolm `tilka verd ja pane ühã keppi `õtsa `päälã, siis tuleb elu `sisse Jõh; nimetüse sõrmest `lastu [kratile] kolm `tilka verd, siss `olli tãl elu käen Kam* **b.** väikesele sõrmele eelnev sõrm – Jõh

nimetus|mats *nimetus-* Hlj VNg Lüg Kad Kod, *nimetuss-* Ran Nõo, *nimedus-* Vai (sõrme nimetus) **a.** väikesele sõrmele eelnev sõrm *pitk `indrik `peksab `reie, nimetus mats magab Hlj; `pitke `pieder ja nimedus mats Vai; tãitãpp, kotinõgel, pik`k`püiter, nimetussmats, `väike ants Ran* **Vrd** *nimedumats* **b.** keskmine sõrm *nimetuss mats om kolmass sõrm Nõo*

Vrd nimetis-, nimetuse|mats

nimetus|sõrm *nimetus-* Jõe Kod, *nimedus-* Kuu Vai (sõrme nimetus) *pahema kãã nimetus `sõrmest lase kolm `tilka verd, vana pühitud `luuatüing `selle `piale (krati tegemisest) Jõe; nimetussõrmess inimene lašk verd, ku `puuki tegi; sõrmus one nimetussõrmen Kod*

nime|täht (ees- ja perekonna)nime algustäht *mãrk `lõngaga mõned `õmblevad nime tähed linade `pääle Lüg; Pãdja `püiridel, kãterãtikul ja kõigil `ãssadel olid nimetãhãd mãrgitud Han; Mõni `õmbles plãngilt nimetãhed `nurka või `jearde Amb*

nimetã|sõrm (sõrme nimetus) *Nimetã `sõrme `heitsemine tähendãb `kiitã `saamist Kuu; pidivã nimetã sõrmest verd `anma kolm kolmaba õdagut perãtside Kam* **Vrd** *nimetõsõrm*

nimetümmãss sootumaks *mul `külmsi ubina nimetümmãss vällä?, is saa üts `kõrdki `kiitã; ma istudi kevãjelt kãts pennãrd `kapstõid, nimã lõppi ni nimetümmãss vällä?, et ütte ainust ka is jãã? Har*

nimetü|sõrm *nimetõsõrm* (sõrme nimetus) – Rõu **Vrd** *nimetãsõrm*

nime|vader *ristivanem kui laps `rišti `viidi, siis taheti ikke nihukest nimevaderid `soada, mis lapsele nimeks `pãndi Juu*

nimi *nimi g nime üld(g nimi Ris, nimõ Krl); n, g nime Vai Var PJg Vãn Tor Hãã Saa Ris VIPõ; p nimme hajusalt T(`nimme), V*

1. a. *pãrisnimi `ütte `tãie nimega Juhan, ära Jukkust `ütte Lüg; `eiga nimi miest ei rigo Vai; Æel lapsel on pãilu nimesid Jãm; nüid on sihandussi imelissi nimesid, p`teegid, on nad isased või emased Khk; kui isa võtab teise naise, siis on lapsed ühe nime `otsas (ühenimelised) Kaa; Aleksei on ikka ta pãris nimi, Seiuks `üütakse; Nee lãksid valla eluse lapsele nime panema, nüid pannakse nimi valla elus; Pane siis `eese nimi (allkiri) `alla koa Põi; olete neid emaste nimesid koa kuulu, Laene, Ilja, Eldi, Elju, nee oo `nüitsed nimed Muh; vanast oli `lapsi nii `palju, et tegu oli, et sa nad keik nimesse saad Kãi; mõni paneb loomale nime ja mõni põlegi pannund nime, üiãb kirjo või kuit või punane, kuda ta oo; tã elãb `võera nime all Mar; kirikãrrã paneb `meite `tahmese jãrele nime Tõs; Paelud panid laeva nimeks naestõ nimed Khn; nime ei jããnd `meele Vãn; igal ühel oma nime, mõnel kaks kolm nimet Tor; kõik [talud] on selles nimes, mis `enne on oln (kõiki kutsutakse nii nagu varengi); sellel mitu nimi, mõlemaid nimi `üütakse Ris; esimene nimi on ristitud nimi, teene on liig nimi Juu; mis pããva ligidal laps `süãdis, sie nimi `pãndi, joani pããva aal Joãh, `moarja pããva aal Mari Jür; ma põle seda nimet kuuld Amb; mul põld mãgede nimesid enam `mieles VMr; ma tema*

esimist nime ei tea Kad; laps ilma nimetä, `rismätä; sij kutsutasse `mitme nime piäl (mitme nimega); sedäsi tijn (teenis) õmale nime (hüüdnimest) Kod; olgu nimi mis taht, nimi meest ei riku, ku mees ennast ei riku Äks; igal maal pidi oma nime olema Plt; menu nime on ikki `sühdind nime SJn; Kes teisel nime annab, see ise sedä kannab Pst; om ennäst `võõra nime all üless `anden; küll_o kurat, mea `ütli periss musta nimege Krk; mul ei ole temä nime meelen; vöhi `võõra inimese, mia nüid nende nimesid tiiä Puh; vanast üteldi, et ku `tüttele panna emä nimi, siss saap `tütrel ää õnn; nii vene nime om `irmsa, ei paenu kijl `ütlemä `tõisi Nõo; egäl üteli om kaits `nimme, edimäne nimi ja väärnimi; ääl latsel iks pal'lu nimesit Kam; tolle mehe nimme ei ole mul ämp meelenegi Ote; väikõni lats om vijl nimõdõ Krl; pühäbä ristiti kaits last, `pahti mõlõmbõilõ Jaan nimes Har; `ausa nimi um parõmb ku kuld Rõu; ma_saa õi_sullõ umma nimmegi üldä?, mia mul om, meelest um är_lännü?; sõrmussil ol'li_nime_siseh Vas; mi olõ üte nime all, meil mõlõbil üte nime? Se; nime all ~ alla (panema) (ristimisest) laps saab nime `alle `pandu VNg; laps `päivä eläs `vaide - - ei `jõudand viel `saada nimegi `alle Lüg; ta sai nime `alla Muh; tänä pannasse tä nime `alla Mar; `tahme täna teist nime alla `panna Koe; lats tahass nime `alla panna, viimäte sureb ärä TMr **b.** kellegi valduses olekust, valdusse minekust; kellelegi, millelegi kuulumisest eks sa `kirjutand `luomad oma nimesse Kuu; isa `kinkis oma koha poja nimele Lüg; nüid oli kuha poea nimele kirjutand Khk; tegi kõik minu nime peale Mär; `tõstament `tehti siis tä nimele Kse; kui emä ää sureb, eks sis tütar soa oma nime `peale Juu; kolm tükki (talu) oo vijl selle külä nime piäl Kod; temä kirju talu oma nime `pääle Trv; mõni tegevat kõik vara tõese nime pääle ja esi om nii puhass ja pal'lass, et temä käest mitte midägi võta ei ole Nõo; timä ol' mu_nime pääle poodist `õlgu võttanu Har

2. a. üldnimi, nimetus siis veel sidä vanaemä nime ka [ei] old, mei `hüüsimme igä `eideks Kuu; põllu pael `kasvab rohi, ega ühel oma nimes Khk; eks need punased ussid kannan tuli`kaarna nime Mus; kõst ikka oo ta (pärimi) nimi Muh; püüginaesed keisid `püükis, aga meie `kantsime pesunaeste nime Mar; sülg ja ila, see kannab `kahte nime; ta kannab `puhta nime (puutumata, süütust tüdrukust) Ris; toimiseks `üöldi ikke ja `murdmaseks ja, neid oli mitu nime veel (kangast) KuuK; ma ei tia selle puu nimet Amb; tämä pereme nime (peremehe õiguse) annab [pojale] ärä Kod; muud ei ole tema (rändroiti) nimeks mina kuulnd Pil; kahe või kolme `aastased on ikke sälud, `enne kui obese nime kannab KJn; lõhmus on puu nime; pruudi nimet ei olnd `kuskil kuulda, [olid] noorik ja peidmees SJn; undil om jo mitu `nimme, susi, uht ja kohtjalg Puh; egän külän om esi`muudu kõne, egäl asjal esi nimi; lehmäl om jo nellä`kõrdne magu, magudel om egäl üteli nimi kah Nõo; `tuubril ei ole muud `nimme olluki, iks `tuubri Kam; mitusugust nimme ol' noil `kakkõl, mõni üteli `kaku?, mõni üteli lutsagu? Krl; `olkõ puu vai mia taht, egäl asal om õks uma nimi kah Har; ma olõ nüid mõrdsuka nime all; hul'u ol' soe nimi; naidõ `tsirke nimmi jõvva õi kiäki teedä? Rõu; laisa nimme ka_ks vijl kañni Vas; uhõrdi nimme ei tunnõki noorõmba Ráp **b.** piltl (millestki vähesest, viletsast või olematust) Sidä raha `anneti neh sen `kerra `vaide nimeks, mes sest `ostada saab Kuu; Nattuke `tõrtsis seda `piima suppile, sest saand kedagi, sie nigu nime `puolest IisR; See pireke tööd, mis sa niid sii teind oled, pole muud kut paljast nime tegemine; Mis `asja ma säält - - saand ole - - nime pärast natikse tühja kola Kaa; mul ei õle raha nime, kellegä ma õssan; en sua minä kedägi tehä õõnale, `amba nime põle, kuda sa süüid tädä Kod; võttis nime puolest töö, aga ise õieti ei teind kedagi Plt; nõnda pal'lass muld, einä nime ka ei ole sääil Krk; Üüj pääle korass üts inemine puul vakka `vähki är?, kiä virk `korjaja ol', laisk saa õs nimmegi? Rõu; no olõ õi_kirbu nimme kah Vas

3. nimel 1. kellegi poole apelleerides *jumala nimel olen ma õige* Lüg; *ää tee sedä, jumala nimel* Tõs; *palusi küll jumale nimel, aga ta mitte es anna* Krk 2. mingit eesmärki silmas pidades *Angerja nimel ol'lid ikki väl'lal* (tulusel käimisest) Hää

nimidose|sõrm *nimidose sõrm* (sõrme nimetus) – Phl

nimidus|sõrm *nimidussõrm* väikesele sõrmele eelnev sõrm – Emm

nimik *nimi|k* (-k') g -ku Võn, -gu Rõu, -gä Har, -ge Vas, -gi Lei Lut; *nimmi|k* g -ku KJn, *nimigu* Lut nimekaim *oles Marie pand oma lapsele oma nime, oles ta nimmik olnd* KJn; *me oleme ju nimiku ometi* Võn; *mul Mul'gimaal armõtudõ nimikeid* Har; *ma ol'li pulmõhn, tuu ol'li mu nimik, kiä mehele läts* Rõu

nimi|kaim *nimikaim* nimekaim – Mih

nimitama *nimit|ama* VNg Lüg Rei/-dama/, -ämä Kuu Ran Nõo Kam Ote Rõu, -ämmä Har Rõu Plv Röp, -eme, -õmõ Krl nimitama *Laps ei tohtind kurja nime nimitäda, kohe tuleb vieb lapse menemä* Kuu; *ära jumala nime ilma asjata nimita* Lüg; [ta] *on sene* (taime) nime *nimidand, ma tää mette* Rei; *jähnest es tohi järve pääl nimitäda* Ran; *mi sa lätsit tõese laste pääle, ku sa näid ei taha lasteski nimitäda* Nõo; *ma nimiti timäle, et ta iks tulesse siia* Kam; *tõbrast nüid ei nimitäda, üteldäss elläi* Ote; *ma ei mõista? tedä kuigi nimitede; tuud asja ei massaki nimitõ, tuu ei olõ midägi asi* Krl; *ma is tiiä? su tsõdsõpoja nimme, ma is tiiä tedä kuigi nimitä?* Har; *tuud nimitedäss pedäjä püüs* Plv

***nimitsema** nud-kesks *nimitse|nu* Krl, -nnu Kan nimitama *kes om sinno nimitsennu* (solvanud) Kan; *olõss sa mullõ nimitsenu, ütelnu* Krl **Vrd** nimitsämmä

nimitse|sõrm *nimitse sõrm* keskmise sõrm – Har

nimit|sõrm (sõrme nimetus) *nimitsõrm om laulatuss-sõrmusõ asukotuss; ma nõsta uma nimitsõrmõga enämb ku sa? uma edemitse sõrmõga; mähkega nimitsõrm kiñni ku nõna verd juušk* Har

nimitsämmä *nimitsämmä* nimitama *võta? ar_taa hopõn, nimidsä umass* Vas **Vrd** nimitsema

nimitüss *nimitüss* nimetus, nimetamine – Har

nimmama *nimmama*, da-inf *nimmata* TLä Kam Rõn, -da? Urv; *nimmamõ*, nud-kesks *nimmanu* San; *nimmämä*, da-inf *nimmäda* Rõu; imperf (me) *nimmemi* Hel; imperf (ma) *nimmassi* Har nimitama; mainima *sedä inimest nimmemi me ninda* Hel; *nimma Liinele pal'lald* Ran; *vanast üteldi talluk, kes tu vanast sokki nimmass* Puh; *küll ta tulep, ma tälle joba nimmassi* Kam; *oss sa_nimmanu, mul näet es tulõ miilde* San; *Mi_sa_sõss mullõ es nimma, et sul sääne mõtõ ol'li* Urv; *Olõss tä mullõ vai hingestki nimmäni, ma olõss tälle leevä är_võtnu* Rõu

nimme¹ *nimme* Ran Nõo Võn Krl Rõu Plv Vas Röp Se nimelt, meelega, sihilikult *nimme lassiva* [looma] *valla mõisa ristikaena pääle süüjä* Ran; *vanast olliva kräädsu sehen saabastel, vahel känksepp õkva nimme pañd kräädsu sisse* Nõo; *egass ta nimme es tij, täl kogemada johtu* Võn; *timä pañd tulõ nimme maja kül'ge* Vas; *õgas ma nimme õkva taha as sulle lüvvä, kogemalda juhtu nii; nimme tuu peräst tul'ligi kõnõlõma* Se

nimme² → nimmed

nimmed pl *nimmed* Ran TMr, *nimme* Hls Ran Võn Kam Ote Rõn San hajusalt V(-e²; g *nimehte* Plv), g *nimete*; *nimme*² g *nimmide* Kan ristлуу ja rindkere vaheline osa seljast; nimmepiirkond *nimete sehen om valu* Ran; *nimme valutasõva* Võn; *ku ma kõhi, siss mul ka tsuskap nimete seen* Ote; *mul nimme? omma? haigõ?, ma i saa_nimmist tüüjd tetä?* Kan; *mul ol'li nimme? väega haigõ, lasi kol_kõrd sõkku nimmeid, siss sai tervess* Har; *nimesihe*

aašõ valu; edimält lei siiä^p nimehte `taadõ valu Plv; linno olõ laotanu ma_kolm `päivä perätside, nii et nimesihe naašs Rärp; Nimesilõ sai haigõt, ku^p maaha sattõ Se || niuded püksi `alla nimete pääle sadanu^p San Vrd nimese, nimestüse

nimmik → nimik

nimmitelemä *nimmitelemä* sõimama – Vas

nimmä hüüds (vasikate kutsumisel) *Vasikiid hõiguti nimmä, nimmä, nimmä Rõu*

nimä → nemad

nina *nina* (-ä) hajusalt, hrv R, eP M, *nena* R(*nenä*) Hi Rid Mar Mih Aud Rak VJg Iis Trm

1. hingamisteede algusosa ja haistmiselund **a.** (inimesel) *Küll_se nenä `juokseb juo `mitmat `päivä kohe; Mes siel `külmidäd, nenä punane pääs Kuu; tupaka küll `enne võttasivad nenä, sie pani `kangest `aivastamma Lüg; Sie ei õle `miski, sie on vaid nenast `nuuskada (käkitegu) Jõh; Tüö `niisuke, et pole `aega nina `pühkida; Nina `juokseb kui `mahla kask IisR; tämä `katsos `peilist, nenä oli `musta Vai; Nina oli `öösse `kinni jäänd; Sel nina punane kut pardi nokk Jäm; nina kut tuhlis piha visatud Ans; nina üiab juba, `norskab; see laps on selle nina `otsast maha kukkund (tema suust kukkunud) Khk; abe mehe au, nina mehe nägu Kaa; nina kipitab, puru läks ninase VII; Nina on nii `umne, et mitte üks inge pihk äi tule läbi Pöi; nina noriseb, kui ma maka Muh; tüdrugod `naarsid, et käivad nenad maas Rei; oli üks vana inimene, alati `nuuskas tubakad ninasse Mar; sai äbi, nüid nina reite vahel Mär; lapsel on rehe püksid ninä all (nina tatine) Vig; ma olen kõber ja `kööpis - - nena `vastu maad Mih; kül'm akkab ninäse `kinni Tõs; Miol `siokõ ramp ais ninäs Khn; juudid oo `kongis ninaga; tuul - - vahest kisub nina `niiskes PJg; nina jooseb verd Tor; Nina sügeleb, saab uudist kuulda Hää; `pañnin tal ühe [tohlaka], nõnda et taft käis ninäst `väl'lä Saa; kül'm akab ninasse `kiñni Ris; ernes läks kogemata ninasse Kei; mul oli õrn nina, kui sojaks sai, sis veri akkas `joosma Juu; mokad ja nina on vaest kül'maga ohutand (ohatanud) JõeK; kül'm akkab ninasse JMd; silm on `sirkel ja nina `vinkel VJg; kes `aisu ei tunne, sel on vilets nina; `vaata kui `vianan sind ninast Sim; lei mulle vasta nena Iis; ninä süveleb piält, kas `jälle mõni sureb Kod; tuul nina all, eks sa puhu `piale - - `üeldasse, kui suþp pala on Ksi; kel suur nina, sel suur muñn Lai; lapsed `mängisid pikka nina - - `pañdi kaks kätt nina ette, et nii pikk Plt; nina ka tatige like; ma pia su nina `puhtes arime Hls; `käise om kik'k är mitit, muial na oma ninu `pühki_ñ mõista, ku iki käistess Krk*

b. (loomal, linnul) *oli vana `alli mend `lüöma ja ei ole saand nena `piale Jõe; nenä on senel kalal `oige terav VNg; sial on pikk nena IisR; tihujaised nied toppid obosille `nennä Vai; maa roheline nõnda, nüid loomal `asja nina maha pista; [rähñ] lõõb ninaga oksa `pihta Khk; Siga on ninast ellik, `ilmaski äi tohi nina `pihta `lüüa; Lehmal nina jahune peas Pöi; koer kraabib `mulda, ninä `mulda täis Mar; suits lähäb loomale ninäse Tõs; [metsseal] nina kui suur ater ees Aud; turb on kõbema ninaga veel ku purikas Vän; [siga] pistab nina `pahna ja magab Hää; pannakse rõngas ninasse `talle, et saab teda taltsutada Amb; kärp vaja `ninnä `panna, vars vaja ärä võõrutata; varessed `tõssid ninäd ülesi ja `vuaksid Kod; koer `kargab obusele ninasse Lai; igä luuñ ninägä tunneb `aisu KJn; kana muneb ninast, lehm nüssäb suust Hls*

c. *piltl On `onnestund alade nenä `tuule järel `oida (igalt poolt kasu lõigata); On old kogu aja `toistele nenäst `vietäv (kergeusklik) Kuu; ei `maksa `ninda terava nenaga `õlla (ennast teiste asjadesse toppida); laps ajab juo nenä `kätkest lagedalle, akkab juo `kõndimaie ja `rääkimäie Lüg; see jähi mool kahe silma vahele, nina `varju Khk; Koit akkas pilve ääre tagant juba nina `näitama; Kes `käskis nina `põhja ajada (ennast täis juua); `Mõisnik `tõstis siis `renti oma nina (tahtmise) `järge Pöi; Äi näitnd änam ninagid (kadus ära) Emm; sina alate paad mulle `ämmä ninä ette (sead eeskujuks); võta ninä*

`pihku (häbene) ja aka minemä; ma mursin `natke ninä täl (noomisn teda) Kod; läks sama ninaga (sama targalt) tagasi, kui tuli, ei saand kedagi Lai; ei sest ole nina täit `assa Plt; küll ta lööd mõne, kes temä nina lühents Krk

2. inimene, isik; (tähtis) tegelane, asjapulK Eks neil `suurdel nenäjell ole hüä elädä küll Kuu; tämil ei öld `õigus seda `kõhta `saadagi, aga sie suur nenä pani ta `sinne `keisri `metsade üle Jõh; Nina `piale tuli `kortel õlut, sest saand kedagi IisR; Nende `endine karjapoiss `olla niid `linnas suur nina; Ta oli teiste suurde ninade `seltsis raekoda läind Kaa; Poiss olla taal linnas tähtis nina Pha; Koa üks `tähtsam nina, kool`meister Pöi; Raha ära jagasime, nii ja nii pailu sai iga nina pääl Hää; `Preilna - - pidas ennast suureks ninaks Jür; sial on keik suured ninad koos JMd; Ei tea, kas see on kua mõni tähtis nina Trm; ninäde piält `pantse raha kokko, siis õssavad `viina; panema igä ninä piält kakskümmet `kopket Kod; õpetaja ja `köster olid suured ninad Lai; raha mehed on - - suured ninad; küsin pal`lu vaevatasu, no kakskümmend viis rubla nina pialt Plt

3. taip, vaist, oskus nagu õhust midagi välja uurida Küll sul on ia nena Jõh; Ei minul nisukest iad nina ole; Küll on ikke ia nina - - `metsas `millaski ära`i `eksi IisR; Sellel peab ea nina olema, kes selle üles `oskab `nuhkida Rei; küll sool aga oo - - nina, kõik sa ülesse õtsid Mär; tal on terav nina igale `puale minema VJg; vat sinul on ike üks pagana nina, kõik sina ommeti üless nuugid Sim; vaat kus oli nina ikke, et sai aru Lai

4. a. esiletungiv, eenduv (ees)ots, tipp käbi (võrgunõel) on nii, et tal on kand ja kiel ja nina Jõe; `ennevanast `tambiti [kartuliputru] `kulbi nenä `õtsaga Lüg; `kinnastel on nenad `katki; lüüb oma `saapa nenad `vasta kive Jõh; Õppimata `niitaja lei [vikatil] `estest nina mätta vai maa `sisse IisR; [paadi] edimine ots nenäga lüüb vie `laille iest Vai; adrade ninad nenda tõlbid, sepa `juure taarist minna Jäm; sirbi ninaga sai `sokida maas rugisid Kär; Ukse aak oo ukse ninas Kaa; `Küünla nina sai ikka ää näpistud, kui pitkaks jähi, siis äi akkand `suitsema Pöi; `pasli ninale lõigatse `niplused `otsa, kui vanuma akatse; lipu (tuulelipu) nina juba `leanes; ta paneb uie nina adrade `otsa Muh; Kerve ninaga proovivad voorimihed jee paksust Emm; pesti nõör on paadi nenas, see eidedaks `välja Käi; poiss, mine paadi ninase Rei; lodi on laia põhaga - - nina lähäb `kitsaks nagu paadil Rid; `saapa ninad sool punased kui rebased Mär; lootsikul üks keis ehk pael ike ninas peab olema, muidu ei saa teda `mäele - - tõmmata Vän; [kui] saha nina on nüri, siis `pandaks uus tükk `otsa Ris; nina oli Saksama sahal, ega puu sahal nina ei old Kei; `kerve ninä läks kibisse; kingal (pastlal) tõmmatakse `esti ninä kokku ja `tärked ja kand ülesse, `ongi `val`mis Juu; ei ole viel ia `künda, adra ninasse akkab kirss `kiinni VMr; [suss oli] kannast jälle niimuodi kitsamast `tehtud, nena`polt laiemb Rak; vikati ninä lei mua `sisse Kod; enne olid `suapad terava ninadega Lai; Rummu niha ette käib raudtel`le `vankrel mutter SJn; uherti nina `lõikap käbi või selle puru `vällä sehest; `ernit tõmmati sirbi ninage üless; alasse nina - - ümmer tetti kumerikust `asja nagu `aasa vei rõngast Krk b. poolsaare, neeme tipp, maanina Nenä [on] `väikäne `laiemb maa nurk, ulatub `merre Kuu; `Muiste oli nena suur, nüüd on juo `veikene, meri on süönd ära VNg; roho nenä ajab lagedale, kana juo saab oma nokkaga võttada Lüg; Sääre ninalt `käidi Kura`maale Jäm; orased `pistvad ninad `välja Khk; Siis olnd nälg möödas, kui kevade nõges ja malts olid ninad moa sihest `välja pisnd Pöi; `Saastna pikk nina lähäb `kaugele meres Kir; Suaru ninä oli ennemä paelu suurõm kui `praegu Khn; vanasti sõideti ikki nina ninalt (ühe maanina juurest teise juurde) Hää; rükis pissäb jubä ninä `väl`jä mua sidess Kod || kõrgem koht, seljandik `Naistesuo nenäks nimidedä sidä `korgemba `kohta, mes käüb kohe peris pikkite üle suo Kuu

5. (eri ühendites) ei näe nina pähe (uhkest, ülbest inimesest) `Ninda `uhkest läind, et enamb oma nina pähe ei näe; Sie ei näe oma nina pähe, `ammus viel minusugust IisR; naa tore ja `uhke, mette ei näe ninägi pähä Mar; On -- korra linna kajust vett joonud ja nüüd ei näe enam oma nina pähe Hää; on nii `uhke, ei nää oma ninägi pähä mitte Juu; si_o üks `sündlik inime -- tõene ei näe mitte ninä pähä Kod; see inimene on nii `uhke, et ei näe nina pähe Pal; haisu ninasse saama (millestki kuulmisest, aimu saamisest) Nüüd said -- juo `haisu sest `asjast nenässe, eks ne `vargad saa käde ka Kuu; nina all ~ ees; nina alla ~ ette; nina alt ~ eest (vahetust lähedusest või kättesaadavusest) Lei `ukse `klõpsti `teise nina ies `kinni; Minu nina alt `aagab `siened oma `korvi; Pimedikus `tõusi üks lind `vuhti nina iest `lendu IisR; sõit oli `umbest nina alt ee läind, jäänd maha mees Khk; Nii kauva naagib `pääle teise nina all, kut `viimaks on karupidi koos Põi; tuli `jälle irisema siia ninä `alla Mar; Ta nämistas moka otsast oma nina ette Han; Ninä ies, siis `lahkõ, `perse taga, siis ette susib Khn; jänes ninä alt `kargab ülesi Kod; nina alla ~ alle hõõruma korduvalt, tüütavalt meelde tuletama `Naine `õõrus iga `õhta mehele vana `asja nena `alla Jõh; Tuleb seda vana lugu `mulle `jälle nina `alle `õeruma IisR; Seda õõrutakse mulle iga pää nina alla Kaa; nina kirtsu ~ kortsu ~ viltu ~ vingu ajama ~ tõmbama ~ vedama; nina kirtsus ~ vingus (halvustavast, põlastavast, rahulolematust tundeväändusest) `tõmmas nenä `kortso ja läks menemaie Lüg; Ei õld mielt `müädä, vedas nina `viltu Jõh; `Ära`nd `jälle nina `vingu aja IisR; `Jälle sa pole sellega rahul, nina kirssus pees; Kes oma osast ilma jähi, sellel oli nina `vingus Kaa; `tõmbas nena `kirssu Muh; Nina `vingus, et ta pole teiste `seltsis `metsa marjule `minna saand Rei; ninä `kirtsus peas, südä täis alati Mar; Ikki tal põle ää, ikki nina `viltu pääs Hää; [pahameelega] `tõmmab nina `kirtso Ris; nina norgu laskma ~ tõmbama; nina norgus ~ norus meeleolul langeda laskma, masenduma; keegi norutab, on masendunud, löödud, häbistatud kui ei `mielidind `miski, siis `tõmbas nenä `norgo Lüg; `Ära`s `sellepärast nina `norgu lase IisR; See oli vanal pauk, võttis oort nina `norgu Põi; aga kui [kosjasid vastu] es `võeta, no siis `ollid `jälle norus ninad pias Muh; Mis su viga on, et sa käid sedasi, nina `norgus Rei; Oli `kange mees ennast `kiitma, aga nüüd `laskis nina `norgu ja saba `sorgu -- mehel äbi Han; nina peale heitma ~ viskama etteheitvalt meelde tuletama Ta on juo küll sidä `mulle nenä `pääle `viskand Kuu; Kui inime ükskord `eksis, mis sest alati nina `piale `viskada IisR; akkas `moole seda `asja nina `pele `eitma Khk; Olid vanale seda nina `peale `viskand, et `meite einad ennem ää `toodi Põi; seda eidetse veel paergust nina `peale, kes kaded oo Muh; mes sa sest mo nina `pæele eidad Emm; `viskab seda `moole paegal (alati) nina peale Mär; mis sa lähed talle seda nina piale `viskama Hag; võõras eedäb emäle ninä `piäle lasse teod Kod; nina peale kirjutama 1. tähelepanu juhtima, kellelegi midagi ütleva `kirjutab keik `selle nena `pääle, mida `kuuleb Hlj; Sinul põle vaja `kõiki `asju `tiada -- piab sis kõik sinu nina `piale `kirjutama Lüg; Vahi nina `piale `kirjutajat, vai teist `süüdistama IisR; kis seda `soole nina `pele akab kirjutama Khk; Niid kirjutati mulle keik nina pæele, mis ma veel tegema pea Kaa; kes seda `teite nena peal kirjutama akkab Mih 2. hästi meeles pidama, kõrva taha kirjutama `Kirjuta sie omale nina `piale, siis `teine kord tiad; Kui sa oma `vimpkaid ei jätta, saad `kol'ki `ninda_t, `selle võid omale nina `piale `kirjutada IisR; nina peale ~ pihta andma; nina peale ~ pihta sama õpetust andma; sellist õpetust saama Nüüd said nenä `päälä -- küll `kieläsin Lüg; Ta piab iast nina `pihta `saama, siis akkab ehk `mõtleva; `Talle vaja nina `pihta `anda, saab `targemast ehk IisR; Sai vehe nina pihta Emm; Sai nina `pääle, sai `nuumida Hää; sai

mu kääst nina `piale Koe; Selle iest ta sai nena `piale, et ta nõnna õli teind Trm; sij olli `äste kah, et mõni tal nina pääl ütél, et temä oma nina pääl sai Krk; nina pikal (uudishimutsejast) ninad pikkal - - sai vahitud Hlj; mida sa `nuugid `ühte `puhku, nena pikkal VNg; `Menga akkaga `mängima, mida `teie vahita, nena pikkal Jõh; nina püsti ~ selga ajama ~ viskama; nina (on) püsti ~ seljas ülbeks, uhkeks muutuma; (keegi on) uhke, ülbe, ennast täis Sai `joukamaks vähä ja ai ka kohe nenä `püstü Kuu; iga puol nena `seljas Hlj; tämä `tõisega ei `räägi, lähäb nenä `seljäs `müödä Lüg; Sai pali raha, eks tal `piagi nüüd nena `seljas õlema Jõh; Tämä ajab nina `püsti, `teisi `jusku ei `näegi; Kui `talle kedagi mielt `müödä ei ole - - `viskab nina `selga ja läheb IisR; noored mihed, nee ikka `epsamid, keisid, ninad olid sel`las Jäm; keib, nina `püsti, kut aabitsi kukk Khk; Äga p maksa nina nii ülearu püsti aeda üht Kaa; Sellel on nina elu aja `selgas olnd Põi; Käis, nina püsti pees Emm; Kus nina teisel püsti, ei maksa nii saksik olla Mar; Üks tark inimene ei aa nina `püsti Han; Uata nd, kui `uhkõ, ninä üsä `püstü piäs, kui käüb Khn; käib, nina `seilas Koe; nina `püsti, nigu mõni suur asjamees Sim; `uhked, et jumal `oitku, ninäd seljän Kod; `tõstis kohe nina `püsti, et tal nihuke võim kääs Plt; ninasse ~ ninna (kinni) kargama häbematult, ülbelt, tigidalt ütleva Sie on `kange igäühele kohe nenässe `kargama Kuu; Sie ninasse `kargamise muod on tal ikke viel IisR; Oli Juhanit mütu korda külas lõugutand, kus siss üks omiku - - Juhan kargand tal ninase kinni Pha; akkab kohe ninasse `kinni Mär; Iga tühja asja pärast kargab ninna, asja eest teist taga Trm; `kargab `ninnä õma sõnadega, täisnimene Kod; `kargab teise ninässe `kiñni, nii vihane KJn; ninasse ~ ninna võtma puudutatud, solvunud olema Mes sa igäst `tühjäst judust nenässe odad Kuu; Senepera `maksa siis nena võttada; Enamb ei tuld, tia kas `õige võttas nena Jõh; Kui iga `asja akkada ninasse võttama, siis ei saa eladagi IisR; nina täis tõmbama ~ võtma; nina täis (purjujoomisest, purjusolemisest) `Tiie kust sai `jälle raha, et vois nenä täis `tembada Kuu; `Eile nenä täis, tänä `jällä, iga päiv nenä täis Lüg; `Tõmmas jo `lõune ajal nina täis IisR; Kui see mees õlle või viina juure pääseb, kohe võtab nina täis Pha; Kes kässib nina nii täis tõmmata Põi; sa `tõmmasid oma nina kohe täis, et ei määleta Vig; See küll ei lähä, et naa `noores ias nina täis tõmmatse Han; `jälle oli `endal nina täis `võtnud Sim; `tõmmas nina täis Lai; nina (veel) tatine peas (veel) noor ja kogenematu Mis sa ka `räägid, sul veel nena tattine peas Hlj; poisikse nol`k, `endal nina tatine piäs, aga tuleb õpetama Plt; nina vinklisse ~ üles löõma vastu vahtimist andma, peksma Lööb nina vinkli Kaa; Kus pidand kohe teisel nina õles `lööma, aga teised tulnd vahele Põi; Lõi nina üles kut kassaka pasun Emm; nina välja pistma kuskilt korraks välja tulema Ta sojab ikka nõnda, et või mitte nina `välja `pista Põi; Täna oo `väl`las `neuke `mardus, et ää pista nina ukse vahelt `väl`la Han; ilm oli ka nii kül, et ei taht nina tuast `väl`la `pista JJn; (oma) nina kõrvetama ~ põletama valusat õpetust saada Mes sa lähäd `sinne nenä `poltama Kuu; Käis ühe `korra `kosjas, tuli `korviga tagasi, ei sie enamb lähä nina `kõrvetama IisR; Nüüd ta (keelepeksja) kõrvetas ometi kord oma nina Pha; (oma) nina pistma ~ toppima ~ torkama sekkuma millesegi, mis ei peaks olema sekkuja asi Kuhu sinu nenä `tarvis ei ole, `sinne ärä sedä ka tobi Kuu; mõni laps `torkab oma nenä vana inimiste juttu vahele Lüg; `Ärgu toppigu oma nina `võeraste `asjadesse IisR; kes `käskes oma nina `sõnna toppida Khk; Mis sa topid eese nina sõnna, kohes seda taarist pole Kaa; Paras, kes kässib oma nina egase `poole toppida Põi; Eε topi oma nina egasse poole Emm; ää topi `eese ninä `sõnna mette, kos põle `auku ees Mar; väga terava ninaga, topib eesi nina igale `poole Mär; mis sa enese ninast `seie vahele pistad Hag;

mis sina sitaperse oma nina topid igale `puale VJg; ära topi oma nina teise kauba vahele Sim; kui kaks ninä koon on, ärä pissä sinä õma ninä `sinnä vahele Kod; pika ninaga; pikka nina saama (petmisest, altvedamisest, narritamisest; pettunud olekust) Oi oi, vai sa said pikke nenä, ärä usu `kaikie juttu Kuu; meni `pitka nenägä tagasi Lüg; Kes `selle mehe juttu usub, saab pikka nina IisR; Vana tuli ää - - sai pitka nina Pöi; sai pitka nina, paras Rei; läks pika ninaga tagassi, saand sealt kedagi Mär; `ésteks akkasid - - nii suure `uhhai-ga (hooga) `peale, aga said pika nina Juu; `Mennes suurustas viel, tagasi tuli pika nenaga Trm; suu põigiti nina all (kellestki, kes on kange õiendama või õpetama) Igäüks `haugutab, kel suu `poigite nenä all Kuu

Vrd nõna

nina- *nenä [peab] `niistämä nenärädigä, `sendä ku nattane on Kuu; Nenä`juure päält `kriipis `katki; Pikkad `karvad mõnel inimesel nenä`lõõrides; Nenärätte `kandasima `ainult pühäbä, ku keriko `läksima Lüg; ajab nina `sõõrmed laiali Ans; Pisike puu tonk lõi just nina juurika `pihta Pöi; päti nina`pealsed roositse ää; mis`si ninarätikust `reaki, `eiga nõnnasamma `pöoga Muh; anna `tääle `vastu ninä `roogu Mar; nina `sõrmetes kasuvad karvad PJg; tal oli alati üks pisike ninarätiku - - juñn siin `taskus Jür; passel sai - - tärgitud nii ära ja siis sai ninapialne nõõriga `kiñni `aetud Kos; Minu kooli aal pidi juba ninanarts `kaasas olema Jür; ninä krõmps one si pehme õts Kod; uuristas näpuga nina `sõõrmiid Plt; ninänartsu ääred tikatasse KJn; võta nina juure mant `kinni, siss `nuuska; ninarätte tetti pääräti `kangast Krk*

nina|alune 1. *nina all asuv ülahuule osa Pühi `enne oma nenäalune `puhtaks, siis vast mene `toistelt puhastama (esmlt paranda oma käitumist) Kuu; nenä alune kõik nattas ja `ellitub `vällä Lüg; Ninaalune märg, ise piilub juba tüdrukuid (noorest poisist) Pha; Nina alune puhas tahmane, kus sa käind oled Pöi; Ega tast (suitsetamisest) tühjast muud `võitu põle, aga `talve külmaga seisab ninaalune soe Jür; So nenaalune ja mokad on uhatand Trm; pühi `ende ninaalun enne `puhtess, mis`sa miu nina pääl tulet sital Krk || (esemel) egä `tõhtind ka vikkasti nenä alune `kõrge `õlla Lüg; Saapatalde ninaalused puhas puhki kulund Kaa **Vrd** ninaalus*

2. *söök (ja jook), ninaesine Vana mies, varekse ruog, `musta `linnu `leiväkakk, akkije nenäalune Kuu; Enamb ei õle `ninda iad nenaalust Jõh; põle `õiget nenaalust IisR; kas sa lehmä ninäalused ärä tasusid Kod; anna `lambal ää ninaalune, siss kasvats lammass `villa Krk*

Vrd nõnaalune

nina|alus *ninaalune Kasi oma ninaalus puhtaks Rei -auk ninasõõre `Uuristab `ühtälugu nenä`aukusi `sõrmega; ärä aja ovost `ninda pali taga, sie `juokseb juo `ninda`nenä `augud on `laiali Lüg; `pistas `sõrme nenä `auku Jõh; `Meite jutt polnd `taale nina`aukude `järge (meelt mööda) Kaa; Laps, äi aja `sõrmi nina `auku, kuule juttu Pöi; Nii kange nohu, ninaougud on `umpsed Rei; siss must porikärmes läin nena august `sisse Phl; vedel täit jooseb sul sorinall ninaaugust Jür -edine ninaesine `külläp teil ia nenäedine on, olete `priske küll Kuu; aga õli üvä nenä edine Lüg; Ta nenaedine oli kasin Trm; eks ike vaadata ninaedisele ka Äks **Vrd** nõnaedine -esine söök (ja jook) Eks `talgu `kerral pidänd siis ka üä nenäesine olema; Ega nenäesinegi `oige tugev old, sidä sai kaks `kerda `päiväss Kuu; `Rätsep `olla üeld, et `muidu `tüõle ei lähegi, kui `õiget ninaesist ei ole IisR; εε ninaesine olnd `prüskeks sugend (muutnud) Jäm; Seikse töö ning vesise ninaesiseega oo perse varsti õhtsel Kaa; obu jäen ühna lahaks, põle enam `sõukest ninaesist mette Muh; Kui naine muistab mihele ead*

ninaesist teha, seisab mees kodu Emm; Vanaste oli kehva ninaesine, silk, leib Han; Tulge `süüma, ninaesine `uutab juba `ammu Hää; sel on ia nina esine olnd, nää, kui paks ta on Kos; nina esine on kua `vaene, sellel inimesel põle `toitu VJg; Oma kehv ninaesine maitseb ikke paremini kui võera laua taga üva roog; Kellel kodu lammastelle nenaesist ei õllud, panid `lambad suvest mõjale süema `piale Trm; sul on ia ninaesine old, et sa nii tugev oled Lai; ninäesine piäb tubli olema KJn || ninaalune kas sa oma nina esist ei kasi JMd Vrd ninaedine

ninak *nina|k g -ku* terav ots, *nina oherti ninak läits katik; edimese ninaku* (odratrade teravad otsad) ja viimäitse kandsa panem uvvest kivi pääle ja jahume peenikest pudrujahu Krk

ninakas *ninak|as* Jäm Khk(-g|as) VII Pöi Muh Rei Mar Mär Vig Kse Vän Tor Hää JMd Koe VJg IPõ Plt KJn/ninä-/ Hls, *nenak|as* Lüg Jõh Iis, g -a; *ninä|käs* Mar Tõs Juu Kod, *nenä|käs* Lüg, *nenä|gäs* Kuu, *ninä|k* Kod, g -kä

1. tähtsust täis, upsakas; kergesti solvuv; ninatark *Sene `kõhta `üaldi nenakas, kes igast `veikest `asjast pani pahast Jõh; laps ep pea mette nii ninagas olema Khk; see oo nii ninakas et, mette p reagi teeste inimestega Muh; see ikke `neoke ninäkäs inimene, nal'la sõnu koa ei mõesta Mar; sealt pere rahvas oo kõik naa ninakad Mär; ninäkäs inime, peab ennäst `uhkese ja asjamehese Tõs; ninakal inimesel oo paelu `uhkust Tor; ma ei sal'li ninakaid `lapsi JMd; küll on ninakas plika VJg; Ta on neske ninakas mees õlnud, ega palju nal'ja põle mõistnud Trm; tämä ei nõjatu (ei liigu) siit kohegi, ninäk ja `uhke Kod; kül ta on koa ninakas, no kas temä kõege targem oo KJn*

2. esiletükkiv, ettetikkuv *see on nenda ninakas mees, egas `poole topib teiste ede VII; küll sie on ninakas, topib ennast igale `puole Koe; ninakas mees, iga jutu vahele oli temal `asja Lai*

3. tähtis, auväärne *kui mul tuli ninakam sõpr, tegin isi koa mokad `niiskes* (võtsin napsu) Vig; *ninakamad - - mehed olid praosti `ümmer Plt*

4. hea taibuga *hüäd nenäkäd mihed Kuu*

5. suure ninaga – Rei

Vrd nõnakas

ninakil *ninakil* Kse Plt, *nenakil* Iis ninali oli sial *nenakil maas* Iis; *on ninakil muas* Plt Vrd nõnakilõ

ninakile *ninaki|le* Jäm VJg Trm Lai, -lle JJn Plt; *ninäkille* Kod; *nenaki|le* Jõh, -lle VNg Iis

1. ninali *kukkus nenakille maha* VNg; *Vanake `kiirustas ja kukkus nenakile* Jõh; *komastasin kõhe nenakille* Iis

2. ettepoole asendis *olin mesipuude juures ninakille JJn; süeb ise ninakile laua peal* VJg; *ninäkille soegob ja tukub* Kod

Vrd nenakilla

3. ninapidi *mis sa saad sial teha, kui teine vahib ninakile juures* Lai

nina|kont *ninaluu kukkus nii kõvast kas või nina kondi pæelt nahk maas* Ans; *nina koit valutab sulu `nutlusega* (nohuga) Khk; *Ninakoit on `aige, tea b mis sellel on* Pöi

nina|koppel *nina pihta andmine* Vat *see ninakoppel kulus sole ää* Pöi

ninakus *ninakus g -e* uhkus, upsakus *Kus sa oma ninakusega ikka lähed* Mar

ninali *ninali* Jäm Khk VII Pöi Muh Mär Kse Tor Hää Ris JMd Koe IPõ/ne- Iis/ Plt, *ninäli* Mar Tõs Khn Juu Kod KJn näo, *nina peale* (maha); *näo, nina peal* (maas) *kukub ninali maha* Khk; *Vana inimene, jalad on nii mädad, pisike mulla nukk jähi jala ede, kohe ninali* Pöi; *ta `olli üsna ninali maha kukkun* Muh; *kukkus ninäli - - ninä puroks* Mar; *kukkus `raute roobete vahele ninali maha* Mär; *nda kõvõr, et üsä ninäli vasta muad, kui käüb* Khn; *pidi ninali jökke*

kukkuma; Lähen natike ninali (pikutan, puhkan veidi) Hää; mis sa püherdad seäl ninäli muda sees Juu; ära ike ninali `lenda JMd; ninali moas, `juua täis Koe; laps kukkus ninali maha Lai Vrd ninuli, nõnali

nina|luu Sain `oksaga -- `vastu nenä, nüüd on nenäluu hell Kuu; ega nena pole muidu end, temal ika nenäluu sees ka Käi; ninaluu, otsa pialt oo pehmem, tagant lähäb kõbemas PJg; pea valutab ja nina luu valutab kohe nõnna Juu; kukkus otse nina luu `piale -- lõi nina luu `katki Sim; vend lõi vedru `nuaga ninaluu `piale -- nisuke küir jäi, rikkus teise nina ära Lai Vrd nõnaluu

nina|mees 1. juht, eestvedaja Eks nenämies igä pia olema, ega `muidu `tiie midägi tehä Kuu; siin `rannas ei `tehtu [paate], siin ei old `niisuke si ninamehi VNg; `poisid `käisid `kapsa `aias `vargil, siis üks õli ikke ninämies Lüg; Talumehed läind mõisa rendi alandamist nõudma, ärra uurind pärast, kes nendel ninameheks olnd -- ja pand sellele renti veel juure Pha; Üks oli ikka ninameheks seltsis Pöi; mina anna temale `alla, äi taha mena nena mees `olla Emm; Just ninamihi `ongid taris õpeta Rei; [ta on] teeste ninamees ehk eestegija `mõisas Mär; ninämehed oo meiereides ja vallamajas, `sõukste suurde `kohte piäl Tõs; üks peab ninamiis olema Hää; mes ninamees sa õled Trm; kui kedagi alvast läks, siis ninameest iga üks süidistas, et vedas teised `kaasa Lai

2. a. eesliikuja, teejuht (ka juhtloom) Ken teist siis ka nenämiheks hakkab, ku `marjasse lähäte Kuu; kui [linnud] sügise `läksivad `suojale `maale -- üks õli nenämies Lüg; Vana mustabe jääras oo see ninamees üle aia orasepõllale minemas Kaa; sõaväes kah, kis tešte ees käib, see on ninamees; `lambad läksid keik ninamehe `järgi kurja pääle Saa **b.** isamees peigmehel oli ninamees ees, kui `kirku läks; ruudi isa kutsuti ninameheks Khk; ninames keis `seltsis, kui `viinadega `mindi Mus; Käisid `kosjas, `Sander oli nina meheks Pöi; naise mees pidi olema, kes ninameheks käis Emm; `kosjas `kõidi nel`labä `õhta, ninamees iki oli koa Mih; kui `peimes läks nüid naist `võtma -- siis tal oli üks teene kua ike `seltsis, see pidi siis `käämes või ninames olema Nis

3. kontvõõras ninämehed `tahtvad `süüä ja `juua soaja Var; ninämehed -- `lähtväd ilma `kutsmata `pulma Tõs

4. (uudishimutsejast, hea ninaga inimesest) vat kus ninamees, kõik ta ülesse otsib Mär; ää ninamiis küll, egäl puul iki oma ninage vahel Krk

Vrd nõnamees

nina|nips 1. sõrmega nipsulaskmine nina pihta kui lapsed lugema `õpsid ja `suikma jäid, siss `lasti `nipsu nina `pihta, ninanips ol`li valus `kangesti Saa; sõrmega lüü `vasta teise nina, sie on ninanips, seda `tehti nal`la pärast; `rohkem lastele `lüüdi nina `nipsu Sim; laskin `tälle ninä `nipsu sõrmedegä Kod

2. piltl vemp, vingerpuss `Poisid `mängisivad `teisele nina `nipsu IisR; tahab küla meestele nina `nipsu teha Khk; Sai vähe nina `nipsu (karistada), ehk akkab püsut ede `voatama Pöi; [ta] Oli Juhanile mängin ninanipsu, lõön pruudi kääst üle Han; kui tegi nina `nipsu, üks siis teine pika nina saand Lai

Vrd nina|nööp, nõna|nips

nina|nööp 1. ninanips said ninanööbi nüid Mus; See oo taale umbest paras, et ta säält seikse ninanööbi sai; `Jõnglane sai vanamihe kääst ninanööbi Kaa

2. kiitus mis nina `nööpi sa sest said, et sa see üles `tulkisid (ära rääkisid) Khk

nina|ots nenä õts on ülespitte Jõh; Inime piab ikke oma nina `otsast `kaugemalle nägema IisR; joodigul inimesel on nina ots punane Khk; Kui nina ots on külm ja kiheleb, saab surma

kuulda Pha; Sa_B löva nüid `kærisid üles end, kæerid omal kahe silma vahel, ninaotsa `varjus Emm; nina ots keheleb, sorma sõnomed kuuleb Käi; `Jälle sa kirjudad nina otsaga, istu ometi püstem Rei; toemeta nii, et peä märg, mödä ninä `otsa jooseb vesi maha Juu; tä (tärganud taim) ajab ninäõtsa `väljä mua sidess Kod; nina ots old ühel `lotsis Lai; ku raku koerakse ninaotsan `kinni Krk

nina|pakk ninatubakas vanad naised ning mehed tarvitasid ennevanasti ninapakki Khk; `jahvab ninapakki - - ma ole näind ka nee `jahvamise kivid Kaa

nina|pidi 1. ninast kinni; nina ees, ninaga kuskil sees aja lootsik ninapidi `kõrkasse Vän; `vaata, kui võtan su ninapidi `kinni Saa; `kärpsed on `jälle toidu sees ninapidi Tür

2. (ninaga, näoga) õige lähedal(e) kaks tükki on nenapidi kuos, siis `kolmas on `ammaste vahel (räägitakse taga) Lüg; Iga pääv olid ninapidi koos Jäm; Meie egä päe ninäpidi koos Khn; läksin ka ninapidi `sõnna `juure Pai; Eemalt näitas, ega ta su ninapidi ligi lasnud Trm

3. ninapidi vedama petma, tüssama Seda miest ei ole, kes mind ninapidi viab IisR; Pole kena vanad inimest seda `viiti ninapidi vädada Pöi; `laassis ennast ninapidi vedada Tor; vedas mind ninapidi, läks üksi Lai; ta om ninapidi vedänu - - ütte rumalat inimest Hls

Vrd ninat-, nõna|pidi

nina|pill piltl pikk nina; ninanips `tehti taale nina `pil'li Mär; mõnen kõhan ei andud suu `sisse kedägi, tulid sellesama ninäpil'ligä tagasi (kontvõõrastest) Kod

nina|prill -pril' Häa Ris, -rel' Krk

1. ninanips (ka nina pihta saamisest) Sai ühe ninapril'li Hää; temä_i ole viil `kustigilt nina `relli saanu; ku ta mõne ninarelli är saa, küll ta sõss vagapass jääss Krk

2. pulgaga nõör sia `tapmise juures pigistatakse ninapril'liga sia nina `kinni, et ei karjuks Ris

ninas ninas g -e Pär Tor õngekonks Neli-viissada ninast oo peremätkas, peremätkaga `püiti ahvenast, koha, `vimma Pär; pane ninased õnge `otsa Tor

ninase|mees (sääsest) sääse `kohta `ööldi - - ninase mees Mus; Ninasemees piriseb `kangesti kõrva ääres Krj

ninastama ninastama Sa Häa

1. vihastama; solvuma, pahaseks saama Ta oli sellest jutust natuse ninastand Jäm; see `jõudas `jälle ninasta Khk; juba sa ninastasid, `sulle ei või midad `rääkida Pha; Ta oli irmus `kerge ninastama Pöi

2. põlgama (toidust) Ninastab `toitu, et toit põle ää; Mis viga ninastada, ku küll käe on Häa

nina|tark sinä nenätark tiad paremast ku minä Lüg; Sie ninatark kippub `kõiki õppetama IisR; ninatark paneb ise ennast targaks Khk; ninatark, kes egas kohas räägib Emm; Ei maksa nii ninatark olla Mar; selle ninatargal tuleb `nipsu nina pääle `laske, mis ta uhkustab Saa; oled ike eä ninätark, topid oma ninä igäle `poole Juu; õege ninätark, `arvab ennäss targemass Kod; niske ninatark, mis sa seletad Lai; ninatark - - `tahtis `teisi segada ilma `aegu, teiste juttu maha tiha Plt; vat kus ninatark alle, sa tuled miut õppame Krk **Vrd** nõnatark

ninat|pidi ninat- Mär Mih/ne-/ , ninad- Kaa ninapidi Ää toppige ennast nii masina lisi, jääte ninadpidi vahele Kaa; olid ninatpidi koos Mär

nina|tubakas nenä tubakas - - ia tubakas ja `kallis tubakas viel Lüg; nina tubakas, seda naised ajavad ninase omal Khk; ninatubakas oli `tooside sihes ehk sarve sihes `jälle Pöi; ruut `andis nina tubakast ja `viina, siis ruudile `anti `anda Muh; `saarlast ja muhulast käisid sii `villu `aemas, olid ninatubagi toosid `seltsis Emm; vanad naised kõik panid `enni sedä nina tubakast ninasse Mar; ju tal ää oo, et tend va nina tubakad ninass `tõmmab Häa; ninätubakas

aab aevastama Juu; `enne olid jo `eitetdel ninatubakadki - - tema oli - - nii `piene kui püülijahu VMr; nina tubakad `nuuskas `ninnä, pani meid kua `tirtsma, aevassama Kod; nina tubak, sji peenik tuhk, `panti nina `sissi Krk

ninatus *ninatus g -e Hlj VJg*

1. *pahameel ei ole tema `mulle `kirjutand, tia kas on midagi ninatust vai Hlj*

2. *karu taástitud `lauta, kui ninatus oli, kas on `luamadel midagi viga, paha silm üle käind VJg*

nina|täis 1. *piltl (vähesest kogusest, hulgast) üks nenätäüs saab seda `putru `keitada VNg; Ninatäis siin seda liha on IisR; Ehk saab niid mene ninatäve und tömmata Kaa; ma ju saa ikka ninatäve `rohkem magada kut sa Muh; `aátsin `viina, ta sai öhö ninatäie Juu; tämä teeb kõhe ninatäie `kuuki Kod; om üüts ninatäis, mis ma säält sai Krk*

2. *peatäis See oli `sõuke ninatäis, et `meite vana oli mütu `päeva oort `aige Pöi*

Vrd *nõnatäis*

nina|ving *vimm, pahuksisolek Midäs nenä `vinga sul sen `naisega on Kuu; [tal] one vähä `nena `vingu - - suu `kaudu ikke `räägib VNg; nied `läksivad nenä `vingu kahekeste, enämb ei käi kokko Lüg; Nina `vingust nied mehed enamb `lahti ei saa IisR; tee tal raasike nina `vingu (meelepaha) Aud; sie on ju nüid minuga nina `vingus Sim; sji kisob egäühegä ninä `vingo Kod*

nina|õrs *ninaselg Ninaõrre `pihta saad, oh sji on valus Hää; nina õrre lei katik Hls; `sil`me vahelt lohu kotuss, säält akkass nina õrs; kun sa nina õrre är olet löönu, nina õrs puha sinine Krk*

ninda *ninda Emm Käi Var M Krl, `ninda R(`nenda Lüg Vai), ninna Mih HJn, nenda hajusalt Sa, Rei Phl Mih Tõs Iis, nenna Jäm Kul Vig Mih Aud PJg HaLo Juu, nda Kuu Lüg Khk Khn*

1. *seda moodi, sel kombel, selliselt `ninda kui `mustlane `mulle `rääkis, `ninda mina olen eland VNg; `ninda enämb ei `räägita Vai; varpsõlm äi `tõmba kokku, on nenda, nagu sa oled pannon Phl; tee nenda, naa kudas ma `kässä Tõs; kas sia ninda `ütlid Hls; ninda me oleme kõnelnu Hel; ninda `õkva ol`l tuu asi Krl Vrd nindap*

2. *sel määral, sedavõrd; väga, eriti `länne puol `rannal on `ninda külm vesi - - `ninda `karge Hlj; ega seda `toitu `ninda nüüd old VNg; `lapsed pidivad tulema nda pali, ku neid vähägi õli siis `luodud Lüg; tämä oli `ninda `tarka Vai; `aiguse aal nenda e kuind, mis paljas luu veel Khk; puud mõned nenda `peened VII; ta pigistas mend nenda kõvaste Phl; sedä `vil`lä sai nenna vähä Vig; tä oo nenda laisk Tõs; nda märg, et üsä nõrisõb Khn; sel`g jäi ninda `aigess Pst; mea ole latse kasvaten ninda suuress Krk*

3. *umbes nuor `tütrik old, nda kaheksa ühiksatoist `aestane Kuu; sie õli ikke juo kevade, juo `ninda mai vai se `apri`lli kuu sees Jõh; oli nenda poole koidu aeg Jäm; `pulmi, neid sai `peetud ikka nenda tali `põlves Krj; paar `aastet vai ninda tagasi Hls*

4. *vastavalt sellele kuda kenelgi `luomi õli, `ninda `maksetti [karjasele] `palka ka Lüg*

5. *väljendab vahetut ajalist järgnevust `ninda pia, kui sina lähäd, lähän mina ka VNg; Nda ku sa sedä tied, nda sa kehä `piäle suad Khn*

6. *(ühendsidesõna osana) ninda et nii et rüsäd `pandi juo vara meresse, `ninda et igakerd ei `tahtund `joudadagi parajaks ajaks Kuu; tont tõi raha, `ninda.t õli juo kotti `põhjast `saadik Lüg; Sõrm valutab `ninda.t IisR; kõht nii täis, nda.t võtab `soiguma Khk; nenda et nee [riided] pidi siis keik ise `tehtama Pha; `metsas karjub, ninda et eel elgub `vastu Emm; `kaapsaid oli ikka nenna et, et pidi ikka `talve üle `saama Ris; ninda kui 1. (just) nagu, otsekui nad on `irmus arad, `nindagu jäneksed Kuu; lugemine `selge `ninda kui vesi*

Lüg; `tüüni `ilma `ninda ku `klaasi Vai; rüük' nindagu ehg laiali Krk 2. niipea kui nindagu ta vangist tule, sõss tal näpu liiguv jälle (varastab jälle) Krk

ninda|kaua niikaua `ninda `kauva `sõisab `pruudi nimi, kui saab `lauladettod, siis akkab `nuoriku nimi; nda `kaua `kraapis - - ku se nahk õli `pehme Lüg; Senega (mõlaga) `ühtälugu `liigudetti, et tükki ei lähä, `ninda `kaua kui `jahtus Jõh; sääl `viedetti `ninda `kavva `aiga, kui jo `eha `pimme akkas tulema Vai

ninda|moodi nõndamoodi mu ema oli `Prannglist kodusi, temagi `rääkis va,est `ninda `muodi (nagu Pranglil) Jõe; või `ninda `muodi on asi Lüg; Sie `leigatasse `välja `ninda `muodi IisR

nindap `nindap nõnda, niimoodi – Kuu

ninda|pali = nindapalju tegima [heina] ikke `nindapali, et pidasima nie (loomad) üleval VNg; `nindapali `rahvast õli kerikus Lüg -**palju** nõndapalju `Süvvä sai miu kodun nindapailu, ku tahid; Talu `tütre teive `endele esi `veimi nindapailu, ku jõusive Hls **Vrd** nindapali

ninda|sama -sama Kuu Lüg Jõh Vai Emm, -samma Hls nõndasama olimme mere pääl `ninda sama `muidu `lusti Kuu; Siis `kasvasivad `õtra piad `nindasama pikkad kui sia saba Jõh; Latse seive [marjad] nindasamma ära `põõsa otsast Hls -**samate** -samate Hlj RId Krk, -samadõ Krl = nindasamuti inimine ka vahel ei taha `süia, kes tiab, ehk `luomal vois `olla `ninda samate VNg; ma `käisin sääl peres, `nindasamate `käisin, midagi `asja ei õld Lüg; miä `istun `nindasamate `joude, ei ole midägi tüöd Vai; [nisu saime] nindasamate ku minev`aaste Krk; kas nendasamadõ `olgi tuu asi Krl **Vrd** nõnnasamate -**samati** = nindasamuti `korpi tetäss nindasamati [kui sõira] Hel **Vrd** nõndasamati -**samuti** nõndasamuti tie `nindasamuti nagu minagi tegin Lüg **Vrd** ninda|samate, -samati -**sugune** nõndasugune `Nindasugune `tuule ja `tormi kääs - - olemine ottand `ninda monegi mihe `tervise Kuu; nindasugune äämeel' ol' Hls

ninda|viisi nõndaviisi seda tüöd saab `tehtud `ninda `viisi Lüg **Vrd** nõnnaviisi -**võrd** nõndavõrd, niivõrd mina õlen ndavõrd vana, et mina sedä tüöd oma `pääle ei võtta Lüg **Vrd** ninda|võrs, nõnna|võrd -**võrs** = nindavõrd `nindavõrs õli loll viel, nuor (põdravasikas) Lüg **Vrd** nõnnavõrs -**väärt** nõndavõrd, niivõrd temä (roosihaige koht) akkab säält `paisteme, nindaväärt `paisteme, et valutab `irmsaste Pst; olli nindaväärt täis söönü Krk **Vrd** nõndaväärt

ning ning Jõe Kuu VNg Lüg Sa Muh Rei Phl LNg Mar Lih Kse Khn Tor Ris Nis Juu JMd Iis Trm Kod Ksi KJn Trv Hls, nink Ans Kam ühendav sidesõna

1. seob korduvaid lauseliikmeid trump emad, kuningas ja äss ning kümme Jõe; `tehti pikkad ning `suured [kartuli] `kuhjad `moisas VNg; istu ning `inga pire `aega Khk; kaks `lüpsi, oomingune ning `õhtune Kär; üks ning kaks Nis; ell ning eä inime Juu; mina ning sina oleme süist vabad JMd; tule sinä ning su `võõrad kua Kod; meil on `lõunast `kapsad ning `kartulid Ksi; tere ning `jõudu Trv

2. seob liitlause osalauseid koor jääb `teisse tükki ning niin jääb `teisse Jäm; siis sai `ahju tuli `pandud ning `kõötud seda `ahju Ans; me `tapsime sia ära ning viisime sia `lenna müigile Kär; mine `paargu ning võta sealt raand VII; Panõ ora tulõ ning aa palavaks Khn; mina lätsi nink sina es lähä Kam

ninitama → nenitämä

ninn' `ninn g `ninni (-nn-) Plt Võn Kam San V(g nini Lei)

1. lill `pañti looga `ümbre `ninne (pulmade ajal); kost nakass mihine mett `saama, `ninni omma ärä niidedü? Har; Tuu um - - `väega mõru `niñn Rõu; `ninni oma värmilidse? Räp; ala `murdu `ninne `maalõ Lei || õis akatšia, tuu `valkside `niñniga `äitsness Lei

2. (mingi taim) *üte aena om niñni, `niñnega tetti verevät Kam; niñni², nuu_u `kasviva õks nii rae päälotsit pite, nuu_u ol'li üte_säantse² `pruuñjatsõ² Plv; niñn, vanast pruugite tsäist, kui ol' sisemene valu Ráp; `niñnega² painõdu² langa² Se*

ninn² *niñn* Kaa, g *niñni* Tor Hää Saa KJn, *ninni* Kse Han; *ninn* Emm Trm, g *ninni* Khk Pil lastek *nina Su ninn oo must, ma pühi puhtaks* Khk; `Nuuska `ninni ka Kaa; Ära õeru *ninni* Han; *pühe niñn `puhtase* Tor; *kuitsu es lase oma `niñni `katsu* Saa

ninna → *ninda*

ninnetämmä *ninnetämmä* õitsema *niit jo hal'lendass ja ninnetäss* Har

ninnik *niñni|k* Iis San/-nn-/ , g -ku Krl Plv, -ke Vön Kam/-nn-/ , -ge Vas Se; *ninnik'* Kan Krl Rõu; *niñnig* g -u Har valget vm värvi (ka kirju) lehma nimetus; sellise lehma nimi *niñnik* `ol'li *lännu kurivaim `kaara* Vön; *Niñnik ol' kirriv lehm, `musta ja `valget `kirjä* Kam; `valgõl *lehmäl om Niñnik nimi* Krl; *panõ niñnigullõ ka süük' ette; valssverrev õks ol' Niñnig* Har

ninnu *niñnu* Kod Lai, `ninnu VNg Vai lastek lind `ninnu `poiga Vai; *vat kos veeke niñnu aia piäl* Kod; *niñnud `lendavad* Lai || (kirpudest) *taat `etsib `ninnusi* VNg

ninuli *ninuli* Khk Trm Hls *ninali suur poiss ning ninuli memme kuue sihes* Khk; *Ninuli - - muas* Trm **Vrd** *nõnuli*

ninuma *ninuma* raseduse algusjärgus olema *Tüdruk aa juba ninumas; Ninumese aegu - - teised saa esteks aru ühtid* Emm

ninur *ninur* Ans Khk Krj

1. juht, eestvedaja *Seda vana jäärast passi pæele, see igavene ninur loom* Ans; *vana lamma, see on ikka keige ees, va ninur lamma* Khk

2. närb *Va ninur lamma - - ei söö `ästi* Krj

ninäk → *ninakas*

ninä|kõbasi *ninanips; kellelegi nina pihta andmine said ometi ninäkõbasi nüid; paras, said `onte ninäkõbasi* Mar

nipak, nipakas¹ *nipa|k* g -ku Kam; *nipakas* Kse; ppl *nipakud* Muh väike ese *pesul ei ole nipakud `külges* (pesupulkadest) Muh; `piske *nipakas* Kse

nipakas² *nipakas* *ninakas* Ta - - um sääne *nipakas* Rõu

nipats *nipats* g -i Ran Nõo Rõn väike olend või asi *mõne ubina om väegä `väikse, nigu nipatsi* Ran; *emä `olli neil `väega `väike inimene, nigu nipats jälle* Nõo; *mõni om nii tillekene kui üits nipats* Rõn

nipe *nipe* g *nippe* tarja-, õieroots *nipped võetasse marja otsast ää, soostardel ja karustel koa nipitasse küllest ää* Vig

nipeldama¹ *nipel|dama* Jäm Khk Kaa Muh Kse Mih Tõs Jür Kad Trm, *nippel-* VNg Jõh; *nibeld|amma* Vai, -ämä Kuu

1. näpitsema *sul `piened näbid, nibeldä `lahti* Kuu; `Sõrmedega *pimedas nippeldas* (kompis), `otsis *omale paremid `väl'ja* Jõh; *nipeldab `sõrmedega püksi `värli vahel* Khk || *mudima tule nipelda mu `suonesi* Jür

2. näputööd tegema *ise põlve `kõrgune, nipeldab juba nii kenast; see akkab juba nii vara nipeldama* Muh; *täma `ühte lugu nipeldas `kindud kududa* Mih; *tä oli `kange `vardu nipeldama - - nipeldab `kiireste* Tõs

Vrd *niperdama¹*

nipeldama² *nipeldama* Krj Mär Tõs Juu(-ämä) JMd Koe VJg Kod/-ämä/ Lai, *nippel-* Lüg(-mma) Jõh; *nibeldämmä* Vai *nüpeldama nippeldan su `kannikad tulisest* Lüg; *võta sulikas ja nipelda ta läbi* Mär; *nipeldas vitsaga obust* Tõs; *nipeldasin ta kere täis* Juu;

akkas `poissi nipeldama Koe; nipeldas `persse täis VJg; `vemlegä nipeldäsin Kod; obust tagast nipeldati Lai || (seksimisest) nibeldiväd `tütrigod läbi Vai **Vrd** niperdama²

nipe-nape nipe-nape nipe-näpe – Kse

nipe-nope nobe küll see oo nipe-nope Muh

nipe-näpe (väikestest asjadest:) pudi-padi, kribu-krabu Pisist nipet-näpet sääl `leidus Jäm; `korjab kõik nipped-näpped kokku Mär; sõin nipet-näpet Koe; Kerstukapis oiti neskeisi veiksemaid asju, naiste niped näped õlid sial Trm; eks ta tee nisammuti nipet näpet Plt; anni nõndasama nipet-näpet Trv; lähäb `liina `saksu `tijnmä, saab nipet-näpet süvvä kah Nõo; suurt tüüd ei tii², tege inne nipet-näpet Vas **Vrd** nipe-nape

niperdama¹ niperd|ama Koe Iis Trm Rõu/nipõr-/ , -ämä Puh Nõo, -ämmä Räp; nipperdamma Vai, niberdämä Kuu

1. näperdama niberdäb näppiye vahel Kuu; ära nipperda `selle `riide `kallal Vai

2. näputööd tegema niperdab toas laua jaares, ei lähä `väl'la `tüöle Koe; muudku niperdab neie `pitside kallal Trm; Tüdrukese nakava joba kuvve aastatsen niperdämä (heegeldamisest) Nõo

Vrd nipeldama¹

3. näppama Tuu nipõrdass tan ka ütte ja_tõist - - tuul käe_paigal püsü ei² Rõu; niperdämmä üteldäss, ku võtat midägi puul `vargusi Räp

***niperdama**² impers niperdati Mus; nud-kesks niperdänud Kod nüpeldama pihla vitsaga niperdati seda `kassi Mus; nii niperdänud kettegä tä läbi Kod **Vrd** nipeldama²

niperdis niperdis g -e peen näputöö – Trm

niperdus niperdus vahemaa põidlaotsast esimese liigeseni (pikkusmõõduna) peält oo kaks kolm niperdust säärt vikeldud Vig **Vrd** niberdus

niper|kott käekotikujuline naiste rahakott niperkoit om `väike raha kotike, nigu käekoit; niperkoit näpu otsan ja lähäb Ran

nipin nipin g nibinä väike ese Panõ_naa_nibinä lavva päält iist är² Rõu

nipiste napilt `veiga nipište pand lihha Se

nipiteme nipiteme näppima mis nipitemin sji o, ku sa süüdat, sõss süüda Krk

nipits nipits g -e kerimisniks – Võn

nipitsema nipits|ema Muh Iis Trv Puh, -emmä Rõu, -õmma Räp; (sa) nipitset Se, (ta) nippitseb Jõh näpitsema mis sa nipitsed Muh; nipitses sial teine Iis; võta üitskord joba midägi näpuvahahele ja nipitse Puh; nipitset kässigä² Se **Vrd** nipitsämä

nipitsämä nipitsämä = nipitsema Tuu um üts väsumädä² inemine, alati tä `sõrmi vahel midä nipitsäss; Nõonna nipitsät, nikagu_veri `vällä tulõ Rõu

nipitämä nipitämä (-p-) tagisid tegema Hamõ_nipitedi ja_mulgutõdi Urv

niplama `niplama näppima kui sai sie `kanjas `puie vahele, siis `istu ise `sinne `kanga pingile ja hakka siis sidä `niplama siel, näppijega neid `langu siis `sinne; `Suured pused - - muudku vade `nipla ja pusi, et `lahti saad Kuu

niplane `nipla|ne g -se Jäm Rei (sakitaoline) kaunistus Mütsi `niplased; Sukavartel olid ka `niplased peel Jäm; pitsil on `niplased, sakid Rei

niplik `nipli|k Jõh, g -ku Trm Lai vits, nüplik `vaata, kui annan `sulle `niplikuga mõne ära Lai

niplis `niplis g -e Jäm(`niples) Ans Mus VII pits `niplised ömmeldaste varukate `peele; kolme sõrme laiune - - `niples oli lina `otsa `aetud Jäm

niplus `niplus g -e sisselõige pastla ninas sii oo seitse `niplust `paslil; koovakal põle `niplusi nina peal Muh || nende `niplustega (pulgakestega) männetse Muh

nipluse|kott käsitöökott tüdrikutel oo `nipluse kott Muh

nipp¹ nipp Var Iis, g nipu Pha Vig Tõs Tor Hää JMd JIn VJg Trm Kod(nipo) Ksi Plt, nippu VNg Lüg Jõh, nibu Kuu Vai/n nippu/, nipi hajusalt S, Khn Hää Juu Tür Sim Kod San Kan; nipp g nipi Muh KJn Trv Hls Krk Urv, nipi Urv Se

1. a. nupp Üks pisike nipp tõuseb siit küll, aga kas see kõrvits on, seda ma b tea `õhti Pöi; `paslil `olli kolm nippi nina peal Muh; `piitsidel on siuksed nipud Hää; teräv nipp `treitud `väljä Kod; `poissõ `hammil ol' nipi? `käuste veeren ja naisil kah. ilosa? ol'li? `nippega `hammõ?; nõgla takast - - visati kaits kõrd `ümbre nõgla, sis jäi sääntse? `korgõ? nipi? Kan; `Käüse `värdli `otsa `aeti nippe Urv || näüdäss mullõ nippi (trääsa) õnnõ Se **b.** peanupp Nipist väheste nikastand Krj; see oo nipist näpastan Muh; võtan madjaka, annan solle mödä nippi Juu

2. nibu **a.** rinna- või kurgunibu `kurgu nippu Vai; tissi nipp oo tite jägu Khk; Naisel on nisa `otsas nipp; Nii pisiksed nisa nipid, nee b seisa lapse suuski Pöi; nisa nipid on päris `lõhki, ei või kudagi imetada Hää; kurgul on nipp JMd; laps võttis nipi suhu Sim; kui taheti last kahe `uassaselt võõrutada, siis miäriti - - nipod kas `nõega vai tõkatiga Kod; nisa nipi paistave `väl'lä Trv; siss ei saa last ka imete, ku nippi otsan ei ole Hls **b.** väljaulatuv nupjas, tipjas vms moodustis need olid ömmeld peedega `saapad - - kurgu pæel oli sedine nipp, sedine `ömblus Jäm; nipuga kann Ksi

3. kühm, mügar Mulle oo kaelapeele seikse pisikse nipi ajand Kaa; Pisike nipp kasus käe `peale Pöi; `Miolõ kasus üks nipp silmäkulmu `piäle Khn

4. tipp pane nüüd sene nippu `otsa viel vähä `einu VNg; läks `latva nippu - - käis siin `latva nippus Lüg; lind `lendas kuhja nippu JMd

5. jupp Silts-solts on pisike valkjas al' lind - - pisike äнна nipp taga Pöi; `piske nipp sis `jääti ikka otsaette `juustest Muh

6. (suguelunditest) Äga see nipp pole igamehe jäuks ikka üht Kaa; poiss pannud tüdrikule oma puraka nippi Muh; Kes sedasi jookseb, nipid `lahti Rei; Panõ püksiauk `kindi, nipid tulad `vällä Khn

nipp² nipp g nipu Nõo Krl, nipi San Plv(-p-) Röp; p nippi (-pp-) Urv Har Rõu kerge löök, nips veriravva `pääle `lasti küüdsuga nippu, siss läits suun `katski Nõo; Saisatanu? ja_ `kaetanu sepäle `otsa, sõss `lasknu nappõga nippi Urv; `kullõ ei ta immä enämb, ta lask jo imäle nippi enne Har; ma lasõ tõsõlõ nippi sõrmõ ja päk'äga? Plv; nipiga pand, suun `kaitski, veri pand vai üle tarõ katussõ Röp

nipp³ → nepp¹

nippad-nappad pl nipped-näpped `kõrjab omad - - nippad nappad kokko kõik Lüg

nippama nippama, da-inf nipa|ta Urv Plv, -da Rõu(-mma); nippamõ San(-me), da-inf nipadõ Krl näppama umalõ lehmäle sai ka kõrvalt säält nipata Urv; nipa'ssi `varguisi är? tõsõ asja? Krl; tiä iks tüküss `säändsit `väikeisi `asju nippama Plv || järsku tõmbama koñt ripõñdi tan (sõrmel) küllen, ma nippasi maha San

nippel nippel g `nip|i Khn, -e Hää purje sõltus Sio `niplid viksist `kindi, et mte `lahti tulõ Khn; `Väikse paadidel põle `rohkem [kui] kahed `nipleed Hää

nippima nippima, (ma) nipi(n) Pöi Muh Mar Vig Hää Lai Kõp, nippin Jõe Lüg, nibin Kuu(-mä) Vai; `nipmä Puh Nõo Har Rõu Vas, `nipme Krk, `nip|me, -mõ Krl, (ma) nipi

1. näppima *sedä`atru`nal`lalt [võrkudest]`väl`la_i saa, kui sa piad teda nippima kuhe Jõe; Avida neid pusasi`lahti nippidä Kuu; Ää nipi nina, nina läheb seda`moodi`aigeks Pöi; mes sa moost nipid Mar; karusmarja, ütsi tulev na nippi kül`lest Krk;`tük`se`näpmä ja`nipmä, ike miu`putma Nõo; ta - - nippe nõnna (nina) Har || nokkima kana nipivä kõik terä maast nokaga ärä Puh*

2. süüa näkkima *iast ei taht, nippis niisama Lai*

nippis *nippis Khk Muh püsti, kikkis nippis`ändadega talled; Vahtis nina nippis Khk; jäk`k`olli naistel nippis`ändadega Muh*

nipp|jaht *nippjaht ehalkäik – Vil*

nipp|korges = nippkork *nippkorgestega kiñnad Jäm -kork kõrge konts Ma_s saa keia kuidad, nipp`korkidega kiñnad olid`jalgas Khk; Töi eesele linnast uied nippkorkidega roonahast kiñnad Kaa Vrd nippkorges*

nipp-näpi *töö peenem, keskendumist nõudvam töö nipp-näpi tüü, kirjäd ja lilled, egäüks ei tü; nipp-näpi tüü ei anna karelda,`pitkä ja ette`vaatlikult tehä Kod*

nipp-näpilt *vähehaaval nipp-näpilt võtab Kod*

nipri¹ *`nipri VNg Lüg Vai kortsu, kipra`villane`riie pida valuma`kuivast, siis ei jää`nipri VNg;`tuorest`nahka ka kui`kuivadetta, siis`tõmmab`nipri; kui vanast saad, siis viab kõik naha`nipri Lüg*

nipri² *`nipri näppaja Mi_sa_tüüt, ku`tää säänä`nipri um Rõu*

nipris *`nipris VNg Lüg kortsus, kipras kleit tagand`nipris VNg; ma nägin kerikus neid vanu inimisi, näod`nipris Lüg*

nipristämä *`nipristämä*

1. kibrastuma, kipruma *silmnägo on juo`nipriständ Lüg*

2. pilukile tõmbama *midä nüüd vahib`nipriständ`silמידegä Lüg*

***nipritama** (sa) *`nipritad kortsutama, krimpsutama mis sa sial`nipritad, nägu`nipris VNg*

nips¹ *nips Kuu, g nipsu Jäm Khk Pöi Muh Mär Kse Han Khn Tor Hää Saa Ris Juu JMd VJg Iis Trm Kod Plt KJn Hls; n, g`nipsu Vai; nips San, g nipsi Trv Har; p`nips|u, -i Krk kerge löök (esimese või keskmise sõrmega millegi vastu) lahed sõrmega`nipsu Khk; ta sai nipsu nina`alla Muh;`Laškis kolõ valusast`nipsu`vasta piäd Khn; sai`vasta nena ühe nipsu Iis;`ännin tale õksakesega nipsu`pihta Trm;`lassin talle`nipsu`möödä ninä KJn; ma lase sulle`nipsi nõna ala Trv; ma või sul`nipsi nina pääl lasta Krk; sai üte nipsi põsõ pääle Har Vrd nipsak*

nips² *nips g nipsu Iis,`nipsu Lüg Jõh IisR nipsumäng`nipsu meil`mängiti küll Lüg; viis kivi, akkama`nipsu`mängima;`nipsu`mängivad`poisid ka Jõh;`Tõime mere`äerest õhukesi kivisi kodu,`nendega võis klibinal`nipsu`mängida IisR; lapsed mängivad`nipsu Iis*

nips³ *nips g nipsu Kul Saa Nis*

1. krae nurk *kuue nipsu ärä`määrnu; kuue nips on natuke alvasti Saa*

2. (kaunistustest, ilustustest) *kampsulitel olid suured`nipsudega kuld ja õbe nõöbid ees Kul; olid`niuksed`kampsunid, eest olid seasi`lahti ja siis taga olid niuksed sured nipsud Nis*

nipsak *nipsa|k g -ku nips ma lassi`väikse nipsaku Krk*

nipsakas *nipsa|as g -a Lüg/`n-/ Kaa Pha Pöi Muh Jür Trm Lai kõrk, üleolev, ninakas`niisikse`nipsaka juttuga õli Lüg; Oo seike - - nipsakas tüdruk Kaa; Kui tal on alb tuju, siss ta on nii nipsakas, ää üldse räagi taaga Pha; Ta läks`liiga nipsakaks koa oma`ütlemistega Pöi; küll sie on aga nipsakas Jür; nipsakas - - teravalt`nähvab`vasta`öölda Lai*

nipsama `nipsama Jäm San/-me/ Plv, da-inf nipsata Khk Kaa Jür Puh Nõo Krl/-mõ, da-inf -dõ/, nibsada[?] Rõu Vas; `nipsamma Röp, da-inf nipsada[?] Har

1. haarama, napsama *Ja `nipsaski minu iest ära Jür; temä nipsass siss tolle pruudi viha, nakas ruttu `vihtma Nõo; Suvõl `püüti kallu jäl_`peoga[?], `miñti jõkkõ, `aeti käsi kivi ala[?] ja_nibsati kala kiñni[?] Rõu; vašk lobistõl`li muah - - `kualõ poolõ pää kääñd, nii jäl_pini nipsaás kõrvalt Vas; Susi nipsaás leevä kõgõ väädsega är[?] Röp || näppama ta om kotun harinu `tõisi käest vällä `nipsamma Har*

2. (kergelt) lööma *Pole taale (lehmale) vitsa üht taarist nipsata Kaa; `veitkese nipsaás mullõ, suurt es lüü[?] Plv*

nipse → nypse

***nipseldama** (sa) *nipseldad* (võrgu parandamisest) *paned võrgu `arki - - vaadad, kus ouk on, nipseldad see `kinni Ans*

nipsi püsti *Tal (mõisapreilil) nina - - `jäigi `nipsi, kuñni talus oli Jür*

nipsima *nipsima Hää KuuK JJn; `nipmä, (ma) nipsi Urv Rõu*

1. näppima, näpsima *Akaku_s igad [niidi] `otsa kääridega `nipsima Hää; viis tütart oli, nied akasivad juo ikke `nipsima, `käima kõik metsas (marjakorjamisest) KuuK; süü[?], mi_sa nipsit Urv; siss nipsi pardsil nuu lennunibi ärä Rõu*

2. napsama **a.** haarama *Pini tük`iss lammast hannast nipmä Rõu* **b.** kergelt lööma *ema lepa oksaga `nipsis natuke JJn*

nipsis `nipsis Jäm Khk Kaa Krj Jür

1. püsti, ülespidi *allil vammusel `nipsis - - änd taga Jäm; Kui vanaste `preilna taluõue tuli, siis oli tal nina `nipsis Jür*

2. traksis, kena *Küll on `nipsis `näuga laps Khk; [ta] Oli noorelt ka üsna nipsis tüdruk Kaa; Pisike `nipsis `näuga naisterahvas Krj*

nipsiteme *nipsiteme nipsu laskma mis sa latsest nipsidet; õppat latse ka ärä nipsiteme Krk*

nipski `nipski Han Mih Tõs Khn Aud Ran nipsumäng *Tüdrükud mängivad pisikste kibidega - - nipskid Han; `meitel oli `nipski mäng mu `aegus, ega `meitel muud `mängi põln Tõs; `nipski, laste kivi mäng Aud*

nipsli `nipsli väike nupp, jupp vms *Maásiniil um naid `nipslid niipa`lo külen, et naist võta õi_joht `tolku Rõu*

nips-naps deskri tegi [härjale] *nips naps vitsaga Nis*

nips|nina 1. terava ja ülespoole ninaga *Nipsnenä on terävä `õtsaga, õts ülass`puole, nenä`augud `näiväd Lüg; Nipsnina, vaheda ninaotsaga Hää*

2. nipsakas, ninakas *ninaka `kõhta `üella nipsnenä Lüg; Nipsnina jutt Jür*

nipst, nipsti *nipst Rõu, `nipsti IisR Jür Kod Krk TLä*

1. nipsuga, nipsatusega *Tule õppi sina ka `nipsu `mängima, näe kuda `klipsutad `nipsti ja `nipsti IisR*

2. kiiresti, niuhti *võtt nisa `otsa `kinni ku `nipsti Krk; temä tõmmass `nipsti kaali ärä Ran; muít - - pañd ussi suhu nigu `nipsti Nõo; Lask ku_nipst ja_nipst ütest puust `tõistõ Rõu*

nipsu|kivi nipsumängu kivi *Lapse`põlves sai `nipsukive `kaasas `kantud ja `nendega `mängitud Jõh; Iad `nipsukivid olivad mere `äeres IisR; Nipsukiva ladusid üksteise `otsa Jür -mäng lastemäng kivikestega Üksvahe oli `nipsumäng - - `ninda mues, `klipsutasid `ninda et IisR; Nipsumäng, näpuotsa `suurused raudkivikesed olid - - neid pilluti Jür **Vrd** nips², nipski*

nipsutama *nipsutama Jäm Khk VII Muh Trm Plt KJn Trv, nipsu- Rõu*

1. nipsu laskma *nipsutab sõrmega kää`pihta* Khk; *`sõrmedega nipsutab* KJn; *mis sa nipsutat mul nõna all* Trv; *Täl um` sõrmiga_nipsutamise muud* Rõu

2. *tibutama niipalju nipsutas, et loog ep` aita mette võtta* Khk

3. *napsutama Naa² - - tük`ise` tihti nipsutama* Rõu

4. *naha peale andma ma tule nipsuta sind* VII

nipuline *nipuli|ne* Trm, *-le|ne* Tõs Tor Hää, g *-se* sakiline *mõnes` kohtes katuse` räästad tehase nipuleses* Tor; *piis on nipulene* Hää || *lehmä udar oo nipuline* Tõs

nipuski *nipuski libe, riba pisised [naha] nipuskid tulevad ää [haige koha pealt]* Khk

niputi *niputi nupp niisuke niputi seal peal oli kieratud* Kad

nirahama *nirahama* kräunuma *kaás nirahass* Lut

nirak → *nirakas*

nirakas *nira|kas* LNg Kul Tõs HaLä, *nira|k* Kod, g *-ka* narakas, närune (olend, ese) *käib nirakas` riides* LNg; *panni pealt tä nirakas aeas koa üle,` leibä täst ei saand söim* Kul; *särgid oo lagun,` juskui vana nirakas* Tõs; *obune oli ikka nagu nirakas* Nis; *vanad - - nirakad on` nurka jäänd* Hag; *see tahab lappida, pallas nirakas* Juu; *setu` ütleb: tuu nirakid ja narakid - - suad` kaussa* Kod

***nirama** *nirame* Krk, *`nirrama* Rõu; pr (ta) *nirra* Se Lut *nurisema, virisema Egä tühja asja pärast ei massa nirade; Temä nirap egä asjage* Krk; *Ta mugu` nirras ütest tük`üst, viländ saa jo²;` Väega` nirraja inemine* Rõu; *laís nirra ni nirra, süvvä`küsüs* Lut

niratu *niratu vilets küll näd elavad aga veletsaste, üsnä niratu* Mar

nirbe *nirbe tükike [ta] sai ka nirbet (palakese teise toidust)* Kul

nirbekas *nirbekas närb lammast on niisuke nirbekas* Kad **Vrd** *nirbik*

nirbik *nirbi|k g -ku närb nirbik om, kes ei süü²* Har **Vrd** *nirbekas*

***nirdima** *nud-kesks` nirdind tilgastama` nirdind piim* Khk

nirdsak → *nirtsakas¹*

nirdsakunõ *nirdsakunõ nätske, nahane Nirdsakunõ liha - - taad ei jõvva`kui` pehmess`kiit²* Urv

nirdsu-närdsu pl *kaltsud võta nirdsu-närdsu kokku* Krk **Vrd** *nirtsud-nartsud*

nirdsõndamma *nirdsõndamma* narmendama *`ündrek nirdsõndass* Plv

nirdsõtõmõ *nirdsõtõmõ* San; pr (ta) *nirdsõtass* Se narmendama, *hilbendama siss` pesti nigagu nahk nirdsõt¹* San; [rõivas] *nirdsõtass* Se

nire¹ *nire* Jõh *hajusalt* Sa, Emm LNg Var Juu Kad Iis Kõp Trv Ran Nõo, *nirre* Saa

1. *vee vm vedeliku nirisev joake; väike oja Vee nire` voolas kivide vahelt läbi* Jäm; *Allika soon oo kuivaga nõnda ää kuivand, et muidu pal`las pisike nire veel jookseb* Kaa; *Mere vesi on soolane, aga nende jõe nirede sihes on mage vesi* Põi; *Lasi [õlle] nire joosma* Emm; *üks pisike nire vel on, sest soab üle küll* Juu; *suvel vahest on kraav nii kuiv, et vek`ene nire jookseb`aga* Kad; *pisike nire, vähe vett niriseb* Iis; *ega säääl suurd vett ei tule,` väike viij nire om* Nõo

2. (nõrgast tuulest) *See pisine tuulenire äi pane tuuligud` käima* Jäm; *vähike tuule nire* Khk; *Täna on vaikne tuulenire, tuult peaaegu ei olegi* Krj

Vrd *nõre*

nire² *nire* virin *mõni laps aab nire - - pole ühegi asjaga rahul* VII

nire³ *nire g -da hõre niredad` riided* Kse

nirejas *nirejas* Khk Krj *tasane, nõrk kena nirejas tuul* Khk; *Nirejas tuul - - see pani vee virvendama* Krj

nire|pill viripill *nirepil'l laps* Khk; *nirepil'l - - on sihake laps, kis nutab* SIn **Vrd** niripill
niretis, niretus *nire|tis, -tus* ojake, nire – Kad
nirgats *nirga|ts* g -*dsi* närb *Ta - - um sääne nirgats* Rõu
nirgi|nukk *nirgi nukk* (teat kindmuster) – Kse
nirgiskellemä *nirgiskellemä* toiduga pirtsutama, närvalt sööma *Hää söögi man, [siis] latsõ nakkasõ nirgiskellemä* Vas
nirgitsema *nirgitsema* Pha Muh Phl LNg Kul
1. sörkima [hobune] *akkas nirgitsema - - tasane* söit Pha; *hobune nirgitseb* Phl
2. piiluma; lipitsema *mis sa nirgitsed siin ukse vahel* LNg; *mis sa nirgitsed* Kul
3. hellitlema *poiss tüdrukuga nirgitsevad* Muh
nirguma¹ *nirguma* Lüg Jäm Pha VII Pöi Emm Ris HMd Rõu/-*mma*/, `ner- Kse nõrguma, *nirisema kahelt puolt `valgub ja `nirgub `sinne `auku [vesi] Lüg; Vesi `nirgub `pitka`mööda ise `väl`ja Jäm; Pani taari tõrrest nirguma* Pha; *Ju siit soova sihest `nirgub ikka veel* Pöi; *pane aia `pääle `nerguma* Kse; *linad `nirgusid veest ära* HMd; *vett nirguss läbi anuma*² Rõu
nirguma² *nirguma, (ma) nirun* Mär, (sa) `nirgud Kuu vinguma, *virisema Mes sa `nirgud, et `hatru ei süö* (öeld söögi kallal virisejale) Kuu; *nirub - - peale kallal* Mär
nirguteme *nirgutem(e)* ennast liigutama; nihelema *temä olli `seante eläv, kige ihuge `taitse, nirgu`ts; mis sa sedäsi iki nirgudet; nirgu`ts iki, es saa kirikun ka mitti paigal `kurta* Krk
niri *niri* Urv Krl Se viriseja *niri nirisõss pääle alasi* Krl; *ka koh niri ummõhtõ* Se
nirin *nirin* Krk, g -*a* Kuu hajusalt Sa, Rei Kir Kse Han Ris Trm Plt KJn Trv, -*ä* Nõo; *nirrin* g *nirin|a* Puh Rõu, -*ä* Nõo, -*õ* Krl
1. nirisemine (eriti sellest helist) *Ma kuuli `ööse juba selle nirina, `joosis siia laua `peale* Pöi; *vie nirin* Ris; *järsku üks nirin majas* Trm; *joosis nõnna mis nirin taga* Plt; *vesi niriseb ku nirin* KJn
2. nurin, virin *`aeva üks nirin, `ükski asi ei `kelba* Kuu; *Kis seda nirinad `kuulda `jäksab* Rei; *üüts nirin - - ilmast `ilma* Krk; *jälle om sul - - nirrin `valla* Puh; *mõnel inemõsõl om alasi üüts nirrin* Krl; *sellest nirinast om mul viländ saanu* Rõu
3. viriseja *naine oli `seike nirin* Ans; *üks `irmus nirin inimene* Khk; *Selle mehe tahtmist äi saa, see ju söuke nirin* Pha; *Äi sääl pole mitte ea `teenida olnd, perenaine oli va nirin* Rei; [ta] *oo üks nirin, oo üks vingmökk* Kir; *Mees oo kua - - igavene nirin* Han
nirinal *nirinal* Muh Mar Saa, -*näl* Juu sorinal õlle `ankur `joosi *nirinal* Muh; *nirinal `joosid nesäd `piimä* Mar; *nirinäl jooseb - - `reästast* Juu **Vrd** nõrinal
nirinik *nirini|k* g -*ku* viriseja *üks nirinik one, kes alate kisendäb, ei õle rahul* Kod
nirin-närin (tülist, riust) *Üks nirin-närin, rahu mitte üks raas; Üks - - nirin-närin, pahandus ilmast `ilma majas* Hää
niri-näruja viriseja *üks niri-näruja inime* Jäm; *niri-näruja - - `irmsast viriseb* Krj
niri|pill viripill *Meite pisike tüdruk oo seike niri|pill* Kaa **Vrd** nirepill
nirisama *niris|ama* Kõp Trv, -*ämä* Rõu Vas, -*ämmä* Urv Har
1. nirisema *Kohupiimäst nirisäss viij veidikene `liimi* Urv; *vett veidükese nirisäss enneda, suurt vett ei olõ*² Har; *Jõgi um nii är_kuiunu, et vesi viij nirisäss õnnõ_kivve vahel* Rõu
2. virisema *ärä nirisa egä asja man* Trv; *Ilmast `ilma mugu_nirisäss, ei olõ*² *üüts asi hää, ei_tõõnõ* Rõu

nirisema *niris|ema* Kuu VNg Lüg IisR Jäm Khk Pha VII Pöi Muh Rei Phl Mär Vig LäEd Pä Ris Jür JMd Koe Kad VJg IPõ Ksi Plt Trv, -emma Vai Rõu(-emmä) Se, -emä Juu Kod KJn TLä, -eme M San, -õmõ Krl

1. nirena, nirinal voolama; nõrguma `ninda `kange `kuiva, et jogi vähe nirse VNg; vett nirseb kivide vaheld Lüg; Lased keik `piima maha nirseda IisR; vesi nirseb ojas Khk; Vana pole ölle kiha öieti kinni pand, kõik aeg nirses joosta Pha; Suure vihma `aegu akkab [katus] ikka juba läbi nirisema Pöi; ma `panni [õlle] nõu nirisema Muh; Vesi nirseb natuke kibide vahel, soon kuiv juba Han; Ega sealt (kasepuust mahla) suurt enam tule, mõedu nirseb natuke Tõs; vesi on `otsa `lõpnud, nirseb muidu Vän; rästas akas nirisema, ilm lähab sulale Saa; Igi nirseb - - näu pialt `alla Jür; uava siest nirseb verd JMd; panin `nõrjuma, nüüd nirseb sial Iis; alb `veski, vähäke nirseb jahu `tulla nagu läbi kameli silmä Kod; põle suurt vett kedagi, vähä - - nirses Plt; [vesi] iki nirisi vähä Krk; nii lämmi om, et igi nirsep `säl`gä `müüdä `alla Nõo; vett nirsess läbi kivvõ? Rõu **Vrd** nõrisema

2. virisema, irisema nirseb iga asja pärast Khk; nirseb `peale, pole ühegi asjaga rahul VII; Näh, ämmad on `ennigid nirsend Rei; mis sa tüha asja `juures nirsed sedasi Mär; ik`ke nirseb, äda pole `kuskil näha Hää; nirseb iga süöma juures, ei lähä `nahka, mis laual on Koe; laps jonib, nirseb emägä Kod; laps akkab `ambit tegema, nirseb `ühte `pukku Ksi; sa nirsed iki kigess kohal Krk; egä ütegä nirseb ja nirseb, ei ole konagi rahu - - om joba nirsejä loomuga Ran; mida sa? nirseta?, olõ õi hüä inemine Se

Vrd nirisama

niriska *niriska* piimamannerg `nessi sie niriska `kaivust `vällä VNg

nirisku *nirisku* närb olend on nirisku ja `viuna, `tüüta `vällä kohe (loomast) VNg

niristama *nirist|ama* VNg Jõh IisR Jäm Khk Pha VII Rei Mär Tõs Ris Iis Trm Plt, -amma Jõh Vai, -ämä Kuu Vig Kod/-ss-/ Nõo, -eme San

1. nirisema või nõrguda laskma Akkasin `marjadest `sahvti `väl`ja niristama IisR; niristi `panje `tühjast Vai; nirista piim lapist läbi; niristab vee tuhliste pæeld εε Khk; nirista veel, ehk tuleb natuke vett veel `väl`ja VII; niristas tilgatumaks tühjaks Mär; Nirista mulle sealt veel tilgake Tõs; ma niristan ää se vesi siit päält Ris; Kui kallad, siis kalla, mis niristad Trm || nirisema vesi niristab `juosta Iis; Ojan om vesi nii väikesess jäänu, et vaevalt viil vedike niristäp vett Nõo

2. riitsima, läbi hammaste imedes jooma Mes sa niristäd läbi `hammaste, `jusku paha `porsas Kuu; Siga enam ei süä, akkab niristama Jõh; [laps] sedasi niristab, ma_p taha seda ning seda Jäm; möni loom nii närp, muidu niristab läbi ammaste Khk; Ta_p joo öieti, muidu niristab Pha; Põrsas niristas vedela, aga paksu jättis järele Rei; listib muđu ja niristäb vedelä ää Vig; sie inime ei süö, muudku niristab aga teine Iis; tahnd `süia kedagi, niristas ivake supi vedelat Trm; siga muku nirissäb, lükkäb ninägä paksu kõrvale Kod

niristi *niristi* närb niristi `porsas Hlj

nirk¹ *nirk* g nirgi Muh Emm Käi Rei Rid Mar Mär Vig Var Tõs Khn Aud Vän Hää Saa Hag Rap JõeK KuuK Amb Koe VMr Iis Trm Kod VIPõ, `nirgi Kuu RId/n `nirki VNg Vai/, nirgu Juu JMd; nirik Ann Sim Äks, g nirgi Sa Kse M Puh Nõo TMr, nirgi Tor Ris VJg Kod Pal KJn San hajusalt V (kärplane) `saari valitsuse ajal sai viis`kümmed `kopka `nirgi nahast Lüg; `nirgid `elläd `uonede `ümber ja `kuopades Vai; nirik tuli kiviaja sihest `välja, nenda näksutas `ambud Jäm; `nirkisid `sitmid `karva Khk; nirik ei `näita ennast pailu, `kangest nobed Krj; Mis nägu nirik maja `juures oli, seda nägu `peeti seal peres `veised Pöi; nirk köib kana mune `otsimes, niksib munad ää Muh; [läheb] nii nobesti kut nirk Rei; kus nirk pidi

ennäst `näitämä, seal pidi looma õnnetust tulema Mar; laps kui pisike nirk süles Mär; Egäl majal `ollõ oma nirk Khn; ni`rk talve oo `valge ja sui oo ruunikas Tor; erk ku nirk, laseb siia ja `senna Hää; kui nirk ennast `näitab, siss tuleb surm ja looma õnnetust Hag; tüdruku silmad nagu nirgul säravad JMd; kärp viib kana poead ära, nirgi `kohta pole seda kuuld VMr; kus majas nirkid on, sial lähvad luomad edesi Iis; kiviühnikite siden one `nirka, kõiksugusid Kod; ni`rk, tema pistab pia `väl`ja, kõrvad kakis Pal; nirk `iiri ikke vahest püiäb KJn; nirk ja kärk üte suurutse, oravest_o peenep Krk; kos pal`lu `valgit `nirke, sääl om `valge obese võim Hel; voonakese lätsivä piimägä `juuten ilusass ja siledäss nigu nirgi Nõo; missugust `karva `ni`rki näed, seokest `karva `soete obõse San; ni`rki? eläse kõlgusõ põrmandu all Krl; määlešt värvi ni`rk, säänešt värvi looma? läävä? häste edesi Röp Vrd ni`rk¹

nirk² ni`rk g ni`rki (-rki) Kan Har VId närb, isutu ta om ni`rk, ei süü? `häste Kan; ma ošti henele üte hobõsa, sai ni`rki söögiga Har; küll um ni`rk, midägi ei süü? Plv; meil tõõnõ kassipoig om ka nirgi `süümisega Röp; kuis sa täämbä õdagu ni ni`rk olt Se; vana inemine mõni ka um ni`rk Lut Vrd ni`rk¹

nirk³ nirk Pha Phl, g nirgi Rei sörk Miira, tee üks vähene nirk ka Rei; hobune `jooksis `nirki Phl Vrd ni`rk²

nirk⁴ nirk g nirgu ristluu Pügsi nirgu pääle_ribatanu? Urv Vrd nirkus

nirka¹ nirka kalakeedus keedetasse kilu `värski, lõegatasse leeva tükid ühü kausi `sissi ja siis tõstetasse leeva pääle - - kilu nirka; kilu nirka, küll olen eese `nahka teda aand Rid

nirka² `nirka lõss `nirka - - läbi `aetud piim Kuu

nirkelema `nirkelema, -mä närvalt, isutult sööma mis Maarik `täämbä `nirkeless, kas `haigõ om vaih (lehmast); muni om sääne `nirkelejä e`lläi Se

nirkima¹ `nirkima, (ta) nirgib Emm Rei sörkima Las ta (hobune) leheb `pæele `nirkides Emm; obu nirgib; Ma aja obuse `nirkima Rei

nirkima² `nirkima, (ta) ni`rgib nuuskima ni`rgib kõik kohad läbi külas Tor

nirkis `nirkis Jäm Ans Mus Kaa Pha

1. traksis See on nii `nirkis tüdruk Jäm; Teite pisike poiss oo eieti nirkis näoga (terase pilguga) Kaa

2. kikkis, püsti Sellel on nii kenad `nirkis tissid Jäm; [kampsunil olid] sel`lataga - - voldid pääl, saba oli nii `nirkis Pha

nirkjas `nirkjas nirgitaoline tämä õli `niske `nirkjas inime, nõnnagu nirk vahib `ümber Kod

nirk|nina (elavast lapsest) Kohes sa, nirknina, jälle ronind oled Kaa

nirku nirku hajusalt S Lä(-o Vig Lih), `nirku hajusalt S, Juu mannerg Vii piim `nirkuga kaju `jahtuma Jäm; isa toob `nirkuga õlut einamale Khk; `Niitjatel oli `nirkuga apud `piima `seltsis Kaa; mutikad ep lähe `sisse nirkule Pha; nirkud olid kaol `kuimas Põi; Ma - - tõi kase alt nirku täve mahla Emm; Nirku pande kõve otse ja laste kaju, siis piim äi lehe enne apuks kui koor pæele kergib Käi; vesi pannasse nirku `sisse Vig; ühe veenõu `kohta `ööldakse `nirku Juu

nirkus `nirkus g -õ ristluu Mul omma_`täämbä `nirkusõ nii `haigõ?, ma_i_saa_`kuigi `muudu kumardada? Urv Vrd ni`rk⁴

nirmak nirma|k g -ku liru nõnnagu nirmak õhuke (riidest) Kod

nirmass nirmass g `nirma TLä; pl `nirmad Rõu narmas, riba ta Jli paks nästerahvass, ega ta peenikene nirmass es ole piltl Puh; päk`äl om nigu `nirma kül`len, päk`k aab `nahka Nõo

nirmed pl `nirmed Iis, *nirmõ*[?] Urv räbalad; ribad on `nirmes ja `närmes teine (riietusest) Iis; Är₂ `pilku liha `nirmiid maha[?], solada är[?], saava₂ `kõrnõ[?] Urv

nirmeldama *nirmeldama* narmendama küll oo `lõhki, üsna nirmeldab Mär
Vrd nirmendama

nirmendama *nirmen|dama* Juu Iis Trm Kod Plt Trv TLä(-dämä), -teme Krk, -dõmmõ Krl; *nirmõnd|amma* Urv Rõu Plv, -õmmõ Har narmendama see riie nii puruks, nirmendama `kistud Juu; alt undrukas puhas nirmendab Trm; kinnas nirmendas ja narmendas Kod; `rõõva nirmendave ja narmendave sel`län Trv; mõnel `ol`li vana `katskine mütsilõdu pään, tuu kah nirmend Ran; `luudi langaga üle nuu veere, muedu `argneb ja läeb nirmendama Nõo; sul püksi[?] nirmõndõsõ[?] joba Har; `uúndrek nirmõndass, kas tuu kellegi kõrd om Plv
Vrd nirmeldama

nirmenduss *nirmendu|ss* g -se Ran; pl *nirmendusõ*[?] Röp

1. kaltsakas läits nii nirmenduse `muudu `väl`lä, es ole parembit `rõivit `säl`gä `panna Ran

2. riba, tükike liha nirmendusõ[?] Röp

nirmline `nirmline narmataoline kokku kobatanu piim om nigu üits `nirmline tük`k jälle sääl piimä leeme sehen Nõo

nirmõndõllõma *nirmõndõllõma* narmendama `Ündrugu viij mu₂ nirmõndõllõss Rõu

nirmõtama *nirmõtama* narmendama `rõiva - - nirmõtasõ[?] Vas

nirp¹ *nirp* g *nirbi* nərb ta lehm om *nirp* Urv **Vrd** nirk²

***nirp**² pl *nirbad* riba, räbal Meitel on üks siuke elajas - - keik nahanirbad, vanad räntsud, keik mälub ära Jäm

nirr *nirr* g *nirri* SaLä Kaa Põi kääritatud jook `Võtsi `nirri ko `pee`le Jäm; *Nirr* oo `sõuke kalja ning õlle vahepäälne Ans; `nirri teevad, see läheb piha ka ikka Mus; *Nendel* oli natuke `nirri seal, imesime seda Põi

***nirramine** p `nirramist virisemine Är[?] eleti ja[?] är[?] `ol`ti, kuulõ õs `nirramist es `nurramist Rõu

nirritama *nirritama* veidi hapuks minema, tilgastama *Piim* oo soojaga nirritama läänd Kaa

nirsakas → nirtsakas²

nirsakili lohakalt, korratult *su* rätik oo nii nirsakili `ümber pea Muh

nirsakud → nirtsakas¹

nirsa-narsa = nirsa-närsa *sead* `lõhkusid isa särge naa nirsa-narsa Mär

nirsa-närsa katki, puruks `kammi piid on keik `nirsa-`närsa VNg; *Sie* on siis [rottidest] *nirsa-närsa* näritud Jür **Vrd** nirsas-narsa

nirska `nirska tööriist puunõu kimmide hõõveldamiseks `Anna `mulle oma `nirska väheks ajaks `tarvitada Kuu

nirss¹ *nirss* g *nirsi* hülge nina *nirss* on nati ehk `viigari nina JõeK

nirss² *nirss* Emm, g `nirssi IisR; *nirss* g *nirsi* Urv Krl

1. a. viril, nurisev *Kust* sie tüttar nisuke nirsas tuli, isa-ema mõnusad inimesed; *On* nisuke nirsas, et oma `rõemust nägu `kellegile ei `näita IisR; *Ta* on üks igavene va nirsas Emm b. nərb *Sa₂* `mõistand `põrsast valitseda, `ostasid igavese `nirssi; *Ei* sest `nirssist enam `õiget siga saa IisR

2. narr, loll *Vana* nirsas, sa tükid iks taad `hullu `nal`la tegemä; *mi₂* sa õks nirsasõ tii₂ Urv; *sa* käüt ku vana nirsas kakõnu `rõivigõ Krl

nirssi `nirssi Jõh IisR Trm Nõo kirtsu, krimpsu `tõmmas nenä `nirssi nagu paha kuer Jõh; *Ajas nina `nirssi, `leidis aga `teistelt vigasi IisR; Kas süük vai mõni asi vasta miilt, siss tõmmatass nõna nirssi Nõo* **Vrd** nirssu

nirssima `nirssima, (ta) `nirssib IisR; *nirssmä*, (ta) *nirsib* Nõo pirtsutama; kirtsutama *Ära akka `süümise `juures `nirssima; Täma `nirssib igaihega IisR; Kui ei viisi tetä, mes kästäss, siss egä kõrd nirsib nõnaga; Mes sä tolle nõnaga nirsid üttelugu Nõo*

nirssis `nirssis Jõh Iis Trm KJn kirtsus, krimpsus *selle nena jo `nirssis Iis; sel ninä järest `nirssis KJn*

nirssitamma `nirssitamma kirtsutama kui nenä `nirssitab, on paha ais Jõh

nirss|nõna kirtsunina vana *nirssnõna, millegagi ei ole rahul Nõo*

nirssu kirtsu, krimpsu *ku südä täis om vai ei `miildi mõni asi, siss `tõmbap nõna `nirssu Nõo* **Vrd** nirssi

nirsun kirtsus, krimpsus *nõnakene nirsun, mokakese trombin, mis siss latsel nüid viga om Nõo*

nirsutama¹ `nirsutama norima, näägutama *Mes sa `nirsudad miest igäst `asjast; Moni inimine on - - `kange `toisi `nirsutama Kuu*

nirsutama² → nirsutama

nirts¹ *nirts g nirtsu Nõo, `nirtsu Kuu, nirso Kod narts, räbal Kui igä `tormiega mereld tuled, on ka kohe `riided `jusku `nirtsud `märjäd Kuu; nirsod, kellegä koevatad ja pühid; nahk lähnud lõtutama nagu nirsu ruas Kod; Mes nonde nirtsega tegemä nakad, et sa neid nii väega korjat Nõo*

nirts² *nirts g nirtsu närb, isutult sööja nirtsud - - valitsema `süia ka Pha*

nirtsakas¹ *nirtsak|as g -a VII Trm/-ds-; nirdsa|k g -gu Urv; pl nirsakud Trm miski lõtv, lödi, närtsutaoline nirtsakaks jäänd, pehmeks jäänd (närbunud rabarberivartest) VII; vajub `lõssi kokku nägo nirdsakas; mul Pedasil võttis [külml] nisu ära, terad õlid nigu nirsakud Trm; `Õigõt liha es olõ?, sääntse nirdsagu ol`li, `perrä jäänü? Urv*

nirtsakas² *nirtsak|as Trm/-ds-/ Krl, nirsak|as Mar, g -a; `nirtsa|gas g -ka Kuu pirtsakas, turtsakas üks va nirsakas inimene, kobiseb alati teise `kohta Mar; ega `niskse nirdsakaga `õska `miskid `reaki Trm; tiä ei taha kõnõldõ, `ütles pääle ummi nirtsakiid sõnnu Krl*

nirtsima `nirtsima riitsima *Paha `põrsa `saime, `nirtsib vedela pialt ära IisR*

nirsitama *nirsitama* kirtsutama, krimpsutama *Ta nirsitas `meile nägu Jäm*

nirtskind nud-kesks `nirtskind närb *mida sa `ninda `nirtskind oled VNg*

nirtsud-nartsud pl *nirtsud-nartsud* kaltsud, räbalad – Kse **Vrd** nirdsu-närdsu

***nirtsuma** (nad) *nertsovad, (ta) nirssub nätsuma lepä seened oo ead küll, aga näd nertsovad `amba all; nõnna kui nirssub see liha `amba all Mar*

nirtsus kortsus `Nirtsus `riided tuleb ära `triikida Jäm

nirsutama *nirsutama* Jäm Nõo(*nirsu-*), `nirtsudama VNg; imperf (ta) *nirdsutass Rõu*

1. kirtsutama, krimpsutama *tämä `nirtsuda nena VNg; Nirtsutas nina, ju es `meeldi Jäm; mes sä nirsutat tolle nõnaga Nõo*

2. kortsutama *nirsutab `riided ära Jäm*

niru¹ *niru* Kuu Hlj VNg hajusalt S, Rid Mär Vig Tõs HaLä Kos Jür VMr Trm Kod Lai Pst Nõo, *niru* Lüg Mar Kod

1. subst **a.** näru, räbal, kalts *ohukane niru Kuu; mina ei taha paranda seda niru VNg; see riie on pal`jas niru, äi pea midad `vastu VII; `Sõuke niru `aita `selga `õhti `panna; Mis see pisike sitsi riide niru `sõukse vihma ees on Põi; kõve niru, äi maksa senega enam oost `köide*

`panna Rei; Sidus pastlanirud nõoriga jalge ümber Tõs; obune `tõmmas `päitsed nirudeks HMd; `korjas nirud ja närud kokku Hag; va voki niru Juu; nirud one räbäläd Kod **b.** vilets, kehv olend; kidur taim; sõim raibe, raisk üks vilets ja `vaine - - `kassi niro Lüg; Va närp looma niru; Pisike peenike rohu niru Põi; mes sa niro tahad, [ei] kolva `soole see, kolva `soole teine Mar; teind saiast poisi koa ja rosinast silmad. oh niru, poisi pea tulnd otsast ää Vig; mõni loom kebastab, jääb kui niru Nis; ta oli nagu koerde kää old - - nagu elus niru; mis sa, niru, sedasi tegid Juu; mes inimeses ei sa'li, ütled kua niru Kod; Poisi niru kiusab väiksid, aab rüükmä Pst; Kassi niru ribelep jalun nigu takja puhmas Nõo

2. adj **a.** kõhn, kõhetu Küll se kuer o meil niru, ei tahu `süüä Kuu; `Seuke niru ta on, `õiged inimest pole Jäm; Nirud vassikad Kaa; nii niru ka'ss, nisuke kehv Rid; Oli ikka viie nädaline, aga na niru (põrsast) Tõs; a'nin `talle küll `piima, aga ta on niisuke niru (kassist) VMr **b.** kulunud, liru Riie on päris niruks kulunud Jäm; Vanade rataste lankpoom oo na niru võitu Kaa; ilp ies, tallukas taga, kui inime on nirus `riides Kos **c.** halb, sant Oled üks niru mies läbi ja läbi Kuu; Sedine sa'nt ning niru inimene Jäm; Üks va niru mees, äi senega saa ükskid akkama Emm; kole niru mees, kes küüned oma `poole oiab Lai

Vrd nõru¹

niru² niru

1. torin, virin mõni inimene aeab niru, niriseb paigulisti teiste `perse taga Khk

2. viriseja igavene niru, niriseb iga asja pärast Khk

niru³ niru Jäm VII nire mõnes kohas pisine niru jooseb Jäm; pisike vee niru jooseb läbi VII **niru|kael** närukael, sulii käib pahanduse pial, küll see oo nirukael Mar; oh sa nirukael oma tegudega Tõs

***nirukas** ppl nirukaid kalts, räbal põranda riie võib olla pii tagune, koorunud lõemed ja sis `kootakse nirukaid - - `sesse Juu

niru|kaul (kiitsaka kaelaga inimesest) nirukaal - - `kuivetand ja pikka `kaulaga Lüg

nirukel-närukel lohakil, logu maja nii nirukel-närukel Käi

niruma¹ niru|ma IisR Jäm Khk Kaa Krj Pha VII Emm Rei Mär Tõs Tor Hää Kos Iis Trm SJn Vil Trv, -me Hls Krk

1. nuruma, manguma `mustlased nirusid `peale kunni pidid `soama VII; laps nirub `leiba Rei; mis ta peaks muðu niruma, ega ta midagi ei saa Mär; ku ta `a'ssa nuruma akkab, küll ta võib siss niruda Tor; niruja inimene, nirub ära kõik kääst Iis; Ei maksa nirudagi, mina `sulle `enne ei anna, kui vana võlg tasa SJn; mis sa ikki nirud mul man Trv; ku ta lää nirume `sinna, andass levä otsak tal ärä Krk

2. norima; nurisema Kui oli natise joomane, nii kohe niruma Jäm; mis sa nirud nii `pal'ju, jäta `järke Khk; Peremees akkas niruma, et puupinud pisiksed Kaa; Ta nirub teise kallal niikaua, kut riiu lahti saab Pha; Mees nirus teise kallal Emm; mis sa nii paelu nirud, `asja iüst, teist taga Hää; kõrdsin muudku akasiv nirume; temäl ei sünnü `kennigi tüü, ta nirup iki Krk

3. kiruma nirus teist vihaga Tõs; Siis õlid talu peremehed ädas, nirusid mõisad, et aab päeva palgad kallist Trm

niruma² niruma Hlj Rei Kad

1. nõrutama `einad jäid keik vie `alle, `käisime nirumas sialt `väl'ja Hlj; nirus supi siest paksu kõik `välja, paljas vedel jäi Kad

2. nõrguma vesi nirub - - märja `riide seest Rei

niruma³ *niruma* Hlj Kad räsima, rikkuma *kaśs on ära nirutud* Hlj; *nirus kingad äe, nüid ei lähe `jalga* Kad

nirune *niru|ne g -se* Juu Kod, *-tse* Tõs Nõo nārune, kulunud *va nirutsed sukad veel `jalgas* Tõs; *nirune one rābālān* Kod; *Mes sā serāst nirust palitut enāmb sālgā aad* Nõo

nirunema *nirunema* nārune, rābalduma *Ma_j taha noid sitsi rōivast tekialutsid linasid, nu niruneva ruttu ärä* Nõo

nirustama¹ *nirustama* rikkuma, lõhkuma *kanad nirustand `peendra ää* Mär

nirustama² *nirustama* nōristama *Nirustin `lehkrist `viimise `piimä* Kuu

nirvõndusõ pl *nirvõndusõ*[?] Kan Vas Rāp ribad, tükikesed *liha nirvõndusõ*[?] Kan; *Lihal kaku*[?] *är₂külest naa*[?] *rasva nirvõndusõ*[?] Rāp

nirõl *nirõl*[?] g *-i* nāru, rābal *Ta kää ka `väega nirõlin `rōivin* Urv

nisa *nisa* (-ä) Kuu RId S hajusalt L Ha, Jä VMr VJg IPõ Kod Ksi Plt Kõp Vil eL(p *nissa* Hel Võn Rõn San V)

1. imeti (loomadel) *lehmäl nidad `söörduvad, `kaua `lüksmata olnd* Khk; [hülgel] *kõhu sees see nisa, mis poeg `välja imeb* Mus; *Tuul ja `päike `lõhkus lehma nidad karjamal ää, `õhta_s lase `lüksa kudagi* Põi; *lehma nidad oo `kolsed, nelja tipiga* Muh; *kaks nisa `lammal oo, egä kolmas tall seält änäm kedägi saa* Vig; *kui lehmä udar ette täis oo, siss nidad oo naa tikkis* Tõs; *mütal on kümme nisa* Saa; *sa põle nidasid puhastand, piim nõnna prügine* Juu; *`lüksma tulemise ette, siis tuleb piim nidasse* Ann; *kõvad nidad, piavad iad kääd olema, kes piima `väl₂la siis tirivad* VMr; *pal₂ju nisi sel sial, võtab `alla neli-viistõiss pōrsass* Kod; *minu lehmäl olid nidad nii õrnad, et pisike laps võis `lüksa* Lai; [kassil] *kolm `puari nisi* Plt; *ei saa `lüksa, `sitke nidadega lehmäl* Vil; *udar om siit nidad vaheld `lõhki lānnu* Trv; *ku piim `nissa tule, siss_o kolmantel pääväl poig* Krk; *udar `ol₂li täis nigu üits paḡg, aga nidad `piimä `väl₂lä ei tule* Ran; *emmissel om `ulka nidasit - - aga mõni pōrss jääb nidad kah* Nõo; *tol lehmäl `ol₂liva nii `vindse nisa, et katõkeske nüüsse* Võn; *naritsa lüü tuust, ku lehmäle mõnikõrd `piimä `nissa jäetäss* Kan; *mi₂sa naist nidad alasi määrit* Har; *varsakõnõ võtt nisa `suuhõ* Vas; *tuḡ om hüä lehm, kua tuḡ om kuvvõ nidad[?], takah viḡl kät₂ `väikeist nissa* Se; *nisa jo kini[?] jäi lihmakesel* (ei anna piima enam) Lut

2. naise rinnanibu või rind *Kui `lapsi imemäst ära `vierudetti, siis `tervati nidad üle, sie pelut `lapse ära* Kuu; *suur poiss ning ikka veel nisa `otsas* Ans; *nidal napp `otsas* Khk; *Koristasi neid va eina sodisi - - nüid on kõik põue ja nidad vahe sodi täis; Mis inimene seda `viiti käib, nidad puhas `lahti ripakil* Põi; *laps akkas mõlgutama `peale nisa `otsas* Muh; *anna lapsele nisa suhu* Käi; *Tal on nii väikesed nidad* Mar; *Poiss pandi nisa otsast (väga väiksena) karjases* Han; *Emä panõb lapsõlõ nisä suhu, aga mielt pähä `pandud ei sua* Khn; *laps tahab imeda, anna lapsele nisa* PJg; *inimesel koa nisä, nüid üiäväd rinnad* Juu; *laps imeb veel ema nisa* JMd; *mõnel naesel nidad põvven ku leeväd* Kod; *kel nidad väga suured, `vaovad ripakille* Ksi; *nidades oli pal₂lu `piima* Plt; *ma lää latsel nisa `andme* Hls; *ku mõni imetaje naine man om, siis lastass [tal]- - nisä anda* Krk; *vanast ol₂liva latse kait₂ `aastat nisa otsan* Ran; *leevä - - nukk süü ärä, siss kasvava sul suure nisa* Nõo; *taa lät₂ sai ilma nidad (rinnapiimata) üless kasvatõt* Har; *nisa `sisse ai roosi tuḡ `pel₂gämise[?]* Vas; *tul₂ sääne hõlahuss ku latsõl nisa isahuss* Se; *võta[?] naane `suuri nidad, üts nisa padast, tõõnõ katta[?]* Lut

3. (miski nidadoline) a. *lutt nisa `tehti enne `lamba nahast, siis `anti lapsele* Khk; *siis `pandi pudelile nisa `otsa, nüid imeb sealt* Muh; *ma osti kolm nisa, tallekstel vaja, latsel vaja* Krk; *Suur laits, aga ludsib üks toda pudeli nisa* Nõo; *ma osti kummidõ võl₂ss nisa* Har; *Teiti*

vijl sääne nisa, õt tsäl'giti suuh leib ja `sukri segi -- tuu `pañti nárdsu `sisse Vas **b.** (piibu) pits, otsik `tõine nisa vast sai suust `välla, nüüd on jo `piibu nisa suus (noorest piibutajast) Lüg; imeb va piibu nisa peale, pigi ais `juures Mär; Sa ei ole kah üits lõhn ilma nisata, iks üttelugu tu nisa sul suun tossap Nõo **c.** nahavolt mõne `seltsi sigadel nidad kurgu all Khk; nisädege siga, kaits pikkä nisä olli lõvva all Hls; `lambal umma[?] ka nisa[?] kaala all Rõu

nisa|lats rinnalaps miul alle `väike nisa laits Krk; kuiss ma_saa nii `kaugõdõ `saaja minnä[?], mul om jo_ `väikene nisalats kotun Har

nisaline nisali|ne Rõu Se/-nõ/, g -se Puh Nõo Võn Plv, -tse San Vas, -dse Urv; nisalõ|ni g -dsõ Krl emapiimal, rinda imev `pääle emä `kuul'mist jäi järele nisaline laits Puh; nisaline laits `olli, sügise ta `sündusi Nõo; nisalõdsõ latsõ mant ei või är[?] mindä[?] Krl; täl um vijl nisaline laits, kos ta iks kotost `saasõ Plv; nisalinõ laits, nissa süü vijl Se

nisama nisama emapiima imema ma lassi `varsa nisada raasike `aiga Puh

nisane nisa|ne g -tse emapiimal, rinda imev nisane laits, ku ta emäd näeb, siss ta röögip kas vai `lahki Nõo

nisatama nisat|ama Kse Häa Plt Puh Rõu, -amma Har, -em(e) Krk, -õmõ Krl; nisätämä Kod imetama akkan last nisatama Häa; emä nisätäb last, imetäb Kod; laits süü egät ütte, mis ma tast vijl nisate; mis sa tast iki ütte puhku nisadet Krk; mine nisadõ last Krl; Ma nisadi ka inne tulõkit latsõ är[?] Rõu

niseldum(m)a niseldum(m)a, nisõl- Võn V(nisõldomma Röp) nikastuma jalg nisõldu är[?] Kan; sõrm ka või nisõlduda, timäl omma luujaku[?] Har; käsi um nii `haigõ, är niseldunu[?] Plv; jalg -- om är nisõldonnu[?], kui ni är käänat Röp; hobõsõl om jalg ar pihast nisõldunu[?] Se; `dalg niseldu `vällõ Lei || katki väänduma puu nisõlduss säält kottalt, kost `ruhkõmb om haut; ma_painudi kats `luuka, üts nisõldu vällä[?] Har **Vrd** niserduma

niselmu|nahk niselmu nahk marrasnahk – Võn

niserdama niser|dama Trv Puh Nõo TMr Võn Ote Rõn, -dämä Nõo Kam Rõn, -deme Hls San(-dõmõ), -teme Pst Krk(-tem); nisõrdama Ote Krl Lut

1. nikastama kui koheki maha satat, siss niserdat käe ärä Puh; `ol'li jala ärä niserdanu, mäest `joosnu `alla ja nigu käänatänu veedikene Nõo; kui `ol'li jakust ärä niserdedü tõse kotusse `pääle, siss tõne tasusi, `pandse luu `paika Kam; är[?] nisõrdi, ei või sukugi `kõndi[?] Krl

2. **a.** painduma; murduma puu ei ole peris katik, om puul' loogan, ärä niserdanu Trv; niserted vits lääb `kergeste katik Pst; mih ma tii nend nisertet `lil'lege; sij niseräts äräde, sij ei oole iluss luuk; alass pajo om `väege `pehme puu, temä nisertep ärä Krk **b.** lamandama; murdma ku suur tuul om ja loga vili, siis niserts vil'la ärä puha; är sa är niserte, käänä `aigapidi Krk

3. kängu jääma halvastõ kasuss, ää_nisõrdanu[?], vai puu vai põr'ss Lut

***niserduma** niserdummõ Krl; nud-kesks niserd|unu Urv, -un Röp nikastuma jalg om jaku kottast är[?] niserdunu Krl; jalg om ar niserdun Röp **Vrd** niseldum(m)a

niserduss niserdu|ss g -se Nõo Kam(-ü|ss) San, -sõ Krl; nisõrdu|ss g -sõ Ote nikastus emä `ar'stse niserdust kah -- tasuss ja posiss Nõo; niserdust `lasti tõsel tettä (nõiduda) Kam; nisõrdust `ar'stseva vanemba naiste `rahva Ote

niserduss|lang lõng nikastuse arstimiseks eedetänä `ütsä `sõlme langale `sisse, siss tõmmatana kõrraga `kinni, tuu olna niserdusslang Nõo; vanemba naiste `rahva teivä toda nisõrduss `langa Ote

niserts niserts = nisertuss niserts sehen Krk

niseruss *niseru|ss* g -se korts puu painutamisel *niseruse kottelt lää* [vits] *katik; sij* `väike *niseruss ei tij tal kedägi* Krk **Vrd** *niserus, niseruss*

niseruss *niseru|ss* g -se = *niseruss niseruse* `sisse *löönu* Krk

nisike(ne) → *niisike(ne)*

nisine → *niisine*

nisk → *niisk*¹

niska n, g `niska Hlj *Vai(g nisa)* kukal; *turi oma* `niska *peal* (iseseisvalt) Hlj; *odan* `kissal *nisa päält* `kinni; `niska *on* `aige, *tule* `ieruma Vas

niskad → *niisk*²

niskane → *niiskane*

-niskane Ls *taganiskane*

niska|nuor `niskanuor *nöör niievarval* – Kuu

niske(ne) `nisk|e Lüg Sim Trm Kod, g -se JõeK, -ese Nõo(-s-); `nesk|e Jõh VMr(*neske*) IisK Iis Trm, g -se Lai, -ese Sim; `niiske Lüg VMr Pal(-s-); `niske|ne Lüg Trm(`ne-) Kod Äks(*niske|ne*), `niiske|ne Lüg Jõh Vai Kod; g -se; pl *niskesed* VMr/-s-/ Trm, `nisksed Võn, `neskesed Lüg *niisugune, niisuke(ne) suolvesi* - - *pidi ölema* `niske `valge *vesi kõhe ilusast;`pieni`tähti pali,`niiske juga`taivas* (Linnuteest); `ennemb `õtsiti `neskesed *õja`päälised`kuused üles, kenest maja`tehti* Lüg; *meil`nisksed tangid, kellega saavad`pähklad`kaiki rõhutud* JõeK; *kaara lilled on`niskesed lillakad; ei old`neskesi`uoneid ega`neskesi`aßsu; oli neske sari* VMr; *lepakoored kooritasse`neskesest noorest lepast* Sim; *kui leib õtsas,`tehti`neske kakk* Iis; `niske *erk ja vallatu tüdrik; meil õlid kõhe`niskesed mehed, kes* [kraavi] `kaevasivad Trm; *kui lehmäd`kaevleväd, siis ei`tõstva`niskene* (rase) *inimene siäl`õlla;`niiskesi tobosid one* - - *kõik kõhad täis* Kod; *imetseb inimesi, et`niiske ja`niiske* Pal; *agijass* - - *on punane ja`niskene laiguline; vesi`veßkil on`niskene õhesugune jõud* Äks; *serände must ja kunetu,`niske kõllakass nägu`olli; kassikäpä om`niskese`valge ja roosaka lilli* Nõo **Vrd** *nisku*

nisku *nisku* *niisugune nisku`imbind mekk on* Kaa

-niskulas Ls *taganiskulas*

niss¹ *niss* g *nissi ilma käisteta naistejakk niss on`ilma`käisteta, neid`præegugit pruugidaks* Käi

niss² *nißs* g *nissi sõnaaaher, kinnine temä om seande nißs* Trv

nissi¹ `nissi *kirtsu, kortsu`Nissitas nenä, nüid`jäigi nenä`nissi; vanad`saapa tükkid on`nissi ja`nässi`kuivaned, enämb ei lähä`jalga tõsed* Lüg

nissi² *nissi* (kortsunud esemest) `kortsus *ja kimaras nagu nissi, ei nisukest küll`ilge`sel`ga`panna* Kad

nissi|jopp *nissijopp* Han HJn Amb, `nissi- *Kuu ihnusko*i Sai *omal igavese nissijopi`kaela; Nissijoppidega oo vilets elada* Han **Vrd** *nissjopp*

nissis *kortsus sie müts on peris`nissis* VNg

nissitama `nissitama, -ämä *kirtsutama Midä sest nenäst`nissitäd`ühtälugu* Lüg

niss|jopp *ihnusko*i *nissjopp,`kangesti kitsi ja ihnus* Kse **Vrd** *nissijopp*

niss|koi *ihnusko*i *sie oli igavene nisskoi, lasi ennemb ukka`minna, aga teisele tera* j and Kad

niste → *niiste*¹

nisu *nisu* Kuu RId *hajusalt S L K, K(nesu KJn) I Trv Hls Krk T V, niso* Kul Mih Tõs Ris Kod, *neso* Rid Mar Kul, *njõsu* Khn; p *nissu* *hajusalt T(`nissu Rõn San), V* *teraviljataim*

(Triticum); selle taime vili, terad rotti läks nisu VNg; mina en nähnd nisu mõjal kui `mõisas, talu`poigil ja vabadikkudel ei õld nisu maas Lüg; nisud nii vihma `vaevas, ju nääb, kuidas nisu kasu `juhtub olema Khk; me tegime ühe põllu keigest nisuse Vll; Tali võttis enne nisu ullust ää küll, rugi oli tugevam Pöi; vesi`veskil `köidi jahvatamas nisu; mei nisu oo aruke Muh; neso akkab juba `looma Mar; liivatse maa peal ei kasva neso nii `äste Kul; tänabu naa arb ja vilets nisu Mär; nisust saab sepiku`leiba Vig; `varlased akavad nesusse kippuma Kir; nisud kasuvad põllal, kui `easte küpse oo, siis oo `valged Lih; nisud viiasse `veskele Tõs; nisudest saab saja jahu Tor; tegin `terve vakama nisu maha Saa; nisost tehaks `püüli Ris; kümme kilo nisu sai Kei; tänabu on rukis ja nisu igäs `kohtes ilus Juu; nisu pannakse `ammu (kammu, saadu) HJn; koer `juoksis nesusse JMd; on okkaga nisu ja okkata nisu Sim; nisust saame saia jahu ja sepiku jahu IisK; nisuda võis külvata madalama koha `piaie; nisu võis sirbiga lõigata ja vikatiga `niita Trm; rehele `lästse üks `kuurem nesusid Kod; ülemineva `aasta olid nisud kui pudru, läks `kasma ja `imbis ära selle vihmaga Pal; `kooris ned keed piält ärä - - nesudel KJn; nisu `olli nõndasama jäme ikki nagu rükkigi Vil; sia lääve `nissu; nisu ei tohi külüde, ku kaiits `valgust `taevan (kuu ja päike korraga), siss kasvav nõgipää Krk; nisu põhu eläjät seevä ärä Ran; ani `tahtsiva nisu - - mes põllule `olli pudenu Puh; rüäl om tungõlterä, a nisul om tungõlpää, terve pää om must; kui kül`m om nisu ärä `riknu, siss jahu om vedelä, sai ei tõse Nõo; neli vakka nissu om `veškile viiä, siss saase jälle jahu Võn; pal`lu sa `nisse said ka; nisu ja kesvä ja kaara külveti keväjä Ote; ma olõ elu aig ilma nisõlda ollu?; meil omma kesvä nissõga segä lännü? Har; kesväl ol`li_pik`ä_põgsi jalah, kaaral lakats müts ol`l päähn, nisul ol`li_siidi `rõiva_säläh, rügä ol`l ihoalastõ Plv; esä pañd ütstõis`skümme `mõõtu nissa pääle, läts `püüdlit `lüümä Vas; ütst ajastak ol`l meil ni pik`k nisu, õt hinnästki näe es `väl`lä Se; `ol`li kol` neli vakka nissõ Lei

nisu- nisu- nisu jahu tehässe `mitme `seltsi, `piened ja sõre jahud; nisudest tieb `veski `jälle `kolme `seltsi nisu `püüli Lüg; nisu liid söölutesse jahudest `välja Khk; peetsilevad, odrajahust tehasse, kes tahab, teeb nisujahust ka Mus; Nisu pahn oli - - seikse kõva kõrrega, et seda äi tahtand ükskid loom sohe vetta Kaa; Nisu aganad on libed kõvad, neid loomad nõnda äi taha; Nisu jahu oli kallis `osta küll, jõuluks sai pireke ikke `toodud; Vakane nisu kott annab õsna `tõsta; Nisu oras on seaste kena, sai natukse iljem `tehtud; Puhast nisu `saia akkas alles sii `viimpse sõa ees `soama; Nisu `õlgedest `tehti katust koa Pöi; mitu nisu `napra seal `olli Muh; koogi ja klimbi tegemises `võetasse nisu`püüli, see oo `valgem kui lihtjaho; neso sepik, mis tehässe neso sõelajahodest; aga neso tangod oo veel mehemad kui kaera tangod Mar; paneme nisu `kõlkid `loomadele alla Mär; nisu põhud olid pikäd põhud, egä need söömä põhud olnd Vig; nisu kohotis (hirmutis) tehäse `linde pärast nisu põllale Tõs; Njõsupüüli leibä suab üsä arva Khn; nisu ermutis ermutab `varblasi Kos; [eit] lõpetand nisu `leikamast ja - - `istund sinna nisuauna `iäre Jür; nisu `õl`ga suab ka, aga need ei `kõlba katussest, lähvad loomale `alla `panna Trm; minul oli kaksteistkümme nisu `sarda väl`lal veel Plt; nisu rõõsk, sij `ol`li jäme leib, jämedest jahudest `tehtud Vil; jõulus tetti `saia ja nisu `rõõska Hls; nisukaraskit tetti iks enämbeste pärmige Hel; taari pätsik tetti nisu `kliidest ehk linnasse jahudest; mia võti ani `perrä ja iki riputi `terri, seenigu ma sai nemä `sinna nisupõllu pääle Puh; nisujahu `pätsi tetti õlle sepäga; terve nisu pää om ivä täis; kesväl om sõkel `ümbre vai tuu kuur, a nisuterä om puhass Nõo; Nisujahvõst tetti nisulütsigä? (klimbid); nisupüük (püül) om õks paremb ku rüüpüük; ega inemine ei_lähä `rammu, panõ vai nisu `salvõ; nisu õlu ol`l ütst makuss juuk` Har; `vatska tette `tuurest piimäst - - nisu `jauhha `pañte `sisse; nisumuu`pää om oma? hakiasõmõ viil `riibmada Röp